

„50 éves a közgazdasági Nobel-díj”
**A számvitel és pénzügy
tudományok hatása a gazdasági
folyamatok fejlődésére**

„50 років Нобелівській премії з економіки”
**Вплив обліку та фінансів на
розвиток економічних процесів**

Nemzetközi Gazdaságtudományi Konferencia
Міжнародна науково-практична конференція

Beregszász
м. Берегове

17-18. 05. 2019

A számvitel és pénzügy tudományok hatása a gazdasági folyamatok fejlődésére

Beregszász, 2019. május 17-18.

Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів

м. Берегове, 17-18 травня 2019 р.

**A számvitel és pénzügy tudományok hatása a
gazdasági folyamatok fejlődésére**

Beregszász, 2019. május 17-18.

**Вплив обліку та фінансів на розвиток
економічних процесів**

м. Берегове, 17-18 травня 2019 р.

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
Beregszász / Берегове, 2019

УДК: 336+657 (063)

A kötet a 2019. május 17-18-án Beregszászon megtartott „**A számvitel és pénzügy tudományok hatása a gazdasági folyamatok fejlődésére**” című nemzetközi tudományos gazdasági konferencia anyagait tartalmazza.

Збірник містить матеріали міжнародної наукової економічної конференції „**Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів**”, що відбулася 17-18 травня 2019 р. у м. Берегове.

Szerkesztőbizottság: Dr. Bacsó Róbert, Dr. Szemjon Viktória, Pataki Gábor.

Редакційна колегія: д.е.н., доц. Бачо Р.Й., к.е.н., доц. Семйон В.С., Потокі Г.Ф.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

A konferenciát és a kiadvány megjelenését a Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., valamint a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola támogatta.

© a szerzők, 2019 / © автори, 2019

A kiadásért felel: Orosz Ildikó / Відповідальний за випуск: Орос І.І.

TARTALOMJEGYZÉK

Plenáris előadások

- Bali J.** A gazdaság antropológiája. Kárpát-medencei példák a gazdaság újszerű társadalomtudományi megközelítésére.....18
- Lehencsuk Sz.F.** A pénzügy számvitel szerepének átalakulása a gazdasági fejlődés feltételrendszerében.....19
- Vnukova N.M.** Simon Kuznets Nóbel-díjas közgazdász szerepe a számvitel és pénzügyek fejlődésében.....22

Szekció előadások

- Agg Z.** How “wised up” are we in matters of climate change?.....26
- Antonenko N.V., Verbytska A.I.** The scope of application of the system of management-accounting in Ukraine.....28
- Bacsó R.** A biztosítók külső könyvvizsgálatának megszervezése.....31
- Bálint Cs.** Nowcasting Romanian GDP and GDP components using factor models.....34
- Barabásné Kárpáti D.** Kompetenciák szerepe, mérési lehetőségek az oktatásban és a munkaerő-piacon.....36
- Baranyi A., Jurkó Gy.** A magyarországi kis- és középvállalkozások idegen forrásból történő finanszírozási gyakorlata.....39
- Baziljuk A.V., Homenko V.Sz.** Az immateriális javak azonosítása és csoportosítása.....41
- Belovecz M., Halmosi T., Ipacsné Gedei B., Vajna Istvánné Tangl A.** Bankértékelés CAMELS módszerrel.....44
- Bencsik A., Machová R., Zsigmond T.** Interim menedzsment, mint a tudásátadás eszköze.....46
- Bojko O.Sz.** Az üzleti szegmensekről szóló beszámoló integrációja a vállalat szervezeti struktúrájával.....48
- Brohun N.Sz.** A kontrolling rendszer bevezetésének hatékonysága.....52

Budai E. A számviteli rendszer az elmúlt 50 év tükrében.....	55
Bui J.V., Melnychuk I.V. Characteristic social innovation and social novelty as a category of sustainable development.....	57
Burlán Sz.A., Katkova N.V. Az információbiztonság könyvizsgálata, mint könyvizsgálói szolgáltatás.....	60
Csernenko T.Sz. A vállalat termelési készleteinek számvitele és annak fontossága.....	64
Csik M.J., Bojko R.V. Az IFRS 9 „Pénzügyi instrumentumok” használatának sajátosságai a vállalat számviteli rendszerében.....	68
Danykiv J.J., Vákárov V.M. A befektetések könyvizsgálata Ukrajna jelenlegi európai integrációs folyamatában.....	72
Demkiv K.Sz. A régiségekkel folytatott kereskedelmi műveletek elemzése: számviteli és információs összetevők.....	75
Denich E. A hagyományos kockázatkezeléstől a vállalati kockázatkezelésig.....	78
Dolinai Zs. A nemzeti kisebbségek kérdése a nemzetközi kapcsolatok rendszerében.....	80
Domiscse-Megyánik A.M., Sekmár N.A. Innovációk, mint az ország gazdasági növekedésének tényezői.....	82
Fási Cs. Hogyan teljesít Magyarország a digitalizáció terén? Elemzés a rangsorok és a stratégia szemüvegén keresztül.....	86
Fehér H., Molnárné Barna K. Útban az ügyfélközpontú adóhatóság felé.....	88
Gyurcsik P., Tóth R. Impact of the financial strategy and the capital structure on the financial performance and competitiveness of SME-s.....	90
Halmosi T., Belovecz M., Vajna Istvánné Tangl A. Change in base rate and its effects on the economy in the last 20 years in Hungary.....	91
Hamor F.D. Az ukrán természetvédelmi alap megőrzésének gazdasági mechanizmusainak egyes szempontjairól.....	93
Hanuszics V.O. A környezetvédelmi számvitel feladatai, eszközei, tárgya és objektumai.....	96

Haraszim P.M., Novák U.P. A környezetvédelmi adózás Ukrajnában és az Európai Unióban.....	99
Hávádzin N.O. Az ökoszisztéma-szolgáltatások értékmeghatározásának elvei	102
Hávrilko P.P., Hustán T.V. Az ukrán bankrendszer pénzügyi biztonságának biztosítása.....	105
Hegedűs M. Effects of Digitization on Audit Methodology.....	109
Helmecczyné Kiss E., Oroszné Ilcsik B. A pénzügyi tudatosság vizsgálata kérdőíves felmérés alapján.....	110
Holovcsák H.V. A társasházak számviteli sajátosságai Ukrajnában és Magyarországon.....	112
Ivánenko V.O. Az éttermi vállalkozások befejezetlen termelésének becslési módszertana.....	115
Jacko M.V. A természetes személyek bevétel- és költségelszámolásának aktuális kérdései az ukrán számviteli rendszerben.....	118
Járova I.J. A környezetvédelmi adózás hatékonyságának értékelési módszertana a biztonságos természetgazdálkodás rendszerében.....	121
Jusczenko N.L. Az optimalizálási feladatmegoldások szoftverei és azok jellemzése.....	124
Kish Y. Logistic cluster in Transcarpathia.....	128
Kohut J.M. Ukrajna állami és helyi költségvetésének kapcsolatrendszerre.....	131
Komármická H.O. Az állami és közösségi partnerség elősegítésére vonatkozó intézményi rendelkezések.....	134
Kovács-Rump H. Munkaerő migráció Ukrajnában.....	137
Kozma D.E. Strategies for sustainable development - Exploring the similarities and differences between the European Union and the Visegrad Four's	140
Ködöböcz G. Ukrajna elektronikus közbeszerzési rendszerének eredményei.....	142

Körmöczi G. A külhoni magyar településterületi tömbök lehatárolása és tipizálása, valamint társadalmi-gazdasági, és térkapcsolati struktúrájuk azonosítása.....	145
Krily J.J., Bandura Z.L. A biztosító által képzett tartalékok hatása a nyereségadóra.....	147
Kudlotyák K. A kárpátaljai magyarság társadalmi-gazdasági helyzetének értékelése.....	150
Lálákulics M.J. A vállalkozás piaci érték objektumainak számvitele.....	151
Lápkó O.O., Krámárev H.V. Innovatív folyamatok fejlődése a gazdaságban és azok pénzügyi-szervezeti támogatása.....	155
Leoszj O.J., Kiricsenko V.D. Egységes tőzsdei rendszer létrehozásának szükségessége Ukrajnában.....	158
Loszkorih G.L. A "számviteli és elemzési támogatás" fogalmának elméleti aspektusa a számvitel modernizációjának folyamatában.....	161
Magurszka R. A kárpátaljai mikro- és kisvállalkozások versenyképességének növelése a marketing eszközök segítségével.....	165
Makarovics V.K. Az outstaffing gazdasági hatékonysága.....	167
Malatyinszki Sz. A duális felsőfokú képzés hatása és fejlesztése a hátrányos helyzetű térségekben.....	170
Mihájlisin N.P., Budnik L.A. Az elemzési eljárások alkalmazása a vállalkozás pénzügyi kimutatásainak megbízhatóságának gazdasági értékelése során.....	172
Molnárné Barna K., Fehér H. A társasági adó és a gazdasági versenyképesség területi összefüggései.....	175
Murávszkij V.V., Murávszkij V.V. A kommunikáció szerepe a számvitelben.....	177
Nagy Zs. The effect of agricultural subsidies on efficiency and productivity of farms: a literature review.....	179
Orlova V.K., Káfká Sz.M., Homa Sz.V. Nemzetközi adózási tapasztalatok az olaj- és gáziparban.....	181
Pajrok A. A stratégiai költségelszámolás alkalmazása és hatásai Magyarországon a szállodaipar szereplőinek körében.....	184

Pataki G. Vállalkozó karaktersvizsgálat Kárpátalja határmenti térségében.....	186
Patyi B., Pataki L., Illés B.Cs. A pénzügyi diagnosztika jelentősége az újonnan alapított vállalkozások életében.....	187
Pavelko O. The usage of International Accounting Standards by Ukrainian construction enterprises: advantages and disadvantages.....	189
Pidlypna R., Rybakova L. Strategic analysis in the strategic administration of the subsidiary.....	192
Pidlypna R., Yuhás E. Strategic administrative accounting as a component management system of the enterprise.....	194
Pidlypnyi Y., Sumochko M. Strategic management methods as an instrument for promoting sustainable development of the enterprise....	196
Pihnyák T.A. A társasházak pénzügyi beszámolója: összeállítási rendje és nyilvánosságra hozatala.....	198
Piljávcszkij V.I. Az internetes információforrások, mint a vállalkozások fenntartható fejlődésének forrásai.....	202
Pojda-Noszik N.N. A vállalatirányítás fejlesztése az üzleti folyamatok automatizálásának segítségével.....	205
Póla P. A vidékgazdaság erőforrásproblémái három magyarországi kistérség vizsgálata alapján.....	210
Poplávcszká V.V. A márkaépítési tevékenység társadalmi aspektusai a hibrid háború feltételeiben.....	211
Reszler M.V. A marketingkommunikációk hatása az üzletvitelre.....	214
Rozseljuk V.M. A számviteli szakemberek szaktudása a hatékony üzleti folyamatok kialakításában.....	217
Rudj O.V. Az e-audit használatának nemzetközi tapasztalata, mint az adózási rendszer hatékonyságjavításának eszköze.....	220
Savko O.Ya., Gobyry I.B. The essence and significance of environmental modernization of enterprises.....	223
Sepely I.V. Az immateriális javak értékcsökkenésének számvitele.....	226
Sigun M.M., Orlov I.V. Számvitel a fenntartható gazdasági fejlődés feltételrendszerében.....	229

Szemányuk V.Z. A gazdasági és társadalmi problémák hatása a számviteltudományra.....	233
Szemjon V.Sz. A mikroállalatok pénzügyi beszámolójának sajátosságai Magyarországon.....	237
Szergyuk O.Sz. Az energiaforrások felhasználásának hatékonysága, mint külső hatások gyengülésének tényezője.....	239
Szivák O.B. A háborús veteránok társadalmi és gazdasági adaptációjának külföldi tapasztalatai.....	242
Szuk P.L. A költségcsoportosítás szükségessége a számvitelben.....	245
Szuszidenko V.T., Szuszidenko O.V. Az áru-anyagi értékek ellenőrzése a vállalatirányítás rendszerében.....	247
Szverdán M.M. Modern trendek a vagyonadó kiterjesztésében.....	250
Tangl A., Halmosi T., Vajna I., Belovecz M. A számvitel múltja és jövője.....	253
Tkácsenko Sz.A., Potisnyák O.M. Új tervek (feladatok) a nemzeti termelési-gazdasági koncepció (doktrína) egyensúlyának biztosításában.....	256
Tózsér A. A Székelyföld és a Felvidék magyarlakta területén működő turisztikai szervezeti rendszer vizsgálata.....	258
Truskiná N.V. A közlekedési és logisztikai rendszer innovatív fejlesztésének pénzügyi eszközei Ukrajnában.....	259
Várcábá V.I., Ohorodnik V.O. A regionális fejlesztés pénzügyi támogatása Ukrajna decentralizációs folyamataiban.....	262
Varga J., Cseh B. A negyedik ipari forradalom várható hatásai a felszabaduló emberi munkaerőre.....	265
Zlotenko O.B. Ipari vállalkozás befektetési tevékenységének finanszírozási stratégiája.....	267
Zsiglej I.V., Zaharov D.M. A kiegészítő kereskedelmi valuták szerepe a társadalmi tőke kialakulásában.....	270

ЗМІСТ

Пленарні доповіді

Болі Я. Антропологія економіки. Приклади Карпатського басейну новітнього соціального підходу до економіки.....	18
Легенчук С.Ф. Трансформація ролі фінансового обліку в умовах економічних перетворень.....	19
Внукова Н.М. Внесок нобеляра Семена (Саймона) Кузнеця у розвиток обліку і фінансів.....	22

Секційні доповіді

Агт З. Наскільки заплутані ми в питаннях зміни клімату?.....	26
Антоненко Н.В., Вербицька А.І. Сфери застосування систем рахунків управлінського обліку в Україні.....	28
Бачо Р.Й. Організація зовнішнього аудиту страхових компаній.....	31
Балінт Ч. Розгляд румунського ВВП та його компонентів з використанням факторних моделей.....	34
Барабаш Карпаті Д. Роль компетенцій, можливості їх виміру в освіті та на ринку праці.....	36
Бороні А., Юрко Д. Практика зовнішнього фінансування малих та середніх підприємств Угорщини.....	39
Базилюк А.В., Хоменко В.С. Ідентифікація та класифікація нематеріальних активів.....	41
Беловец М., Голмоші Т., Іпоч Гедеі Б., Войно Тангл А. Оцінка банку за допомогою методу CAMELS.....	44
Бенчік А., Мачова Р., Жігмонд Т. Інтерим-менеджмент як інструмент передачі знань.....	46
Бойко О.С. Інтеграція звітності про операційні сегменти з організаційною структурою підприємства.....	48
Брохун Н.С. Аналіз ефективності впровадження системи контролінгу.....	52

Будаї Е. Система бухгалтерського обліку у світлі минулих 50-ти років.....	55
Буй Ю.В., Мельничук І.В. Характеристика соціальних інновацій та соціальної новизни як категорій сталого розвитку.....	57
Бурлан С.А., Каткова Н.В. Аудит інформаційної безпеки як вид аудиторських послуг.....	60
Черненко Т.С. Потреба обліку виробничих запасів підприємства...64	
Чік М.Ю., Бойко Р.В. Особливості використання МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» для ведення обліку на підприємстві.....	68
Даньків Й.Я., Вакаров В.М. Аудит інвестицій на сучасному етапі інтеграції України до Євросоюзу.....	72
Демків Х.С. Аналіз торговельних операцій з предметами антикваріату: обліково-інформаційна складова.....	75
Деніг Е. Від традиційного управління ризиками до управління ризиками на підприємствах.....	78
Долинай Ж.Ф. Питання національних меншин в системі міжнародних відносин.....	80
Домище-Медяник А.М., Шекмар Н.А. Інновації як чинник економічного росту країни.....	82
Фаші Ч. Які успіхи Угорщини у сфері діджиталізації? Аналіз через ранжування та стратегічні окуляри.....	86
Фегер Г., Молнар Борно К. На шляху до клієнтоорієнтованого податкового органу.....	88
Дюрчік П., Товт Р. Вплив корпоративної фінансової стратегії та структури капіталу на ефективність та конкурентоспроможність малих і середніх підприємств.....	90
Голмоші Т., Беловец М., Войно Тонгл А. Зміна облікової ставки та її вплив на економіку Угорщини останні 20 років.....	91
Гамор Ф.Д. Про деякі аспекти вдосконалення економічних механізмів збереження природно-заповідного фонду України.....	93
Ганусич В.О. Завдання, інструменти, предмет та об'єкти екологічного обліку.....	96

Гарасим П.М., Новак У.П. Екологічне оподаткування в Україні та Європейському Союзі.....	99
Гавадзин Н.О. Принципи щодо визначення цінності екосистемних послуг.....	102
Гаврилко П.П., Гуштан Т.В. Забезпечення фінансової безпеки банківської системи України.....	105
Гегедюш М. Вплив цифрових технологій на методологію аудиту.....	109
Гелмец Кіш Е., Орос Ілчік Б. Дослідження рівня фінансової грамотності за допомогою анкетування.....	110
Головчак Г.В. Особливості обліку в ОСББ в Україні та Угорщині ...	112
Іваненко В.О. Методика оцінки незавершеного виробництва на підприємствах ресторанного господарства.....	115
Яцко М.В. Актуальні питання обліку доходів і витрат фізичних осіб в структурі системи обліку в Україні.....	118
Ярова І.Є. Методологія оцінки результативності застосування екологічного оподаткування в системі екобезпечного просторового природогосподарювання.....	121
Ющенко Н.Л. Програмні засоби розв'язування оптимізаційних задач та їх характеристики.....	124
Кіш Є. Логістичний кластер на Закарпатті.....	128
Когут Ю.М. Міжбюджетні відносини Державного та місцевих бюджетів України.....	131
Комарницька Г.О. Інституційне забезпечення активізування державно-приватного партнерства.....	134
Ковач-Румп Г. Міграція робочої сили в Україні.....	137
Козма Д.Е. Стратегії сталого розвитку - Вивчення спільних та відмінних рис між Європейським Союзом та країнами Вишеградської четвірки.....	140
Кедебєц Г. Результати електронної системи закупівель в Україні.....	142
Кермеці Г. Визначення та типізація блоків угорських поселень за межами Угорщини та визначення їх соціально-економічних та просторових відносин.....	145

Кріль Я.Я., Бандура З.Л. Вплив сформованих резервів страховика на його податок на прибуток.....	147
Кудлотяк К. Оцінка соціально-економічного становища закарпатських угорців.....	150
Лалакулич М.Ю. Облік об'єктів ринкової вартості підприємства.....	151
Лапко О.О. Крамарев Г.В. Розвиток інноваційних процесів в економіці та їх фінансово-організаційне забезпечення.....	155
Леось О.Ю., Кириченко В.Д. Необхідність створення єдиної біржової фондової системи в Україні.....	158
Лоскоріх Г.Л. Теоретичний аспект дефініції «обліково-аналітичне забезпечення» у процесі модернізації бухгалтерського обліку.....	161
Магурська Р. Підвищення конкурентоспроможності закарпатських мікро- та малих на основі маркетингових інструментів.....	165
Макарович В.К. Економічна ефективність аутстафінгу.....	167
Молотінські С. Вплив та розвиток дуальної вищої освіти на економічно відсталіх територіях.....	170
Михайлишин Н.П., Будник Л.А. Використання аналітичних процедур при проведенні економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства.....	172
Молнар Борно К., Фегер Г. Просторові взаємозв'язки податку на прибуток та економічної конкурентоспроможності.....	175
Муравський В.В., Муравський В.В. Роль комунікацій в бухгалтерському обліку.....	177
Надь Ж. Вплив сільськогосподарських субсидій на ефективність і продуктивність господарств: огляд літератури.....	179
Орлова В.К., Кафка С.М., Хома С.В. Світовий досвід оподаткування в нафтогазовій галузі.....	181
Пойрок А. Застосування та вплив стратегічного обліку витрат в Угорщині серед суб'єктів готельного господарства.....	184
Потоки Г. Дослідження особливих характеристик підприємців у прикордонній зоні Закарпаття.....	186

Поті Б., Потоки А., Іллеш Б.Ч. Важливість фінансової діагностики у функціонуванні новостворених підприємств.....	187
Павелко О. Використання міжнародних стандартів обліку українськими будівельними підприємствами: переваги та недоліки.....	189
Підлипна Р., Рибаківа А. Стратегічний аналіз в стратегічному управлінні дочірньою компанією.....	192
Підлипна Р., Югас Е. Стратегічний управлінський облік як компонент системи управління підприємством.....	194
Підлипний Й., Симочко М. Методи стратегічного управління як інструмент забезпечення сталого розвитку підприємства.....	196
Піхняк Т.А. Фінансова звітність об'єднань співвласників багатоквартирних будинків: порядок складання та подання.....	198
Пілявський В.І. Інформаційні ресурси мережі Internet як джерело стійкого розвитку підприємств.....	202
Пойда-Носик Н.Н. Удосконалення управління компанією на основі автоматизації бізнес-процесів.....	205
Пола П. Ресурсні проблеми економіки сільських територій на прикладі дослідження трьох угорських мікрорегіонів.....	210
Поплавська В.В. Соціальний аспект брендингової діяльності в умовах гібридної війни.....	211
Реслер М.В. Вплив маркетингових комунікацій на ведення бізнесу.....	214
Рожелюк В.М. Компетентність облікових працівників у формуванні ефективних бізнес-процесів.....	217
Рудь О.В. Міжнародний досвід використання е-аудиту як інструменту підвищення ефективності системи адміністрування податків.....	220
Савко О.Я., Гобир І.Б. Сутність та значення екологічної модернізації підприємств.....	223
Шепель І.В. Вдосконалення обліку амортизації нематеріальних активів.....	226
Шигун М.М., Орлов І.В. Бухгалтерський облік в умовах сталого розвитку бізнесу.....	229

Семанюк В.З. Вплив економіко-соціологічних проблем на облікову науку.....	233
Семйон В.С. Особливості фінансової звітності мікропідприємств в Угорщині.....	237
Сердюк О.С. Ефективність використання енергетичних ресурсів як фактор послаблення дії зовнішніх ефектів.....	239
Сивак О.Б. Зарубіжний досвід соціально-економічної адаптації ветеранів бойових дій.....	242
Сук П.Л. Необхідність використання класифікації витрат в бухгалтерському обліку.....	245
Сусіденко В.Т., Сусіденко О.В. Контроль товарно-матеріальних цінностей в системі управління підприємства.....	247
Свердан М.М. Сучасні тенденції розвитку податку на багатство.....	250
Тонга А., Голмоші Т., Войно І., Беловец М. Минуле та майбутнє бухгалтерського обліку.....	253
Ткаченко С.А., Потишняк О.М. Нові плани (завдання) у вдосконаленні балансу національної виробничо-господарської (економічної) концепції (доктрини).....	256
Товжер А. Дослідження системи туристичної організації в угорськомовних регіонах Румунії та Словаччини.....	258
Трушкіна Н.В. Фінансові інструменти інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи в Україні	259
Варцаба В.І., Огородник В.О. Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних процесів в Україні.....	262
Варга Й., Чех Б. Очікувані наслідки четвертої промислової революції на вивільнену робочу силу.....	265
Злотенко О.Б. Стратегія фінансування інвестиційної діяльності промислового підприємства.....	267
Жиглей І.В., Захаров Д.М. Роль додаткових комерційних валют у формуванні соціального капіталу.....	270

Plenáris előadások

Пленарні доповіді

A gazdaság antropológiája. Kárpát-medencei példák a gazdaság újszerű társadalomtudományi megközelítésére

Антропологія економіки. Приклади Карпатського басейну новітнього соціального підходу до економіки

Dr. Bali János

Nemzetstratégiai Kutatóintézet (Budapest, Magyarország)

info@nski.gov.hu

A (köz)gazdaság tudományos megközelítését mindmáig alapvetően meghatározza a mögötte álló emberkép, a „homo oeconomicus”, amely feltételezi, hogy a gazdaságban résztvevők mindegyike racionálisan, a profit-maximalizálás elvét követve dönt gazdasági kérdésekben. Előadásomban, saját és mások empirikus kutatásaira támaszkodva, Kárpát-medencei példákon keresztül, amellet próbálok érvelni, hogy a gazdaság értelmezését célszerűbb komplexebb alapokra helyezni. Olyan jelentős, 20. századi teoretikusok gondolatait használom fel, mint Marcell Mauss, Polányi Károly vagy Pierre Bourdieu. Ebben az alternatív, erősen társadalomtudományi megközelítésben, a gazdaság elválaszthatatlan része a kultúrának és a társadalomnak, a gazdasági jellegű döntések mögött, a haszonszerzés mellett pedig számos más elv is szerepet játszhat, mint a tekintély, a kockázat elkerülése vagy a kölcsönösség. A Kárpát-medencei közösségek gazdasági viselkedésének értelmezésében ez a kulturális antropológiai fordulat feltétlenül indokoltnak látszik. Csak ebből a nézőpontból értelmezhető, hogy miért fizet valaki Erdélyben egy ezüstkupaért a piaci értékének százszorosát, hogy miért nem növelik a gazdálkodók málnaültetvényük területét Észak-Magyarországon, amikor pénzük lenne rá vagy miért maradt fenn a disznóhízlalás és –vágás sokfelé a Kárpát-medencei háztartás-gazdaságokban, amikor racionálisan ráfizetéses a tevékenység.

**Трансформація ролі фінансового обліку в умовах
економічних перетворень**

**A pénzügy számvitel szerepének átalakulása a gazdasági
fejlődés feltételrendszerében**

д.е.н., проф. Легенчук С.Ф.

Державний університет «Житомирська політехніка»

(Житомир, Україна)

legenchyk2014@gmail.com

Щодо подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні протягом двох останніх десятиліть вітчизняними вченими було сформовано ряд прогнозів (М.С. Пушкар (1999 р.) – впровадження і широке використання контролінгу; Л.В. Чижевська (2007 р.) – 1) Електронна обробка інформації; 2) Об'єкти бухгалтерського обліку; 3) Регулювання бухгалтерського обліку; 4) Бухгалтерська звітність; 5) Підготовка бухгалтерських кадрів; 6) Організація проведення аудиту; С.Ф. Легенчук (2011 р.) – перехід від обліку майна – до обліку ресурсів (від власності – до контролю чи неповного контролю); перехід від концепції оцінки – до концепції прийняття рішень (від достовірності – до релевантності та ймовірності); Кулик В.А. (2017 р.) – формування єдиної інформаційної системи управління підприємством), частина з яких виправдалася, а частина – ні.

В той же час, такі прогнози не враховували можливість появи “чорних лебедів” (Н. Талеб) – подій зі значними наслідками в розвитку обліку, які не можуть бути передбачені, але пост-фактум у вчених в сфері обліку виникає ілюзія щодо закономірності їх виникнення. На сьогодні вже з'явилися приклади появи таких значних наслідків для бухгалтерського обліку, які трансформують існуючі підходи до порядку його ведення та організації на підприємствах. Зокрема, як відмічає американський вчений-фізик і футуролог М. Каку, у XXI-му столітті поступово

відімууть непотрібні посередницькі професії, зокрема і бухгалтери¹, що свідчить про поступову заміну в майбутньому облікових процедур роботизованими технологіями та системами зі штучним інтелектом.

На сьогодні вже можна переконливо констатувати, що однією з таких важливих подій зі значними наслідками для фінансового обліку є поява нових технологічних інструментів (технологічних потрясінь) в сфері фінансів, які, виходячи з класифікації СІМА², можна поділити на дві основні групи:

I. Інструменти корінної модернізації (стосуються наявних можливостей):

- хмарні технології та SaaS (аутсорсинг, спільне використання нематеріальних активів, CAPEX vs OPEX);
- промислова робототехніка (усунення повторюваної ручної роботи);
- візуалізація даних;

II. Фінансові експонентні інструменти (служують для формування нових можливостей фінансової служби):

- передові засоби аналізу даних та прогнозування (формування висновків на основі аналізу великих обсягів даних);
- штучний інтелект та машинне навчання (формування звітів в режимі реального часу);
- обчислення в оперативній пам'яті (прискорення обробки даних);
- блокчейн (створення облікових систем на основі технології блокчейн).

Внаслідок появи і впровадження в господарську діяльність підприємств вищенаведених технологічних інструментів, виникають наступні дискусійні питання, які мають бути розглянуті і проаналізовані науковцями в сфері обліку:

- чи буде бухгалтерська праця повністю витіснена роботами?
- чи зменшить використання штучного інтелекту потребу у використанні людського (бухгалтерського) інтелекту?
- чи буде бухгалтерська праця знецінена?

Однозначної відповіді на вищенаведені питання на сьогодні дати неможливо, однак переконливо можна стверджувати, що повної автоматизації облікових процедур

¹ Kayne A. 2017. Explore the future with Michio Kaku / Kayne, A.; Baer J. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.juliusbaer.com/insights/the-power-of-disruption/explore-the-future-with-michio-kaku/>

² Farrar M. Changing technology and finance. Creating a vision for the future research emerging themes / Martin Farrar. – CGMA, 2018. – 18 p. – PP. 3-4

та усунення від них людини (бухгалтера) не відбудеться, свідченням чого є невдала спроба компанії “Tesla” автоматизувати діяльність свого заводу в м. Фрімонт у 2018 р.

Впровадження в практичну діяльність підприємств виділених вище технологічних фінансових інструментів призводить до необхідності проведення змін в організації роботи бухгалтерської служби. В результаті впровадження таких технологічних інновацій можна прогнозувати, що в недалекому майбутньому відбудуватиметься поступовий відхід бухгалтерів від первинної обробки та перетворення інформації (внаслідок автоматизації та роботизації даних процесів) до здійснення її аналізу та інтерпретації, приділення більшої уваги реалізації професійних суджень, наданню консультацій та порад по управлінню вартістю, розробці проектів прийняття управлінських рішень, які надаватимуться у більш візуалізованому вигляді.

Внесок нобеляра Семена (Саймона) Кузнеця у розвиток обліку і фінансів

Simon Kuznets Nöbel-díjas közgazdász szerepe a számvitel és pénzügyek fejlődésében

д.е.н., проф. Внукова Н.М.

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

vnn@hneu.edu.ua

У сучасних умовах фінансової кризи і змін в економічних процесах, що відбуваються у світі, актуальним є глибокий розгляд економічного доробку видатних науковців ХХ століття, лауреатів Нобелівської премії у сфері економіки, зокрема, – С.Кузнеця, який доклав значних зусиль для розвитку економіки. Між тим сучасні дослідники¹ обговорюють подальший розвиток основних положень економічної науки, зокрема, сутності ВВП, обрахування якого є суттєвим внеском вченого у вимір економічного благополуччя.

Мета – додати імпульсу науковому пошуку найкращого досвіду світової економічної історії в особі Нобелівського лауреата С.Кузнеця.

Семен (Саймон Смит) Кузнєц (англ. *Simon S. Kuznets*) народився 30 квітня 1901 року². Сфера наукових інтересів стосувалася макроекономіки, статистики, економіки розвитку, але це так чи інакше торкалося облікових складових та фінансів. Становлення С.Кузнеця відбувалось у Харкові, де він навчався у Харківському комерційному інституті³, сама назва якого свідчила про необхідність вивчення основ обліку та фінансів, хоча дослідники більше звертають увагу на його підготовку у сфері статистики та математики. Між тим фундаментальність підготовки щодо науки про фінанси він здобув у проф. Й.А. Трахтенберга, що сприяло набуттю С. Кузнецем виключної компетентності у питаннях економіки. Він імігрував за кордон на початку

¹ Койл Д. (2017) Переосмысление ВВП / Финансы и развитие. Март. С.16-19.

² Лауреати Нобелівської премії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nobel.knteu.kiev.ua/index.php/nobelivski-laureati/sajmon-kuznets>

³ Московкин В.М. (2002). Семён Кузнец: его профессиональное окружение в Харькове и первая научная работа // Бизнес Информ. №9-10.

30-х років ХХ століття та продовжив своє навчання у США, швидко ставши доктором філософії у сфері економіки^{4 5}, досліджуючи зокрема і зміни у ціновій політиці, що не може не торкатися фінансового супроводу та обліку.

Встановлений С. Кузнецем цикл оборотів (long swings, long-term changes) в економіці та народонаселенні враховував структуру змін інвестицій у певних країнах, потоки капіталу на світових ринках, платіжний баланс та грошову масу. Саме дослідженню сутності капіталу науковець присвятив декілька своїх праць: «Національний дохід та формування капіталу у 1919-1935 рр.» («National Income and Capital Formation, 1919-1935», 1937) та «Товарний потік і формування капіталу» («Commodity Flow and Capital Formation», 1938)⁶. Це передувало його подальшим фундаментальним дослідженням вирахування національного доходу. Особливістю досліджень С. Кузнеця є його відданість обробці емпіричних даних, за що він і одержав Нобелівську премію (1971), де було зазначено, що вона призначена за «емпірично обґрунтоване тлумачення економічного зростання, яке призвело до нового, глибшого розуміння економічної і соціальної структури і процесу розвитку в цілому»⁷. Дослідження факторів економічного росту і залежності між заощадженнями та капіталоутворенням⁸ є основою для подальших розрахунків у фінансовій науці з метою пошуку пріоритетних напрямів національної економічної політики.

За оцінками дослідників вчений обережно ставився до емпіричних даних, постійно їх вивіряв і звертав увагу на необхідність перевірки голих цифр, що підкреслює його внесок у формування загальних підходів до облікових процедур. Для фахівців у сфері фінансів та обліку важливим є застереження та висновки щодо вирахування змін у випуску продукції, що не мають вартісної оцінки, та їх вплив на формування доходу. С. Кузнець розробив методи розрахунку валового та чистого доходів країни. Застосовуючи метод «подвійного обрахування» національного доходу, він обчислював його з двох боків: як сукупний попит, де враховувались інвестиції та державні витрати, та пропозицію, зокрема, через прибуток та ренту.

Для фінансової науки серед досліджень проблем економічного зростання виділяється тема збережень та приросту основного капіталу. Встановивши, що у

⁴ Саймон Кузнец (Kuznets) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pravo.studio/ekonomika/saymon-kuznets-kuznets-29582.html>

⁵ Саймон Сміт Кузнець [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

⁶ Саймон Кузнец (Kuznets) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pravo.studio/ekonomika/saymon-kuznets-kuznets-29582.html>

⁷ Саймон Сміт Кузнець [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

⁸ Лауреати Нобелівської премії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nobel.knteu.kiev.ua/index.php/nobelivski-laureati/sajmon-kuznets>

довгостроковій перспективі частка накопичень у національному продукті зростає неоднаково щодо росту національного доходу, С. Кузнець висунув гіпотезу, яка актуальна до теперішнього часу щодо життєвого циклу збережень.

У працях «Кількісні аспекти («Quantitative Aspects»), «Участь груп з найвищим доходом у накопиченні прибутку» («Shares of Upper Income Groups in Income Saving», 1953) С.Кузнець показав, що підвищення процентного обсягу акціонерного капіталу у загальному обсязі виробництва та зниження прибутку на інвестований капітал підвищує частку праці в національному доході.

Суттєвим є внесок вченого у дослідження накопичення інвестицій та приріст капіталу у процесі економічного зростання (робота «Капітал в американській економіці: його формування та фінансування» («Capital in the American Economy: It's Formation and Financing»⁹), в якій розглянуто майже 100-річний період економічного розвитку США через рух капіталу, визначивши вимір граничної капіталомісткості¹⁰. Було відзначено, що відносний обсяг акціонерного капіталу при економічному розвитку здебільшого зростає, але частка акціонерного капіталу у прибутку з плином часу зменшується, тому необхідно вимірювати і враховувати «людський капітал», а також обліковувати демографічні зміни¹¹.

Висновок. Нобелівський лауреат С. Кузнець жив у епоху економічних перетворень. Професійні знання теорії статистики дозволило йому їх використати для дослідження динаміки показників та тенденцій розвитку економіки. Рахуючи, що базовою категорією, яка вплинула на його доробок, був прибуток, а також конкуренція, це свідчить про великий внесок вченого саме у розвиток фінансів. Позиція С. Кузнеця щодо зниження домінанти технократичного підходу в інвестиційній та інноваційній діяльності і врахування ролі людського капіталу суттєво актуалізується останнім часом внаслідок глобальної міграції трудових ресурсів і їх дефіциту. Урядам країн, зокрема, України, можливо корисним буде доробок нобеляра для формування пріоритетів в економічній політиці. 50-річний ювілей першого відзначення економістів премією Нобеля (1969) додає імпульсу новим науковим розвідкам і пошукам сучасних економістів з огляду на фундаментальність доробок С. Кузнеця, його відданість своїй справі, ерудиції, таланту дослідника.

⁹ Kuznets S. Capital in the American Economy: Its Formation and Financing. Princeton, 1961.

¹⁰ Саймон Кузнець // Провідні вчені Харківського національного економічного університету: Біографічний збірник / Під заг. ред. В.С.Пономренка.- Х:ВД «ІНЖЕК», 2012.С.20-29.

¹¹ Ткаченко А.. (2016) Саймон Кузнец о демографических проблемах // Демографическое обозрение. Том 3, №1: 71-93.

Szekció előadások

Секційні доповіді

How “wised up” are we in matters of climate change?

Наскільки заплутані ми в питаннях зміни клімату?

Dr. Agg Zoltán PhD

Pannon Egyetem (Veszprém, Magyarország)

Comitatus Önkormányzati Szemle

comitatus91@gmail.com

In the so called sociological project where we examine the changes related to climate and environment as well as the transformation of values and attitudes and analyze the social contexts of these factors in today's Hungarian society. The environmental problems caused by climate change has already changed the way of thinking as of individuals and as of social groups, their relation to the environment, and the adverse consequences enhance the natural environment. It is our assumption that the importance of environmental considerations, their recognition and awareness, and the change of value system are determined by different groups of individual, individuals and communities. It can be influenced by the schooling, township and the age as well meanwhile differences can also be made on the basis of a worldview. Compared to domestic value sociological studies, the novelty of our research is precisely in the study of environmental values by social groups, group awareness, environmental changes and the transformation of value systems in an area where individuals, families and other communities are particularly sensitive to environmental sensitivity.

Summarily, we may observe climate change awareness disparities between expert groups and the general population. While the population is aware of the occurring extreme weather, they are far less informed regarding the causes and foreseeable impact of these phenomena. The vast majority of respondents - about 90% - perceived the weather change. There was no significant correlation between gender, school qualification, status groups, religion or political views, only in the age-specific groups we could observe an interesting feature. (The age group of younger adults was less concerned about climate change than the elderly one.) Our assumption that a large sections of the population have a vision of the changing weather and the related problems though, has been fully justified.

When an open question was asked from the respondents in order to briefly explain what kind of change (s) they have perceived, 90% of the respondents gave valuable answer.

Analyzing the content of the given answers, most of them mentioned the global "warmth" (hotness) and its synonyms, in which, the most important feature of weather change was told as the rising of temperature. On the other hand, the most important factor is the change in the traditional winter-spring-summer-autumn period, also the disappearance of seasons rather than the alternation of seasons, and the recognition that there is no transition between the seasons and the seasons do not differ anymore. We were also curious about where the climate change information came from. The so-called average person relies less and less on paper-based information. (They spend less and less on newspapers and magazines.)

They rely more and more on the Internet, and this is even more relevant to think-tank and expert groups. People belonging to the younger age range rely significantly more on the Internet than the elderly ones in a population sample. It seems that there is a limit above the age group of 55's where the internet has not been so significant yet, and they are mostly informed from television. Only a few of the official documents on climate change are known.

The scope of application of the system of management-accounting in Ukraine

Сфери застосування систем рахунків управлінського обліку в Україні

Antonenko N.V., Verbytska A.I.

National Transport University (Kyiv, Україна)

3142206@gmail.com

The important methodological issue of organization of management-accounting is its place in accounting-system because the part of information about expenses and income are formed in the account system, regardless of approach to the organization of management-accounting.

In different countries this problem is decided in different ways. Review of accounts of foreign countries indicates that management-accounting in system of accounts are carried out by two principles. The first of them - bilateral approach: allocate two autonomous systems of accounts according to the purpose of financial and management-accounting; the second is integral principle: accounts of management-accounting are matched with accounts of financial accounting within the borders a single system of accounts.

The bilateral approach provides the separation of systems accounts of financial and management-accounting. It is set up a special Chart of accounts for the System of Management-Accounting and accounting is based on the accounts-screens. According to the Golov S., this approach has been realized in Chart of accounts nearly 80 countries of the world, in particular, in most countries of the European Union (France, Germany, Belgium, Switzerland, Spain, Portugal and other countries of European Union)¹.

The integrated principle is characterized by the fact that Chart of management-accounting is matched with accounts of financial accounting within the borders of a single system of accounts. This approach is typical for enterprises that relate to the Anglo-Saxon preference (USA, Britain, Australia and Canada). Accounting system of these countries is

¹ Golov S.F. Management-accounting : textbook / S.F. Golov. - K. : Libra, 2008. - 704 p.

characterized by a lack a rigid bloc (control) by the State. Accounting that is a self-regulatory. Its rules, principles and concept are being developed and are taken by professional organizations. The lack of united national Chart of accounts is specific to these countries. System of accounts are chosen by companies independently.

In the process of the historical development of these countries three main systems of accounting were formed and evolved: common, integral and intertwined².

The overall system of accounting is used by trading enterprises, service enterprises and small industrial companies which produce the same type of output. The foundation of this system is the periodical records of stock according to them during the reporting period their movement is not displayed on accounts of stock.

The characteristic of overall system is accounting of expenses conducted on the elements. At the end of the reporting period accounts of expenses and income are closed by cancellation surplus on account «Income and loss», which determines the financial result of operations of the Enterprise.

The overall system in Ukraine may be used only by the operators of small business entities. Cost accounting is carried out on the elements which later almost at the end of the year together with income that are displayed on accounts of seventh grade «Income» and they are directly written off account 79 «Financial results».

The integral system is system that provides calculation of the cost price of selected products and control on the production. In integral system the mission of management-accounting is performed through specifically organized analytical accounting of expenses and income. The integral system of accounting provides calculation of the cost price of selected products and control of expenses on the production. It is achieved by including cost accounting in common System of Accounts. As the result they are matched with accounts of financial accounting. The system is based on constant inventory which is provided by data about the state of each type of stock for every day of reference period.

The feature of integral system is inventory is carried out by functional delegation³. The accounts «Production» and «Production overheads» are used for inventories that are related to production. The direct production costs are displayed immediately on account

² Gubachova O.M. Accounting in foreign countries: textbook / O.M. Gubachova, S.I. Melnyk. - K.: Center for Educational Literature, 2008. - 432 p.

³ Atkinson E.A. Management-accounting / E.A. Atkinson, R.D. Bunker, R.S. Kaplan, S.M. Young; per. from English – 3-rd ed. - M.: Williams, 2005. - 878 p.

«Production», indirect costs are accumulated on account «Production overheads» and at the end of the reporting period are written off on account «Production» and are distributed between objects of calculation.

The costs of entities that execute managing, marketing, undertake research, etc., are not included in input costs of production and are recorded in the segregated accounts. At the end of the reporting period these costs are written off account financial results.

Analytical accounting is built within these accounts what's going on clustering costs on the articles, types of products and responsibility centers.

In Ukraine that possibility is predicted by the instruction from Chart of accounts, where it is indicated that analytical accounting to the account 23 «Production» is implemented not only according to the types of production, costs on the articles and types of products, but also to units of enterprises, responsibility and cost centers.

The problem of coherence of accounts of management-accounting and financial accounting appears only in intertwined system. The intertwined system involves outlier maintenance of accounts of financial and cost accounting which do not correspond with each other. The levels of detail of information in organizing analytical accounting expenses and income may be different, in particular:

- by object of cost, income (by product type, orders, etc.), costs and income on the articles;
- by responsibility centers (structural units that are entitled of influence on certain indicators of activity), etc.

The problem of coherence of accounts of management-accounting and financial accounting is solved through special control accounts, making it much more difficult and this system is not conducive to widespread use in world. The use of the system is limited mostly by countries of Continental Europe. Relationship between financial accounting and management-accounting in Ukraine is achieved through special control accounts. In financial accounting «Controlling account of cost accounting» is used and in the productive – «Controlling account of financial accounting». These accounts have the opposite in structure and mirror (reflect) each other. In this case «Controlling account of financial accounting» performing the role of account-screen corresponds with other accounts of cost accounting and «Controlling account of cost accounting» is off-balance sheet and is used for data presentation features which referred to system of cost accounting.

Організація зовнішнього аудиту страхових компаній

A biztosítók külső könyvvizsgálatának megszervezése

д.е.н., доц. Бачо Р.Й.

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

(Берегове, Україна)

bacho.robert@gmail.com

Страховий аудит – це комплексна перевірка (експертиза) результатів фінансово-господарської діяльності страхових компаній, що включає правову, економічну та бухгалтерську оцінку даних фінансових звітів, які подаються для публікації (оприлюднення) чи вищим організаціям¹.

У ході аудиту перевіряються як загальні питання, властиві діяльності юридичних осіб багатьох галузей господарства, так і специфічні операції, характерні тільки для страхових організацій. До загальних питань відносяться перевірка операцій з основними засобами, товарно-матеріальними цінностями і нематеріальними активами, дотримання трудового законодавства та розрахунків з оплати праці, розрахунково-платіжних та касових операцій, розрахунків з дебіторами та кредиторами і ряду інших. Аудит вищезазначених операцій та розрахунків страхових організацій суттєво не відрізняється від аналогічних перевірок в інших сферах діяльності, так як суб'єкти господарювання керуються у своїй роботі одними і тими ж нормативними документами².

Специфічні риси зовнішнього аудиту страхових компаній зумовлені характерними особливостями страхової діяльності, до яких можна віднести спеціальне страхове законодавство, специфічне ведення бухгалтерського обліку, складання звітності та визначення фінансових результатів, специфіку оподаткування, необхідність отримання ліцензій по кожному виду страхування, обов'язкове

¹ Федорова, Я. Б. Організація та методика аудиту страхових компаній: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Федорова Ярослава Борисівна. – Львів, 2007. – 250 с., с. 15

² Гаманкова, О. О. Облік і аудит у страхових організаціях [Електронний ресурс] / О. О. Гаманкова. – Режим доступу : <http://www.ubooks.com.ua/books/000193/inx10.php>.

формування спеціальних резервів та заборону на виробничу, торгово-посередницьку та банківську діяльність³.

Оскільки страхова діяльність в Україні регулюється окремою нормативно-правовою базою, якісний аудит потребує досконального її вивчення з метою надання аудиторських послуг на високому професійному рівні. Враховуючи особливі вимоги, які пред'являються до страховика, в першу чергу необхідно перевіряти наявність і відповідність законодавству документів, що підтверджують його право на здійснення страхової діяльності: статуту, установчого договору, свідоцтва про державну реєстрацію, ліцензії на здійснення страхової діяльності. Крім того, перевіркою повинні бути встановлені відповідність здійснюваної діяльності вимогам законодавства, відповідність проведених і дозволених ліцензією видів страхування⁴.

Тож при проведенні аудиту фінансової звітності страхової компанії необхідно перевірити наявність повного пакету фінансових звітів та правильність їх заповнення. При цьому аудитору слід здійснити такі процедури:

- ознайомитися з принципами, прийомами і методами бухгалтерського обліку і способами їх застосування;
- простежити, яким чином страхова компанія збирає інформацію для включення у фінансовий звіт;
- упевнитися, що фінансові звіти складені відповідно до загальноприйнятих принципів ведення бухгалтерського обліку;
- з'ясувати, який існує зв'язок між сальдо рахунків і який вплив на результати мають відхилення;
- перевірити взаємоузгодженість показників форм фінансової звітності.

Перевіряючи достовірність даних фінансових звітів, аудитору слід пам'ятати, що обидві групи фінансових звітів страховика корелюють між собою. Наприклад, наведена у звіті про фінансові результати інформація щодо доходу від надання послуг страхування дублюється у першому розділі звіту про доходи і витрати страховика, а зазначена у балансі сума технічних резервів також наводиться у шостому розділі звіту про доходи і витрати страховика.

³ Гаманкова, О. О. Облік і аудит у страхових організаціях [Електронний ресурс] / О. О. Гаманкова. – Режим доступу : <http://www.ubooks.com.ua/books/000193/inx10.php>.

⁴ Лень, В. С. Облік і аудит у страхових організаціях [Електронний ресурс] / В. С. Лень. – Режим доступу : http://91.90.15.82/phpopc/www/Disks3/Oblik%20i%20audit%20u%20strah%20organ_Len.pdf.

Після проведення зазначених процедур та перевірки звітів на взаємоузгодженість показників, слід переконатись у своєчасності подання фінансових звітів. Адже своєчасне оприлюднення фінансової звітності страхових компаній є запорукою їх достовірності і прозорості. Аудитор має перевірити чи весь пакет фінансових звітів був своєчасно поданий і оприлюднений в періодичних виданнях, чи було надіслано копії оприлюдненої річної фінансової звітності разом із супроводжувальним листом та аудиторським висновком до Нацкомфінпослуг⁵.

Страховим законодавством встановлені жорсткі вимоги щодо забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страховика. У зв'язку з цим, особливої уваги від аудитора вимагає перевірка дотримання страховою організацією нормативного співвідношення активів і зобов'язань, вимог щодо максимальної відповідальності по окремому ризику.

Одним з підсумків роботи аудиторів при оцінці системи внутрішнього контролю є вироблення конструктивних пропозицій щодо його вдосконалення. Аудитори беруть участь у розробці системи внутрішнього контролю підприємства, висловлюючи свої пропозиції в інформаційному листі, адресованому Раді директорів і керівництву підприємства⁶.

Отже, аудит страхової діяльності має ряд специфічних рис, обумовлених відмінностями бухгалтерського обліку в страхових компаніях та особливостями страхового бізнесу в цілому. Врахування таких особливостей дозволить підвищити якість надання аудиторських послуг, а отже і довіру до страхових компаній, що сприятиме подальшому розвитку ринку страхових послуг в Україні.

⁵ Гаманкова, О. О. Облік і аудит у страхових організаціях [Електронний ресурс] / О. О. Гаманкова. – Режим доступу : <http://www.ubooks.com.ua/books/000193/inx10.php>.

⁶ Кулагіна, Г. С. Актуальні проблеми зовнішнього аудиту фінансової звітності страхових компаній [Текст] / Г. С. Кулагіна // Збірник наукових робіт : VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Наукові дослідження молоді - вирішенню проблем європейської інтеграції». – 2011. – № 4. – С. 68 – 70. – с. 69

Nowcasting Romanian GDP and GDP components using factor models

Розгляд румунського ВВП та його компонентів з використанням факторних моделей

Bálint Csaba

The Bucharest University of Economic Studies (Bucharest, Romania)

OTP Bank Romania

bcsaba86@yahoo.com

The conduct of monetary as well as fiscal policies and, in general, sound decision making of economic agents requires assessments about the current state of the economy. High-quality information about economic activity is a key ingredient in the timely identification of broader economic trends and business cycle turning points. However, official GDP estimates are reported on quarterly frequency and with substantial delays. In the case of Romania, similarly to other countries of the EU, the first estimate of real GDP growth usually is revealed six weeks after the end of the reference period. The second estimate, which reveals more detailed sector level statistics as well, is published with 11-week lag.

Given this context, policy makers and other economic agents have to form their own assessments about the state of the economy relying on higher frequency indicators. High-frequency data provide timelier information, but these signals about the economy are usually incomplete or may even point to different directions. To fill the gap between the reference period and the publication of official GDP figures as well as to integrate fragmented information, macroeconomic analysts apply nowcasting models.

Since early 2000, the different generations of factor models have become a very popular tool to monitor business cycle conditions at central banks, international organisations and private institutions yet, in the case of transition economies, is rather limited literature on this field.

Therefore, this study develops one-factor models to nowcast the dynamics of production (market services, industry, construction) and expenditure-side items (consumption, gross fixed capital formation, exports, imports) of GDP as well as overall GDP for Romania.

The factor models are estimated using principal component analysis on selected high-frequency indicators. Then the extracted monthly factors are transformed to quarterly frequency and linked to the growth pace of GDP components and overall GDP by OLS (ordinary least squares) regressions. In order to produce nowcasts and to deal with the ‘ragged edge’ problem, the study re-estimates the models in a dynamic form by applying the Kalman smoother. The estimations are implemented using EViews. In the case of the dynamic factor models, we apply the EViews solution of Solberger and Spanberg (2017), who developed a global subroutine following the two-step estimation procedure presented by Doz et al. (2011).

In the case of the dependent variables, we use the NIS’s (National Institute of Statistics - Romania) seasonally and working day adjusted data with constant prices. In order to construct the models, the study analysis over 400 monthly country and EU level economic indicators using expert judgment alongside a searching algorithm. From a geographical point of view, the majority of the monthly data series comprise information for the Romanian economy, but we also include several EU (European Union) level indicators in the data base. By the type of the variables, preponderantly real activity indicators, such as volume and turnover indices for industry, services and construction sectors are used. Building permits, overnight stays and new passenger car registration statistics are also added. Beside real activity indicators, we include “soft” (sentiment and consumer confidence) data as well. Another category is presented by various price indices. From labour market indicators, the series of average net wages and the number of employees for the total economy and individual subsectors as well as the unemployment rate are added. We also include several external trade and balance of payments statistics. Among financial variables, we use only the EUR/RON exchange rate. The explanatory indicators were downloaded from public data sources: Eurostat, National Institute of Statistics – Romania, National Bank of Romania and European Automobile Manufacturers' Association.

The results of the research point out that the estimated factors explain a high share of variability in the target indicators (in the range of between 0.4 and 0.8, measured by R-squared statistics). A deeper look at the findings also shows that models for GDP components, which has a relatively high weight in the country’s economy (such as market services), perform better than their peers for components with relatively lower weight (e.g. for value added in construction).

The outcome of the study is in line with the results of other papers in the field that exploiting the information content of monthly indicators can provide important insight into GDP dynamics in a timely manner, therefore, factor models are a useful tool for professional forecasters and policy makers.

Kompetenciák szerepe, mérési lehetőségek az oktatásban és a munkaerő-piacon

Роль компетенцій, можливості їх виміру в освіті та на ринку праці

Barabásné dr. Kárpáti Dóra

Nyíregyházi Egyetem (Nyíregyháza, Magyarország)

karpati.dora@nye.hu

Változó világunkban a felsőoktatási intézmények számára egyre jelentősebb és folyamatosan felmerülő kihívást jelent, mire készítsék fel hallgatóikat, milyen tudással vértessék fel őket, hogy helytálljanak a munka világában. A kihívásra való válasz nem a szükséges tudáselemek listájának összeállításában, hanem azon kompetenciák meghatározásában érkezett, amelyekkel egy adott képzettséget szerző hallgatónak rendelkeznie kell.

A kompetencia azon készségek és képességek együttesét jelenti, amelyek támogatják az egyént a problémák megoldásában, a problémamegoldó hajlandóságban. A kompetencia magában foglalja az egyének tudását, tapasztalatait, személyes adottságait.

A NAT által meghatározott kulcskompetenciák azok a kompetenciák, melyre minden egyénnek szüksége van a személyes boldogulásához, s fejlődéséhez, valamint a társadalmi beilleszkedéshez.

Mindegyik egyformán fontos, mivel mindegyik hozzájárulhat a sikeres élethez egy tudás alapú társadalomban. Felértékelődik az egyén tanulási kompetenciájának a fejlesztése, mely az egész életen át tartó tanulás folyamatában formálódik. Az EU (2006) által ajánlott kulcskompetencia lista legtöbb elemének helye tartalmi szempontból megtalálható a Nagy József által kidolgozott rendszerben.

A kulcskompetenciák közé egyfelől a hagyományos készségek tartoznak, pl. az anyanyelven, idegen nyelven folytatott kommunikáció képessége. A digitális készségek, az írni és olvasni tudás képessége, valamint az alapvető matematikai és természettudományos/műszaki készségek.

Másfelől pedig ún. horizontális képességek: a tanulni tudás képessége, a társadalmi és állampolgári felelősségvállalás, a kezdeményező- és vállalkozókészség, a kulturális tudatosság, valamint a kreativitás.

Sok kompetencia részben fedi egymást. Az egyikhez szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. Számos olyan fejlesztési terület van, amelyik mindegyik kompetencia részét képezi: pl. a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőképeség, a problémamegoldás, a kockázatértékelés, a döntéshozatal, az érzelmek kezelése. Mindez azt a célt szolgálja, hogy a tanulók minél jobban ki tudják bontakoztatni a személyiségüket. (EU, 2006)

Manapság már a nevelő oktató intézményekben nem elég csak ismereteket közvetíteni, hanem fel kell készíteni a gyermekeket-fiatalokat, a megszerzett tudásanyag változatos helyzetekben történő alkalmazására is. A tudás mennyiségének pusztá gyarapítása mellett, a készségeket, jártasságokat, az attitűdöket és értékeket, a személyiségvonásokat és motivációkat is fejleszteni kell.

Ha sikerül megbízható standard eszközökkel mérni azokat a kompetenciákat, amelyekre a hallgatók a tanulmányaik során szert tesznek, az ilyen eredmények sokkal tartalmasabb és relevánsabb visszajelzést adnak majd a felsőoktatási intézményeknek arról, hogy mennyire eredményesek a hallgatói képességek fejlesztésében, és hol vannak azok a pontok, ahol a munkájukat javítaniuk kell.

A kompetenciamérés lényege éppen az, hogy nem a formális végzettségről kíván adatokat nyújtani, hanem az e mögött meglévő vagy e mögül éppen hiányzó valóságos képességekről. A figyelem középpontjában az áll, hogy a munka során milyen kompetenciák megszerzése szükséges a munkavállalók részéről, illetve a képzési folyamat eredményeként mely készségek ismertethetők el. Ezeknek a területeknek fejlesztése azért kiemelten fontos, mert a világ, a társadalom és a gazdaság is változik, így új képességekre, készségekre van szükség.

Az elmúlt évtizedben számos ország kezdte meg olyan mérési rendszerek kiépítését, amelyek célja a felsőoktatásban tanulók által elsajátított képességek felmérése. Ezek részben jóval korábban elindult intézményi szintű kezdeményezésekre épülnek, részben kormányok vagy kutató-fejlesztő műhelyek kezdeményezték, indították el őket. Egy 2008 elején megjelent elemzés (Nusche 2008) 18 ilyen kezdeményezést mutatott be, részletesen elemezve ezek jellemzőit. Ezek közül egyet érdemes itt külön is megemlíteni: ez a

„Spellings-jelentés” által is ajánlott Felsőoktatási Tanulmányi Értékelés, a „CLA” (Kiss 2010; Klein és mtsai 2010).

A legtöbb OECD-jelentés annak fontosságát hangsúlyozza, hogy segítsük a diákokat az olyan XXI. századi készségek elsajátításában, mint az önálló tanulás, a problémamegoldás, a csapatmunka vagy a kreatív gondolkodás. Ehhez egyrészt az alapkészségek elsajátítására, másrészt további készségek (például informatikai jártasság, nyelvtudás, érvelési készség, összefüggésekben való gondolkodás) állandó fejlesztésére van szükség.

A technikai változások, a globalizálódó verseny és a még stratégiai emberi erőforrás menedzsment iránti igény a kompetenciák szerepének erősödéséhez vezetett.

A globalizálódó gazdaságban a versenyképesség és sikeresség (szellemi tőke hasznosítása a szervezeti célok elérése érdekében) kulcsa a tudás, mely a 21. század szervezeteinek legfontosabb vagyontárgya, a hosszú távú siker megalapozója. A kompetencia az egyén szellemi vagyona, olyan hatalomforrás, amely a kívánatos pozíciók elnyerését garantálja. (Szárász, és mtsai, 2006)

A kompetenciaalapú oktatás lényege tehát az alkalmazható tudás kialakítása (Havas, 2003). Párbeszéd létrehozása szükséges a felhasználói szférával és rendszeres kapcsolat a gyakorlóhelyekkel. A tőlük kapott információk elemzése után a tananyagot szelektálják és súlyozzák. Új módszerek alkalmazásával a hallgatónál fejleszthetők a szükséges jártasságok és készségek. Az is fontos, hogy tisztában legyenek meglévő képességeikkel, azok erős és gyenge pontjaival. A gyakorlati képzést szervezesebben kell beépíteni a tanulmányokba.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a kompetenciamérés viszonylag új területnek számít a hazai felsőoktatásban számos megválaszolandó kérdéssel. A cikk felsőoktatási kompetenciamérés szakirodalmának valamint a munkaerő-piacon szükséges kompetenciák feltérképezését tűzi ki céljául.

A magyarországi kis és középvállalkozások idegen forrásból történő finanszírozási gyakorlata

Практика зовнішнього фінансування малих та середніх підприємств Угорщини

Dr. Baranyi Aranka, Jurkó Gyula

Eszterházy Károly Egyetem (Eger, Magyarország)

baranyi.aranka@uni-eszterhazy.hu

Az általunk választott téma a magyarországi kis és középvállalkozások külső finanszírozási alternatíváit hivatott bemutatni. A magyar gazdaság fejlődésében kiemelt jelentőséggel bír a kis- és középvállalkozások fejlesztése, működésük elősegítése, hiszen mind a foglalkoztatásban, mind a GDP előállításában - eltérő súllyal ugyan -, de meghatározó szerepet játszanak. Magyarországon. A 2017-es adatok alapján a vállalkozások 99,8%-a kkv körbe tartozik (EU:99,8%), ők foglalkoztatják az alkalmazottak 71,2%-át (EU:67,6%) és állítják elő a bruttó hozzáadott érték (GVA) 54,6%-át (EU:56,8%). Jól érzékelhető tehát a kkv-k gazdasági súlya alapján, hogy miért kell fókuszban tartani a működésük és fejlődésük elősegítését, hiszen a gazdaság fejlődése, a magyar államadósság elvárt mértékű csökkentése, a kormányzati várakozások szerint is - legalábbis részben - a kkv- k elkövetkező évekbeli teljesítményén múlhat. A téma azért is aktuális, mert a 2008-as válság után - ami Magyarországon is évekig elhúzódott - egy lassú stabilizálódási folyamat vette kezdetét, majd egy a tavalyi évig tartó gazdasági fellendülés volt érzékelhető. Ahhoz, hogy a gazdaság teljesítménye továbbra is növekedni tudjon - még ha nem is akkora ütemben, mint az előző években - a piac összes szereplőjének sikeres együttműködése szükséges. A vállalkozás tevékenységének elvégzéséhez szükséges pénzforrások meghatározását, illetve biztosítását nevezzük finanszírozásnak. A finanszírozás pénzellátást jelent, melynek zavartalansága teszi lehetővé adott vállalkozás likvid működését. A finanszírozás fő célja a rendelkezésre álló pénzeszközöknek a termelési folyamathoz történő célszerű hozzárendelése annak érdekében, hogy azok gyors megtérülése révén minél nagyobb nyereséget lehessen elérni. A vállalkozás saját forrásán kívül amennyiben

fejleszteni, beruházni szeretne gyakran külső forrásra szorul. A vállalkozások kezdeti életszakaszában a barátoktól ismerősöktől és rokonoktól kapott külső forrást viszonylag gyorsan “kinövik” és nagyobb összegű forrást elsősorban pénzügyi piacokról remélhetnek. A felmérések azt bizonyítják, hogy a legtöbb esetben a bankok azok az intézmények, akik finanszírozási lehetőségként alternatívát tudnak kínálni a KKV szektor szereplőinek. A hitelkeresletet az állam központilag segítheti, ösztönözheti, így kiemelhető a Magyar Nemzeti Bank Növekedési Hitelprogramja. Kutatásunkban bemutatásra kerül a hazai vállalkozások hitelállományának összetétele, szerkezete. Az NHP mellett számos lehetőség kínálkozik forrásbevonásra, röviden ezek is bemutatásra kerülnek, különösen a lízing és faktorálásra. Kutatásunkat egy KKV körében végzett primer kutatással zárjuk melyet 2019 elején fejeztünk be.

Ідентифікація та класифікація нематеріальних активів

Az immateriális javak azonosítása és csoportosítása

д.е.н., проф. Базилюк А.В., Хоменко В.С.

Національний транспортний університет (Київ, Україна)

viktoriya.khomenko@ukr.net

У сучасних умовах господарювання найважливішою складовою функціонування підприємства, підвищення його ринкової вартості та покращення позицій на міжнародних і регіональних ринках стають нематеріальні активи (НМА). В певній мірі це нові об'єкти обліку, які мають свою специфіку та особливості у відображенні їх в бухгалтерському обліку. Саме їх наявність дозволяє підприємству ефективно функціонувати, розвиватися та підвищувати конкурентоспроможність. Нематеріальні активи є об'єктом пильної уваги обліковців як в Україні, так і у всьому світі. На сьогоднішній день немає єдиного ефективного механізму ведення обліку нематеріальних активів їх визнання та класифікації. Відповідно дана тема набуває актуальності та потребує подальших досліджень.

Дослідженням методології обліку нематеріальних активів присвячено багато наукових праць зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема Б. Нідлза, М.С. Пушкаря, Ф.Ф. Бутинця, Н. Мамонтова, С.Ф. Голова, Я.В. Соколова, Е. Хендріксена, М. Мартиянова, Р.С. Каплана, Д.Р. Нортана. Однак досі безліч питань залишаються без рішення, зокрема питання ідентифікації та класифікації НМА в обліку та звітності.

В основних нормативних документах визначення терміну нематеріального активу трактується по різному:

1. Згідно ст.14.1.120 Податкового кодексу України, нематеріальні активи – це право власності на результати інтелектуальної діяльності, у т. ч. промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у т.ч. набуті в

установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами¹.

2. Згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований².

3. Згідно МСФЗ 38 «Нематеріальні активи» нематеріальний актив – це ресурс, який підприємство контролює в результаті минулих подій і від якого планує отримати економічні вигоди у майбутньому³.

Відсутність єдиного трактування «нематеріальних активів» призводить до неоднозначного розуміння їх сутності та неможливості уніфікованого визначення вартісної ідентифікації в обліковій практиці. Особливого значення ця проблема набуває для суб'єктів господарювання, які позбавляються можливості реального оцінювання вартості бізнесу, використання інтелектуального капіталу у фінансовому забезпеченні економічної діяльності. Для більш точного визначення поняття «нематеріальні активи» доцільно врахувати наступні ознаки об'єкту:

- оцінка залежно від здатності приносити дохід для власників;
- поступова втрата вартості і списання її у витрати шляхом амортизації;
- утримання на підприємстві для використання, але не в якості інвестицій;
- здатність мати цінність не лише на одному підприємстві;
- визначений термін використання більше одного року.

В міжнародній практиці нематеріальні активи розділяють на ідентифіковані та неідентифіковані. До неідентифікованих відносять гудвіл, репутація товару, популярність марки товару серед споживачів. До групи ідентифікованих нематеріальних активів входять торгові марки, патенти та ліцензії. Неідентифіковані матеріальні активи на відмінно від ідентифікованих не можуть бути відокремлені від суб'єкта господарювання. В балансі вітчизняних підприємств у більшості випадків відсутність нематеріальних активів або дуже мала їх частка. Це не є ознакою, що нематеріальні активи на такому підприємстві не визначають суттєву роль у господарській діяльності.

¹ Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

² Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.99 № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

³ Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

Розуміння головних положень поняття «нематеріальних активів» потребує класифікаційних ознак, що дасть можливість спростити їх практичні та теоретичні характеристики (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація нематеріальних активів

Ознака	Види
<i>За оборотністю</i>	<ul style="list-style-type: none">- поточні;- довгострокові.
<i>За способом створення</i>	<ul style="list-style-type: none">- пайові;- придбані зі сторони;- власні.
<i>За ступенем відчуження</i>	<ul style="list-style-type: none">- відчужувані;- невідчужувані.
<i>Відповідно до Плану рахунків</i>	<ul style="list-style-type: none">- авторське право та суміжні з ним права;- права на об'єкти промислової власності;- права на комерційні позначення;- права користування природними ресурсами;- права користування майном;- інші нематеріальні активи.
<i>За строком корисного використання</i>	<ul style="list-style-type: none">- функціонуючі;- не функціонуючі.
<i>За ступенем правової захищеності</i>	<ul style="list-style-type: none">- не захищені;- захищаються охоронними документами.
<i>За ступенем впливу на фінансові результати</i>	<ul style="list-style-type: none">- здатні безпосередньо приносити дохід;- опосередковано впливають на фінансові результати.

Будь-який вид нематеріальних активів, який використовується на підприємстві, має свої особливості обліку, нарахування зносу та списання, і повинен обліковуватись на окремому субрахунку⁴.

Дослідження категорії «нематеріальні активи» показало, що існують розбіжності в нормативно-правових документах, щодо єдиного трактування цієї категорії. Ідентифікація нематеріальних активів залежить від їх належності до конкретної класифікаційної групи і потребує розроблення методичного апарата вартісного їх оцінювання з урахуванням специфіки кожного конкретного об'єкта інтелектуального права.

⁴ Банасько Т.М. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні / Т.М. Банасько // Економіст. – 2014. – №2. – С.30-33.

Bankértékelés CAMELS módszerrel

Оцінка банку за допомогою методу CAMELS

Dr. Belovecz Mária, Halmosi Tímea, Ipacsné Gedei Beáta,

Vajna Istvánné Dr. Tangl Anita

Szent István Egyetem (Gödöllő, Magyarország)

belovecz.maria@gtk.szie.hu

Magyarországon 1987. január 1-től kétszintű bankrendszer van. Vagyis a központi bank a kereskedelmi bankokon keresztül közvetve áll kapcsolatban az ügyfelekkel, míg a második szinten álló bankrendszer tagjai, a kereskedelmi bankok vannak közvetlen kapcsolatban a háztartásokkal, a vállalatokkal és az önkormányzatokkal. A bankok azok a hitelintézetek, melyek a pénzügyi szolgáltatási tevékenységek teljes körét végezhetik.

Ebben az anyagban az OTP Bankot vizsgáljuk meg a CAMELS módszer segítségével, hogy komplex képet kapjunk az OTP Bank Nyrt. jövedelmezőségi, hatékonysági, szerkezeti összetételét illetően. Az OTP Csoport Magyarország legnagyobb pénzügyi szolgáltatója. Napjainkban közel 12,2 millió ügyfélnek ad pénzügyi- és biztosítási szolgáltatást közel 1500 bankfiókjában és elektronikus csatornákon keresztül a Közép- és Kelet-Európai piacon.

Az OTP Bank részvényeit 1995-ben vezették be a Budapesti részvénytőzsdére, mellyel a cég magánszemélyek, belföldi és külföldi intézményi befektetők tulajdonába került. A 2000-es évek elején a szlovák bankvásárlással kezdte meg a Magyarországon kívüli terjeszkedést a Közép- Kelet Európai térségben. Felismerésre került az, hogy ez a régió a Nyugat-Európai bankok színvonalától és termékeitől jelentősen elmarad, így nagy potenciált jelent a régió meghódítása. Jelenleg Szlovákiában, Horvátországban, Ukrajnában, Bulgáriában, Oroszországban, Szerbiában, Romániában és Montenegróban van leányvállalata a banknak.

A CAMELS módszer lényege, hogy előre megadott hat tényező alapján - melyeket fontosságuk szerint súlyozhatunk- egy komplex értékelést kapunk a Bankról. A vizsgált hat tényező: Capital – tőke megfelelés; assets – eszközök; menedzsment hatékonysága; earnings – jövedelmezőség, eredményesség; liquidity – likviditás, sensitivity to market risk - piaci kockázatokra való érzékenység. Az elemzést követően a minősítést egy ötfokozatú skálán

állapítjuk meg. Az 1-es minősítés a legmagasabb osztályzatot jelenti a legjobb teljesítménnyel, míg az 5-ös a legalacsonyabb teljesítmény melletti nem megfelelő kockázatkezelési gyakorlatot. Minél inkább közelít az 1-hez az elért minősítés, annál jobb a bank értékelése. A súlyozásnál a modell szabad kezet ad az elemzőnek a súlyok mértékére vonatkozólag. Az egyes tényezők esetén hasonló súlyokkal dolgoztunk, mert úgy véltük, hogy minden egyes tényező fontos szerepet játszik a bank egészséges és hatékony működése szempontjából.

A CAMELS módszer alapján az OTP a 1,48-as súlyozott értékelést kapta, azaz az összesítés alapján 1-es az osztályozása. Ez alapján a bank működése megfelelő, tőkeellátottsága magasan a versenytársai felett van. A menedzsment évről évre javuló eredményeket produkál. A módszer megmutatta, hogy a 2012-es bázisidőszakhoz képest is emelkedő tendenciát mutatnak az egyes szempontok. A menedzsment a gyenge pontokat hamar felfedezi és próbálja javítani. Működése a jogszabályi előírásoknak megfelel. Jelenleg a bank eszközösszetétele és likviditása vár átstrukturálásra, melyet a menedzsment már felismert. A likviditás már túl magas szinteken van, rengeteg az éven belüli szabad pénz, mely folyamatos rendelkezésre állásával kevés marzsot és az Országos Betétvédelmi Alap felé történő folyamatos kiadást generálva szűkíti a bevételt. Összességében kijelenthető, hogy a bank működése stabil lábakon áll, hatékonysága jövedelmező, és a piaci és gazdasági helyzet alakulására megfelelően reagáló bank.

Interim menedzsment, mint a tudásátadás eszköze

Інтерим-менеджмент як інструмент передачі знань

prof. Dr. Andrea Bencsik CSc, Dr. habil. Ing. Renáta Machová PhD,

Mgr. Tibor Zsigmond

Selye János Egyetem (Komárom, Szlovákia)

bencsika@ujis.sk

Az interim menedzsment során egy magasan képzett, nagy tudással rendelkező szakembert alkalmaznak ideiglenesen a vállalatok, egy egyedi projekt sikeres megvalósítása, illetve egy specifikus probléma megoldása érdekében. Ezáltal a szervezetek kihasználják a külső (angolul external) menedzsment kapacitásait. Mára az interim menedzsment az egyik feltörekvő foglalkoztatási formák közé tartozik a munkavállalók-, illetve munkahelymegosztás módszerei mellett. Ezen új foglalkoztatási formák megjelenése a megnövekedett rugalmasság iránti igényvel magyarázható. Továbbá a mai vállalatok esetében a hangsúly a szakmai tanácsokról áttevődött a tényleges cselekvésre, aktivitásra. A szervezetek vezetői egyre inkább türelmetlenebbek, az azonnali sikerekre vágnak. Ezen kívül mára nem egyszerű folyamat a megfelelő szakemberek megtalálása, akik hosszú távon megoldhatnák a vállalat problémáit. A szervezetek nagyon körültekintők, így a kiválasztási folyamatok is meghosszabbodtak. Ezen felsorolt okok miatt a szervezetek számára előnyös lehet az interim menedzsment módszerének alkalmazása. Az interim menedzserek rövid idő alatt megoldhatják a vállalat problémáit, illetve tökéletesen helyettesíthetnek egy menedzsert, mindaddig amíg a szervezet meg nem találja a megfelelő jelöltet a pozícióra. Az interim menedzserek alkalmazásának ideje néhány (6-9) hónaptól egészen 1-2 évig is eltarthat 1-1 alkalommal.

Cikkünkben különböző nemzetközi szakirodalmak alapján részletesen bemutatjuk az interim menedzsmentet. Továbbá azzal foglalkozunk, hogy a vállalatoknak milyen lehetőségeik vannak abban az esetben, ha egy nehéz, váratlan („krízis”) helyzettel találják szemben magukat. Ezen kívül ismertetjük, hogy milyen területeken alkalmazhatók leginkább az interim menedzserek, valamint azt is, hogy milyen előnyökkel és hátrányokkal járhat a vállalatok számára az interim menedzsment igénybevétele. Az egyik legnagyobb

kérdést a megfelelő tudás rendelkezésre állása okozza, ezért a témát a tudás átadásának fontossága szempontjából is körüljárjuk. Megvizsgáljuk, hogy mi is jellemzi a „tökéletes” interim menedzsment, valamint bemutatjuk azt is, hogy mégis milyen módszerei lehetnek az interim menedzsment bevezetésének. Kutatásunk során szekunder adatokat gyűjtöttünk. Ezek egyik része az interim menedzsment elterjedését mutatja be, különböző nemzetközi felmérések alapján. Kutatásunk második része De Weerd (2015) munkájának főbb részeit mutatja be, mely során a kutató mélyinterjúkat készített tapasztalt interim menedzserekkel.

Cikkünk legfőbb célja, hogy térségünkben is felhívja a figyelmet az interim menedzsment alkalmazásának lehetőségeire, illetve, hogy bemutassa ezen gyakorlat elterjedtségét Európában. Ezáltal további, jövőbeni kutatásokra szeretnénk biztatni térségünk kutatóit.

**Інтеграція звітності про операційні сегменти з
організаційною структурою підприємства**

**Az üzleti szegmensekről szóló beszámoló integrációja a
vállalat szervezeti struktúrájával**

к.е.н. Бойко О.С.

Одеський національний економічний університет (Одеса, Україна)

boykodo@gmail.com

Великі багатогалузеві підприємства зазвичай здійснюють широкий спектр підприємницької діяльності, що створює необхідність отримання відповідної економічної інформації для оцінки продуктивності в окремих аспектах їх діяльності, орієнтованих на різних зацікавлених сторін, як внутрішніх, так і зовнішніх. Фінансові звіти надають сукупну інформацію про результати діяльності та фінансовий стан компанії в цілому. Однак, цей тип інформації є занадто синтетичним для забезпечення достовірної оцінки результатів діяльності за видами підприємницької діяльності.

Сегментація ділових зон компанії передбачає відділення окремих сфер діяльності (операційні сегменти). Кожен сегмент повинен базуватися на області спеціалізації, яка може бути переведена в конкурентну перевагу. Отримана в результаті структура операційних сегментів повинна відображати сфери, які вважаються важливими з точки зору ефективності та успіху компанії. Таким чином, операційна сегментація може розглядатися як важливий елемент стратегічного аналізу компанії. Правильна сегментація повинна призвести до визначення ключових областей ведення бізнесу - джерел конкурентних переваг компанії. Операційна сегментація також повинна бути відображена в обліковій інформаційній системі і повинна формуватися як за рахунок підсистеми фінансового обліку, так і за рахунок управлінського обліку. У випадку фінансового обліку основним джерелом економічної інформації є фінансова звітність за операційним сегментом. У випадку управлінського обліку це бухгалтерський облік за центром відповідальності.

Водночас важливо інтегрувати підсистеми зовнішньої та внутрішньої звітності, що застосовуються до різних операційних сегментів.

Основною метою фінансової звітності за сегментами є надання більш детальної інформації зовнішнім зацікавленим сторонам, зокрема - інвесторам. Цей тип інформації може бути використаний як основа для ідентифікації ризиків у процесах прийняття рішень та розподілу ресурсів. Найбільш важливим положенням, що застосовується до фінансової звітності за сегментами, є Міжнародний стандарт фінансової звітності 8 (МСФЗ 8) «Операційні сегменти», в якому розрізняються дві форми сегментів:

- операційні сегменти, визначені як компоненти внутрішньої структури організації;
- сегменти звітності, що відповідають операційним сегментам, які відповідають визначеним критеріям і кількісним порогам, а також або агрегаціям сегментів, які самі по собі не відповідають таким критеріям та / або порогам.

Кількісний поріг для визначення операційного сегмента (або агрегації сегментів) як звітного сегмента встановлюється на рівні 10% або більше від сукупного звітного доходу, прибутку або збитку або активів усіх операційних сегментів суб'єкта господарювання. Керівництву надається право інтерпретувати операційні сегменти як сегменти звітності, навіть якщо вони не відповідають вищезазначеним критеріям, коли інформація про такі сегменти вважається важливою для головного оператора.

Фінансова інформація про різні сегменти діяльності компанії має різні цілі. З одного боку, він розкривається зовнішнім зацікавленим сторонам – головним чином інвесторам – в процесі обов'язкових процедур фінансової звітності. З іншого боку, фінансова інформація про діяльність центрів відповідальності представлена внутрішнім зацікавленим сторонам з метою внутрішньої оцінки. З точки зору узгодженості та ефективності системи звітності, може бути корисно інтегрувати зовнішню фінансову звітність з внутрішньою звітністю про результати діяльності за сегментами діяльності. Цей постулат підкріплюється прийняттям так званого управлінського підходу до операційних сегментів, як це рекомендовано МСФЗ 8. У цьому підході операційні сегменти визначаються на основі внутрішньої організаційної структури підприємства. Тут операційні сегменти являють собою окремі одиниці організаційної структури компанії, які беруть участь у

підприємницькій діяльності та, водночас, генерують витрати та доходи. Більш того, результати роботи сегменту повинні аналізуватися та оцінюватися керівниками компаній і використовуватися як основа для прийняття рішень та розподілу ресурсів. Операційні сегменти, визначені відповідно до вищезазначеного підходу, значною мірою подібні до центрів відповідальності, створених з метою оцінки ефективності. Кожен діючий сегмент може розглядатися як самостійний центр відповідальності, з чітко делегованими повноваженнями та відповідальністю. Тому він може розглядатися як центр витрат, доходів, прибутку або інвестицій.

Інформація, представлена звітним сегментом - відповідно до управлінського підходу - пов'язана з організаційною структурою підприємства. На підприємствах, що характеризуються децентралізованою системою управління, структура компанії відповідає структурі центрів відповідальності. Ця структура визначає процеси контролю та оцінки ефективності. Отже, в більшості випадків центри відповідальності можуть тлумачитися як операційні сегменти. З іншого боку, сегменти звітності можуть бути представлені окремими центрами відповідальності або агрегованими центрами на основі рекомендованих критеріїв. Звітні сегменти, засновані на структурі центрів відповідальності, є особливо життєздатною альтернативою у випадку диверсифікованих підприємств, оскільки вони є стратегічними бізнес-одинацями відносно незалежності. Такі підрозділи часто надають різноманітні продукти або діють у різних географічних місцях.

Інтеграція фінансової звітності за операційним сегментом з організаційною структурою за рахунок центрів відповідальності має низку переваг. По-перше, завдання визначення сегментів звітності на основі організаційної структури є набагато більш прозорим. Вимірювання та оцінка ефективності у цьому підході є більш об'єктивними та однозначними. Іншою важливою заслугою є зменшення витрат на отримання інформації, що підлягає розкриттю в обов'язковій фінансовій звітності, оскільки інформація може бути легко представлена на належному рівні деталізації, який вимагається для цілей зовнішньої звітності. Крім того, ліквідується необхідність дублювання подібної інформації для різних цілей. Всі вищезазначені особливості сприяють загальному поліпшенню якості системи звітності компанії.

Постулат про інтеграцію фінансової звітності з внутрішньою звітністю був чітко сформульований в останні роки. Зацікавлені сторони суб'єктів господарювання

очікують більш детальну інформацію, ніж представлена в традиційних фінансових звітах. Крім того, попит на специфічну, оброблену інформацію про фінансові показники залишається в явному контрасті з обмеженою якістю інформації, представленої на рахунках звітів і звітів, балансах або звітах про рух грошових коштів. Нарешті, процеси прийняття рішень зацікавленими сторонами все більше залежать від нефінансової інформації. Внутрішні звіти, що відображають суб'єктивну та об'єктивну структуру підприємства, є основним джерелом інформації для зазначених вище цілей.

Звітність за операційним сегментом відіграє все більшу роль у системі фінансової звітності компанії. Отже, система повинна бути розроблена таким чином, щоб забезпечити відповідну інформацію для всіх зацікавлених сторін, як внутрішніх, так і зовнішніх. З точки зору ефективності системи звітності компанії, важливо забезпечити єдину і узгоджену структуру звітів для цих груп. Цей постулат може бути досягнутий шляхом інтеграції операційної сегментації, що використовується для цілей фінансової звітності, з сегментами центрів відповідальності, які використовуються для оцінки внутрішньої діяльності.

Аналіз ефективності впровадження системи контролінгу

A kontroling rendszer bevezetésének hatékonysága

к.е.н., доц. Брохун Н.С.

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
(Берегове, Україна)

brokhun_nataliya@ukr.net

Проведення аналізу та оцінювання економічної ефективності системи контролінгу є одним із найвідповідальніших етапів на стадії його впровадження. Доцільності впровадження системи контролінгу в діяльність підприємства залежать від об'єктивності проведення аналізу з використанням комплексного аналітичного інструментарію оцінки ефективності системи контролінгу. Питання щодо розробки методичного забезпечення оцінки ефективності системи контролінгу викладені в працях російських та українських дослідників: Л. Волинець, О.А. Вержбицького, О.М. Деменіної, Е.Е. Кідаєвої, Л.П. Корольової, Н.Г. Круссера, С.О. Мордухая, О.В. Оліфірова.

Поняття “ефективність” використовується в різних сферах діяльності. У довідковій літературі під поняттям “ефективність” розуміють “здатність забезпечувати результативність (ефект) процесу, проекту тощо, яку обчислюють як відношення ефекту (результату) до витрат, що забезпечили цей результат”¹. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови надано таке визначення слова “ефективний”: “який приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект”². У свою чергу, американські дослідники Е.Д. Долан та Д.С. Ліндсей відзначають, що “ефективність – це ключове міркування за прийняття рішення про те, як виробляти. У щоденній мові слово ефективність означає, що

¹ Загородній А.Г. Облік і аудит: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин. – Л.: Центр Європи, 2002. – 671 с. – с. 27

² Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. –К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с. – с. 358

виробництво йде з мінімальними затратами, зусиллями та втратами”³. Таким чином досліджуючи поняття “ефективність” спостерігаємо часткове його ототожнення з поняттям результативність, тобто результативність виступає синонімом ефективності.

В результаті групування та дослідження методичних підходів, які запропоновані науковцями, маємо можливість встановити, що в основному при розрахунку показників ефективності впровадження та використання системи контролінгу науковцями застосовуються показники оцінки інвестиційних проектів. Головним критерієм оцінки ефективності є окупність, тобто швидкість повернення коштів через певні грошові потоки, які формуються за рахунок успішного функціонування системи контролінгу.

Особливого значення при оцінці доцільності та ефективності впровадження контролінгу також відіграють якісні показники. Якісні показники варто застосовувати при оцінці керівників вищих рівнів управління, якими визначається рівень відповідальності керівника його посаді, коефіцієнт якості виконання управлінських робіт. Якісні фактори переважно визначають внутрішні якості та особливості об’єктів, що вивчаються. З метою забезпечення якісної оцінки повинні бути розроблені кваліфікаційні вимоги до управлінського персоналу та затверджені не лише у загальних положеннях, а і з врахуванням специфіки діяльності підприємства. Встановлення якісних показників оцінки ефективності використання контролінгу повинно виходити із завдань, функцій та цілей, виконання яких повинно забезпечити впровадження системи контролінгу на підприємстві і вони повинні виокремлюватись в розрізі: інформаційних, економіко-стратегічних та організаційно-управлінських ознак

Комплексна оцінка ефективності доцільності та використання контролінгу крім якісних показників передбачає розрахунок кількісних показників. Кількісні показники – це показники, які виражають кількісну визначеність явищ, вони переважно характеризують розміри, які пов’язані з виміром величини. При розрахунку кількісних показників отримується можливість здійснити їх оцінку та розробити оптимальні управлінські рішення. З метою визначення ефекту від впровадження системи контролінгу на підприємстві розроблено ряд кількісних показників: розрахунок витрат, понесених на впровадження системи контролінгу, визначення

³ Малинин С.Н. Экономическая эффективность общественного производства. – Минск, 1974. – С. 42.

загальної частки витрат, які несе підприємство для забезпечення роботи та обслуговування відділу контролінгу, якості роботи працівників відділу контролінгу та рівень завантаженості контролерів.

Для побудови комплексного інструментарію оцінки ефективності впровадження контролінгу на основі якісних та кількісних показників розроблено процедуру їх здійснення: впровадження системи контролінгу (оцінка необхідності застосування); експлуатація системи контролінгу (оцінка ефективності функціонування). Вважаємо, що застосування визначених показників ефективності системи контролінгу в цілому по підприємству на відповідному етапі впровадження зазначеної системи надасть змогу оцінити доцільність подальшого її використання, виявити можливі причини відхилень від заданих параметрів, визначити рівень підвищення ефективності при використанні системи контролінгу.

A számviteli rendszer az elmúlt 50 év tükrében

Система бухгалтерського обліку у світі минулих 50-ти років

Dr. Budai Eleonóra PhD

Pécsi Tudományegyetem (Pécs, Magyarország)

budai.eleonora@ktk.pte.hu

A gazdaság szereplője – legyen profitorientált, vagy non-profit orientált, végezze tevékenységét a világon bárhol – számára megkerülhetetlen a számviteli tevékenység. Ez a számviteli tevékenység elméleti alapokra, gyakorlati módszertanra, külső és belső szabályokra épül. A gazdasági események rögzítését biztosító tevékenység sokrétűségét felismerve indokolt a rendszer szintű megközelítés alkalmazása. A rendszer alkotó elemeinek beazonosítása és a rendszer elemei valamint annak környezete közötti határvonal meghúzásával a rendszer modellje felvázolható. Az is egyértelműen belátható, hogy a számvitelt – mint vállalati funkciót – nem lehet izoláltan vizsgálni, hiszen a gazdaság szereplői egy adott gazdasági környezetben végzik a tevékenységüket.

A számviteli rendszer modelljének felvázolása lehetővé teszi az adott rendszert a környezetéből érő hatások és az azt okozó hatótényezők beazonosítását, illetve a rendszerben bekövetkező változások meghatározását. 2007-ben a vizsgálat alapját képező „komplex számviteli rendszer modell” felállításra került. Ez képezte az alapját és adta a keretét egy azóta is tartó kutatási folyamat elindításának.

Ebben a „komplex számviteli rendszer modellben” a számvitelt három környezeti szinten: mikro, makro és globális szinten és négy vetületben – mint szakma, oktatás, szabályozás, tudomány – értelmeztem. Az így felállított mátrixban minden egyes szinten és vetületben a rendszer elemeit emberek, az általuk használt eszközök, az általuk létrehozott szervezetek és az emberek, eszközök valamint a szervezetek között kialakult kapcsolati háló képezik.

A tanulmányban a kutatási folyamat egy olyan részét kívánom bemutatni, amelyben arra kerestem a választ, hogy Magyarországon az elmúlt 50 év során milyen változás

következett be a komplex számviteli rendszert alkotó elemekben, mi indukálta ezeket a változásokat, mi vezetett a jelenlegi rendszer kialakulásához és a jelenlegi helyzet milyen jövőképet vetít elénk.

A kutatás módszertanát tekintve túlnyomó részt szekunder jellegű kutatásra alapozott hatásvizsgálat, de egyes elemeiben a megállapítások alátámasztásához primer kutatásra is sor került, valamint az évek során végzett szakmai tevékenység gyakorlati tapasztalatai is beépítésre kerültek.

Több éve tartó kutatás összefoglalásaként az egyes rendszert alkotó elemekkel kapcsolatosan tett megállapítások és a számvitel komplex rendszerében bekövetkezett változások rendszerezett bemutatására vállalkozik a tanulmány.

Characteristic social innovation and social novelty as a category of sustainable development

Характеристика соціальних інновацій та соціальної новизни як категорій сталого розвитку

Bui J.V., Melnychuk I.V.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

E-mail: julia03091980@gmail.com

Conceptual interpretation of social innovation emerged in the first half of the XX-th century at the stage of development of socioeconomic science. The concept of social innovation found its wide reflection in management theory, fundamentals of marketing and business innovation strategies. It should be noted that way back John Galbraith stressed upon the limited potential of scientific-and-technological advance in social life of a community and warned that excessive progress in science and technology could cause a number of negative implications for both humanity and environment. The development of economic systems and relationship between market participants are influenced not only by economic forces, but also by social, political, psychological and ethical issues. Another famous economist – Peter Ferdinand Drucker – claimed that not only science or technology generated new knowledge and devalued traditional practices. It is not infrequent that social innovation turns out to be of greater importance than scientific ones. P. Drucker was the first to discover that the most significant among all the contemporary world outlook transformations was the belief that «during the previous 40 years’ steady innovation, both technological and social, has become in and of itself a new structured scientific discipline, that should be taught and which should be investigated»¹.

It is worth mentioning that modern society witnesses a large variety of innovation with a vast complexity of application and research within the frames of different scientific fields.

¹ Zhaldak G.P. Sotsial'ni innovatsii – neobhidna umova rozvytku suspilstva (Social Innovations as a Must for Social Development) [Elektronniy resurs] / G.P. Zhaldak. – Available at: http://sconference.org/publ/nauchno_prakticheskie_konferencii/ehkonomicheskie_nauki/ehkonomika_i_upravlenie_predpriyatijami_po_vidam_ehkonomicheskoy_deyatelnosti/15-1-0-1108

Social innovation has been recently widely discussed not only by economists, but also by sociologists and philosophers.

An outstanding French sociologist Michel Crozier was the first to analyze the background for rapid social transformations. In his doctrine Michel Crozier asserts a new reasoning for transformations proceeding from the realia of postindustrial societies with a particular focus on human aspects of social evolution and points out the necessity of a new approach to allocation of human resources via «advised» strategy of «training» to teach humans new behavioral patterns and new relationship models within contemporary social space.

The dominant idea in Crozier's opinion is the following: “social innovation is an uninterrupted structuralization and re-structuralization of the arena, where human beings act in that way or another, attempting to find solutions for the problems or tasks they face”².

To our mind, a social innovation is a result of creative intellectual activity of humanity, an important feature of which is its novelty and social effect. In this case, such social effect can manifest itself at the micro level in the form of improved qualitative characteristics of employees, increase in labor productivity, improving working conditions and labor safety, promotion of internal stimuli of employees concerning their labor management and their responsibility. Concurrently it is important to take account of a close interaction and interdependence of economic, ecological and social spheres (social-economic system) of enterprise activity, as well as its reliance on environment status.

It is worth mentioning that the term “innovation” is of English origin, but our native scientific literature demonstrates the variety of interpretations of the notion. The English term “innovation” is understood as novelty, but alongside with this, domestic scientific research papers study the correlation of notions “new development”, “novation”, “novelty”, “innovation”, “invention” and “discovery”. As we can see, a single, consistent interpretation of the term “innovation” does not exist today. It often happens that this term has different meanings within different contexts, the choice of the variant depending on the aim and objectives of a research. More than that, as a rule, in everyday activity we equate the notions “new development”, “novation”, “novelty”, “innovation”. Researching the differences and correlation of these notions becomes important; so it does for social innovations.

First and foremost, in this research we propose to differentiate the category “social novelty” by proper and by common name. Consequently, by its proper name a social

² Meyzhys I.A. Sotsial'ni innovatsii v ukrainskiy sutchastnosti (Social Innovations in Contemporary Ukraine) [Elektronniy resurs] / I.A. Meizhys. – Available at: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/sociology/2012/184-172-13.pdf>

novation or social innovation, introduced at the enterprise, will be understood as social novelty, which may have both positive and negative impact. As far as its proper name is concerned, in this respect “social novelty” is treated as an independent category, which has its own semantic meaning, different from that of social novation or social innovation.

With this in mind, we believe it is necessary to differentiate between the categories of “social novation”, “social novelty” and “social innovation” and the measure of their innovativeness. Consequently, the main criterion for differentiating between these categories is the value of qualitative changes (the level of innovativeness) and the effect they produce on social and economic system. It is evident that innovativeness of a social novelty will be far lesser than that of a social innovation. It is worth mentioning that transformation of one category into the other will determine the beginning of a new stage in the development of social innovation, which will constitute the sequence of consecutive stages in the process of converting some social concept, invention or novelty into a social innovation. Thus, it would be advisable to correlate the notions of social innovation and social novelty. Proceeding from the analysis of how the terms “social novelty” and “social innovation” are used, we believe that they must not be used as synonyms because each of them has its own specific content. To our mind, “social innovation” and “social novelty” are the result of a creative intellectual human activity which can be presented as a new social idea, social discovery, and social novelty. That is, in this case there are specific consecutive stages of innovational process, the end result of which is a social effect. At the same time, a specific feature of a social novelty is that “a quantity effect of quality changes” of its implementation is principally smaller than a social innovation effect.

We would like to mention that a “social effect” of social innovation and a “social effect” of social novelties somewhat differ as the first category determines a quality social result, a value of the positive effect resulting from the implementation of social innovations in a society. The second notion defines a quantity value of quality social changes causing the necessity to change the process of transforming a social novelty into a social innovation. Herewith, the basic criterion of differentiation between a social innovation, a social novelty and social novation is a value (size) of a social effect, though a common thing for the mentioned categories is a non-commercial, quantity effect of quality changes and a positive effect on the society. In this context, social innovation is one of the directions of a social component development that provides for a new more quality interaction of a social-economic system from the viewpoint of a balanced development.

**Аудит інформаційної безпеки як вид аудиторських
послуг**

**Az információbiztonság könyvizsgálata, mint könyvizsgálói
szolgáltatás**

к.е.н., проф. Бурлан С.А.

Чорноморський національний університет ім. П. Могили

(Миколаїв, Україна)

audit.svetla@gmail.com

к.е.н., доц. Каткова Н.В.

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

(Миколаїв, Україна)

nataliavkatkova@gmail.com

В сучасних умовах ведення бізнесу в Україні інформаційні системи і технології відіграють ключову роль в забезпеченні ефективності діяльності підприємств. Повсюдне їх використання для збереження, обробки та передачі інформації обумовлюють необхідність створення надійної системи захисту інформації, особливо враховуючи глобальну тенденцію до зростання різного роду загроз — від цілеспрямованої кібератаки для компрометації конфіденційних корпоративних даних до випадкового порушення користувачем цілісності критичних даних. Потенційним джерелом інформаційної небезпеки для підприємства є також аутсорсинг, при реалізації якого підприємства втрачають частковий контроль над ресурсами і процесами при їх передачі стороннім організаціями, набуваючи при цьому додаткові ризики.

Для забезпечення збереження і захисту інтелектуальної власності, конфіденційної клієнтської інформації та іншої інформації, що має критично важливе значення для діяльності підприємства, повинна бути розроблена комплексна стратегія у сфері безпеки, яка тісно пов'язана з цілями і завданнями бізнесу. У зв'язку з цим

актуалізується необхідність аудиту як незалежної та об'єктивної перевірки реального стану захищеності інформаційних систем і ресурсів та їх спроможності протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам інформаційної безпеки, які постійно змінюються та адаптуються.

Аудит інформаційної безпеки – системний процес отримання об'єктивних якісних і/або кількісних оцінок про поточний стан інформаційної безпеки компанії відповідно до визначених критеріїв та показників безпеки з урахуванням трьох основних факторів: персоналу, процесів та технологій.

Слід відзначити, що оцінка ефективності системи інформаційної безпеки діяльності підприємств відноситься до завдань з іншого надання впевненості і прямого відношення до аудиту фінансової звітності не має, але стає необхідною складовою загального аудиту підприємств у зв'язку з підвищенням залежності бізнесу клієнтів від інформаційних технологій, а також з огляду на той факт, що сучасна бухгалтерія повністю працює на комп'ютерних платформах, від якості роботи яких залежать на 100% точність і правильність облікової інформації та фінансової звітності.

Процес аудиту інформаційної безпеки ґрунтується на міжнародних стандартах¹, методологіях і кращих світових практиках.

Відповідаючи потребам бізнесу і враховуючи виняткову роль інформаційних систем в функціонуванні та розвитку економіки, Американським Інститутом Сертифікованих Публічних Бухгалтерів (American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)) і Канадським Інститутом Громадських Бухгалтерів (Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA)) був розроблений стандарт «Довіра до систем. Принципи і критерії надійності систем (Principles and Criteria for Systems Reliability, SysTrust^{SM/TM})», який розкриває питання інформаційної безпеки в контексті бухгалтерського обліку та дозволяє аудиторам розширити область своєї діяльності

¹ Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2016–2017 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodni-standarti-kontrolu-yakosti-2016-2017>.

шляхом використання відповідного набору вимог для оцінки надійності і безпеки інформаційних систем².

Згідно з SysTrust інформаційна система визначена як сукупність п'яти ключових компонентів, необхідним чином організованих для досягнення кінцевого результату:

- інфраструктура, що включає фізичне і апаратне обладнання систем;
- програмне забезпечення, що охоплює системні і прикладні програми;
- персонал (фахівці з обслуговування інформаційної системи та її користувачі);
- системні і призначені для користувача процедури, програмні та ручні, застосовувані при маніпулюванні системою (наприклад відновленні і супроводі) або при роботі з системою;
- інформація, яка використовується і підтримується системою, включаючи потоки транзакцій, файли, бази даних, таблиці тощо.

При цьому, інформаційна система оцінюється за критеріями в розрізі принципів доступності (Availability), безпеки (Security), цілісності (Integrity) і експлуатаційної надійності (Maintainability).

Під доступністю інформаційної системи розуміється її можливість надавати інформаційні сервіси в будь-яких режимах функціонування і при будь-яких навантаженнях, передбачених умовами її експлуатації, із затримками, що не перевищують встановлені вимоги.

Під безпекою інформаційної системи розуміється її захищеність від фізичного та логічного несанкціонованого доступу. В якості засобів забезпечення безпеки в основному розглядаються засоби розмежування фізичного і логічного доступу до ресурсів інформаційної системи.

Під цілісністю інформаційної системи мається на увазі її можливість забезпечити збереження таких властивостей оброблюваної в системі інформації як повнота, точність, актуальність, своєчасність і автентичність.

² AICPA/CICA SysTrust™ Principles and Criteria for Systems Reliability. Version 2.0. - New York, NY: AICPA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.icjce.es/images/pdfs/TECNICA/C03%20-%20AICPA/C304%20-%20Assurance/ED-Systrust-version2.0%20-%20final.PDF>.

Експлуатаційна надійність інформаційної системи визначається можливістю зміни конфігурації та оновлення системи для забезпечення таких її властивостей як доступність, безпеку і цілісність³.

В процесі аудиту за вимогами стандарту SysTrust проводиться оцінка інформаційної системи на відповідність зазначеним вище принципам та перевіряється наявність в системі необхідних механізмів контролю. З метою визначення їх працездатності та ефективності аудитор здійснює відповідне тестування. Аудитор також аналізує твердження керівництва організації щодо ефективності механізмів контролю, які дозволяють забезпечити відповідність інформаційної системи критеріям SysTrust.

За результатами перевірки аудитор складає звіт щодо оцінки ефективності системи інформаційної безпеки діяльності підприємства. До звіту аудитор додає також загальний опис інформаційної системи, що обстежується.

Таким чином, в умовах глобальної інформатизації діяльності суб'єктів господарювання аудит інформаційної безпеки стає невід'ємною складовою аудиторських послуг. Його регулярне проведення сприяє удосконаленню системи інформаційної безпеки підприємства і, як наслідок, забезпеченню надійності і ефективності його функціонування.

³ AICPA/CICA SysTrust™ Principles and Criteria for Systems Reliability. Version 2.0. - New York, NY: AICPA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.icjce.es/images/pdfs/TECNICA/C03%20-%20AICPA/C304%20-%20Assurance/ED-Systrust-version2.0%20-%20final.PDF>.

Потреба обліку виробничих запасів підприємства

A vállalat termelési készleteinek számvitele és annak fontossága

Черненко Т.С.

Міжнародний університет фінансів (Київ, Україна)

x119@ukr.net

Облік виробничих запасів необхідний в зв'язку з потребою отримання швидкої та достовірної інформації.

Державою було проведено реформування системи обліку та впровадження П(С)БО, яке принесло зміни в організацію облікового процесу виробничих запасів. Внаслідок цього розширились можливості підприємств у виборі методики ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів.

Загальні питання обліку і контролю виробничих запасів висвітлювались у працях відомих вітчизняних учених-економістів. Значну увагу їм приділяли Бутинець Ф. Ф.¹, Єфіменко В.І., Кірейцев Г.Г.

Основною передумовою здійснення господарської діяльності для більшості підприємств є достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів.

Виробничі запаси - це складова частина предметів праці, які приймають участь у виготовленні продукції, але безпосередньо ще не задіяні у виробничому процесі, споживаються протягом одного виробничого циклу і всю свою вартість переносять на вартість кінцевого продукту.

Накопичення великих запасів свідчить про спад ділової активності підприємства.

Великі понадпланові запаси призводять до заморожування оборотного капіталу, уповільнення його оборотності. Водночас нестача виробничих запасів також негативно впливає на фінансовий стан підприємства, оскільки зростають ціни за

¹ Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 7-ме вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2006. – 832 с.

терміновість постачання, зменшується виробництво продукції у зв'язку з його переривним характером, зростають ціни на сировинні ресурси, що призводять до зменшення величини прибутку.

До причин зменшення суми виробничих запасів можна віднести нераціональне використання виробничих запасів унаслідок завищення норм витрат сировини, матеріалів на виготовлення одиниці продукції, перебої у постачанні, неправильне визначення оптимальної потреби підприємства у виробничих запасах. Це може призвести до виникнення дефіциту окремих видів сировини, перебоїв у процесі виробництва та збитків.

Серед загальних причин зростання виробничих запасів можна назвати нарощування виробничого потенціалу виробництва, прагнення шляхом вкладення у виробничі запаси захистити грошові активи від знецінення під впливом інфляції, накопичення виробничих запасів унаслідок неліквідів, свідоме накопичення запасів у зв'язку з перебоями в постачанні.

Основними завданнями аналізу й контролю стану запасів є:

- забезпечення та підтримання ліквідності й поточної платоспроможності підприємства;
- забезпечення витрат виробництва через їх зменшення на створення та зберігання запасів;
- зменшення витрат робочого часу та простою обладнання через нестачу виробничих запасів;
- запобігання псуванню та безконтрольному використанню запасів.

Поставленні завдання можна реалізувати за виконанням такої аналітичної роботи: постійної оцінки оптимальності структури запасів; визначення показників оборотності основних груп запасів та їх усебічного аналізу з метою встановлення відповідності наявних запасів поточним потребам підприємства.

Отже, запаси – це активи, які утримують для подальшого використання за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва, утримують для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Для зберігання виробничих запасів на підприємстві ПрАТ «Кагма» є складське приміщення з відповідним обладнанням, пристосуваннями, вимірювальними

приладами. Матеріали на складах розміщуються за секціями, а всередині останніх – за окремими групами, щоб можна було швидко їх прийняти, видати й перевірити наявність.

Щоб правильно організувати облік виробничих запасів, на ПрАТ «Кагма» встановлено осіб, які відповідають за прийняття і відвантаження матеріальних цінностей (завідуючий складом, комірник), за зберігання довірених їм матеріальних цінностей, правильне і своєчасне оформлення відповідних операцій щодо обліку матеріалів. Також на підприємстві є список посадових осіб, які мають право підписувати документи на отримання і видачу зі складів матеріалів, давати дозвіл (пропуск) на вивезення з підприємства матеріальних цінностей.

Документообіг за операціями із запасами починається з оформлення документів при їх оприбуткуванні. Виробничі запаси, які надходять на підприємство, оприбутковуються матеріально відповідальними особами на підставі товарно-транспортних накладних, рахунків-фактур акту про приймання матеріалів, і оформляються прибутковим ордером. Його складає матеріально відповідальна особа в двох примірниках у день прибуття цінностей на склад.

У разі невеликої номенклатури запасів у бухгалтерії може вестися аналітичний облік наявності та руху запасів у розрізі номенклатурних номерів як у кількісному, так і у вартісному виразі. На підставі одержаних від матеріально відповідальних осіб прибутково-видаткових документів бухгалтер оформлює відомості оприбуткування та списання (відпускання) матеріалів, які використовуються для щомісячного складання оборотних відомостей у розрізі номенклатурних номерів, тобто кількісно-сумового обліку, де й відображається інформація про залишки матеріалів на початок місяця, надходження та списання й залишок на кінець місяця. Контроль за узгодженістю даних бухгалтерського та складського обліку здійснюється бухгалтерією способом звіряння даних оборотних відомостей і даних карток складського обліку.

Таким чином, можна детально розібратися в системі обліку надходження виробничих запасів на підприємство та їх відпуску і вибуття та оформлення їх відповідними документами.

Підприємство самостійно вирішує, як організувати аналітичний облік виробничих запасів залежно від конкретних умов діяльності підприємства та ведення бухгалтерського обліку.

Виробничі запаси забезпечують безперервний процес виробництва та продаж продукції. Вони є основною статтею оборотних коштів підприємства. Тому дуже важливим є ведення обліку виробничих запасів для підприємства.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н.М. Ткаченко; МОНМС України. – 5-те вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2012. – 973 с.
2. Бурдейна Л. В. Сучасний стан обліку та оцінки виробничих запасів / Л.В. Бурдейна // Економіка України в умовах сучасних геополітичних трансформацій: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. (21-22 травня 2015 р., Львів). – Львів, 2015. - С. 9-11.

Особливості використання МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» для ведення обліку на підприємстві

Az IFRS 9 „Pénzügyi instrumentumok” használatának sajátosságai a vállalat számviteli rendszerében

к.е.н., доц. Чік М.Ю.

Львівський торговельно-економічний університет (Львів, Україна)
marija_chik@ukr.net

к.е.н., доц. Бойко Р.В.

Львівський торговельно-економічний університет (Львів, Україна)
rboy@ukr.net

У системі ведення бухгалтерського обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) облік фінансових інструментів вважається найбільш складним. Серед стандартів з обліку фінансових інструментів – МСФЗ 9 найскладніший документ і по праву викликає багато питань у користувачів.

Особливості ведення обліку фінансових інструментів на основі МСФЗ досліджували у своїх працях С. Голов, М. Корягін, В. Костюченко, П. Куцик, С. Легенчук, Н. Малюга та ін., проте питання оцінки та визнання фінансових інструментів за МСФЗ потребують більш ґрунтовних досліджень.

Всі фінансові інструменти при первісному визнанні необхідно оцінювати і визнавати за справедливою вартістю з капіталізацією витрат на операцію, виключаючи фінансові інструменти, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток.

В подальшому обліку фінансові активи та зобов'язання оцінюються та визнаються за справедливою вартістю або за амортизованою вартістю. МСФЗ 9 встановлює порядок класифікації та оцінки фінансових активів за трьома категоріями:

1. Облік за амортизованою вартістю.
2. Облік за справедливою вартістю через звіт про прибутки і збитки.

3. Облік за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

Для правильного вибору категорії фінансові активи треба класифікувати на основі бізнес-моделі підприємства, що використовується для управління фінансовими активами, і аналізу характеристик фінансового активу, пов'язаних з потоками грошових коштів.

МСФЗ встановлює порядок класифікації та оцінки фінансових зобов'язань за двома категоріями:

1. Облік за амортизованою вартістю.
2. Облік за справедливою вартістю.

Отже, для правильного вибору категорії обліку фінансових інструментів потрібно послідовно провести два тести:

1. Тест на характеристику грошових потоків
2. Тест на використовувану бізнес-модель.

1 питання – тест. Платежі за фінансовим активом є тільки погашення основної суми та відсотків? Розглянемо контрактні характеристики за грошовими потоками. Підприємство при виборі категорії повинно оцінювати, чи є передбачені договором грошові потоки виключно платежами в рахунок основної суми боргу і відсотків на непогашену частину основної суми боргу, вираженої у валюті, в якій відображено фінансовий актив. Що таке виключно процентні платежі на залишок боргу? Такі вимоги, як правило, відповідають умовам базового кредитного договору, де відшкодування за часову вартість грошей і кредитний ризик є найбільш значними елементами процентних виплат. Тому, можна говорити про фінансові активи з основними рисами позики.

Тест на характеристики грошових потоків не виконаний, якщо за договором можуть змінитися в майбутньому терміни або величини платежів, такі як, пролонгація договору, дострокові виплати, продаж активу емітенту до терміну погашення.

Тест на характеристики грошових потоків ніколи не пройдуть вкладення в акції, тобто в інструменти капіталу. За пакетами акцій інвестори отримують дивіденди, якщо є прибуток у підприємства-емітента. Дивіденди дійсно є платою за користування грошима. Але вони не є виключно платою за користування грошима в часі.

2 питання – тест. Фінансовий актив управляється тільки з метою отримання грошових потоків за активом (тобто управляється на договірно-дохідній основі)?

Існують дві основні мети інвестування в фінансові активи: спекулятивна і консервативна бізнес моделі. Підприємство може купити фінансовий актив з метою перепродати його в майбутньому, з метою отримання прибутку від зміни його ринкової вартості. Для цього повинен існувати потенційний покупець і відкритий або обмежений ринок. Протягом терміну володіння активом можуть мати місце доходи від нарахування відсотків або дивідендів. Такі фінансові активи доцільно оцінювати за справедливою вартістю, в разі, якщо бізнес модель відображає спекулятивний тип операцій.

Підприємство може надати іншій стороні позику і утримувати її до терміну погашення, отримуючи основні платежі з погашення боргу і нараховані відсотки. Дохід підприємства-інвестора виникає в результаті отримання грошових платежів від позичальника. Такий актив доцільно оцінювати за амортизованою вартістю, але тільки в разі, якщо бізнес модель відображає цей консервативно-інвестиційний тип операцій.

Вибір методу оцінки залежить від бізнес-моделі конкретного підприємства, і від того, чи є грошові потоки за фінансовим інструментом лише виплатою основного боргу і відсотків. Розуміння особливостей бізнес-моделі є основним принципом МСФЗ 9. Це спроба зблизити бухгалтерський облік та облік, який використовує керівництво щодо фінансових активів. Як правило, борговий інструмент повинен обліковуватися за амортизованою вартістю, якщо всі умови тесту «бізнес-моделі» і тесту «виплат за договором» є позитивними.

Тест «бізнес-моделі» передбачає виявлення кінцевої мети підприємства по відношенню до фінансового активу, чи планує підприємство утримувати фінансовий актив, щоб отримати від нього обумовлений грошовий потік, або підприємство планує продати фінансовий актив до терміну погашення, тобто реалізувати його за справедливою вартістю.

Тест «виплат за договором» передбачає з'ясування, чи передбачені договором лише виплати в певні дати основного боргу і відсотків на залишок заборгованості за позикою.

Усі дольові інструменти в рамках МСФЗ) 9 повинні оцінюватися в звіті про фінансовий стан за справедливою вартістю, а прибутки та збитки за загальним правилом визнаються в звіті про прибутки і збитки. Тільки якщо фінансовий

інструмент власного капіталу не призначений для торгівлі, може бути прийнято безвідкличне рішення при первинній оцінці оцінювати такий фінансовий інструмент за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, якщо тільки дивідендний дохід буде визнаватися в звіті про прибутки і збитки. Суми, визнані в іншому сукупному прибутку, не можуть бути перенесені до звіту про прибутки та збитки при реалізації інвестиції, проте вони можуть бути рекласифіковані в складі капіталу.

Класифікація фінансового інструменту здійснюється при його первісному визнанні, і рекласифікація дозволена лише при зміні бізнес-моделі підприємства. Вважається, що така рекласифікація не повинна бути частою. Якщо рекласифікація необхідна, її застосовують з першого дня першого звітного періоду, наступного за періодом, в якому відбулася зміна бізнес-моделі.

Таким чином, на практиці підприємства можуть намагатися маніпулювати фінансовими результатами через зміну обліку фінансових активів. Положення МСФЗ 9 перешкоджають цим потенційно обліково недостовірним діям.

Аудит інвестицій на сучасному етапі інтеграції України до Євросоюзу

A befektetések könyvizsgálata Ukrajna jelenlegi európai integrációs folyamatában

к.е.н., проф. Даньків Й.Я., к.е.н., доц. Вакаров В.М.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)

yosyp.dankiv@uzhnu.edu.ua; vasyl.vakarov@uzhnu.edu.ua

Залучення, використання чи обмеження інвестицій – це питання, які керівництво кожної країни визначає суб'єктивно відповідно до своїх соціально-економічних та національних особливостей. Інвестиції є основою для розвитку підприємств, окремих галузей і економіки в цілому. Саме тому питання активізації інвестиційних процесів є на сьогодні актуальним для країн Європейського союзу, і Україна не є винятком.

До основних проблем, які гальмують приток інвестиційних ресурсів в Україні, слід віднести: високий рівень корупції; недосконалість відповідної законодавчої бази; недосконалість методичного забезпечення підготовки інвестиційних проектів; дефіцит досвідчених і кваліфікованих фахівців в управлінні проектами; відсутність тісних зв'язків органів місцевого самоврядування з окремими суб'єктами підприємницької діяльності та науковими центрами; відсутність практичного досвіду та слабо розвинена інфраструктура венчурних інвестицій в Україні; недостатня кількість бізнес-інкубаторів, технопарків та інших управлінських послуг; нерозвиненість інвестиційних інструментів та інвестиційного ринку, тощо.

Україна може вийти з кризового стану насамперед за рахунок власних сил і коштів. Проте інтенсивний перехід до конкурентоспроможної моделі національної економіки спричиняє потребу співробітництва зі світовою системою господарювання, у якій іноземні інвестиції є важливим економічним важелем. Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» під іноземними інвесторами розглядають суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України¹.

¹ Про режим іноземного інвестування: Закон України. Редакція від 25.06.2016. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>.

Важливо при цьому забезпечити професійне проведення аудиту іноземних інвестицій, перш за все, зовнішнього їх аудиту, звернувши особливу увагу на перевірку інвестиційних проєктів, зокрема: паспорту бюджетної програми; річного звіту про виконання паспорту бюджетної програми; довідки щодо стану фінансування, касових видатків та освоєння коштів за проєктом; титулу об'єкта; конструктивних елементів об'єкта; інших документів, поданих головним розпорядником для підтвердження фактичних даних.

При цьому важливо українським аудиторам дотримуватись принципових підходів щодо аудиту, які запроваджені у країнах Євросоюзу. В них аудиторська діяльність регламентуються Директивами і Рекомендаціями Європарламенту і її Ради. Сьогодні в Європі діють дві Директиви Європейського Союзу. Це Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 17 травня 2006 року з обов'язкового аудиту річної і консолідованої звітності², яка вносить зміни в Директиви Ради 78/660/ЄЕС і 83/349/ЄЕС і скасовує Директиву Ради 84/253/ЄЕС (Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council of 17 May 2006 on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC and repealing Council Directive 84/253/EEC)³, а також Директива 2014/56/ЄС Європейського парламенту і Ради від 16 квітня 2014 року про внесення поправок в директиву 2006/43/ЄС з обов'язкового аудиту річної і консолідованої звітності (Directive 2014/56/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 amending Directive 2006/43/EC on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts)⁴.

Зокрема, в Директиві 2014/56/ЄС Європейського Парламенту і Ради має місце ширша деталізація вимог, які були викладені в Директиві 2006/43/ЄС. Ці вимоги Директиви спрямовані на зміцнення незалежності аудитора і аудиторської фірми,

² Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council of 17 May 2006 on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC and repealing Council Directive 84/253/EEC. URL: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0043&from=LT>.

³ Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/ES of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0034&from=LT>.

⁴ Directive 2014/56/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014/ amending Directive 2006/43/EC on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts. URL: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0056&from=LT> Regulation

підвищення об'єктивності висновку аудитора, посилення зовнішнього нагляду над діяльністю аудиторів і аудиторських фірм, підвищення ролі комітетів аудиту на підприємствах громадського інтересу та впливають на інвестиційну діяльність й залучення інвестора.

Проведення наукових досліджень з пошуку оптимальних шляхів вдосконалення системи організації та управління аудиту іноземних інвестицій є одним із ключових завдань науки і практики на сучасному етапі економічного розвитку економіки України та її інтеграції з економікою Європейського Союзу. В Україні у зв'язку із збільшенням обсягів інвестування наріла об'єктивна необхідність запровадження незалежного аудиту інвестицій та його результатів.

Таким чином, можемо стверджувати, що історично-еволюційні етапи розвитку управління і аудиту інвестицій в Україні з врахуванням сучасних світових тенденцій глобалізації економіки будуть і надалі постійно розвиватись і удосконалюватись.

**Аналіз торговельних операцій з предметами
антикваріату: обліково-інформаційна складова**

**A régiségekkel folytatott kereskedelmi műveletek
elemzése: számviteli és információs összetevő**

к.е.н. Демків Х.С.

Львівський національний університет імені Івана Франка
(Львів, Україна)

Khrystyna.Demkiv@lnu.edu.ua

Рівень обґрунтованості управлінських рішень суттєво залежить від повноти обліково-інформаційного забезпечення оцінки торговельних операцій з предметами антикваріату, що визначає необхідність підвищення аналітичності облікової інформації.

Інформація, отримана через правильне трактування й подальше відображення господарських явищ і процесів (об'єктів обліку) – є запорукою ефективного аналізу торговельних операцій з предметами антикваріату. Для отримання такої обліково-аналітичної інформації суб'єкт господарювання має організувати систему бухгалтерського обліку так, щоб сукупність принципів, засобів, методів та прийомів, які є основою облікової політики й використовуватимуться при веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності, сприяли його ефективному функціонуванню¹.

Саме тому для суб'єктів, які функціонують на ринку антикваріату, в контексті діючої облікової політики, важливою є розробка робочого плану рахунків бухгалтерського обліку.

Чинним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, окремих рахунків для

¹ Демків Х. С. Обліково-інформаційне забезпечення аналізу торговельних операцій з предметами антикваріату в Україні [Електронний ресурс] / Х. С. Демків // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2017. – №6. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5915> (дата звернення 24.03.2019р.) – Назва з екрану.

формування необхідної інформації за змістом торговельних операцій з предметами антикваріату – не передбачено². З огляду на це, на прикладі предметів нумізматики, ювелірних виробів і предметів боністики, пропонуємо застосування існуючого плану рахунків із врахуванням особливостей і потреб суб'єктів, які здійснюють торговельні операції з предметами такого типу.

Таким чином, предмети нумізматики і ювелірні вироби пропонуємо обліковувати на рахунку 28 «Товари», оскільки відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань на рахунку 28 «Товари» ведеться облік руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу³.

З огляду на це предмети нумізматики та ювелірні вироби обліковують на субрахунку 282 «Товари в торгівлі», призначення якого – облік руху та наявності товарів на підприємствах роздрібної торгівлі. Тому пропонуємо деталізувати цей субрахунок такими аналітичними рахунками:

- 282.1 «Предмети нумізматики» (282.101 «Монети ювілейні»; 282.102 «Монети обігові»);
- 282.2 «Ювелірні вироби» (282.201 «Браслети»; 282.202 «Сережки»; 282.203 «Підвіски»; 282.204 «Персні»; 282.205 «Інші»).

Предмети боністики вважаємо за доцільне обліковувати на субрахунках 142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам» (довгострокові), 351 «Еквіваленти грошових коштів», 352 «Інші поточні фінансові інвестиції», які призначені для узагальнення інформації щодо результатів операцій з фінансового інвестування⁴. Таким чином, кожен із вищезгаданих субрахунків буде доповнено аналітичним рахунком «Предмети боністики». Тобто субрахунок 142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам» (довгострокові) – аналітичним рахунком 142.1 «Предмети боністики»; субрахунок 351 «Еквіваленти грошових коштів» – аналітичним рахунком 351.1 «Предмети

² План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення 24.03.2019р.) – Назва з екрану.

³ Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань [Електронний ресурс]. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/page5> (дата звернення 24.03.2019р.) – Назва з екрану.

⁴ Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань [Електронний ресурс]. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/page5> (дата звернення 24.03.2019р.) – Назва з екрану.

боністики»; субрахунок 352 «Інші поточні фінансові інвестиції» аналітичним рахунком – 352.1 «Предмети боністики» з подальшою їх деталізацією за різновидами предметів боністики.

Наприклад, субрахунок 142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам» (довгострокові) можна деталізувати такими аналітичними рахунками: 142.101 «Чеки»; 142.102 «Талони»; 142.103 «Банкноти»; 142.104 «Облігації»; 142.105 «Акції»; 142.106 «Купони»; 142.107 «Квитанції»; 142.108 «Ордери»; 142.109 «Сертифікати»; 142.110 «Лотерейні білети»; 142.111 «Векселі»; 142.112 «Інші цінні папери»⁵.

Основна відмінність між зазначеними субрахунками полягає у терміні інвестування: на субрахунку 352 обліковують фінансові вкладення на термін не більше як 12 місяців, а на субрахунку 351 – на термін не більше як 3 місяці.

Розглянувши реальний стан обліково-інформаційної складової аналізу торговельних операцій з предметами антикваріату, можемо зробити наступні висновки:

Обліково-інформаційне забезпечення аналізу діяльності суб'єктів ринку антикваріату має певну специфіку в обліку і звітності. На сьогоднішній день відсутнім залишається відображення інформації щодо:

- призначення предметів антикваріату;
- суб'єктів, зацікавлених у придбанні антикваріату;
- місць купівлі-продажу предметів антикваріату;
- способів оплати за предмети антикваріату.

Крім того, чинним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій не передбачено окремих рахунків та субрахунків для відображення операцій з предметами антикваріату.

З огляду на це в облікових записах запропоновано використовувати окремі варіанти їх коригувань. Це дасть змогу визначати чіткі контури інформаційного забезпечення аналізу діяльності суб'єктів на ринку антикваріату.

⁵ Демків Х.С. Аналіз торговельних операцій з предметами антикваріату: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / Х.С. Демків; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – Київ, 2018. – 21 с. – с. 8

A hagyományos kockázatkezeléstől a vállalati kockázatkezelésig

Від традиційного управління ризиками до корпоративного управління ризиками на підприємствах

Denich Ervin

Pécsi Tudományegyetem (Pécs, Magyarország)

denich.ervin@gmail.com

A válság, amely 2007-ben az amerikai pénzügyi intézményeknél robbant ki, pánikot okozott, átgyűrűzött a globális piacokra és gyakorlatilag 2008-ban befagyasztotta a hitelpiacokat. Néhányan a „nem hagyományos banki kockázatkezelést” (Fraser & Simkins, 2010, 27. o) tartják a válság felelősének. Mások a vállalati kockázatkezelést (ERM) hibáztatják, mely egy új paradigma, ami a hagyományos kockázatkezelést kiszorítja, különösen a nagy pénzügyi intézményeknél a válság idején (Hampton, 2009, 66. o).

A vállalati kockázatkezelés (ERM) új megközelítés került a válságot követően előtérbe, amely látszólag legyőzi a siló-alapú hagyományos kockázatkezelés (TRM) korlátait, mégis keveset tudunk hatékonyságáról. Az ERM összvállalati szinten kezeli a kockázatokat az összegyűjtött információk alapján, minden olyan releváns kockázatot, amely hatással van a jövőbeni cash flow-ra, jövedelmezőségre és fennmaradásra, a cég számára leírható legyen, mint egy kockázati univerzum. Az ERM célja a pénzügyi nehézségek költségeinek elkerülése (Stulz, 1996), amelyek végső soron a vállalat adósságszolgálati kötelezettségeinek elegendő likviditási kilátásaihoz kapcsolódik. A tanulmány elméleti áttekintést kíván adni a hagyományos kockázatkezelés és a vállalati szintű kockázat előrehaladtáról, rávilágít az ERM megközelítéseire, melyek az alsóoldali kockázatok közé sorolhatóak. A különböző cash-flow elköteleződések alakulásának függvényében alakítja ki a vállalat a cash flow változékonysággal kapcsolatos várakozásait.

Azok a módszerek és modellek képesek a vállalati likviditás optimális szintjét fenntartani, amelyekkel számszerűsíthető a vállalati pénzáramlások bizonytalanságaiból

eredő kockázat, és ezeken túlmenően képesek mind az alacsony és a magas cash-flow-t előrejelezni.

A vállalati működési cash flow kezelésében hasznos modellezést biztosít a Cash Flow at Risk (CFAR), amely egy átfogó képet ad a vállalati likviditási kockázat nagyságáról egy bizonyos időintervallumban. A likviditási kockázat meghatározásán túl szerepet játszik az optimális tőkeszerkezet kialakításában, a fedezeti ügyletek és biztosítási lehetőségek hatásainak értékelésében. Mivel a cash flow kimutatás összekapcsolja a vállalati működési, beruházási és finanszírozási pénzáramlásait, ezért a CFaR stratégiai beruházási és finanszírozási döntésekben is szerephez jut.

A hagyományos kockázatkezelés, a vállalati kockázatkezelés és a Cash Flow at Risk eltérő vállalati célkitűzésekre (adózás előtti eredmény, vállalatértékre) és értékrendszerekre (könyv szerinti érték, piaci érték) támaszkodik. A hagyományos kockázatkezelés a vállalati kockázatkezelésnek csak egy szűk spektrumát vizsgálták, ezért került előtérbe, elfogadásra az átfogó vizsgálat, az ERM. A vállalati kockázatkezelés a kockázatok enyhítésére fedezeti ügyleteket helyezi előtérbe, amelyek alkalmazása ugyan drága, viszont volatilis környezetben képes a saját tőkét helyettesíteni.

Питання національних меншин в системі міжнародних відносин

A nemzeti kisebbségek kérdése a nemzetközi kapcsolatok rendszerében

Долинай Ж.Ф.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)

zsuzsannadolina@gmail.com

Рада Європи – унікальна міжурядова регіональна організація в Європі, метою якої є захист плюралістичної демократії, верховенства права та прав людини, а також регулювання відносини держав-учасниць у питанні, які виникають у суспільстві. Згідно зі Статутом РЄ, прийнятим у 1949 р., головною метою є – досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу.

Важливе значення має демократичний шлях держав в Європі, який заснований на рівноправності, співпраці, довірі й взаємодопомозі сторін. Основною статутною умовою для вступу країн до Ради Європи (РЄ) є визнання державою-кандидатом принципу верховенства права, її зобов'язання забезпечити права та основні свободи людини всім особам, які знаходяться під її юрисдикцією. Вступ країни до РЄ свідчить про її демократичний вибір, спрямованість на захист прав людини та зміцнення демократичних інститутів.

Питання про становище національних меншин Рада Європи неодноразово розглядала впродовж більш ніж п'ятдесяти років. Уже в перший рік свого існування, тобто в 1949 р., Парламентська асамблея в доповіді свого Комітету з правових та адміністративних питань визнала важливість "проблеми посилення захисту прав національних меншин".

Відповідно до положень Рамкової конвенції держави-учасниці мають визнавати право на свободу виявлення поглядів кожної особи, яка належить до національної меншини, включно зі свободою дотримуватися своїх поглядів та одержувати й

поширювати інформацію та ідеї мовою своєї національної меншини без втручання держави і незважаючи на кордони. Сторони мають забезпечити в рамках своїх правових систем такі механізми, щоб особи, які належать до національної меншини, не зазнавали дискримінації в доступі до засобів масової інформації.

Головними напрямками співробітництва України з РЄ сьогодні є:

- реформування чинного і розробка та імплементація нового законодавства у відповідності до стандартів Ради Європи на основі принципів верховенства права та прав людини;
- розбудова толерантного, демократичного суспільства, яке базується на європейських стандартах, зокрема, стосовно соціальних прав та прав національних меншин, рівних прав жінок та чоловіків, захисту дітей тощо;
- об'єднання зусиль для посилення ефективності боротьби проти корупції та відмивання коштів, протидії тероризму;
- продовження роботи органів державної влади України, спрямованої на виконання обов'язків та зобов'язань України, передбачених Висновком ПАРЄ № 190 (1995) а також Резолюцією ПАРЄ 1466 (2005) і Рекомендацією ПАРЄ 1722 (2005), Резолюцією ПАРЄ 1549 (2007), Резолюцією ПАРЄ 1755 (2010), Резолюцією ПАРЄ 1862 (2012);
- залучення Ради Європи у взаємодії з Європейським Союзом до вирішення таких актуальних питань як забезпечення свободи пересування, боротьба проти торгівлі людьми.

Інновації як чинник економічного росту країни

Innovációk, mint az ország gazdasági növekedésének tényezői

к.е.н. Домище-Медяник А.М.

Ужгородський торговельно-економічний інституту КНТЕУ

(Ужгород, Україна)

Medyanik08@gmail.com

к.е.н., доц. Шекмар Н.А.

Свалявський технічний коледж НУХТ (Свалява, Україна)

N.Shekmar@gmail.com

Вдосконалення економічної системи країни неможливе без аналізу сучасних тенденцій економічного поступального розвитку, виявлення особливостей економічних процесів притаманних сучасному виробництву, змін у циклічності розвитку «нової» економіки, місця країни у світових виробничих ланцюжках. Дослідження цих процесів і явищ дасть змогу сформуванню сукупності завдань і заходів для побудови вітчизняної ефективної економічної системи на довготривалій виробничій платформі.

Аналізувати проблему потреби створення та трансферу інноваційних розробок і технологічних новинок в економіку країни та систему господарювання українських фірм доцільно на основі кількох груп показників, це - показники прямих іноземних інвестицій в економіку та показники доданої вартості в секторах (галузях) економіки.

Показники залучення прямих іноземних інвестицій в економіку окремих країн та усереднені їх розміри для типових економіки наведені в *таблиці 1*.

Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів
A számvitel és pénzügy tudományok hatása a gazdasági folyamatok fejlődésére

Таблиця 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в окремих країнах, типових економіках і регіонах

Регіон/Країна	Млн.дол.США								
	2011	2012	2012 до 2011, %	2013	2013 до 2012, %	2014	2014 до 2013, %	2015	2015 до 2014, %
Світ, в т.ч.	1566839	1510918	96,4	1427181	94,5	1276 999	89,5	1762155	138,0
Розвинуті економіки, в т.ч.	817 415	787 359	96,3	680 275	86,4	522 043	76,7	962 496	184,4
Європа, в т.ч.	478 063	483 195	101,1	323 366	66,9	305 988	94,6	503 569	164,6
Європейський Союз, в т.ч.	425 843	446 454	104,8	319 457	71,6	292 025	91,4	439 458	150,5
Польща	15 925	12 424	78,0	3 625	29,2	12 531	345,7	7 489	59,8
Угорщина	6 300	14 409	228,7	3 404	23,6	7 490	220,0	1 270	17,0
Словаччина	3 491	2 982	85,4	-604	x	-331	54,8	803	x
Румунія	2 363	3 199	135,4	3 601	112,6	3 211	89,2	3 389	105,5
Чехія	2 318	7 984	344,4	3 639	45,6	5 492	150,9	1 223	22,3
Економіки, що розвиваються	670 149	658 774	98,3	662 406	100,6	698 494	105,4	764 670	109,5
Транзитивні економіки, т.ч.	79 275	64 789	81,7	84 500	130,4	56 463	66,8	34 988	62,0
Україна	7 207	8 401	116,6	4 499	53,6	410	9,1	2 961	722,2

Дані таблиці 1 вказують на значний спад обсягу прямих іноземних інвестицій у 2014 році, що було пов'язано із чинниками політичного та міжнародного середовища, в 2015 році відбулось їх істотне зростання. Можемо стверджувати про відставання в темпах їх залучення від таких наших сусідів із ЄС як Польща чи Румунія, однак це відставання поки що не є критичним. Україна потенційно ще усе є привабливою для інвесторів. Значною проблемою є саме структура інвестицій: основним інвестором є офшорна гавань, типу Кіпру (28,7% всіх прямих інвестицій). Тобто, в економіці України фактично відбувається не залучення та розширене виробництво нових фінансових, інтелектуальних та технологічних ресурсів, а реінвестування «старих ресурсів» в старі виробництва. Це є фундаментальною проблемою для економічного росту країни, саме яка не дозволяє ефективно використовувати «у принципі досяжні» інвестиційні можливості і ресурси. Іншою проблемою є, як видно із даних табл. 1 – тенденція спрямування-зростання «світових» інвестицій саме в розвинуті економіки в порівнянні з транзитивними. Одним із його аспектів є новий тренд розміщення високотехнологічних виробництв тільки у розвинутих країнах. Другим, - стартова розробка та комерціалізація інноваційних розробок (де розвинуті країни мають значну

перевагу, маючи відповідну інфраструктуру, досвід, розвиненість прав інтелектуальної власності, кадрові резерви та інші конкурентні переваги відбувається теж саме в розвинутих країнах.

На макrorівні найбільш болючою є проблема комерціалізації наукових розробок у технологічні новації та продуктові інновації у масштабі національного ділового середовища. Адже, навіть наявність інноваційної інфраструктури, інноваційних ресурсів та інноваційних процесів не забезпечують самі по собі ефективність інноваційного бізнесу. Хоча ці компоненти в комплексі становлять інноваційний потенціал країни та формують основу інноваційної системи, вони є тільки необхідною умовою інноваційного розвитку.

Підґрунтям інноваційної системи та, відповідно, інноваційного розвитку економіки та системи господарства, мають бути такі постійно відновлювані ресурси та організаційні умови, як: знання, інформація, досвід, належна інноваційна культура, відповідне нормативне та інституційне забезпечення фірм, бізнесів та дослідницьких організацій. Але це тільки підстави інтелектуально-інженерної природи. Потрібні підстави енергетичної, ресурсно-матеріальної та фінансового характеру. Потрібна також політика Уряду яка організовує гру на випередження як практика бізнесу реального сектору розвинутих країн. На основі промислової політики уряду повинна формуватися випереджувальна практика формування систем технологій та систем доданої вартості закордонних фірм.

В умовах нової економіки важливим, генеруючим національне багатство, доданком ланцюжка ціноутворення є саме «темпоральний доданок» доданої вартості. У новому товарі фактором «темпорального доданку» стає інноваційна компонента виробничої діяльності. Причому, не така фактор-компонента, яка віддалена від виробництва багатьма етапами замовлення, розробки і впровадження інноваційна діяльність, а та, котра безпосередньо сполучена із можливостями та еволюційними перспективами виробництва, що орієнтована «на майбутнє, яке настає сьогодні». Це передбачає розгортання факторів росту людського капіталу, створення центрів росту інтелектуального капіталу спрямованого на конкретні прикладні галузеві проблеми, створення умов мотивації патентної діяльності, виявлення циклів відтворення стимулів фінансування прикладних галузевих досліджень і розробок.

Алгоритмічна та динамічна складність економічного росту на основі продукування та комерціалізації інновацій виникає тому, що різна для різних фірм

швидкість першого та другого і третього рівнів збагачення економіки росту інноваціями нелінійно (тобто нерівномірно і в часі в просторі) залежать від уже сформованого рівня конкурентоспроможності, ефективності інновацій, від діяльності практик бізнесу. І навпаки конкурентоспроможність та ефективність фірм залежать від темпоральності збагачення системи господарювання інноваціями та збагачення системи інноватики в цілому.

Невизначеність інноваційного фактору економіки створює ризики. Саме вони є підставою бізнесової реалізації нових можливостей формування-відтворення-споживання темпоральних доданків доданої вартості. Для використання нових можливостей необхідно конструювати адекватну модель практики бізнесу та практики.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
2. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Дані Google Public Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.google.com.ua/publicdata/explore>
4. Домище А.М. Інноваційні складові доданої вартості та проблема факторів і стимулів економічного росту України / Черленяк І.І., А.М. Домище-Медяник, І.І. Грубинка. – Науковий вісник Полісся. – № 1 (13), ч. 2. – 2018. – С.16-22

Hogyan teljesít Magyarország a digitalizáció terén? **Elemzés a rangsorok és a stratégia szemüvegén keresztül**

Як Угорщина виступає у сфері діджиталізації? **Аналіз через ранжування та стратегічні окуляри**

Fási Csaba

Nemzeti Közzolgálati Egyetem (Budapest, Magyarország)

fasi.csaba@gmail.com

A digitalizáció egyre nagyobb szerepet játszik életünkben, ez ma már megkérdőjelezhetetlen. A ma emberének feladata, hogy egyszerre képezze önmagát, a jövő generációját, de nem feledkezhet meg az idősebbekről sem. A digitalizáció egyrészt versenyképességi kérdés – erre számos versenyképességi rangsor a bizonyíték (kiemelve az IMD-t és a DESI-t, melyek részletesen bemutatásra kerülnek a tanulmányban), de ma már a szuverenitásbeli aspektusról sem feledkezhetünk meg. Kiemelt jelentőségű, hogy az állampolgárok számára hozzáférhető, naprakész, versenyképes tudás kerüljön átadásra. Ehhez szükséges egy megfelelő oktatási rendszer kialakítása, mely segít, támogató, ösztönző környezetet teremt az egyes kompetenciák elsajátításához. Valamint nélkülözhetetlen a felnőttképzések, továbbképzések rendszerének kialakítása, ahol szintén a kompetenciafejlesztés a cél. Az állampolgárok képzése mind személyes életünkben, mind vállalkozásuk terén is haszonnal jár, ugyanis a digitalizációnak költségcsökkentő, hatékonyságnövelő, végső soron az életminőséget javító hatása is van.

A tanulmány két aspektusát vizsgálja meg a digitalizáció témakörét, annak közigazgatással való összefüggését. Egyrészt digitalizációval foglalkozó hazai és nemzetközi rangsorokat mutatja be. Ilyenek a DESI, az IMD és a Jó Állam Jelentés vonatkozó mérései, rangsorai. A DESI, melyet az Európai Unió fejlesztett ki, több szempontból elemzi a digitalizáltság helyzetét a tagországokban. Az egyes években elért helyezések és az államok számára megfogalmazott javaslatok egyfajta betekintést nyújtanak az egyes tagállamok digitalizációs helyzetéről, fejlődéséről, ugyanakkor árnyalja a képet a mutató néhány hiányossága, melyre a tanulmány is rámutat. Magyar vonatkozásban a

Nemzeti Közszolgálati Egyetem gondozásában megjelenő Jó Állam Jelentés egy külön dimenziót szentel az e-közigazgatás kérdéskörének, mely tudományos szempontból szintén releváns adatokat közvetít.

A tanulmány második részében a „magyar válasz” kerül bemutatásra a digitalizáció adta kihívásokra: ez a Digitális Jólét Program 2.0 és annak 2015-2016-os előzménye. E stratégia több komponensből áll, melyek bemutatása után a digitális állam és digitális kompetenciákkal megfogalmazott célkitűzésekre helyezem a hangsúlyt.

A tanulmány tehát képet ad mind a nemzetközi és hazai mutatók szerinti magyar digitális helyzetről, valamint a stratégia által adandó válaszokat is számba veszi.

„Humán Erőforrás Fejlesztési Minisztérium AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-3-IV-NKE-6
KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL
KÉSZÜLT”

Útban az ügyfélközpontú adóhatóság felé

На шляху до клієнтоорієнтованого податкового органу

Dr. Fehér Helga

Pannon Egyetem (Veszprém, Magyarország)

feher.helga@gtk.uni-pannon.hu

Dr. Molnárné Dr. Barna Katalin

Pannon Egyetem (Veszprém, Magyarország)

barna.katalin@gtk.uni-pannon.hu

A modern, ügyfélközpontú szemlélettel rendelkező adóhivatal alapvető céljainak egyik fontos eleme, hogy az adózókat az erre a célra kidolgozott módszerekkel és programokkal támogassa a jogszabálykövető magatartás megvalósításában. Ehhez világos kommunikáció, a szabályoknak való megfelelés hatékony támogatása által és különféle ösztönző elemek beépítésével lehet adóhivatali oldalról leginkább megfelelni. A nemzeti adóhivatalok az elmúlt évtized technológiai vívmányai és a 2008-as pénzügyi-gazdasági világválság következtében megváltozott viszonyok miatt új típusú kihívásokkal találták szemben magukat. Az közelmúltban az Európai Unió adópolitikájának - és általában véve a tagállamok nemzeti adóhivatalainak – egyik központi feladatává a káros adókijátszás, adókikerülés, valamint a legalább ennyire ártalmas agresszív adótervezés és adóverseny elleni harc vált. A tudományos szféra egyetért azzal, hogy a globalizáció ebben a tekintetben hordoz némi negatív hozadékot is: az erőteljes adóelkerülési, illetve adóoptimalizálási törekvések együtt járnak e modern kori folyamatokkal. Az új iparágak megjelenésével, mint például a határon átnyúló elektronikus kereskedelem, webes szolgáltatások és a különféle digitalizáción alapuló egyéb szolgáltatások előretörésével a nemzeti adóhatóságok új típusú kihívásokkal néznek szembe, ennek következményeként minden korábbinál fontosabb lett a nemzeti adóhatóságok közti pontos és gyors információcsere. Mindezt azonban olyan formában szükséges megvalósítani, hogy a korrekt adózói hozzáállással és megfelelő adómorállal rendelkező adózók ne részesüljenek a szigorúbb és átfogóbb adóhatósági ellenőrzés és jogkövetkezmények negatív hozadékaiból.

Rendkívül fontos az adóügyek értékelése kapcsán azt is leszögezni, hogy szintisztán adminisztratív eszközökkel és az adóhivatali erő demonstrálásával önmagában nem lehet az adózói közönséget megfelelő és a jogalkotó szempontjából is elfogadható adózói morál felé terelni, majd ezáltal a feketegazdaságot hatékonyan visszaszorítani, hiszen a monstre hivatali fellépés az eredeti jó szándékot ellehetetlenítve egy mérték után a vállalkozói kedvre, az adóbevételek alakulására, így áttételesen a nemzetgazdaságra is negatívan hatva erősen kontraproduktívvá válhat. Minden bizonnyal sikeresebb lehet egy olyan atipikus adópolitika, ahol a gazdaság fehéritése az adózók támogatásán és a helyes adómagatartás megtalálásának ösztönzésén is alapul egyben, ugyanis az elmúlt évek adóhivatali ellenőrzéseinek egyik legfontosabb tanulsága, hogy a feltárt adózói hibák túlnyomó többsége az ún. *vétlen hiba* okán merül fel és nem pedig szándékos adókikerülés, adócsalás következményeként. Ez persze nem azt jelenti, hogy a nemzeti adóhivataloknak a korábbi ellenőrzési elveiket és gyakorlatukat teljesen fel kellene adniuk, hanem sokkal inkább arra kell törekedniük, hogy a jogkövetkezmények tekintetében megkülönböztetésre kerüljenek egymástól a jóhiszemű adózók és a csalárd magatartású szereplők. A tisztességes adómorállal rendelkezők támogatása mellett ugyanis rendkívül fontos továbbra is a káros magatartású adókijátszó és adórövidítő szereplők felkutatása és a szigorú jogkövetkezményekkel történő szembeállítás. E törekvések több nemzetközi gyakorlati példa után tetten érhetők mára a magyar adóhivatal eljárási rendjében is, ugyanakkor a Nemzeti Adó- és Vámhivatal gyakorlatába újonnan beépített *támogató eljárás* és *mentorprogram* - mint az adózók érdekeit szolgáló új típusú jogintézmények - a kezdeti indulás után a sikerek és kudarcok tekintetében egyelőre nagyon vegyes képet mutatnak. A dolgozat célja, hogy átfogó jelleggel ismertesse a magyar adóhivatal ide vonatkozó gyakorlatát, a támogató eljárás és mentor program bevezetése során szerzett korai tapasztalatokat, feltárja az esetleges hiányosságokat és módosítási javaslatokat tegyen az ügyfélközpontú adózás és adóztatás megvalósítása kapcsán.

**Impact of the financial strategy and the capital structure
on the financial performance and competitiveness of SME-s**

**Вплив корпоративної фінансової стратегії та структури
капіталу на ефективність та конкурентоспроможність
малих і середніх підприємств**

Gyurcsik Petronella, Tóth Róbert

Szent István Egyetem (Gödöllő, Magyarország)

gy.petronella01@gmail.com, toth.robert.nemet@gmail.com

Competitiveness – both on the macro and micro economic level – is at the centre of attention at all times; hence the particular relevance of the present study in which corporate financial strategy and corporate capital structure are examined in the context of competitiveness. The 2008 world economic crisis highlighted the importance of financial awareness and financial culture, that is, the importance of a future-oriented company management. Today those companies are able to achieve and retain a competitive position which integrate professional financial management into their operational work; thereby laying the foundations for strategic level financial management. Within and outside the company consultancy as means of expert management contribute to achieving this and also to its efficient operation.

The present study primarily focuses on establishing the literary foundations serving as a basis for a future research project on the topic. The article deals with the most important financial factors of competitive corporate operations by examining Hungarian and international literature. The major aim is to identify those financial factors that directly influence efficient financial operations. Based on our preliminary secondary research, corporate capital structure, financial strategy and the elements of the inside and outside the company culture are considered as such factors. Indirectly, as a soft factor, the issue of trust is also included here; since trust is a major expectation from both inside and outside the company stakeholders. Our professional opinion is that today's digital transformation will fundamentally change company management, and both present and future leaders need to adapt to these changes. As we see it, highlighting the financial components identified in our article can be regarded as a specific competitiveness factor.

Change in base rate and its effects on the economy in the last 20 years in Hungary

Зміна облікової ставки та її вплив на економіку Угорщини в останні 20 років

Halmosi Tímea, dr. Belovecz Mária, Vajna Istvánné dr. Tang. Anita

Szent István Egyetem (Gödöllő, Magyarország)

Halmosi.timea@gtk.szie.hu

The main purpose of the whole economic policy is to make the stable and sustainable growth in the long run. The Central Bank can be at the back of this with a calculable and transparency monetary policy for keep the inflation on a low-level.

The home law for Central Bank bases on this recognition. The law prescribes for MNB (Hungarian Central Bank) the reach and keep the price stability as a primary purpose in accord with the international practice and the laws of EU.

The central banks, who follow the inflation target tracking set a numerical aim for inflation correlate with the change of Consumer Price Index. They vary the level of the base rate in a way that the aim for inflation comes true. It is made a prognosis from the probable inflation regularly. If this prognosis is above the aim considerably, it is stiffened the monetary shape. It is mean that it is increased the rates. If the prognosis is under the aim, it is relieved the monetary shape, so it is decreased the rates.

The inflation target tracking most significant segment is the future-oriented activities from the Central Bank. To make this on an effective way it is necessary to have a trusty method for forecast of inflation and due knowledge of mode of action of economy and monetary policy.

There is inflation target tracking among other the central Bank of England, Sweden, Australia and New Zealand. The Hungarian Central Bank leaded in the method of inflation target tracking in 2001.

Increasing part of the developed countries and several emerging countries too nominate the price stability as the main objective of the monetary policy. It is determined

the price stability in a low, but not zero level. So the central banks mark out 3% as objective for inflation in most of the countries, who follow the inflation target tracking. The European Central Bank say the rate under 2%, but close to it for price stability.

In Hungary this number is 3% from 2007 in medium-term. It fits with the international practise, but it is a higher level as the suggestion from EU. The cause of the difference is close up process of the Hungarian economy. This is cause the higher level of difference in the inflation between the goods and services in foreign trades and out foreign trades. The price level draw near to the price level of the developed countries because of the economic growth and this can be mean an extra inflation compared to developed countries.

Almost every modern Central Banks use the base rate as the instrument of monetary policy: they indicate the restrictive or expansive nature of monetary policy with the direction, level and timing of rate. In case of increase it is stiffened, in case of decrease it is relieved the interest rates. The

The Hungarian Central Bank realizes the required level of inflation with the change of base rate in suitable size and timing.

The change of base rate can have an effect on future inflation with the way of monetarist transmission mechanism. The most important from them are the interest rate-, the exchange rate and the expectation.

The complete effect of the monetary policy come forward later in variables of macro economy. The intensity and the change in time of the effect on the inflation depend on the impact, which caused the change of inflation too.

Following international comparative analyses, it makes sense to evaluate the efficiency of the monetary system not only with reach the inflation target, but also with the economic growth.

The base rate is very important in Hungary, because this specifies the amount of interest what Hungary have to pay after public debt. Simplistically the base rate equal to public debt.

After all the structure of the money in circulation in Hungary differs from other countries.

We have to take notice of all these, when we study and evaluate the decision of the monetary policy in Hungary.

**Про деякі аспекти вдосконалення економічних
механізмів збереження природно-заповідного фонду
України**

**Az ukrán természetvédelmi alap megőrzésének gazdasági
mechanizmusainak egyes szempontjairól**

д.е.н., проф. Гамор Ф.Д.

Карпатський біосферний заповідник

fhamor@ukr.net

Природно-заповідний фонд (ПЗФ) представляє ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

До його складу в Україні входить 8102 території та об'єкти площею понад 4.1 млн. гектарів, або більше шести відсотків від її території.

В Законі України «Про природно-заповідний фонд України», визначаються правові основи організації, охорони, ефективного використання ПЗФ, відтворення його природних комплексів та об'єктів., зокрема встановлено, що до основних засобів збереження територій та об'єктів ПЗФ, наряду із запровадженням заповідного режиму, організацією систематичних спостережень, за станом заповідних природних комплексів та об'єктів, проведенням комплексних досліджень з метою розробки наукових основ їх збереження та ефективного використання, додержанням вимог щодо охорони територій та об'єктів ПЗФ під час здійснення господарської, управлінської та іншої діяльності, розробки проектної і проектно-планувальної документації, землевпорядкування, лісовпорядкування, проведенням екологічних експертиз, належить також *запровадження економічних важелів стимулювання їх охорони.*

Але економічні механізми збереження та розвитку установ природно-заповідного фонду, не запроваджуються в повному обсязі. А охорона вилучених із господарського використання, особливо цінних природних територій, зводиться переважно, лише до простих обмежень та заборон, що у багатьох випадках призводить до соціальної напруги й стримує виконання державних програм, щодо збільшення площ природно-заповідного фонду.

Тому з метою, вдосконалення економічних важелів стимулювання збереження та охорони ПЗФ, мною в 2013 році, на комітетських слуханнях в Комітеті Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, та в 2017 році на нараді під головуванням Президента України, із питань реформування лісового господарства, вдосконалення державної екологічної політики та розвитку природно-заповідного фонду України запропоновано, зокрема, врегулювати питання із оподаткування земель природно-заповідного фонду та сплати відповідного земельного податку до місцевих бюджетів й вжити додаткових заходів щодо вдосконалення системи оплати праці персоналу заповідників та національних природних парків, які охороняючи унікальні природні та культурні цінності, отримують чи не найменшу в бюджетній сфері України заробітну плату

Важливо, що на виконання цих зауважень в 2014 році внесено, надзвичайно важливі зміни до Податкового кодексу України, у частині сплати місцевим радам земельного податку, в межах яких розташовані землі природних та біосферних заповідників й національних природних парків.

В результаті, до прикладу, адміністрація Карпатського біосферного заповідника, сплатить в 2019 році, за рахунок коштів Державного бюджету України, 15-тьом територіальним громадам в Рахівському, Тячівському та Хустському районах Закарпатської області, в межах яких знаходяться в постійному користуванні його землі, понад двадцять дев'ять мільйонів гривень.

За перший квартал цього року громади уже отримали 7.2 млн. гривень.

Спрямовані до Ясінянської селищної ради 4.8 млн. гривень, Широколужанської сільської ради 4.6 млн. гривень., Велико-Углянської сільської ради 2.7 млн. гривень, Косівсько-Полянської сільської ради 2.2 млн.гривень, чи для Відричанської сільської ради 2.5 млн. гривень та інших, суттєво поповнять бюджети

цих депресивних гірських населених пунктів і сприятимуть зацікавленості місцевого населення у збереження унікальних природних цінностей та створенню позитивного іміджу установ природно-заповідного фонду.

Якраз це, і одним із тих із компенсаційних механізмів, які держава має запроваджувати для місцевих громад за вилучення із господарського використання особливо цінних природних територій.

Шкода тільки, що через бюрократичні перепони і небажання деяких спеціальних адміністрацій установ ПЗФ, втрачено декілька років щодо реальної виплати законних коштів цим громадам.

А зараз уже вносяться законопроекти щодо скасування або мінімізації цих податків.

Крім того, прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2018 року № 686 «Про затвердження Порядку виплати надбавки за вислугу років працівникам установ природно-заповідного фонду України», якою встановлено надбавки в розмірі до 30 відсотків, за вислугу років керівним працівникам, професіоналам, фахівцям, технічним службовцям і робітникам установ природно-заповідного фонду, які забезпечують і безпосередньо виконують природоохоронні, науково-дослідні, еколого-освітні, рекреаційні функції, а також функції з охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

На вдосконалення економічних механізмів збереження природно-заповідного фонду, спрямовано й запропоновані нами зміни до законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення державних гарантій для гірських та високогірних населених пунктів» (реєстр. № 7038 від 23.08.2017 р.), та розроблений за моєї участі проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та інших законодавчих актів України із питань охорони природно-заповідного фонду України» (реєстр. № 7510 від 19.01.2018 р.).

**Завдання, інструменти, предмет та об'єкти
екологічного обліку**

**A környezetvédelmi számvitel feladatai, eszközei, tárgya és
objektumai**

к.е.н., доц. Ганусич В.О.

ДВНЗ "Ужгородський національний університет" (Ужгород, Україна)

veronika.hanusych@uzhnu.edu.ua

Стратегічна мета – сталий розвиток, вимагає суттєвих змін в усіх сферах економічної діяльності. Сучасний бухгалтерський облік і звітність не продукують весь спектр інформації, необхідної для управління цими процесами. Для розробки системи інформаційного забезпечення сталого розвитку в останній час генерується багато ідей, які з різних сторін розширюють рамки облікових процедур. Але повноцінний розвиток бухгалтерської науки можливий лише через системні зміни у теорії обліку. Впровадження екологічного обліку як важливої складової інформаційного забезпечення процесу сталого розвитку, в першу чергу, має торкнутися змін теоретичних облікових категорій: переорієнтація принципів, розширення об'єктів обліку та облікових вимірників, з'ясування вимагають рівні, об'єкти, предмет і цілі екологічного обліку.

Вітчизняні вчені, зокрема І.В. Замула, В.С. Лень, О.М. Колівешко, Л.А. Сахно, О.І. Гриценко, Л.М. Пелинь, активно працюють над з'ясуванням сутності екологічного обліку, окреслення його рамок та визначення ролі в управлінні сталим розвитком.

У світовій практиці екологічний облік ведеться як на макро-, так і мікрорівні.

На макроекономічному рівні ведення екологічного обліку передбачене Системою національних рахунків (System of National Accounts (SNA)), в контексті якого природні ресурси оцінюються як частина національного багатства. Точний облік наявності і використання природних ресурсів, стану забруднення навколишнього середовища є передумовою ефективного управління ними, більш раціонального споживання та дбайливого ставлення до екологічної рівноваги. Це дозволяє оперативно вживати заходи до подолання проблеми нестачі природних ресурсів та покращити умови життя людей¹.

¹ Integrated Environmental and Economic Accounting - An Operational Manual / Handbook of National Accounting Series F, No. 78 (United Nations publication United Nations publication Sales No. E.00.XVII.17),

Системою національних рахунків обліковуються з одного боку – потоки товарів та послуг, з другого – капітал як сукупність активів, які застосовуються для виробництва товарів і послуг. У цьому контексті, природне середовище розглядається як природний капітал, який є безпосереднім учасником процесу розширеного відтворення, оскільки без його участі не можлива організація процесу виробництва товарів і послуг. Виходячи з даного судження, і самі природні ресурси, і процеси їх споживання та здійснення впливу на стан навколишнього середовища в процесі економічної діяльності підлягають обліку аналогічно з іншими видами капіталу².

Основними завданнями екологічного обліку, інтегрованого в Систему національних рахунків на макрорівні є:

- визначення національного багатства в частині природного капіталу;
- оцінка втрати екологічного потенціалу;
- моделювання економічної та екологічної політики (в контексті їх перетину).

Для досягнення цих завдань застосовують низку спеціальних інструментів:

- екологічне коригування макроекономічних показників;
- оцінка природних ресурсів: ринкова, експлуатаційна, умовна;
- зв'язок статистики та екологічних рахунків;
- вимірювання впливу діяльності людини на стан навколишнього середовища

за допомогою натуральних та грошових показників.

Комплексне застосування перерахованих інструментів до об'єктів обліку задля досягнення визначених завдань формує інтегрований економічний та екологічний облік на макроекономічному рівні (Integrated Environmental and Economic Accounting).

У ряді країн окремі компанії активно впроваджують елементи екологічного обліку, формуючи таким чином його мікрорівень. Так Міністерство навколишнього середовища Японії у 2002 році видало „Керівництво з екологічного обліку”³, його цілями визначено стійкий розвиток, підтримка сприятливих відносин із суспільством, проведення ефективних природоохоронних заходів. Бухгалтерські процедури, запропоновані у керівництві, визначають методика обліку витрат на збереження навколишнього середовища у процесі звичайної діяльності, а також визначення доходів, отриманих від впровадження природоохоронних заходів. Керівництво

- 2000 // [Електронний ресурс] Режим доступу - https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_78E.pdf

² Integrated Environmental and Economic Accounting - An Operational Manual / Handbook of National Accounting Series F, No. 78 (United Nations publication United Nations publication Sales No. E.00.XVII.17),

- 2000 // [Електронний ресурс] Режим доступу - https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_78E.pdf

³ Environmental Accounting Guidelines, Ministry of the Environment Government of Japan. – February 2005. // [Електронний ресурс] Режим доступу - <https://www.env.go.jp/en/policy/ssee/eag05.pdf>

описує способи визначення натуральних показників екологічного обліку та можливі підходи до їх грошової оцінки.

Враховуючи пріоритети екологічного обліку, які декларуються в міжнародних нормативних документах, та традиційні вітчизняні підходи по визначення бухгалтерського обліку, можна сформулювати наступне визначення: екологічний облік на мікрорівні – це система спостереження, вимірювання і реєстрації процесів взаємодії суб'єкта господарювання з навколишнім середовищем.

Предметом екологічного обліку – є екологічна сторона усіх господарських процесів, які відбуваються на підприємстві. Таким чином, об'єктами екологічного обліку будуть: екологічні активи, екологічні зобов'язання, екологічні доходи та екологічні витрати, які утворюються у процесі взаємодії суб'єкта господарювання з оточуючим середовищем.

Дані екологічного обліку частково формуються в рамках фінансового і управлінського обліку та доповнюються переліком своїх специфічних екологічних показників. Необхідність визначення частини екологічних показників в рамках фінансового обліку неминуче призведе до трансформаційних змін у його об'єктах та методиках.

Реальні процеси реформування бухгалтерського обліку лишаються осторонь підтримання концепції сталого розвитку. Передусім, це можна пов'язати з недосконалою методологічною базою. Зокрема облікові процедури, що стосуються природокористування та природоохоронних заходів, які розробляються вітчизняними та зарубіжними вченими наразі розрізнені та не мають спільного теоретичного підґрунтя. Визначення чітких орієнтирів розвитку екологічного обліку дозволить створити потужну повноцінну інформаційну базу управління сталим розвитком.

Метою запровадження екологічної складової облікового забезпечення процесу сталого розвитку є повне та об'єктивне відображення позитивного і негативного впливу господарської діяльності людини на зміни у кількісному та якісному складі природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, порушення екологічного балансу, а також відображення процесів раціонального природокористування та проведення природоохоронних заходів. Екологічний облік може розглядатися як окрема підсистема загальної системи обліку, дані якого частково формуються у фінансовому та управлінському обліку, та визначатися як система спостереження, вимірювання і реєстрації процесів взаємодії суб'єкта господарювання з навколишнім середовищем.

Екологічне оподаткування в Україні та Європейському Союзі

A környezetvédelmi adózás Ukrajnában és az Európai Unióban

д.е.н., проф. Гарасим П.М., к.е.н., доц. Новак У.П.

Національний лісотехнічний університет України (Львів, Україна)

novak.u@nltu.edu.ua

Фінансування природоохоронних заходів є однією з актуальних проблем охорони довкілля в Україні, яка в умовах фінансової кризи загострилася, оскільки державні витрати на потреби охорони довкілля суттєво зменшились. Це актуалізує питання про формування альтернативних джерел фінансування природоохоронної діяльності. Серед них велике значення належить екологічному оподаткуванню¹.

В Європейському Союзі (ЄС) екологічні податки охоплюють такі платежі:

- енергетичні податки (платежі за електроенергію, нафтопродукти, вугілля, газ, паливо тощо);
- транспортні податки (платежі за ввезення, експлуатацію та утилізацію транспортних засобів);
- податки на забруднення довкілля (платежі за викиди забруднювальних речовин у повітря, скиди у водні об'єкти тощо);
- податки за користування природними ресурсами (платежі з видобування корисних копалин, забір води тощо).

Статистичні дані Євростату свідчать, що на кінець 2017 року на екологічні податки припадає близько 368,8 мільярдів євро (табл. 1)², що становить 6,14% від всіх податків і соціальних внесків³.

¹ Козьменко С. М., Волковець Т. В. Особливості екологічного оподаткування в зарубіжних країнах // Вісник СумДУ: Серія "Економіка". – 2012. – №1. – С. 11-18

² Environmental tax revenues. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

³ Shares of environmental and labour taxes in total tax revenues, % of total taxes. – Електронний ресурс. – Режим доступу:

Таблиця 1. Надходження екологічних податків в ЄС, млн. євро

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Енергетичні податки	241 590	250 414	255 351	263 970	276 120	280 475	283 467
у %	76,2	76,5	76,8	76,7	76,7	76,9	76,9
Податки на забруднення довкілля	2 877	3 283	3 749	3 624	4 013	3 864	3 717
у %	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0
Податки за користування природними ресурсами	735	763	775	877	984	987	923
у %	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Транспортні податки	64 770	65 876	66 030	68 173	71 497	71 772	73 160
у %	20,4	20,1	19,8	19,8	19,9	19,7	19,8
Разом	317 127	327 511	332 668	344 119	360 146	364 780	368 796

Як бачимо, найбільшу величину у структурі надходжень екологічних податків займають енергетичні податки. Так, у 2017 році на них припадало близько 77% від загального обсягу податків. На таку динаміку надходження від цієї категорії податків впливає споживання енергії, як наслідок коливань цін на енергоносії та проведення політики з енергоефективності. Другими за обсягом є надходження від транспортних податків, частка яких у 2017 році становить майже 20%. Найменшу питому вагу у структурі надходжень екологічних податків становлять податки на забруднення довкілля (приблизно 1%) і податки за користування природними ресурсами (0,2-0,3%).

Найбільше екологічних податків серед країн ЄС сплачують такі країни, як Німеччина, Великобританія, Італія та Франція (рис. 1).

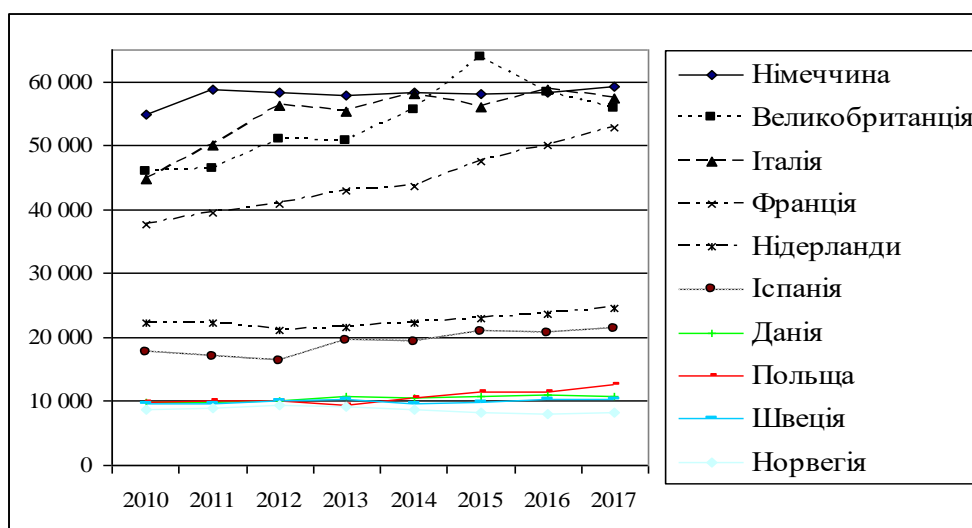

Рис. 1. Динаміка сплати екологічних податків деякими країнами Європейського Союзу⁴

В Україні на кінець 2017 року на екологічні податки припадає близько 828,2 мільярдів гривень, що становить 0,5% від всіх податкових надходжень (табл. 2).

Таблиця 2. Надходження податків в Україні, у т.ч. екологічних, млрд. грн.⁵

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Податкові надходження, млрд. грн.	334,7	360,6	354,0	367,5	507,6	650,8	828,2
Екологічний податок, млрд. грн.	2,3	2,8	3,9	4,8	2,7	5,0	4,7
у %	0,6	0,6	0,9	1,1	0,4	0,6	0,5

З огляду на незначний рівень, екологічне оподаткування в Україні не виконує своїх функцій, зокрема фіскальну та регулятивно-стимулюючу. Українським виробникам дешевше сплатити екологічний податок і надалі забруднювати довкілля та надмірно використовувати природні ресурси, ніж інвестувати у ресурсощадні та енергозберігаючі технології. Тому доцільно звернути увагу на досвід екологічного оподаткування у країнах ЄС, а також проаналізувати можливості його впровадження в Україні.

⁴ Environmental tax revenues. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

⁵ Статистичні збірники «Бюджет України» за 2012 рік, 2013 рік, 2014 рік, 2014 рік, 2015 рік, 2016 рік, 2017 рік.

Принципи щодо визначення цінності екосистемних послуг

Az ökoszisztéma-szolgáltatások értékmeghatározásának elvei

к.е.н., доц. Гавадзин Н.О.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

(Івано-Франківськ, Україна)

n_havadzyn@ukr.net

Важливим кроком у розвитку і практичному використанні концепції екосистемних послуг стало твердження глобальної ініціативи ТЕЕВ, рішення про яку було прийнято на нараді міністрів з охорони довкілля країн G8 + 5 в 2007 р.¹

Дана ініціатива базується на таких ключових принципах:

- визнання цінності екосистем, ландшафтів, біорізноманіття;
- вираз цієї цінності (як ринкової, так і неринкової) в економічних категоріях;
- вироблення механізмів обліку послуг і благ, які надаються екосистемами, в

плануванні господарської діяльності.

Звісно ж, що в найближчому майбутньому кількість і якість досліджень з цієї проблеми буде зростати, і вони будуть затребувані суспільством, що пояснюється світовою екологічною кризою.

Визначення цінності та оцінка вартості екосистемних послуг залежить від повного розуміння їх сутності. Зрозуміло, що надскладним є знання і дослідження всіх послуг екосистем, а також передбачення, як послуги можуть змінитися внаслідок впливу господарювання людини. Брак інформації викликає недооцінку благ. Сьогодні в рамках проекту «Економіка екосистем і біорізноманіття» (ТЕЕВ) Ріо-де-

¹ The Economics of Ecosystem sand Biodiversity (ТЕЕВ) Interim report, -2008, - [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/index_en.htm

Жанейрської конвенції сформовані принципи найефективнішої практики вартісної оцінки екосистемних послуг^{2 3 4}:

- оцінка екосистемних послуг повинна враховувати показники граничних змін стану екосистемних послуг. За даним принципом передбачається застосування альтернативних сценаріїв реальних чи прогнозних відхилень режиму охорони і використання екосистемних послуг, кожному з яких відповідає властива тільки йому вартісна оцінка. Оцінка об'єкту, з яким не відбувається і не планується жодних змін, є малоінформативною;

- оцінка повинна враховувати специфічність та первинний стан екосистемних послуг. Відповідно до принципу, наголошується на відсутності універсальності в підходах щодо вартісної оцінки екосистемних послуг, оскільки кожна є унікальною;

- економічну оцінку екосистемних послуг слід здійснювати згідно найкращих практик «перенесення вигід», тоді як, основні зусилля потрібно концентрувати на проблемі сумування оцінок граничних змін екосистемних послуг. Необхідним є розроблення методичних підходів, котрі дозволятимуть з мінімальними змінами застосовувати результати виконаного раніше оцінювання щодо об'єктів, які за своїми параметрами є близькими до аналізованих. Тому, якісно здійснені оцінки об'єктів слід систематизувати й узагальнити, що стане основою формування референтної бази;

- оцінки слід проводити відповідно до сприйняття бенефіціарів. Сучасні методики оцінки побудовані на суб'єктивному сприйнятті цінності екосистемних послуг споживачами оцінюваних благ, а відтак, їх результати мають відображати сприйняття людей;

- методичні підходи до оцінки екосистемних послуг, які враховують інтереси та потреби місцевих спільнот. Згідно даного принципу, методики оцінки зумовлюють опитування думки суспільства, покращують розуміння проблеми місцевим населенням та сприяють зростанню довіри до результатів оцінки екосистемних послуг. Як результат, можуть бути використані для кращого сприйняття оцінок суспільством.

² The Economics of Ecosystem sand Biodiversity (TEEB) Interim report, -2008, - [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/index_en.htm

³ Daly, H. and Farley, J. Ecological Economics. Principles and applications. – Washington: Island Press, 2004. – 454 p.

⁴ Китинг М. Повестка дня на 21 век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро: «За наше общее будущее», 1993. – 70 с.

- врахування факторів незворотності та асиміляційних ефектів при проведенні оцінки екосистемних послуг. Вплив на екосистемні послуги спричиняє в них зміни різні за масштабом та наслідками. Екосистемні послуги здатні до асиміляції зовнішніх впливів і до самовідновлення стану, до певного граничного рівня. Після перевищення граничних значень навантажень на екосистемні послуги настають незворотні зміни в екосистемах – як результат відбувається їх деградація;

- обґрунтування біофізичних зв'язків допомагає в проведенні оцінки та сприяє зростанню довіри до її результатів. Чим точніше при оцінюванні враховується внутрішня логіка функціонування екосистем, тим вища цінність оціночних робіт, а відтак і їх результатів. Як правило, об'єктно-орієнтована вартісна оцінка екосистемних послуг виконується міждисциплінарними дослідницькими групами, які включають як економістів, так і спеціалістів з охорони навколишнього середовища;

- вартісній оцінці екосистемних послуг властива невизначеність, тому для зручності осіб, які приймають рішення, вона має включати аналіз чутливості. Зрозуміло, що результати оцінки залежать від багатьох факторів, зміна кожного з яких призводить до зміни кінцевих значень. Тому кращим є той варіант, за яким отримана оцінка є системою аналітичних моделей, що дозволяють експериментувати, відстежуючи реакцію результуючого значення при зміні тих чи інших параметрів моделі;

- розробка та впровадження обґрунтованих методик оцінки екосистемних послуг із врахуванням принципів та особливостей їх функціонування може стати прогресивним інструментом управління екосистемними послугами та природокористуванням у цілому.

Використання зазначених узагальнених принципів при оцінці екосистемних послуг дозволить оптимізувати процес побудови моделей для отримання достовірних результатів.

Забезпечення фінансової безпеки банківської системи України

Az ukrán bankrendszer pénzügyi biztonságának biztosítása

д.е.н., проф. Гаврилко П.П., к.е.н., доц. Гуштан Т.В.

Ужгородський торговельно-економічного інституту Київського
національного торговельно-економічного університету
(Ужгород, Україна)

info@utei-knteu.org.ua

В умовах зростаючої відкритості економіки України та послідовної її інтеграції у світове господарство завдання забезпечення фінансової безпеки банківської системи є актуальним у контексті стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Систему безпеки банківської діяльності можна визначити як організовану сукупність спеціальних органів, коштів, методів і заходів, що забезпечують захист діяльності від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Завданнями системи фінансової безпеки є: своєчасне виявлення та ліквідація загроз; чинників та умов, що спричиняють фінансовий, матеріальний та моральний збиток банківській системі; віднесення інформації до категорії обмеженого доступу; створення механізму та умов оперативного реагування на загрози безпеці та появу негативних тенденцій у функціонуванні банківської системи; створення умов для максимально можливого відшкодування та локалізації збитку, отриманого в результаті неправомірних дій фізичних та юридичних осіб, для послаблення негативного впливу наслідків порушень безпеки на досягнення стратегічних цілей. Основними загрозами для банківської системи є: низький рівень капіталізації банківської системи; слабкість вітчизняної системи комерційних банків, їх роботи з управління грошовими ресурсами, дефіцит фінансових послуг та інструментів; участь банківської системи в тіньовій діяльності та її криміналізації; недостатнє законодавче регулювання банківської діяльності; недостатній контроль за діяльністю комерційних

банків з боку НБУ; низький рівень залучення іноземної валюти і готівки у національній валюті, що знаходиться у населення; відсутність достатнього золотого запасу; відсутність системи страхування вкладів населення і депозитів підприємств у комерційних банках; невідповідність вимог до збільшення темпів розвитку банківської системи і обсягів реального грошового капіталу для формування коштів банків.

Головна та функціональні цілі зумовлюють формування загальної схеми організації фінансової безпеки. Організація фінансової безпеки включає такі заходи, що здійснюються послідовно або одночасно, а саме: формування необхідного ресурсного потенціалу (капіталу, персоналу, прав, інформації, технології та устаткування); стратегічне прогнозування для забезпечення фінансової стійкості банківської системи; оперативне управління фінансовою стійкістю банківської системи; здійснення функціонального аналізу рівня фінансової безпеки; загальна оцінка досягнутого рівня фінансової безпеки. В цілому, фінансова безпека повинна базуватися на ідентифікації ознак і виділенні наступних її аспектів: трактування безпеки як засобу забезпечення довгострокового стійкого розвитку банків та захист від стратегічних загроз (в межах стратегічного управління); трактування безпеки як фінансової безпеки (в межах управління ризиками); виділення специфічної діяльності щодо захисту інтересів акціонерів (в межах корпоративного управління).

Визначення ризиків присутності іноземного капіталу потрібно проводити за такими критеріальними ознаками, а саме: за функціональним рівнем прояву наслідків ризиків, за сегментом захоплення ринку банківських послуг, за способом проникнення іноземного капіталу у банківську систему країни перебування, за інтенсивністю проникнення іноземного капіталу у банківську систему, за сферою виникнення. З метою забезпечення фінансової безпеки банківської системи України необхідно здійснення наступних заходів: досягнення європейського рівня монетизації економіки та зменшення частки позабанківського обігу грошей; розробка ефективних схем концентрації банківського капіталу; запровадження системи управління грошовими потоками в державі шляхом концентрації їх у провідних банках; законодавчий захист українських банків, які кредитують пріоритетні напрямки економіки; розробка механізму захисту інтересів вкладників у банки з іноземним капіталом; удосконалення процедури нагляду та регулювання діяльності банків з

іноземним капіталом.

З метою захисту національної банківської системи необхідно приділяти більше уваги підвищенню її конкурентоспроможності і вирішити наступні питання: розробка державної політики розвитку і підтримки національних банків; розробка банками власних стратегій реформування та змін у менеджменті; створення умов для надходження національних інвестицій до капіталу банків на підставі сприяння легалізації некримінальних капіталів, сприяння виходу акцій банків на фондовий ринок, законодавче забезпечення правового захисту міноритарних акціонерів.

Уряду слід вирішити наступні питання: більше уваги приділяти роботі з підвищення суверенного рейтингу України, розробка стратегії встановлення певних обмежень на діяльність банків з іноземним капіталом з метою уникнення відтоку капіталу за кордон у разі кризових явищ; використання принципу взаємності присутності іноземного капіталу в банківській системі України.

Однією з найактуальніших світових фінансових проблем останніх десятиліть є зростання кількості випадків участі банків у процесі відмивання “брудних” грошей¹. Це завдає величезних збитків кредитним установам, підриває довіру добропорядних вкладників, до того ж, обіг таких коштів шкодить економіці держави.

З огляду на актуальність вказаної проблеми доцільно розглянути основні аспекти удосконалення методологічних та нормативно-організаційних аспектів фінансового моніторингу. Основними питаннями, які потребують вирішення, є: формування методичних засад у сфері відмивання грошей стосовно виявлення та уникнення операційного ризику; удосконалення системи ідентифікації та вивчення клієнтів, що проводять фінансові операції; забезпечення зупинення фінансових операцій, щодо яких є мотивована підозра, що вони пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, чи щодо яких застосовані міжнародні санкції; продовження роботи, спрямованої на подальшу практичну імплементацію міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії легалізації незаконних доходів і фінансуванню тероризму шляхом прийняття нових та внесення змін до чинних нормативно-правових актів, на основі досвіду зазначених питань, набутого іноземними державами.

¹ Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. / [Герасимович А.М., Алексенко М.Д., Парасій-Вергуненко І.М. та ін.] ; за ред. А.М. Герасимовича. – [вид. 2-ге, без змін.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.

В цілому, можна зробити висновок про те, що між фінансовою безпекою та фінансовою стійкістю банківської системи існує тісний взаємозв'язок, який виявляється шляхом: визначення цілей прибуткової та стабільної банківської діяльності; забезпечення захисту інтересів вкладників; створення системи захисту від загроз, які постають перед банківською системою.

Список використаних джерел

1. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності: навч. посіб. / М.І. Зубок. – К.: КНЕУ, 2002. – 190 с.
2. Мунтіян В.І. Економічна безпека України – К.: КВІЦ, 1999. – 64 с.

Effects of Digitization on Audit Methodology

Вплив цифрових технологій на методологію аудиту

Dr. Hegedűs Mihály

Tomori Pál Főiskola (Budapest, Magyarország),

Magyar Könyvvizsgáló Kamara

hegedus@hkaudit.hu

Digitization transforms the environment around us, changes the methodology of tax accounting and auditing activities.

The globalization of auditing, tax advisory and accounting facilitate the development of solution centers and creative common thinking. The distorted structure of the SME sectors of individual countries still hinders the construction of unified systems, but the near-term auditing of economic processes is at hand.

Continuous audit is an automatic method used to perform audit activities more frequently, such as risk and control assessments. In continuous audit activities, technology plays a key role by helping to automate the identification of exceptions and / or anomalies. Artificial intelligence based modern applications and technologies are excellent for analyzing patterns and reviewing trends. A continuous audit approach allows internal auditors to fully understand critical control points, rules, and exceptions.

Due to a faster and more efficient processing of data, auditors can put emphasis on identifying risks, gaining a deeper insight into how the organization works. The gained insight can assist the auditor to focus on high-risk areas.

A pénzügyi tudatosság vizsgálata kérdőíves felmérés alapján

Дослідження рівня фінансової грамотності за допомогою анкетування

Helmechné Kiss Edit, Oroszné Ilcsik Bernadett

Nyíregyházi Egyetem (Nyíregyháza, Magyarország)

ilcsik.bernadett@nye.hu

Az utóbbi években a pénzügyi kultúra fejlesztését segítő program indult el hazánkban, amelyek fő feladata a fiatalok pénzügyi tudatosságának növelése.

Tanulmányunk célja, hogy átfogó képet adjon a pénzügyi kultúra értelmezéséről, fogalomrendszeréről, valamint a hallgatók pénzügyi tudatosságáról, pénzügyi attitűdjéről.

A téma vizsgálata során kérdőíves felmérésünk célcsoportja a Nyíregyházi Egyetem elsőéves nappali tagozatos tanulói voltak. A kérdőív kitöltésére 2019. februárjában került sor. A kutatás alapjául szolgáló minta nem minősül reprezentatívnak, mivel a mintába való bekerülés nem volt véletlenszerű. (Arra törekedtünk, hogy minél több tanuló válaszoljon a kérdésekre, továbbá a leendő közgazdász hallgatók teljes létszámmal szerepeljenek a mintában.)

Hipotézisek alátámasztására zárt és feleletválasztó kérdéseket és 5 fokozatú Likert skálát tartalmazó kérdőív készült. A kérdések többek között a hallgatók lakóhelyének földrajzi elhelyezkedésére, a szülők végzettségére, a hallgatók lakhatási- jövedelmi viszonyaikra, általános pénzügyi ismereteikre irányultak.

Kutatás során vizsgáltuk, hogy a felsőoktatásban tanuló fiatalok különböző szociodemográfiai és képzési jellemzői, miként befolyásolják pénzügyi attitűdjüket.

A kérdőíves kutatás célja a magyar fiatalok pénzügyi kultúrájának megismerése, és a pénzügyi attitűdjüket befolyásoló alapösszefüggések feltárása és értékelése volt.

A felmérés eredményeképpen azt tapasztaljuk, hogy a hallgatók pénzügyi ismeretei elég hiányosak. Megállapítható, hogy a pénzügyi kultúra fejlettsége a Gazdaságtudományi Intézet hallgatói esetében magasabb. (Első évfolyamon még nem tanulnak pénzügyi ismereteket, a tárgy második évfolyamon kerül bevezetésre.) Nem mehetünk tehát el amellett, hogy kijelentsük, a pénzügyi oktatásnak jelentős szerepe van már a felsőoktatásba való bekerülést megelőzően.

Első hipotézisünk miszerint a középiskolai lakóhely és az iskolatípus között szoros kapcsolat van nem nyert bizonyítást. A hipotézis tesztelésére független mintás t-próbát

alkalmaztunk. Az eredmények alapján igazolható, hogy nincs szignifikáns kapcsolat a lakóhely és a pénzügyi tudás között.

Második hipotézisünk szerint azoknak a fiataloknak a pénzügyi jártassága magasabb akiknek a szülők iskolai végzettsége is magasabb. Ez a feltevés sem igazolható a kérdésekre adott válaszok alapján.

A harmadik hipotézis tesztelésére is független mintás t-próbát használtunk. Az eredmények azt mutatják, hogy az egyetem előtti pénzügyi programokban való részvétel nem befolyásolja a mostani pénzügyi tudást $t(173) = .041$ $p < .731$.

A negyedik hipotézis tesztelésére - mely szerint a fiatal felnőttek vélt pénzügyi tudása magasabb, mint a valós - Pearson-korrelációt használtunk. Az eredmények alapján nincs kapcsolat a személyek vélt és valós tudása között.

Érdekes eredmény, hogy a személyek az előzetes tudásukat átlagosan 3,21-re értékelték, ezzel szemben a valós tudásuk magasabb átlagosan 5,75.

A kutatás rávilágít a fiatalok pénzügyi ismereteinek hiányosságaira, illetve arra, hogy már a felsőoktatást megelőzően szükség van a pénzügyi kultúra fejlesztésére.

Jövőkép, további intézkedések, feladatok

A nemzetgazdasági startégiának köszönhetően a pénzügyi képzés megerősítésére kerül sor az iskolarendszerű oktatásban és azon kívül.

Kiemelt fontosságú egy pénzügyileg tudatos generáció felnevelése, amit már minél korábban – de legalábbis a középiskolai évek alatt – meg kell kezdeni.

Az iskolai oktatás mellett szükség van a tanórán kívüli tréning jellegű foglalkozásokra, amelyek játékos formában segítik elő a pénzügyi ismeretek elsajátítását.

Ugyanakkor a már felnőtt lakosság tudásanyagát is fejleszteni, és folyamatosan korszerűsíteni szükséges. Fel kell hívni az emberek figyelmét már fiatal korukban arra, hogy foglalkozzanak felelősen pénzügyeikkel. Meg kell értetni velük, hogy milyen fontos lehet hosszú távú pénzügyi céljaik eléréséhez szükséges pénzügyi ismeretek megszerzése, azok frissítése, melyek által tájékozottabbá válnak és a pénzügyi döntéseik meghozatalánál körültekintőbben tudnak majd eljárni.

Összességében megállapítható, hogy a pénzügyi intézményrendszer stabil működéséhez és az ország versenyképességének növeléséhez pénzügyileg tudatos és magabiztos lakosság nevelése szükséges.

A pénzügyi tudatosság fejlesztésével, az ismeretek bővítésével egy olyan fiatal generáció kinevelésére kerülhet sor, amely megfelelő pénzügyi tudással és attitűddel rendelkezik, elősegítve ezzel saját életének pénzügyi eredményességét és az ország versenyképességét.

Особливості обліку в ОСББ в Україні та Угорщині

A társasházak számviteli sajátosságai Ukrajnában és Magyarországon

к.е.н. Головчак Г.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

(Львів, Україна)

golovchakanna@gmail.com

За роки незалежності в системі управління та фінансування на ринку житлово-комунальних послуг України відбулися значні зміни. Приватизація муніципального та державного житла призвела до значного збільшення питомої ваги приватного житла. Проте головна мета - передавання багатоквартирних будинків і прибудинкових територій у реальне управління власників - не досягнута через складнощі утворення та діяльності об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Інституційні зміни, які відбуваються в економіці, торкнулись і житлово-комунальних підприємств. Вони пов'язані з приватизацією та роздержавленням, що дало змогу розпочати формування приватного сектора, створювати муніципальні підприємства в межах розвитку місцевого самоврядування та адміністративно-територіальної реформи.

ОСББ відповідно до Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» - це юридична особа, утворена власниками для сприяння використанню їхнього власного майна та управління будинку, що забезпечують належне функціонування жилого будинку. У ОСББ, що зареєстроване, як неприбуткова організація, від оподаткування податком на прибуток звільняються доходи:

- внески, кошти або майно, що надходять для забезпечення їх основної діяльності (передбачені статутом і Законом про ОСББ внески членів ОСББ, субсидії пільги із бюджету на оплату житлово-комунальних послуг, добровільні внески юридичних і фізичних осіб на забезпечення основної діяльності ОСББ);

- пасивні доходи (відсотки, страхові виплати та відшкодування, роялті).

В Україні немає спеціального Положення (стандарту) бухгалтерського обліку неприбуткових організацій, до яких належать і об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, тому на даному етапі при веденні бухгалтерського обліку ОСББ застосовують всі діючі П(С)БО.

Кожне ОСББ зобов'язане сформувати свою облікову політику, в якій мають бути відображені всі питання організації ведення бухгалтерського обліку. Організація обліку в ОСББ має свої особливості: ведення рахунків класів 0 - 7 є обов'язковим для ОСББ; ведення рахунків класу «Витрати діяльності» не обов'язково для ОСББ, так як їх діяльність не спрямована на здійснення комерційних операцій; ОСББ можуть використовувати для обліку витрат тільки рахунки класу «Витрати за елементами».

ОСББ, здійснюючи господарську діяльність, може отримувати доходи від основної (неприбуткової) операційної діяльності та від іншої (підприємницької) діяльності. Особливості обліку в ОСББ полягають, в основному, в обліку доходів від основної діяльності і деяких специфічних видів доходів, зокрема від цільового фінансування та від підприємницької діяльності.

Для ОСББ, як для неприбуткової організації, основна діяльність полягає у наданні послуг для суспільного споживання, створення системи соціального самозабезпечення громадян і не має на меті одержання прибутку. Доходи від основної діяльності об'єднання не є доходами від реалізації готової продукції, товарів, робіт чи послуг. Основну діяльність ОСББ забезпечують передусім цільове фінансування і цільові надходження (і саме доходи від цільового фінансування становлять більшу частину доходів ОСББ).

Враховуючи специфіку діяльності ОСББ, зокрема статус неприбуткової організації, слід зазначити, що основою організації бухгалтерського обліку та звітності є фінансове планування доходів і витрат, тобто розробка бюджетів (кошторисів).

Кошторис, або фінансове планування доходів і витрат, є основою фінансового обліку та звітності в неприбуткових організаціях загалом і в ОСББ, зокрема. Фінансове планування у вигляді кошторису надходжень і видатків (в межах очікуваних коштів цільового фінансування) на утримання будинку та прибудинкової території - важливий інструмент ефективного управління діяльністю об'єднання щодо утримання, експлуатації та ремонту будинку. Відповідно до вимог ст.21 Закону про ОСББ, використовувати кошти й розпоряджатися ними потрібно згідно зі статутом та затвердженим кошторисом. Порядок складання та схвалення кошторису, як правило, визначається у статуті. Готує кошторис правління ОСББ, а затверджують кошторис загальні збори.

ОСББ може провадити підприємницьку діяльність лише згідно визначених видів, які обов'язково мають бути вказані в статуті. ОСББ є неприбутковою організацією, яка не має на меті одержання прибутку для його розподілу між своїми членами. Доходи, отримані від підприємницької діяльності, стають додатковим ресурсом для дальшого розвитку ОСББ, їх можна використовувати лише для

забезпечення цільових витрат основної діяльності. Від того, чи провадить об'єднання підприємницьку діяльність, залежать схема фінансового планування його діяльності та, як наслідок, форма бухгалтерського обліку доходів і витрат.

Витрати ОСББ формуються відповідно до П(С)БО 16 «Витрати». Враховуючи особливості проведення діяльності, ОСББ можуть вести аналітичний облік витрат в розрізі операцій підприємницького та непідприємницького характеру або за елементами.

В Угорщині згідно Закону «Про товариства власників житла» керуючими в компаніях з управління житлом або ОСББ можуть бути лише особи, які пройшли відповідну професійну підготовку. З 1999 року в країні отримали державну ліцензію курси навчання за спеціальностями «Керуючий ОСББ» та «Керуючий управляючою компанією». Приватизація квартир в угорських будинках дозволялась лише за умови створення в ньому товариства власників житла ТВЖ (аналог українського ОСББ), яке приймало на себе відповідальність за утримання майна мешканців будинку.

Згідно законодавства Угорщини кожен будинок повинен бути в складі ТВЖ, а для виконання функцій керуючого власники мають вибір – обрання голови ТВЖ на загальних зборах чи передача функцій управління керуючій компанії.

Основним нормативно-правовим документом, який регулює питання ведення бухгалтерського обліку та складання і оприлюднення фінансової звітності в Угорщині, є Закон Угорщини «Про систему бухгалтерського обліку» від 5 вересня 2000 року.

В Україні ОСББ готують 6 форм звітності, в Угорщині – всього 3 та підприємницький звіт, який є обов'язковим лише для дочірніх підприємств та підприємств з іноземним капіталом і він не подається у відповідні органи. Угорський уряд повинен розробити власні національні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, враховуючи національні особливості та традиції країни та європейські та міжнародні вимоги. В Україні цим питанням займається Методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, яка розробляє та розглядає П(С)БО, удосконалює організаційні форми і методи бухгалтерського обліку в Україні. В Угорщині функціонує подібний орган при Міністерстві фінансів – Державна рада з бухгалтерського обліку, яка повинна подавати пропозиції щодо удосконалення законодавства з бухгалтерського обліку, розробляти, вводити в дію та тлумачити національні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, аналізувати зміни у системі бухгалтерського обліку та висувати свої пропозиції для кращого її функціонування. Отже, перед угорською Радою з бухгалтерського обліку стоїть важливе та невідкладне завдання – розробка національних стандартів, також щодо обліку в ТВЖ.

Методика оцінки незавершеного виробництва на підприємствах ресторанного господарства

Az éttermi vállalkozások befejezetlen termelésének becslési módszertana

к.е.н., доц. Іваненко В.О.

Державний університет «Житомирська політехніка»

(Житомир, Україна)

ivanenko2112@gmail.com

Постійний динамізм розвитку ринкових відносин, глобалізація економіки, інформатизація суспільства та посилення конкуренції об'єктивно вимагають особливої уваги до стану та проблем розвитку ресторанного бізнесу, який є одним з важливих індикаторів економічного стану країни та вирішує низку соціально-економічних завдань, зокрема, дозволяє повністю задовольняти потреби споживачів та є одним з перспективних елементів діяльності туристичного сектору економіки.

Підприємства ресторанного господарства, як і підприємства інших видів діяльності, можуть мати незавершене виробництво. Зазначене актуалізує питання оцінки, інвентаризації та бухгалтерського обліку незавершеного виробництва на підприємствах ресторанного господарства. Адже від правильної організації обліку й оцінки незавершеного виробництва залежить достовірність визначення виробничих витрат, рівня матеріальних витрат та калькуляція собівартості продукції. Маючи оперативні дані про склад і розміщення незавершеного виробництва, керівники підприємств і окремих підрозділів мають можливість раціонально використовувати матеріальні ресурси та обладнання. Як наслідок, дані обліку незавершеного виробництва дають необхідну інформацію для управління підприємством ресторанного господарства та оперативного планування його діяльності.

До незавершеного виробництва в ресторанному господарстві слід відносити: заготовки та вироби, обробка яких ще не закінчені (продукція, виробництво якої призупинено у зв'язку із особливостями технологічного процесу, наприклад, на час маринування м'яса для приготування шашликів або іншої страви, для якої це є необхідним елементом); готові вироби, які є не повністю готові і не передані в торгівельний зал.

До складу незавершеного виробництва не входять: матеріали, отримані з комори, але обробка яких ще не розпочата; придбані напівфабрикати, які не пройшли першої стадії їх обробки; остаточно забраковані продукти або страви.

На сьогодні не існує нормативних документів, які чітко регламентують розрахунок собівартості незавершеного виробництва. Тому підприємства мають повну свободу у виборі способу оцінки незавершеного виробництва.

Відповідно до норм П(С)БО № 9 “Запаси”¹ незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів, як складова запасів, відображається в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Для одиничного виробництва спосіб оцінки незавершеного виробництва є безальтернативним, оскільки витрати обліковуються за кожним конкретним замовленням, а розрахунок фактичних витрат досить простий, то оцінка здійснюється за фактично здійсненими витратами.

Оцінку за фактичною собівартістю використовують у випадках серійного виробництва з позамовним методом калькулювання, при якому витрати обліковують за партіями-замовленнями, а також для виробництва з попроцесним методом калькулювання.

Спосіб оцінки за вартістю сировини, матеріалів, напівфабрикатів відображає витрати, якщо незавершене виробництво – це сировина (матеріали, напівфабрикати), яку тільки передано на виробництво, і яка ще не пройшла переробку. Такий спосіб оцінки простий у використанні, у зв’язку з цим широко використовується підприємствами. При цьому способі вартість незавершеного виробництва відображається у калькуляції собівартості з протилежним знаком².

Спосіб оцінки незавершеного виробництва за плановою (нормативною) виробничою собівартістю використовують, якщо підприємство застосовує метод обліку за нормативними витратами, а також якщо недоцільним є використання попередніх методів.

¹ Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, затвержене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

² Миронова Ю.Ю. Облік незавершеного виробництва на підприємстві / Ю.Ю. Миронова // Научно-технический сборник № 92. Коммунальное хозяйство городов. – 2007. – № 3. – С. 228-234.

Норматив переглядають у разі істотної зміни технологічних процесів, якості сировини, цін тощо. Проте, даний спосіб оцінки може викликати недостовірність даних в обліку, а саме: перекручення собівартості продукції, оскільки відхилення суми фактичних витрат від планового рівня буде віднесено на готову продукцію³.

Вважаємо, що даний спосіб оцінки незавершеного виробництва слід використовувати підприємствами ресторанного господарства, які виконують велику кількість замовлень за день, що значно ускладнює підрахунок понесених матеріальних, трудових та інших ресурсів з метою визначення незавершеного виробництва.

Оцінка за прямими витратами є спрощеним варіантом оцінки за фактичною собівартістю. При використанні даного способу до собівартості незавершеного виробництва не включають загальновиробничі витрати, оскільки їх величину буде розподілено за видами готової продукції. Даний спосіб доцільно використовувати лише якщо кількість незавершеного виробництва істотно не змінюється протягом кількох періодів⁴.

Вважаємо, що даний спосіб оцінки незавершеного виробництва підходить для використання на підприємствах ресторанного господарства і може застосовуватися саме на середніх підприємствах ресторанного господарства.

Таким чином, підприємство ресторанного господарства має право самостійно обирати спосіб оцінки незавершеного виробництва, виходячи з особливостей технології та організації виробництва, а також статей облікової політики. Зокрема, при серійному виробництві, з позамовним та попроцесним методом калькулювання витрат оцінку незавершеного виробництва слід здійснювати за фактичною собівартістю. Разом з тим, якщо незавершеним виробництвом виступає сировина (матеріали, напівфабрикати), то доцільно використовувати оцінку за вартістю сировини, матеріалів та напівфабрикатів. Метод оцінки за плановою (нормативною) собівартістю застосовується підприємством, якщо використовується метод обліку за нормативними витратами. Відповідно, підприємства, які мають протягом кількох звітних періодів незмінну кількість незавершеного виробництва, можуть використовувати спосіб оцінки за прямими витратами.

³ Котляров Є. Незавершене виробництво: особливості оцінки та обліку / Є. Котляров, В. Корнілова // Бухгалтерія. – 2008. – № 48. – С. 53-59.

⁴ Миронова Ю.Ю. Облік незавершеного виробництва на підприємстві / Ю.Ю. Миронова // Научно-технический сборник № 92. Коммунальное хозяйство городов. – 2007. – № 3. – С. 228-234.

Актуальні питання обліку доходів і витрат фізичних осіб в структурі системи обліку в Україні

A természetes személyek bevétel- és költségelszámolásának aktuális kérdései az ukrán számviteli rendszerben

к.е.н., доц. Яцко М.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)

maksym.yatsko@uzhnu.edu.ua

В сучасному світі постійного руху капіталу, робочої сили та інтелектуальної власності неабияке місце займає система обліку, що здатна вивести на новий рівень ефективності більшість економічних процесів. Україна має свої особливості та тенденції у побудові облікової системи, що зумовлено окремим самобутнім шляхом розвитку продуктивних сил та національними тенденціями.

Важливим, в процесі наукового пошуку, є дослідження не тільки класичних об'єктів бухгалтерської науки (обліку підприємств), але й специфічних, існування яких обумовлено практичною діяльністю (обліку фізичних осіб).

Головною особливістю побудови вітчизняної системи обліку є її різновекторність в суб'єктній структурі (рис. 1). Так, бухгалтерський облік в юридичних особах здійснюється з метою управління організації, забезпечення її безперервної діяльності на основі принципів, закладених Міжнародними стандартами. В той же час, сформувалась окрема частина обліку для фізичних осіб, яких прийнято поділяти на три групи: фізичні особи-підприємці, що здійснюють підприємницьку діяльність, як суб'єкти господарювання в межах господарського законодавства; фізичні особи, що здійснюють незалежну професійну діяльність в окремих сферах (нотаріуси, адвокати, тощо); фізичні особи, що здійснюють облік своїх доходів та витрат з метою складання та подання податкових декларацій та сплати (повернення) податків.

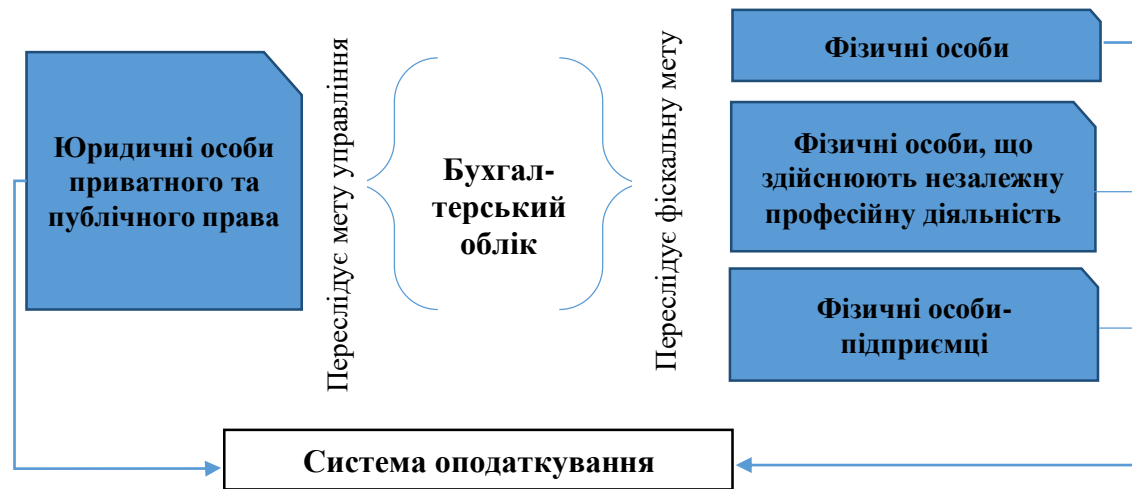

Рис. 1. Суб'єктна структура бухгалтерського обліку в Україні

Малодослідженим в суб'єктній структурі бухгалтерського обліку залишається облік фізичних осіб. Він регламентується Порядком ведення обліку доходів та витрат¹, який розроблений з метою забезпечення фіскальної мети в справлянні податків, зокрема податку на доходи фізичних осіб.

Проаналізувавши облік доходів та витрат фізичних осіб в Україні можна сформулювати наступні тенденції, що характерні для цього виду суб'єктів:

1. Перевага фіскальної мети, над метою управління доходами та витратами фізичних осіб, що зумовлено специфікою реалізації фіскальних повноважень державного органу.

2. Слабке використання досягнень інформаційних технологій. Облік ведеться в ручну кульковою або чорнильною ручкою, без застосування комп'ютерних програм. Саме ведення Книги в електронному варіанті не передбачено порядком².

3. Відсутність використання досягнень науки у сфері бухгалтерського обліку. Проста фіксація доходів та витрат не використовує вже розроблений методичний та організаційний апарат науки, чим обмежується змістовність та релевантність інформації.

¹ Порядок ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу від 23.06.2017 № 591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0871-17#n18> [звернувся 15.04.2019].

² Там же

4. Відсутність дієвого контролю за обліком фізичних осіб. Штрафні санкції від 51 до 136 грн. за неведення обліку або неналежне ведення обліку доходів і витрат фізичних осіб (стаття 164-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення) не можуть бути адекватним стимулом у прагненні додержання законності та організації відповідної системи обліку. Крім того, санкція однакова, як за неналежне ведення (окремі помилки), так і відсутність будь-якого обліку взагалі. Це створює передумови для обрання останнього.

5. Відсутність належної уваги на обліку майна (активів) фізичних осіб. Це пояснюється тим, що фіскальні органи самі нараховують податкові зобов'язання за майном фізичних осіб.

6. Важкості у практичному використанні засобів електронного документообігу та електронного цифрового підпису.

В сучасному світі розширюються межі науки про бухгалтерський облік в розрізі суб'єктної структури, що вимагає розробки відповідного методичного та організаційного забезпечення з метою досягнення більшого економічного ефекту для подальшого розширеного відтворення.

Негативними є тенденції, що розглянуті в цим тезах доповідях, та які необхідно вирішити шляхом внесення змін до діючих підзаконних актів.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [звернувся 15.04.2019].
2. Порядок ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу від 23.06.2017 № 591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0871-17#n18> [звернувся 15.04.2019].

**Методологія оцінки результативності застосування
екологічного оподаткування в системі екобезпечного
просторового природогосподарювання**

**A környezetvédelmi adózás hatékonyságának értékelési
módszertana a biztonságos természetgazdálkodás
rendszerében**

к.е.н., доц. Ярова І.Є.

Сумський державний університет (Суми, Україна)

zhs813@ukr.net

Організаційно-технологічний рівень суспільного виробництва, а також досягнення науково-технічного прогресу не дозволяють в певній мірі забезпечити соціально-еколого-економічну безпеку природно-ресурсного користування на всіх ієрархічних рівнях просторового розвитку (національному, регіональному, локальному). Тому витрати на запобігання забруднення навколишнього природного середовища та компенсацію негативних наслідків у територіально-просторовому вимірі, а також у різних секторах економіки є об'єктивно обумовленими та набувають статусу суспільно необхідних витрат, які повинні враховуватися і регулюватися у відтворювальних процесах. Конструктивним інструментарієм розв'язання проблеми раціонального використання природних ресурсів та зменшення рівня забруднення навколишнього середовища є регулювання процесів природно-ресурсного користування на основі застосування податкових механізмів, природно-ресурсних платежів різного цілеспрямування. Екологічні податки, природно-ресурсні платежі повинні стати ефективним інструментом у справі компенсації та запобігання економічного збитку від забруднення та екодеструктивного стану природних ресурсів на різних просторових рівнях господарювання, в різних секторах економіки і, таким чином, забезпечувати досягнення параметрів соціально-еколого-економічної безпеки.

Доведено, що впровадження системи платного природогосподарювання, складовим елементом якої є екологічні податки, в методологічному плані обумовлює

доцільність їх включення до складу загальних екологічних затрат (environmental costs). Можливість одночасного урахування економічного збитку, природоохоронних витрат та екологічного податку (природно-ресурсних платежів) визначається особливостями існуючої методології просторового розвитку, де «логістичні потоки» економічного збитку, екологічних податків та природоохоронних витрат мають різний просторово-часовий вимір, охоплюють різні періоди здійснення компенсаційних процесів та впровадження природоохоронних заходів.

Відмічається, що системна оцінка результативності екологічного оподаткування потребує відповідного макроекономічного аналізу, оскільки на його основі формуються стратегічні орієнтири досягнення екологічно сталого просторового розвитку з урахуванням параметрів соціально-екологічної безпеки. З урахуванням положень роботи¹ зроблено акцент на такі основні проблемні ситуації в системі екологічного оподаткування, які підлягають макроекономічному аналізу:

1. Нестабільність екологічного оподаткування: постійні зміни щодо цільового призначення надходжень; зміна пропорцій розподілу коштів між бюджетами різного рівня (державний та місцевий) та призначення (спеціальне та загальне).

2. Постійна зміна ставок екологічного податку та відповідний обсяг надходжень до бюджету не забезпечують фінансування необхідних природоохоронних заходів. Обсяги сукупних видатків на охорону навколишнього середовища перевищують надходження екологічного податку в цілому, і ці видатки фінансуються за рахунок інших доходів бюджету. Таким чином, компенсаційна та фіскальна функції екологічного податку залишаються нереалізованими. У європейських країнах екологічний податок виконує компенсаційну функцію, оскільки надходження податку у кілька разів перевищують державні видатки на природоохоронні заходи. Фіскальна функція реалізується таким чином, що цей податок формує 10 % усіх податкових надходжень.

3. У європейських країнах переважна частина екологічних податків пов'язана з виробництвом та постачанням енергії. В Україні також значна частина забруднення атмосфери та водних об'єктів приходить на об'єкти енергетики, але ця обставина не визначає відповідні обсяги надходжень від екологічного оподаткування.

¹ Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я / К. Канонішена-Коваленко К.: Фондація «Відкрите суспільство», 2017.- 108 с.

У межах макроекономічного аналізу результативності застосування системи екологічного оподаткування та природно-ресурсних платежів важливо здійснювати гіпотетичну оцінку впливу тіньової економіки на рівень соціально-еколого-економічної безпеки. Констатовано, що тіньова економіка в Україні вже досягла таких масштабів, що прямо торкається соціально-еколого-економічної безпеки суспільства на всіх рівнях просторового розвитку. З цих позицій доведено необхідність формування показників еколого-економічної безпеки, перевищення нижніх граничних величин яких загрожує національній безпеці, а саме: обсяги недоотримання надходжень від сплати екологічних податків та природно-ресурсних платежів; обсяги забруднення навколишнього середовища та незаконного використання природних ресурсів господарськими суб'єктами тіньової економіки (зокрема, лісових); нерегульоване зниження економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу (наприклад, внаслідок несанкціонованих рубок) в територіально-просторовому та галузевому вимірі; обсяги фінансування та необхідних природоохоронних витрат внаслідок тіньового природогосподарювання.

Зроблено акцент на тому, що усвідомлення та врахування соціально-еколого-економічних параметрів тіньової економіки як основної загрози національній безпеці країни дозволяють застосовувати більш ефективну національну еколого-економічну політику.

В інтегральному вигляді висновки зводяться до необхідності суттєвого збільшення існуючих ставок екологічних податків від забруднення та розширення їх видової структури. Низька «чутливість» зниження екологічних податків за рахунок здійснення природоохоронних заходів суб'єктами природогосподарювання не впливає суттєво на стан соціо-еколого-економічної безпеки на різних ієрархічних рівнях просторового розвитку. Сучасна статистична звітність та облік екологічного та природно-ресурсного розвитку потребують певної їх адаптації для збалансованої оцінки соціально-еколого-економічних загроз національній безпеці.

Програмні засоби розв'язування оптимізаційних задач та їх характеристики

Az optimalizálási feladatmegoldások szoftverei és azok jellemzése

к.е.н., доц. Ющенко Н.Л.

Чернігівський національний технологічний університет

(Чернігів, Україна)

cstu@stu.cn.ua

Питання соціально орієнтованого, інклюзивного та сталого економічного зростання в Україні мають надзвичайну вагу. Українці орієнтовані на здійснення структурних реформ та встановлення сприятливих умов для високотехнологічного, інтелектуальномісткого бізнесу та нових виробництв шляхом запровадження конкурентних переваг інституційної, регуляторної, фіскальної, інфраструктурної, освітньої політики для створення високопродуктивних робочих місць, підвищення оплати праці, виробництва конкурентоспроможної продукції та нарощення експорту¹.

Серед програмних засобів, за допомогою яких можна розв'язувати досить широкі класи оптимізаційних задач² і які є найбільш доступними, можна виділити спеціалізовані пакети оптимізації, системи комп'ютерної математики, редактори електронних таблиць. Представлені на ринку універсальні математичні пакети Mathcad, Matlab, Maple, Mathematica та інші, що мають зручний інтерфейс, реалізують багато стандартних і спеціальних математичних операцій і функцій, мають потужні графічні засоби, власні мови програмування, засоби підготовки математичних текстів до друку, забезпечують імпорт даних і інші програмні продукти (текстові і графічні редактори, електронні таблиці) та експорт з них даних для опрацювання, активізують

¹ Забезпечення прискореного економічного розвитку // Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна». URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>

² Ющенко Н. Л. Економіко-математичні методи і моделі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ющенко Н. Л. – Чернігів : Черніг. нац. технолог. ун-т, 2017. – 470 с.

використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій для розв'язування задач оптимізації.

Математичні пакети надають користувачу можливість розв'язувати досить широкий спектр задач: проведення математичних досліджень, що вимагають аналітичних перетворень та числових розрахунків; розробка алгоритмів, які реалізують чисельні методи розв'язування задач, їх аналіз і використання; аналіз і опрацювання експериментальних даних; візуалізація результатів дослідження, наукова та інженерна графіка, створення графічних і числових звітних матеріалів тощо.

Розв'язування складних математичних задач одразу за допомогою кількох систем істотно підвищує ймовірність одержання коректних результатів, особливо при некоректній постановці задач. Розробники математичних систем останнім часом приділяють значну увагу їх інтеграції та спільному використанню, що не тільки розширює клас задач, що можна розв'язувати за допомогою кожної з систем, а й дозволяє дібрати для них найкращі і найбільш адекватні інструментальні засоби.

В таблицях 1, 2 зведені основні можливості систем комп'ютерної математики Mathcad, Matlab, Maple, Mathematica з розв'язування задач оптимізації, які забезпечуються досить потужними засобами, що або вбудовані в ядро цих систем, або входять до їх складу у вигляді додаткових модулів – пакетів розширення і реалізують найбільш популярні методи оптимізації (дослідження операцій)³, зокрема, метод золотого перерізу і парабол для одновимірної оптимізації; симплексний метод Нелдера-Мілда, метод спряжених градієнтів, квазіньютонівські методи для задач багатовимірної нелінійної оптимізації; метод внутрішньої точки (метод Кармаркара) для розв'язування задач лінійного програмування великої розмірності тощо. Як правило, в цих системах при розв'язуванні конкретних задач реалізуються кілька методів оптимізації, які застосовуються в залежності від розмірності задачі, властивостей цільової функції чи особливостей наявних в задачі обмежень.

³ Жалдак М. І. Основи теорії і методів оптимізації : навч. посіб. / М. І. Жалдак, Ю. В. Триусов. – Черкаси: Брама-Україна, 2005. – 608 с.

Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів
A számvitel és pénzügy tudományok hatása a gazdasági folyamatok fejlődésére

Таблиця 1. Порівняння можливостей систем комп'ютерної математики щодо розв'язування деяких класів задач оптимізації

Задачі оптимізації	Програма, версія, розробник			
	Mathcad 2000 Professional від MathSoft Inc. (www.mathsoft.com)	Matlab 6.5 (фірма Math Works Inc.) (www.mathworks.com)	Mathematica 4.1 (Wolfram Research Ltd.) (www.wolfram.com)	Maple 7.0
Лінійна (задача безумовної оптимізації / задача умовної оптимізації)	+ / +	м / м	+ / +	+ / +
Нелінійна (задача безумовної оптимізації / задача умовної оптимізації)	+ / +	м / м	+ / -	+ / +
Квадратична (задача безумовної оптимізації / задача умовної оптимізації)	+ / +	м / м	+ / -	+ / +

Примітка. В табл. 1 використані наступні позначення: «+» – функція, яка забезпечує розв'язування задачі, вбудована в ядро програми; «-» – розв'язування задачі не підтримується програмою; «м» – розв'язування задачі забезпечується додатковим модулем.

Таблиця 2. Перелік вбудованих функцій і пакетів розширення деяких версій систем комп'ютерної математики, які можна використовувати для розв'язування задач оптимізації

Програма, версія	Задача оптимізації				
	Задача одновимірної оптимізації	Задача безумовної оптимізації функції багатьох змінних	Задача лінійного програмування	Задача квадратичного програмування	Задача нелінійної умовної оптимізації
<i>Mathcad 2000 Professional</i>	Minimize, Maximize	Minimize, Maximize	Minimize, Maximize	Minimize, Maximize	Minimize, Maximize
<i>Matlab 6.5</i>	Fminbnb (пакет Optimization Toolbox)	Fminsearch, Fminunc (пакет Optimization Toolbox)	Linprog (пакет Optimization Toolbox)	Quadprog (пакет Optimization Toolbox)	Fmincon (пакет Optimization Toolbox)
<i>Mathematica 4.1</i>	Find Minimum	Find Minimum	ConstrainedMax, ConstrainedMin, Linear Programming		
<i>Maple 7.0</i>	Minimize, Maximize, Extrema	Minimize, Maximize, Extrema	Extrema, Пакет розширення Simplex	Extrema	Extrema

Починаючи з версії 8.0, система Mathcad має потужні засоби для розв'язування задач лінійної і нелінійної оптимізації. Популярності системи Matlab сприяє її розширення Simulink, за допомогою якого можна здійснювати імітаційне моделювання лінійних і нелінійних динамічних систем, а також багато інших пакетів розширення (Toolbox), що підсилюють математичні можливості системи, підвищують швидкість, ефективність і точність обчислень, до яких відноситься Optimization Toolbox – пакет, який реалізовує основні методи оптимізації функцій багатьох змінних (табл. 1). Системи Mathematica мають ряд функцій, за допомогою яких можна розв'язувати деякі класи задач оптимізації.

Прискорене запровадження суб'єктами господарювання в Україні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та рішень щодо створення інформаційних ресурсів і практичного застосування електронних технологій з метою підвищення їх конкурентних переваг, коректне і цілеспрямоване використання в процесі планування комерційної діяльності і виробництва та в процесі державного регулювання економічного розвитку економіко-математичного інструментарію розроблення та підтримки управлінських рішень^{4, 5}, забезпечуватиме зростання ефективності в усіх сферах суспільного життя.

⁴ Ющенко Н. Л. Аспекти класифікації економіко-математичних моделей в управлінні та економіці / Ющенко Н. Л. // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»: науковий журнал / Хмельн. нац. ун-т. – Хмельницький: Хмельн. нац. ун-т, 2016. – № 5, Т. 1 (240). – С. 213-219.

⁵ Ющенко Н. Л. Економіко-математичний інструментарій аналізу взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» / Ющенко Н. Л. // World scientific extent: Collection of scientific articles. – Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2017. – P. 201-205. URL : <http://conf.at.ua>

Logistic cluster in Transcarpathia

Логістичний кластер на Закарпатті

Kish Yeva

Doctor of Historian Science (D.Sc.), Professor
Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

kish.eva15@gmail.com

The place and role of transborder cooperation in the modern system of international relations should be viewed in the context of strategic national and state interests, foreign political actions directed at maintaining and realization of these interests. Transborder cooperation between Ukrainian and Hungarian regions in early XXI century is determined by the development and application of modern innovation mechanisms and principles. One of the ways to increase competitiveness of border regions is the application of clusters. Cluster approach is one of the most optimal mechanisms of increasing social and economic development of the neighbouring countries' periphery. Nowadays the transport and logistic activity, cooperation in the Ukrainian-Hungarian border region is of utmost significance for the development of transborder cooperation. Formation of clusters in the Ukrainian-Hungarian border region is an efficient means of development of innovational activity of border regions in Ukraine and Hungary. Moreover, this testifies to the use of competitive advantages by Ukraine and Hungary and the formation of a European level transborder logistic cluster.

Integration of Ukraine's transport and road complex into the European and world transport systems requires the formation of a national network of transport corridors within the system of international ones, as well as the development of logistic centres, the formation of logistic clusters in the border regions that are the main structures in the system of international haulage. By using their favourable geopolitical location, border regions of Ukraine and Hungary can not only increase the amount of transit freight, but also form new institutional forms and mechanisms to form a branched network of component systems of international transport corridors. The fifth transport corridor that unites Southern European countries via the territory of Ukraine achieves the Trans-Siberian Railway (Russia), thus uniting Western Europe with the Far East and China, crosses the state border of Ukraine and the Transcarpathian region. On the Hungarian side there is the international logistic centre Záhony built with the participation of Russia, Hungary, and Ukraine. In the transborder

region, covering the Hungarian Szabolcs-Szatmár-Bereg county, the Ukrainian Transcarpathian region, the Slovak Košice Region and the Satu Mare county in Romania and uniting railway, automobile, air, river transport, of utmost importance is logistics.

The possibility of forming a transborder transport and logistic cluster in the border territories of Ukraine and Hungary is of utmost importance for on the territory of Hungary in the Záhony border region there is a logistic centre with traditionally developed Ukrainian-Hungarian trade, economic, and expeditionary relations that form a strong basis for the formation of transborder transport and logistic cluster. It is clear that first of all it is necessary to form a transportation and logistic cluster on the territory of Transcarpathia.

The main component of the transportation and logistic cluster in Transcarpathia should become an international transportation and logistic centre (ITLC). The international transport and logistic centre will become the operator of export-import and transit freight traffic and in a unified centre, on the basis of general information sphere it will be able to guarantee efficient integrated logistic service of shipping and processing processes as well as of customs, brokerage and concomitant services. In fact, the international transportation and logistic centre (ITLC) in Chop (Transcarpathian region, Ukraine) can become a unifying body to control intermodal transportation on the Western border of U, whose offices should be located in Záhony (Hungary), Čierna nad Tisou (Slovakia), powerful international trade and transport centres – intersections of transport traffic from Europe to Asia and vice versa.

The availability of a powerful transport hub Chop-Mukachevo-Batyievo-Uzhhorod, the passage of the 5th (Cretan) international transport corridor (Trieste-Ljubljana-Budapest-Bratislava-Chop-Lviv) conditioned the fact that Transcarpathia is one of the most attractive international border transportation hubs in Ukraine for the arrival of transnational corporations.

Formation of a logistic cluster in Transcarpathia can interest transnational corporations as to their participation in the process in case the strategy of territorial government bodies is professionally elaborated, concrete in space and time, is in compliance with the transnational corporation's interests to get reliable, quick and qualitative logistic services, use technologically highly developed communication infrastructure, namely, international air communication, including the use of general purpose aviation that would maintain the work of companies without hours-long waiting time at border crossing points that would in its turn lower the cost price of the transnational corporation's products. Only in this case transnational companies will participate in the formation of a logistic cluster on the territory of Transcarpathia, until then they will make use of their own logistic departments spending substantial funds on their maintenance.

The availability on the territory of the Transcarpathian region bordering on four European countries of one of the biggest border transportation complexes, 6 international and 4 intergovernmental railway and automobile crossing points, an international airport as well as the possibility to develop river transport objectively makes Transcarpathia a natural transit bridge between Europe and Asia. The main aim of developing this sphere is the improvement of the economic potential of the region in general. This can be performed by taking into account two tendencies: by using the favourable location of the region, the development of transport routes and service infrastructure of the transit traffic on the one side, and the improvement of the economic situation in the region by means of developing local infrastructure on the other.

The geopolitical position of the Transcarpathian region and EU transport policy provide for an intensive traffic of motor transport, transit by rail freightage and that requires extension of the network, increased quality of technical infrastructure of communication, service and information provision. Expansion of the EU to the Ukrainian borders as well as new member countries in the Schengen zone conditioned the increased significance of a number of factors:

- regional EU policy covered Western regions of Ukraine and they were governed by new instruments of the Programme of EU neighbourhood;
- the mechanism of action of EU regional policy by means of financial support of transborder projects from the Structural funds fosters the development and implementation of regional strategies of development not only for the border regions, but also of common conceptions of developing transborder regions, thus enhancing the implementation of new methods of territorial administration, increasing the standard of life of the population in the Ukrainian regions, etc.;
- EU transport policy stipulates the intensification of building up communicative infrastructure and the introduction of new technologies and methods in the sphere of transport;
- location of Ukraine between powerful Western and Eastern markets creates the conditions to form a powerful complex of international transportation that should be used under the conditions of ever increasing competition.

Міжбюджетні відносини Державного та місцевих бюджетів України

Ukrajna állami és helyi költségvetésének kapcsolatrendszeré

к.е.н., доц. Когут Ю.М.

Закарпатський Угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ

(Берегове, Україна)

ukogut87@gmail.com

Ринкова економіка при розмаїтті її моделей, відомій світовій практиці, характеризується соціально-орієнтованим господарством, яке доповнюється державним регулюванням. Значну роль як у самій структурі ринкових відносин, так і в механізмі їх регулювання з боку держави відіграє Державний бюджет, який є невід'ємною часткою ринкових стосунків і одночасно важливим інструментом реалізації державної політики.

Бюджет необхідно знати ще й тому, що Україна переживає глибоку економічну й фінансову кризу, яку ще більше поглиблює ситуація на Сході країни. Прерогативними за цих умов є правильні відповіді на запитання, як стабілізувати економіку, забезпечити ефективність господарювання, які методи нормалізують фінансовий стан країни, як збільшити прибуткову частину бюджету країни та раціонально розподілити видаткову.

Формування доходів та використання Державного та місцевих бюджетів досліджують вітчизняні науковці: Й. Бескід, О. Василик, В. Геєць, Т. Єфименко, І. Запатріна, В. Кудряшова, В. Лагутін, І. Луніна, І. Лютий, О. Молдован, В. Опарін, Ц.Огонь, К. Павлюк, О. Рожко, І. Стефанюк, І. Чугунов, В. Швець, С. Юрій, В. Федосов, Ф. Ярошенко та інші. Вони пропонують оптимізацію фінансових нормативів бюджетних коштів, зокрема покращення повноважень між органами виконавчої влади й місцевого самоврядування; шляхом правового статусу місцевих

бюджетів, а також у розробці та застосуванні стандартів надання мінімального необхідного переліку державних і громадських послуг .

З одного боку треба різко скоротити витрати на утримання непропорційно роздутого бюрократичного апарату, надавати дотації тільки тим підприємствам, які виробляють продукцію, що користується платоспроможним попитом, або можуть у потрібний строк освоїти її випуск. З іншого боку, скорочення затрат на науку, освіту і охорону здоров'я, та соціальний захист незабезпечених верств населення, що і так перебувають нижче від "межі виживання", не можна допустити. Якщо мислити не тільки фінансовими категоріями, якщо не тільки керуватися поточним моментом, але й думати про перспективи соціально-економічного розвитку України, то ці витрати слід істотно збільшити, адже вкладення в казну і людський капітал окупляться сторицею.

Створення умов для зростання виробництва, зниження податкового пресу потребують прийняття непростих, часто непопулярних рішень. Серйозно ускладнює ситуацію наявність значних боргів по соціальних виплатах з бюджету.

Необхідно також різко скоротити видатки, і в першу чергу на фінансування галузей народного господарства. Слід припинити фінансування збиткових галузей економіки (за винятком сільського господарства, а також об'єднань і підприємств, які мають важливе значення для держави).

Заслужує уваги метод США, де є визначений і відомий кожному перелік видатків, які знаходяться в компетенції держави, тобто фінансуються з державного (федеральною) бюджету. Це видатки, які охоплюють найбільше число жителів: освіту, соціальне забезпечення, соціальний захист та інше. Тобто асигнування на ці видатки плануються у видатках державного бюджету, як дотація бюджетам штатів, а у бюджетах штатів у доходній частині ставиться сума дотацій яка відповідає сумі видатків, які дотуються .

Основою фінансової стабілізації повинно стати здійснення радикальних заходів по скороченню витрат бюджетних коштів.

Це передбачає:

- запровадити порядок надання субсидій і дотацій не виробникові, а споживачеві, маючи на увазі їх поступове зниження;

- перебудувати фінансування цільових державних програм і проводити його після складання зведеного балансу фінансових ресурсів, що дасть можливість проаналізувати стан цих ресурсів у цілому, джерела їх формування і напрямки використання, а також приймати обґрунтовані рішення про фінансування тих чи інших із запропонованих програм і проєктів;

- налагодити систему вірогідного фінансового обліку, розробити повний порядок фінансування бюджетних установ;

- радикально поліпшити організацію контролю за виконанням державного і місцевих бюджетів.

Нова економічна політика України має одну мету – забезпечити реальний поворот цієї господарської системи до людини. Істотним моментом соціальної політики стала її децентралізація.

У результаті дослідження було доведено необхідність виробити єдині критерії організації всіх видів фінансової допомоги, максимально реалізувати потенціал їх цілеспрямованого впливу на економіку регіону. Фінансову допомогу регіонам треба надавати так, щоб спонукати органи державної влади на місцях, розширювати власну доходну базу, розвивати інвестиційну активність, структурно перебудувати економіку регіонів.

Інституційне забезпечення активізування державно-приватного партнерства

Az állami és közösségi partnerség elősegítésére vonatkozó intézményi rendelkezések

к.е.н., доц. Комарницька Г.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

(Львів, Україна)

hanna.komarnytska@lnu.edu.ua

Вивчення досвіду економічно розвинутих країн дає змогу зробити висновок про те, що державно-приватне партнерство буде ефективним за умови усесторонньої його підтримки з боку різних інституцій: як безпосередньо органів державної влади загальнодержавного, регіонального чи муніципального рівнів, так і спеціально створених з цією метою інших суб'єктів.

Важливу роль в активізуванні державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності відіграє безпосередньо держава. Зокрема, у роботі І.Ю. Мерзлова¹ автором виокремлено шість рівнів державної підтримки заходів такого партнерства, а саме:

- I рівень: розроблення загальної нормативно-правової бази, формування бюджету, розроблення комплексних програм розвитку окремих інфраструктурних галузей економіки тощо;
- II рівень: розроблення нормативно-правової бази щодо цілей, завдань та функцій окремих державних інституцій сфери державно-приватного партнерства (наприклад, банків розвитку);
- III рівень: регіональні цільові програми розвитку інфраструктури, програми комплексного розвитку територій;

¹ Мерзлов І.Ю. Роль государства в развитии государственно-частного партнерства / И.Ю. Мерзлов // Экономические и гуманитарные науки. – 2013. – №7. – С. 15-24. – с. 16-17

- IV рівень: регіональні програми розвитку інфраструктурних галузей як складова частина комплексної програми підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів;

- V рівень: нормативно-правові акти регіональних органів державної влади, що здійснюють практичну реалізацію проектів державно-приватного партнерства (наприклад, адміністративні регламенти практичного застосування державно-приватного партнерства, положення про регіональні центри такого партнерства тощо);

- VI державний арбітраж: інституційне забезпечення розв'язання суперечок в сфері державно-приватного партнерства.

Роль і значення держави в активізуванні державно-приватного партнерства виражається й у створенні відповідного інституційного забезпечення. Як, між іншим, вказує Н.С. Жукова², сьогодні слід виокремлювати 4 основних типи такого забезпечення, а саме:

- органи виконавчої влади: Технічний центр з фінансування проектів (Італія), Місія з підтримки реалізації партнерських контрактів (Франція), Центр державно-приватного партнерства (Південна Корея);

- підрозділи органу виконавчої влади: Департамент державно-приватного партнерства Міністерства фінансів (Ізраїль); Державний форум державно-приватного партнерства (Австралія); Державна рада з державно-приватного партнерства (США);

- міжвідомчий орган (комісія, рада): Європейський центр державно-приватного партнерства (Угорщина); Канадська рада з державно-приватного партнерства; Спеціальний секретаріат державно-приватного партнерства (Греція); Асоціація державно-приватного партнерства (Чехія);

- спеціалізована організація з участю державного та приватного капіталу: компетент-центр з державно-приватного партнерства Міністерства фінансів (Німеччина); партнерство Великобританії.

У цьому контексті слід зауважити, що державно-приватне партнерство повинно управлятись на регулярній основі незалежно від його рівня (загальнодержавний,

² Жукова Н.С. Зарубежный и российский опыт государственного регулирования инновационного развития инфраструктуры на основе государственно-частного партнёрства / Н.С. Жукова // Государственное и муниципальное управление в XXI веке: теория, методология, практика. – 2011. – №3. – С.26-30. – с. 28

регіональний чи муніципальний). Це, зокрема, зумовлює необхідність використання збалансованих за стратегічними, поточними та оперативними контурами планів, регламентів, бюджетів та інших документів.

Послідовна реалізація комплексного підходу до управління процесами державно-приватного партнерства неминуче призводить до необхідності вироблення напрямів стратегічного і тактичного його розвитку з урахуванням визначеної стратегії та тактики. Взагалі, цей вид співпраці державного і приватного партнерів для розв'язання суспільно значимих проблем повинен входити до переліку стратегічних пріоритетів державного управління на відповідному рівні (загальнодержавному, регіональному чи муніципальному) (тобто мова йде про рівень управління процесами державно-приватного партнерства).

На жаль, проблема сьогодні полягає в тому, що доволі часто діяльність у сфері взаємодії державних і приватних партнерів у межах різних видів проектів має фрагментарний та нескоординований характер. У цьому контексті у багатьох країнах світу, у т.ч. й в Україні, відсутня чітко окреслена візія для функціонування формули державно-приватного партнерства, що буде однаково зрозумілою усім групам стейкхолдерів.

Munkaerő migráció Ukrajnában

Міграція робочої сили в Україні

Kovács-Rump Henetta

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász, Ukrajna)

Henetta.kovacs@gmail.com

A nemzetközi munkaerő migráció témának az aktualitása napjaink körülményei között a globalizáció domináns tendenciájában rejlik. Ennek egyik megnyilvánulása pontosan a munkaerő nemzetközi migrációja, ahol a szakképzett népesség elmozdulása egyre szélesebb körű a társadalmi-gazdasági, katonai, környezeti, etnikai és vallási tényezők miatt, amely kérdés egyre fontosabbá válik. A nemzetközi migráció mértékének magas növekedése, a jelentős munkaerő-erőforrások bevonása aktualizálja nemzetközi munkaerő-migráció tanulmányozásának kérdését, mint a világgazdasági kapcsolatok egyik formáját és annak a világgazdaságra gyakorolt hatását.

A nemzetközi munkaerőpiac kialakulása és folyamatos fejlődése, amely magában foglalja a nemzeti határokon átívelő munkaerő-erőforrásokat, az ukrán állampolgárok munkaerő-migrációjához vezet. A munkaerő-migráció alatt az ember átmeneti foglalkoztatás céljából történő mozgását értjük, amelyet az államhatár (külső munkaerő-migráció) vagy az állam közigazgatási területi egységei (belső munkaerő-migráció) átlépése kísér.

Ukrajna, Európa egyik legnagyobb donor országának tekinthető a munkaerő-migrációjának tekintetében. Ennek kiváltó okait több szempontból is lehet vizsgálni, mint gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális tényezők. A gazdasági okok közé sorolható az alacsony fizetések, ennek következményeként az alacsony életszínvonal továbbá a gazdaság stabilitásának hiánya. Az Ukrajnában napjainkban is fennálló katonai konfliktus az ország keleti részén, jól tükrözi a politikai helyzet sajátosságait. A harcok kezdete óta a férfiak tömegével hagyták az országot. A társadalmi tényezők tükrében pedig az oktatás alacsony színvonala, a rossz munkafeltételek, az egészségügyi rendszer hiányosságai voltak a migráció kiváltó okai.

Az emberek migrációja mindig a világ társadalmi-politikai fejlődésének mozgatórugója volt. Ma a lakosság migrációja a globalizáció egyik jelenségé vált. A 2013-2014-es forradalmi események, a háború és a külső agresszió kivétel nélkül az ukránok életének minden aspektusát érintette, eszerint ezek a történések befolyásolták a nép migrációs viselkedését is. Ráadásul a migráció olyan reaktív folyamat, amely nemcsak az elhagyott országban van hatással a gazdasági, politikai mutatókra, hanem azokban az országokban is megmutatkozik ahová az állampolgárok áramlanak.

Fontos vizsgálandó kérdés, hogy a migránsok túlnyomó többsége nem hivatalos módszereket használ az országba történő átutalásokra. A legnépszerűbb nem hivatalos módszerek közé tartoznak a személyes átszállítás és az összeg átadása a buszvezetőnek vagy egy utazási irodának. A hivatalos módszerek közül a bevándorlók leginkább az átutalásokat választják, mint például a WesternUnion, MoneyGram és banki átutalások. Meg kell jegyezni, hogy a migráns minél messzebbi országba megy el a családjától annál valószínűbb, hogy hivatalos módját fogja választani a pénz hazajuttatásának.

Ukrajna munkaerő-migrációja pozitív és negatív következményekkel is jár. Pozitív lehet a munkaerőpiacra gyakorolt nyomás csökkenése, mivel az ukránok, akik az államuk területén élnek, több munkalehetőséggel rendelkeznek, ennek következtében csökken a munkanélküliségi ráta. Ami a negatív következményeket illeti, érdemes kiemelni a következőket:

- a fiatalok kiáramlása, ami az ország demográfiai helyzetének mélyreható változásához vezet, mivel a születési ráta csökken;
- a magasan képzett munkaerő elvesztése (a függetlenség első évtizedében Ukrajna több mint 6000 kandidátusi és doktori végzettséggel rendelkező személyt veszített el, és mintegy 80 000 olyan állampolgárt, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeztek).

A nemzetközi szervezetek adatainak elemzése azt mutatja, hogy az elmúlt években a bevándorlók pénzátutalása számos országban vált a deviza bevételek egyik fő forrásává, és Ukrajna sem kivétel ez alól. Ezek a transzferek pozitívan és negatívan is befolyásolják a gazdaságot, ezért nehéz ezt a jelenséget egyértelműen jellemezni. Például mikroökonómiai szinten ezek a pénzátutalások sok háztartás életszínvonalának fenntartását segítik. Emellett a kisvállalkozások finanszírozási forrásai közé tartoznak, valamint a lakásépítésbe vagy -vásárlásba történő befektetéseket is elősegítik. A transzferek jelentős része az „árnyékgazdaságban” van, azaz a pénzt nem hivatalos módszerekkel adják át Ukrajnának,

adók fizetése nélkül, ami negatívan befolyásolja az ország gazdaságát. Tehát egyrészt a háztartások jó életszínvonalat tartanak fenn, viszont az állam nem kapja meg az adókat.

Az európai országok állami politikát hajtanak végre a külföldi munkaerő beáramlásának stimulálására. A magasan képzett bevándorlókat vonzó fő tényezők közé tartozik a tudományos ismeretek felhalmozásához szükséges környezet megteremtése, a tudósok képességeinek és szellemi potenciáljának javítására szolgáló információcserére irányuló nemzetközi programok létrehozása. Szintén fontos tényezők a nemzetközi együttműködés a külföldre utazás lehetőségével. A szellemi potenciál kiáramlása pozitív és negatív következményekkel jár a „donor” országra nézve. Egyrészt a magasan képzett szakemberek kiáramlása negatívan befolyásolja az ország társadalmi-gazdasági fejlődését, másrészt - a hazájukba visszatérő szakemberek a tudományos és technikai tevékenységek során szerzett fejlett tudást, készségeket és tapasztalatokat használják, javítják a szakmai készségeket azáltal, hogy a munkaerő-kölcsönzés során jelentős előnyökkel jár. Az információs társadalom fejlődésének mai körülményei között, amikor az intellektus, mint egy személy képessége a logikus gondolkodásra, a tudás megszerzésére és új ötleteket megvalósítására, kivételes jelentőséget kap a világgazdasági kapcsolatok rendszerében. Az ország tőkéje a magasan képzett szakemberekből talán a legfontosabb tényező a nemzetközi versenyképesség fenntartásában. A magasan képzett szakemberek migrációja messzemenő következményekkel jár mind a donor, mind a kedvezményezett országokra nézve, mivel ezeknek a személyeknek a képzése hosszú, összetett és költséges folyamat.

Strategies for sustainable development – Exploring the similarities and differences between the European Union and the Visegrad Four’s

Стратегії сталого розвитку – Вивчення спільних та відмінних рис між Європейським Союзом та країнами Вишеградської четвірки

Kozma Dorottya Edina

University of Pannonia (Veszprém, Hungary)

kozma.dorottya.edina@gtk.uni-pannon.hu

With the explosive growth of mankind and as a result of the escalating migration wave the European Union attaches greater importance to sustainable development and sustainability. In my study within the European Union, I examine the countries of the Visegrád Four in terms of sustainability. The Visegrád countries (also known as V4) have gone through great changes during the last two decades in case of economic, social and environmental perspectives equally. Incorporating these factors into their sustainable development strategy and their indicator system has been implemented in different ways which can be seen from the year of the development of the strategies. The four countries are investigating great power in sustainable development, so it is essential to examine how the V4 countries could incorporate and apply the goals of sustainable development (EU SDG) and its indicators into the lives of the citizens and in the policies.

The most important goal of my study is to determine what similarities and differences can be found in the surveyed EU member states or if we want to define in other way in sustainable development framework strategies and indicator systems of the Visegrád Fours. Do we find any difference from the EU indicators or they are the same in one? Based on this, I have determined my research question as follows: *to what extent do the surveyed Member States use the indicators of the SDIs or SDGs developed by the European Union? Did they build into their strategies in the same way or are they using their own systems? To answer this question it is necessary to examine the country’s sustainable development*

strategy. Naturally, it is also necessary to comprehensively study the sustainability indicators and indexes of the Visegrád Four countries. In these, the SDIs and SDG system are providing a comparison basis and great help as well as the countries sustainable development strategies which contain and identify the indicators.

I apply a comparative analysis to the illustration that is best able to show the intended purpose. My hypothesis is the following: *none of the surveyed Visegrád countries has taken over the European Union's Sustainable Development Indicator System or the SDG indicators. In each case it serves as a kind of comparison basis.* In the first part of the study the EU and country strategies are analyzed while the second part is the analysis of the indicators/indicator systems. The information which is required for the comparison is provided by the European Union, the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia's Statistical Offices.

Key words: Visegrád Four, European Union, sustainable development, indicator, indicator system

Jel-codes: Q01, Q56

Ukrajna elektronikus közbeszerzési rendszerének eredményei

Результати електронної системи закупівель в Україні

Ködöböcz Gergő

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász, Ukrajna)

k.gergoke88@gmail.com

Ukrajna lakosai a 2014. évi elnökválasztásokhoz nagy reményeket fűztek. Új államfő került az ország élére, akinek célja Ukrajna az Európai Unióhoz való társulása volt. El is indultak a különböző gazdasági reformok az állami költségvetési szférában, melyek látszólag eredményeket tudtak felmutatni, pl. 2015-ben megreformálták az „újjonnan” elfogadott Adókodeket, sorra vezetnek be az elektronikus dokumentumok használatát nyugati irányvonal szerint.

Legnagyobb eredménye talán a 2016. augusztus 1-én bevezetett „ProZorro” állami közbeszerzési rendszer, mely használata egész Ukrajnában kötelezővé vált az állami szférában. Lényege az volt, hogy a megrendelők és a beszállítók is regisztrálnak a ProZorro online rendszerébe, ahol lebonyolítják a különböző, értelem szerűen, vásárlásukat vagy eladásukat:

- a kevesebb, mint 50 ezer hrivnya értékű áruk, szolgáltatások és elvégzett munkák kifizetésére megkötött szerződéseket továbbra is, ahogyan korábban, nem kell feltölteni a ProZorro rendszerébe, a megrendelő szabadon választhatja meg kitől vásárol;

- az 50 ezer hrivnyától 200 ezer hrivnyáig terjedő áruk és szolgáltatások esetében, valamint a 1,5 millió hrivnyáig terjedő munkálatokért megkötött szerződéseket kötelesek a megrendelők egy pályázat formájában feltölteni az elektronikus rendszerbe, ahol szintén még a megrendelő választja meg, hogy kitől vásárol;

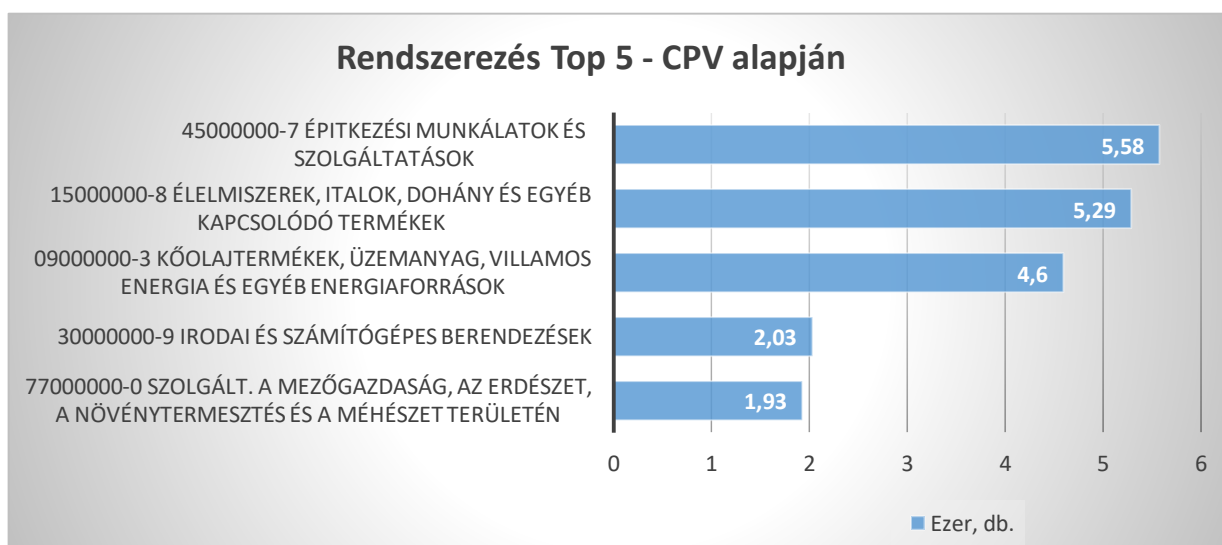
- a 1,5 millió hrivnyát meghaladó bármilyen jellegű szerződések esetében pedig elektronikus árverést kell meghirdetnie a megrendelőnek, ahol a nyertes licitáló féllel mehet végbe az adott vásárlás (a legkisebb licit a nyertes).

Bevezetésének oka a magas korrupció felszámolása, a teljes pályázati eljárás átláthatósága, váltás az elektronikus dokumentumáramlásra, és persze a nyilvánosság teljes

körű bevonása. A reform hivatalos szlogenje is ezt mutatja „Mindenkinek lát mindent”. Jelenleg több online-felület is van, melyben fel lehet tölteni a pályázatokat: playtender.com.ua, smarttender.biz, zakupki.prom.ua, zakupki.com.ua, держзакупівлі онлайн - dzo.com.ua, Українська універсальна біржа – uub.com.ua, e-tender.ua, newtend.com.ua, OSBP - e-trading.kiev.ua, public-bid.com.ua.

A rendszer lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy az ár és a minőség legmegfelelőbb kombinációját válasszák a teljes nyilvánosság előtt. Az elektronikus rendszerben bárki részletes információkat talál a résztvevők javaslatairól, a pályázati bizottság döntéseiről, valamint a minősítési dokumentumokról. Ez nemcsak a közpénzek felhasználásának folyamatát teszi átláthatóvá és hatékonyá, hanem a korrupciós rendszerek feltárását is lehetővé teszi.

A rendszer hatékonyságát mutatja, hogy bevezetése óta a statisztikák szerint az élelmiszeripari termékek és az italok, a hőolajtermékek, az üzemanyag, a villamos energia, az orvosi berendezések és az építőanyagok többnyire a ProZorro rendszerén keresztül kerülnek megvásárlásra. A beszerzett szolgáltatások közül a legnépszerűbb a javítási és karbantartási munkálatok. Különösen az építészeti, építési, mérnöki és ellenőrzési szolgáltatások. Nem meglepő, hogy a legdrágább pályázatok az utak javítása és építése. Az alábbi diagram Kárpátalja 5 leggyakrabban megvásárolt termékei és szolgáltatásai láthatóak a ProZorro rendszerén belül a 2018-as év és 2019 első negyedévében. A termékek és szolgáltatások besorolása az államilag elfogadott CPV (ДК 021:2015) rendszerezés alapján történik.

A 2018-as év és 2019 első negyedévének folyamán országszerte 1,71 millió pályázatot töltöttek fel, melyből 40,12 milliárd hrivnya megtakarítás keletkezett. Ugyanez az adat Kárpátalján 39,48 ezer pályázat, a megtakarítás 1,17 milliárd hrivnya. A keletkezett megtakarításokat a meghirdetett pályázatok és a nyertes licit közötti különbségek adják. A ProZorro rendszere egy új utat nyitott Ukrajna állami pénzügyeinek megtakarításában, melyet a gazdaság más ágazataiba lehet befektetni.

Ugyanakkor hiába vannak kézzel fogható bizonyítékok a rendszer működésére, felmerülnek a következő kérdések:

- nem biztos, hogy minden pályázatnál megtakarítás keletkezik, pl. nem minden állami intézmény rendelkezik szakképzett, a rendszerben jártas munkaerővel. A pályázat feltöltésére szakembert kell keresni, aki nem feltétlenül állami alkalmazott, így a kifizetésére szánt összeg nem az állami kasszába kerül.

- mivel elektronikus rendszerről van szó, megfelelően védett-e a rendszer egy esetleges számítógépes bűnözés ellen, mely során akár az eddig feltöltött összes pályázat veszélybe kerülhet. Ennek elkerülése érdekében hatalmas összegeket költenek vírusvédelmi szoftverekre.

- nem biztos, hogy a rendszerben nyertes beszállító hazai, így nem feltétlenül növekszik az ország nemzetgazdasága. Éppen ellenkezőleg, milliárdos veszteségeket okozhatnak gazdaságunknak a külföldi pályázók nyertesei.

Mindezek tudatában akkor tud fennmaradni és hatékonyan működni a ProZorro rendszere, ha a pályázatokból megtakarított állami pénzösszegek nagyobbak a lehetséges kiadások összegétől.

A külhoni magyar településterületi tömbök lehatárolása és tipizálása, valamint társadalmi – gazdasági, és térkapcsolati struktúrájuk azonosítása

Визначення та типізація блоків угорських поселень за межами Угорщини та визначення їх соціально-економічних та просторових відносин

Körmöczi Gábor

Nemzetstratégiai Kutatóintézet (Budapest, Magyarország)

info@nski.gov.hu

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet célkitűzése a külhoni magyarság szülőföldön történő megmaradása, és társadalmi-gazdasági megerősödése. Ezt szolgálja az Intézet jelen kutatása is, melynek keretében megkíséreltük kijelölni minden külhoni nemzetrészben azokat a magyarok által többségben lakott települési tömböket, amelyek térszerkezeti szempontból, társadalmi-gazdasági viszonyaik szerveződése alapján – esetleg részben közigazgatási helyzetük révén is – bizonyos mértékben egységet alkotnak, adott esetben térségi identitást is formálnak. E tömbök célszerűen egy térséget jelenítenek meg, van városias központjuk és e központnak van vidéke, azaz vonzáskörzete. A tömbök képezhetik a külhoni magyar településterület „területi közigazgatási középszintjét”. A tömbök ilyenformán a külhoni magyar közszolgáltatás-szervezési és a külhoni település-, térség- és gazdaságfejlesztési beavatkozások területi alapegységei lehetnek a későbbiekben. (A külhoni közszolgáltatás-szervezés szempontjából természetesen a szórványtérségek is éppúgy fontosak, de ott más logikák kerülnek előtérbe, melyre jelen kutatás nem terjedt ki.)

A tömbkutatás ennek megfelelően elsősorban a meghatározott települési egységek lehatárolását ambicionálja. A lehatárolás, és a tipizálás módszertanának meghatározása többkörös folyamat részeként valósult meg. A térségek lehatárolásánál nagyobb részt a helyi szakemberek véleményét, illetve a rendelkezésre álló statisztikai adatokat vettük alapul. Ennek keretében két fő tömbtípus, és négy altípus, illetve a szórványtérségek esetében két fő tömbtípus lett meghatározva, melyek összesen 39 térséget tartalmaznak. Ezek együttesen

két ország körülbelül 650 települést, illetve további három ország mintegy 300 községét foglalják magukban. A Kárpát-medencei külhoni magyarságának a népszámlálási statisztikai adatai alapján 77%-a került így lehatárolásra.

A kutatás elméleti keretrendszerén túl megalapozta a terepi adatfelvételt, mely az elmúlt évben megkezdődött, és a következő hónapokban záródnak, ennek következtében így minden tömbről egy átfogó képet kaphatunk. A kutatás volumenét mutatja, hogy Kárpát-medencei szinten 37 kutató vett, illetve vesz részt a szakmai munkában.

A kutatás egyedisége a lehatárolás módszeréből, méretéből, a vizsgálat egy időben történő megvalósításából, a résztvevők köréből, és a későbbi lehetséges felhasználásából együttesen adódik. A társadalmi-gazdasági folyamatok elemzése mind nemzetpolitikai, mind fejlesztéspolitikai szempontból kulcskérdésnek tekinthető a Kárpát-medencei magyarság egészét nézve.

Jelen kutatás az Európai Unió Szociális Alap támogatásával valósul meg, melynek részei az EFOP -1.12.1-17-2017-00003, és az EFOP-3-10-1-17-2017-00002 projektek célkitűzéseikhez igazodnak.

Вплив сформованих резервів страховика на його податок на прибуток

A biztosító által képzett tartalékok hatása a nyereségadóra

к.е.н., доц. Криль Я.Я., к.е.н., доц. Бандура З.Л.

Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

macarelka@gmail.com

З метою стабільного функціонування на ринку в умовах конкуренції будь-який суб'єкт підприємницької діяльності прагне максимізувати прибуток. Розрахунок та облік прибутку є ключовим аспектом для підприємств, які прагнуть функціонувати в правовому полі держави, що пов'язане, в першу чергу, з повнотою його оподаткування.

Теоретичні та прикладні основи оподаткування досліджуються в роботах таких учених-економістів, як: В. Андрущенко, О. Василюк, В. Вишневецького, Л. Дмитришин, Т.Т. Кізима, В. Мельник, Л. Сідельникова, А. Соколовська, А. Тищенко, С. Юрія та ін. Проте недостатньо розробленими залишаються питання оподаткування окремих видів діяльності та операцій, які відмінні від загального порядку, що передбачено в ст. 134 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (далі – ПКУ)¹.

У ст. 134 ПКУ передбачено, що об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень розділу III ПКУ «Податок на прибуток». Ст. 141 ПКУ визначає особливості оподаткування окремих видів діяльності та операцій. І до таких особливих видів діяльності належить страхування.

Фінансовий результат є вартісною оцінкою підсумків господарювання страховика, який розраховується в бухгалтерському обліку порівнянням доходів і витрат аналогічно як і всіх інших суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

¹ Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу: URL:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

Базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків, але під час провадження страхової діяльності юридичних осіб резидентів одночасно із базовою ставкою податку на прибуток, ставки податку на дохід встановлюються у таких розмірах:

- 3 відсотки за договорами страхування від об'єкта оподаткування,
- 0 відсотків за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення.

Відповідно, фінансовий результат до оподаткування діяльності страховика за відповідний звітний період (квартал, півріччя, 9 місяців, рік) розраховується як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування включаються до складу об'єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування. Також п. 141.1 ст. 141 ПКУ визначено особливості оподаткування страховика, яким обумовлено збільшення фінансового результату до оподаткування²:

- на суму витрат на формування страхових резервів (технічних або математичних) відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;
- на суму коригування (зменшення) страхових резервів (технічних або математичних) відповідно до Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затверджена Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.204р. № 3104 (далі - Методика)³.

Також цим пунктом статті 141 ПКУ обумовлено зменшення фінансового результату до оподаткування (підпункт 141.1.4 пункту 141.1 статті 141 ПКУ):

- на суму коригування (зменшення) страхових резервів (технічних або математичних), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;
- на суму страхового резерву (технічного або математичного) сформованого в розмірі та порядку, передбачених Методикою (2).

² Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу: URL:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

³ Методика формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.204р. № 3104 / Верховна рада України. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05/ed20181209>

Згідно підпункту 2.2 пункту 2 Методики, яка розроблено відповідно до [підпунктів 141.1.3, 141.1.4](#) пункту 141.1 статті 141 ПКУ, статей 31, 36 [Закону України](#) «Про страхування» від 07.03.1996р. № 85/96-ВР передбачено, що страховики, які здійснюють види страхування, інші, ніж страхування життя, зобов'язані за видами страхування формувати і вести облік таких технічних резервів⁴:

1) незароблених премій (резерви премій), що включають частки від сум надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату (далі - РНП);

2) збитків, що включають зарезервовані несплачені страхові суми та страхові відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких не прийнято рішення щодо виплати або відмови у виплаті страхової суми чи страхового відшкодування.

Крім РНП та резерву заявлених, але не виплачених збитків, страховики додатково можуть прийняти рішення про запровадження з початку календарного року за формування і ведення обліку таких технічних резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: резерв збитків, які виникли, але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Слід зацентувати увагу на те, що згідно норм бухгалтерського обліку результат зміни РНП облік якого ведеться на рахунку 495 «Результат зміни технічних резервів» щомісячно впливає на визначення величини доходу від реалізації послуг страхування, тобто є складовою такого доходу, облік яких ведеться на рахунку 703 «Дохід від наданих послуг»: збільшення резерву у звітному періоді зменшує зароблені страхові платежі (страхові внески, страхові премії), та навпаки. Результат зміни резерву заявлених, але не виплачених збитків в обліку відображається в контексті рахунків 719 «Інші операційні доходи» або 949 «Інші операційні витрати»⁵.

Отже, з урахуванням вищевикладеного, лише формування РНП, яке згідно Методики відбувається щомісячно або зменшує фінансовий результат до оподаткування, сформований згідно даних бухгалтерського обліку, або збільшує фінансовий результат до оподаткування. Відповідно усі інші витрати не враховуються під час нарахування податку на прибуток (податку на дохід) в розмірі 3% за видами страхування, іншими, ніж страхування життя.

⁴ Про страхування: Закон України 07.03.1996 № 85/96-ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу: URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

⁵ Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. / Верховна Рада України. – Режим доступу: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0892-99>

A kárpátaljai magyarság társadalmi-gazdasági helyzetének értékelése

Оцінка соціально-економічного становища закарпатських угорців

Kudlotyák Krisztina

Nemzetstratégiai Kutatóintézet (Budapest, Magyarország)

info@nski.gov.hu

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet az EFOP 1.12.1-17-2017-00003 „Makroregionális kutatások a Kárpát-medencében a közösségfejlesztés és társadalmi felelősségvállalás megerősítése érdekében” című projekt „Helyzetfeltáró kutatások, felmérések a népesedési, társadalmi tendenciák kimutatása érdekében” elnevezésű főtevékenységének keretében kutatást végzett „A Kárpát-medencei magyarság társadalmi-gazdasági helyzetének vizsgálata” címmel. Az úgynevezett Kárpát-medencei tömbkutatás részeként minden külhoni nemzetrészen kijelölésre kerültek a magyarok által többségben lakott települési tömbök, amelyek térszerkezeti szempontból, társadalmi-gazdasági viszonyaik szerveződése alapján – esetleg részben közigazgatási helyzetük révén is – bizonyos mértékben egységet alkotnak, adott esetben térségi identitást is formálnak.

A kutatás – a fentieknek megfelelően – természetesen Kárpátalját is érintette, ahol a Nemzetstratégiai Kutatóintézet munkatársai és a projektben részt vevő külsős kutatók – kvalitatív és kvantitatív módon összegyűjtött információk alapján – átfogó elemzéseket készítettek a régió aktuális társadalmi-gazdasági helyzetéről. Az előadásban a kárpátaljai tömbkutatás legfontosabb – nemzetpolitikai és fejlesztéspolitikai szempontból is meghatározó – eredményei kerülnek bemutatásra.

Облік об'єктів ринкової вартості підприємства

A vállalkozás piaci érték objektumainak számvitele

к.е.н., проф. Лалакулч М.Ю.

Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету

(Ужгород, Україна)

info@utei-knteu.org.ua

Успіх будь-якого суб'єкта господарювання передусім залежить від ефективності його розвитку, що в умовах конкуренції потребує розробки відповідної стратегії формування економічного потенціалу за рахунок використання наявних ресурсів. Розробка стратегії дає можливість підприємству визначити своє місце в конкурентному середовищі, оцінити вартість бізнесу й найкращим чином досягти поставленої мети, котра визначається його власниками. Сучасна постановка мети підприємства – це максимізація його ринкової вартості й на цих засадах максимізація створеного чистого прибутку при оптимізації інших складових доданої вартості. У міру становлення ринкових відносин в Україні проблема формування і оцінки вартості підприємства (оцінки бізнесу) стає дедалі актуальнішою, а її практична значущість стрімко зростає.

Функціонування підприємства постійно пов'язане з ризиком. Господарський кодекс України визначає підприємництво як самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку¹. Здійснення підприємницької діяльності на власний ризик означає покладення на підприємця тягаря несприятливих наслідків такої діяльності. Ризик відображає міру відхилення від цілей або очікуваного результату з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих і зворотних зв'язків відносно об'єкта управління, а також ставлення до ризику суб'єктів

¹ Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

господарювання.

Ресурси і господарська діяльність сучасного підприємства як складної та динамічної соціально-економічної системи завжди пов'язані з невизначеністю, яка проявляється, щодо: зовнішнього середовища; економічної кон'юнктури, що впливає з невизначеності попиту і пропозиції на товари, гроші, фактори виробництва; багатоваріантності сфер застосування потенціалу ресурсів; обмеження знань про підприємницьку діяльність, яке ініціює, зокрема, ризик партнерських відносин між суб'єктами господарювання.

Причинами невідповідності вартості підприємства реальним показникам його господарської діяльності можуть бути: по-перше, ненавмисні чи навмисні дії облікових працівників, що призводять до викривлення, вуалювання чи фальсифікації показників фінансової звітності; по-друге, сама специфіка облікової роботи, що передбачає використання ряду припущень (принципів) та вимог, і яка, крім того, знаходиться під впливом несприятливої макроекономічної ситуації з сильно вираженими інфляційними процесами. Перехід на національні стандарти обліку, що надали можливість підприємствам самостійно формувати облікову політику, створив проблему невідповідності звітних показників господарської діяльності підприємств їх фактичному стану. Обираючи облікову політику, суб'єкти господарювання можуть досягати за звітністю такого фінансового стану, за яким активи чи дохід завищуються, а зобов'язання чи витрати занижуються, і навпаки. Неадекватність існуючої системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності сучасним потребам суспільства зумовлює особливу актуальність пошуку нової парадигми, яка має забезпечити зменшення інформаційного ризику для користувачів². Проте, навіть при абсолютно достовірних показниках балансової вартості підприємства, через ефекти синергізму і ділової репутації, вони не відображають реальну ринкову вартість підприємства.

В українській нормативній базі питання обліку ризиків, які впливають на балансову вартість підприємства, висвітлено недостатньо. Удосконалюючи вітчизняну систему обліку ринкової вартості підприємства першочергову роль бажано було б відвести виявленню ризиків формування справедливої вартості (неадекватність реальній економічній ситуації, незіставність інформації, непослідовність

² Дослідження української практики корпоративного управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.libermancenter.org>

регулювання, односторонність розвитку), а також створенню якісної системи бухгалтерського обліку і звітності, необхідної для визначення напрямів інвестування й аналізу ризиків.

З погляду управління вартістю підприємства визначимо ризики використання наступних облікових показників: первісна (переоцінена) вартість підприємства за наявними активами; залишкова (балансова) вартість підприємства за оцінкою активів; справедлива вартість підприємства за оцінкою його активів; чиста первісна (переоцінена) вартість підприємства за активами його балансу; чиста балансова (залишкова) вартість підприємства; чиста справедлива вартість підприємства за активами його балансу; ринкова вартість підприємства.

Вартість підприємства за первісною (переоціненою) ціною його активів визначається за дебетовими залишками балансових та позабалансових бухгалтерських рахунків і даними оперативного обліку. Загальна сума активів свідчить про величину інвестицій за рахунок всіх джерел, які можуть брати участь в господарській діяльності підприємства. На первісний підхід ціни підприємства спирається будь-який власник, що намагається підключити логіку до процесу оцінки вартості свого бізнесу. За умови використання первісного підходу оцінки підприємства, його вартість складається зі всіх активів, що є у розпорядженні підприємства та створених ними зобов'язань перед власниками і кредиторами. Залишкова вартість підприємства формується за балансом з урахуванням активів позабалансових рахунків і даних оперативного обліку. При цьому вартість підприємства визначається за первісною (переоціненою) ціною майна з урахуванням його амортизації. Вважається, що такий підхід дає найнижчу, песимістичну оцінку бізнесу.

Обліковий процес, що здійснюється на підприємстві суттєво впливає на оцінку його вартості, оскільки завдяки йому можна отримати дані про наявні майнові ресурси та їх економічний потенціал, показники звітності і, як результат, ефективно управляти господарською діяльністю.

Оцінка справедливої вартості є одним з інструментів підвищення капіталізації підприємства, тому що дозволяє значно підняти вартість активів, а отже, і власного капіталу. При цьому на відміну від традиційної переоцінки власний капітал, крім позитивного результату від переоцінки основних засобів, може бути також

скорегований у бік збільшення за рахунок вартості нематеріального активу “гудвіл”. Відповідно, при трансформації звітності на підставі даних, отриманих у процесі оцінки справедливої вартості, вартість капіталу може зрости. Справедлива вартість – це сума, на яку можна обміняти актив при здійсненні поточної операції між двома непов’язаними зацікавленими сторонами, за винятком випадків примусового продажу або ліквідації. Найкращим підтвердженням справедливої вартості є ціна активу, що котирується на ринку.

Бухгалтерський облік – складна динамічна система, яка базується не лише на теоретичних засадах, а й потребує постійної практичної апробації.

Запровадження методичних нормативів щодо обліку активів, їх оцінки за справедливою вартістю забезпечить можливість наблизити методологію до практики обліку на підприємствах і дасть змогу надавати об’єктивну, повну й неупереджену інформацію щодо економічного потенціалу зацікавленим користувачам.

**Розвиток інноваційних процесів в економіці та їх
фінансово-організаційне забезпечення**

**Innovatív folyamatok fejlődése a gazdaságban és azok
pénzügyi-szervezeti támogatása**

д.е.н., проф. Лапко О.О.

Міжнародний університет фінансів (Київ, Україна)

lapkoelena2711@gmail.com

Крамарев Г.В.

Український нафтогазовий інститут (АТ «УКРНГІ»), Україна:

kramarev@ukrngi.com

Сучасне економічне зростання ґрунтується в умовах глобальних перетворень на якості людського капіталу, який забезпечує більш високі темпи розвитку економіки, технологічному розвитку та наявності «розумного» державного регулювання, яке створює умови для підприємницької ініціативи та будь-якої ініціативи для розвитку людей, компаній, суспільства. Кожен з цих факторів несе певні виклики для економічного розвитку: демографічні, які пов'язані з низькою народжуваністю, старінням населення і зменшенням частки людей працездатного віку, що призводить до проблем у балансі попиту та пропозиції на ринку праці; технологічні, які спричинені неспроможністю людей старшого віку задовільнити попит на ринку праці у галузях вищих технологічних укладів, які й визначають інноваційність розвитку компаній та економіки в цілому; пов'язані з відсутністю моделі економічного розвитку (а відповідно й стратегії), яка має забезпечувати ступінь державного регулювання економічних процесів. Вищевказане обумовлює актуальність дослідження, метою якого є визначення підходів, які сприятимуть розвитку інноваційних процесів в економіці та ґрунтуватимуться на зростанні інвестицій в освіту, підвищення якості людського капіталу, інформаційно-комунікаційні та інші інтелектуальні технології.

Поява нових тенденцій та трендів розвитку світової економіки привела до зовсім нових типів виробництва та нових бізнес-моделей, в основі яких лежить пошук нових рішень щодо підвищення якості продуктів та послуг, створення нових бізнес-платформ, побудованих на обміні інформацією через смартфони та інші засоби

комунікацій. Усі ці процеси отримали назву Економіка 4.0, оскільки вони є результатом Четвертої промислової революції. У сфері фінансів спостерігається переорієнтація інвестиційних потоків шляхом домінування дев'яти інноваційних сфер: оперативного отримання аналітичної інформації з великого масиву даних (Big Data); розробки автономних роботів; моделювання бізнес- процесів одночасно у віртуальній та фізичній реальності; горизонтальна та вертикальна системна інтеграція, що поєднує в єдиному інформаційному просторі всі системи управління та учасників на макро- та мікрорівнях; промисловий Інтернет речей; кібербезпека; хмарні технології; тривимірний друк; віртуальна реальність¹.

Важливі інноваційні процеси спостерігаються також у сфері енергозабезпечення, сталого розвитку, де значна увага приділяється проблемі пошуку альтернативних джерел енергії, диверсифікації джерел енергопостачання, утилізації вуглецю та інших викидів, які забруднюють атмосферу та створюють загрозу екологічній безпеці², на фінансування чого спрямовуються значні фінансові ресурси, і в тому числі – кошти від стратегічних інституційних інвесторів, які відстежують особливі досягнення країн та компаній, які демонструють успіхи за рейтингами інноваційності або високий інтелектуальний потенціал.

Україна долучилася до світових інноваційних змін, показуючи високі результати у створенні нових фізичних кібер-систем, побудови інформаційних мереж, процесів майнингу і використанні криптовалют у торгівлі та розрахунках. Втім, для досягнення високої ефективності інноваційних процесів слід забезпечити дієвість вказаних вище факторів державного впливу на ці процеси. Саме в цьому полягає головна проблема, оскільки в країні відсутня модель розвитку економіки та стратегія інноваційного розвитку, вищим проявом якої можна вважати стратегію сталого розвитку. Лише через генерування та використання інновацій в країні можна досягнути стабільних темпів економічного зростання.

Держава не приділяє належної уваги фактору інноваційного технологічного розвитку як головному драйверу майбутніх досягнень. Не створено сприятливий інвестиційний клімат для залучення коштів інституційних інвесторів, що спричинено рядом об'єктивних та суб'єктивних причин. В державному бюджеті України протягом останніх 15 років не передбачалися належні кошти для фінансування інноваційної діяльності, що порушує діюче законодавство та створює ризики незавершення

¹ Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: моногр. / за наук. ред. д.е.н. проф. А.І.Крисоватого, д.е.н. проф. О.М.Сохацької. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018.- 478 с. – С. 7

² Крамарев Г. В. Сталый розвиток нафтогазового комплексу та фінансово-організаційні механізми його забезпечення/ Г.В.Крамарев, О.О.Лапко// //Бізнес Інформ. – 2014. – № 6. – С. 153- 159. – С. 154-155

інноваційних проектів. Частка фінансування інноваційних процесів, включаючи витрати на наукову діяльність, вже протягом багатьох років не перевищує 0,3% в структурі ВВП. Венчурні інвестори не зацікавлені працювати з малими інноваційними компаніями, які головним чином генерують нові ідеї та реалізують їх, по причині нестабільності економіко-політичної ситуації в Україні та відсутності високоефективних інновацій. Останнє спричинене ще одним фактором, який гальмує підготовку високоінтелектуальних фахівців на рівні університетів: суттєве відставання циклів професійної підготовки від життєвих циклів інноваційних продуктів та технологій в умовах Економіки 4.0.

Дійсно, при порівнянні життєвих циклів інноваційних продуктів протягом другої половини ХХ століття, початку ХХІ століття та останніх років, життєві цикли інновацій скорочуються в десятки і сотні разів, в той час як освітній процес в університеті протягом ХХІ століття лише продовжується (через впровадження бакалаврського та магістерського рівнів підготовки). Студенти високотехнологічних та високоінтелектуальних спеціальностей починають проектувати інноваційні стартап-проекти, актуальність яких протягом декількох місяців може бути втрачена. Це призводить до втрати зацікавленості студентів у здобутті вищої освіти, чому сприяє також ставлення до фахівців з вищою освітою на сучасних ринках праці. Працедавець більше цікавить, що вміє його співробітник, а не його диплом. Виникає проблема, що стосується зміни освітнього процесу в університетах та поєднання його із практичною діяльністю майбутніх фахівців на конкретних робочих місцях. Така практика спостерігається в університетах світу, коли весь освітній процес розділений на етапи, між якими передбачено практичну діяльність майбутнього фахівця з метою пошуку сфери реалізації його здібностей та інтелекту. Поява нових організаційних форм бізнесу, зростання очікувань споживачів щодо якісних продуктів та послуг, появи нових цифрових бізнес-платформ та видів співробітництва створює нові можливості для молоді не лише у пошуку цікавої компанії для реалізації своїх талантів та очікувань, але й започаткування власного бізнесу.

Таким чином, в умовах розвитку світової економіки на засадах четвертої промислової революції важливим важелем розвитку економіки України є її інтелектуалізація, що має ґрунтуватися на високій якості людського капіталу та ефективному використанні інтелектуального потенціалу країни для зміни структури економіки відповідно до вимог сучасного технологічного розвитку. Це передбачає створення державою умов для реалізації потенціалу розвитку та залучення інвестицій у модернізацію інноваційних процесів.

Необхідність створення єдиної біржової фондової системи в Україні

Egységes tőzsdei rendszer létrehozásának szükségessége Ukrajnában

Леось О.Ю., Кириченко В.Д.

Донецький державний університет управління (Донецьк, Україна)

valerri_krchnk@ukr.net

У сучасних умовах день поняття стабільності є фундаментальним для сучасної світової економіки, оскільки без достатнього рівня стійкості національних і світових фінансових ринків неможливо забезпечити економічне зростання й надійне функціонування фінансового сектору.

Створення єдиної біржової фондової системи та центрального клірингового депозитарію на сучасному етапі розвитку вітчизняного ринку цінних паперів стане потужним чинником підвищення ефективності розвитку ринку цінних паперів в Україні.

Метою дослідження є обґрунтування суті та необхідності створення єдиної біржової фондової системи для ефективного розвитку ринку цінних паперів в Україні.

Оздоровлення економіки України потребує переміщення значних капіталів у пріоритетні галузі виробництва. Структурно-інноваційна перебудова економіки потребує створення сприятливого інвестиційного клімату, становлення національного фондового ринку¹.

Іноземні інвестори купують і продають цінні папери через комерційні банки, фондові компанії та інститути спільного інвестування. Від їхнього імені часто виступають дочірні структури інвестиційних банків в Україні. Скільки іноземного капіталу у вигляді портфельних інвестицій загалом надійшло в Україну за останні 16 років, точно визначити неможливо. За неофіційними даними, майже 90 % акцій, що

¹ Терещенко Г. М. Проблеми становлення та напрямки удосконалення функціонування ринку цінних паперів // Фінанси України. – 2015. - №6. – С. 97 – 104.

циркулюють у вільному ринку, належать іноземцям. Пояснити такий стан справ можна, зокрема, тим, що в українських інвестиційних фондів недостатньо грошей, щоб вкладати їх у цінні папери; недержавні пенсійні фонди теж поки що слабкі. До того ж більшість українських компаній (не кажучи про пересічних громадян) не розуміють, як працює цей ринок, і не вважають його привабливим на відміну від депозитів та інвестицій у нерухомість.

Для іміджу і інвестиційної привабливості треба вирішити основну проблему, а саме гостру кризу у торгівлі цінними паперами, щодо стратегічного розвитку ринку цінних паперів в Україні та оптимізації конкуренції на ньому: розвиток та удосконалення діяльності біржової системи.

За даними компанії "Тройка Діалог Україна", 23 українські компанії заявили про свої плани провести IPO у найближчі чотири-п'ять років. Вже за 2014-2017 роки у результаті IPO компанії планують залучити 3,1 млрд. дол. Із них 1,3 млрд. дол. - металургійні підприємства, 500 млн. дол. - підприємства харчової промисловості та 400 млн. дол. - підприємства роздрібною торгівлі.

Інтерес українських компаній до розміщення IPO саме на AIM не випадковий. Лондонська фондова біржа (London Stock Exchange - LSE) посідає перше місце у світі з торгівлі цінними паперами міжнародних емітентів, а її альтернативний майданчик достатньо ліберальний до емітентів з невеликою капіталізацією (до 500 млн. фунтів стерлінгів). Для виходу на AIM достатньо, щоб фінансова звітність відповідала міжнародним стандартам та була підтверджена аудитором, а цінні папери могли необмежено обертатися на ринку. Водночас AIM є своєрідною сходинкою для виходу на LSE. Компанії, що перебувають у лістингу, не лише визначають свою реальну вартість, а й підносять свій імідж та інвестиційну привабливість, а також мають нагоду підвищити свою капіталізацію до 70 %².

Стійкий, що стабільно функціонує, біржовий ринок цінних паперів є одним із чинників, що визначають інвестиційний клімат у країні, сприяють залученню й перерозподілу інвестиційного капіталу у найбільш перспективні сфери економіки. Все це актуалізує проблему виведення біржового ринку України з кризи, проведення

² Ватаманюк З. Г., Дзвонар Н. В. Ринок цінних паперів в умовах фінансової глобалізації // Фінанси України. – 2014. - №6. – С. 82-89.

суттєвих перетворень у технології організації і програмно-апаратному забезпеченні вітчизняних фондових бірж, підвищенні їх конкурентоспроможності.

На думку вітчизняного науковця України, Ватаманюк З.Г., доцільно мати Єдину біржову фондову систему, оскільки: капіталізація ринку цінних паперів є настільки незначною, що комісійної винагороди не вистачає на нормальне функціонування навіть однієї біржі; концентрація попиту і пропозиції в одній системі дасть змогу підвищувати ліквідність ринку та його інформативну відкритість; за рахунок обсягів вартість послуг біржі у перспективі може бути знижено; за цієї системи можливим стає використання у біржовій торгівлі єдиного клірингового та депозитарного центру.

Створення та функціонування Єдиної біржової фондової системи в Україні потребує удосконалення чинної нормативно-правової бази щодо Національної депозитарної системи та електронного обігу цінних паперів. Беззаперечним положенням нового законодавства має стати існування в Україні лише одного Центрального депозитарію цінних паперів, не підвладного впливу корпоративних фінансових груп³.

Так, створення єдиної біржової фондової системи та центрального клірингового депозитарію на сучасному етапі розвитку вітчизняного ринку цінних паперів стане потужним чинником підвищення його ефективності. Функціонування централізованого, організованого біржового ринку цінних паперів може стати реальним конкурентом теперішньому монополісту - першій фондовій торговельній системі, усуне розпорошеність та хаотичність на вторинному ринку, дасть можливість використовувати новітні технології у біржовій торгівлі і в кінцевому підсумку підвищить ефективність біржових торгів і ліквідність самого ринку.

³ Ватаманюк З. Г., Баула О. В. Перспективи розвитку ринку цінних паперів в Україні // Фінанси України. – 2014. - №5. – С. 75 – 85.

**Теоретичний аспект дефініції «обліково-аналітичне
забезпечення» у процесі модернізації бухгалтерського
обліку**

**A "számviteli és elemzési támogatás" fogalmának elméleti
aspektusa a számvitel modernizációjának folyamatában**

Лоскоріх Г.А.

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ

(Берегове, Україна)

gobika.loskorih@gmail.com

У сучасних умовах, задля здійснення безперервної діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення стабільного конкурентоспроможного становища на ринку товарів, робіт і послуг, підвищення рівня рентабельності та економічного потенціалу, дуже гостро постає питання ефективної організації системи обліково-аналітичного забезпечення підприємств. Правильне трактування й чітке розуміння даної дефініції допоможе інформаційно та аналітично забезпечити обліковий апарат управління національних підприємств різних сфер діяльності на мікрорівні, подальшою розробкою та реалізацією стратегічних й тактичних завдань, отримання очікуваної результативності та фінансової стійкості довгострокового функціонування, мінімізації або нівелюванні підприємницьких ризиків, відповідно, - на макрорівні.

Багато зарубіжних й вітчизняних учених, дослідників та практиків визнають, що бухгалтерський облік, як наука, являється багатоаспектним об'єктом дослідження. Економічний аналіз при цьому є важливим підґрунтям та самостійною наукою, що забезпечує вивчення, за допомогою загальнонаукових і спеціальних методів, закономірностей та економічних пропозицій для їх подальшого ефективного використання на практиці. Поєднання складових обліку, аналізу, аудиту та контролю є тим стержнем-фундаментом, який формує обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємств.

Основні підходи до морфологічної декомпозиції дефініції «обліково-аналітичне забезпечення» представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Морфологічна декомпозиція дефініції «обліково-аналітичне забезпечення»

№ з/п	Базова категорія	Дефініція поняття	Джерело
1	2	3	4
1.	Сукупність	Сукупність принципів, методів і процедур, застосування яких дозволяє отримати обліково-аналітичну інформацію, необхідну для задоволення інформаційних потреб певної групи користувачів (інституцій, стейкхолдерів).	[¹ , с. 81]
		Сукупність засобів, способів і прийомів з упорядкування та оптимізації облікової і аналітичної інформації.	[² , с.416]
		Сукупність процесу збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої системи ведення обліку і проведеного на основі цієї інформації глибокого аналізу із застосуванням певних методів і прийомів.	[³ , с. 188-189]
2.	Система	Система, яка містить в собі такі складові як фінансово-аналітичну, обліково-аналітичну, соціально-аналітичну, екологічно-аналітичну, які пов'язані між собою та створюють необхідну інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень	[⁴]
		Є комплексною системою, що складається з трьох взаємопов'язаних підсистем, існуючих в єдиному інформаційному просторі: бухгалтерський облік, аналіз і спеціальне програмне забезпечення.	[⁵ , с. 721]
		Розуміють цілісну інформаційну систему, що об'єднує методи та технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпеці діяльності підприємства та його сталому розвитку.	[⁶ , с. 35]

¹ Яценко В. Ф. Теоретико-методологічний генезис сутності та змісту обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством / В. Ф. Яценко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. - 2013. - № 3. - С.75-84

² Грінка Т. І. Сучасні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства/ Т. І. Грінка // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2013. - Вип. 23. – С. 414-418.

³ Шепелюк В. А. Дефініції поняття «інформація» для обліково-аналітичного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства / В. А. Шепелюк // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки. – 2017. - № 1. – С. 185-191.

⁴ Бондарчук Н. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства / Н. В. Бондарчук, Ю. М. Ніколайчук // Ефективна економіка. – 2016. - № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5410>

⁵ Іващенко Г. А. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки / Г. А. Іващенко // Молодий вчений. – 2018. - № 2(2). – С. 719-722.

⁶ Гайдук І. С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства / І. С. Гайдук // Економічний вісник університету. – 2016. – Вип. 28(1). – С. 33-40.

Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів
A számvitel és pénzügy tudományok hatása a gazdasági folyamatok fejlődésére

1	2	3	4
3.	Процес	Процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості.	[⁷ , с. 207]
		Процес поєднання облікової та аналітичної систем інформаційними потоками для управління економічними процесами, пов'язаними з ефективним використанням персоналу підприємства.	[⁸ , с. 111]
4.	Єдність	Єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, що взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування й передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації внутрішнім та зовнішнім користувачам.	[⁹ , с. 330]

Таким чином, на основі проведеної морфологічної декомпозиції можна виділити наступні теоретичні базиси, які лежать в основі тлумачення терміну «обліково-аналітичне забезпечення»: сукупність, система, процес, єдність.

Враховуючи проведені дослідження, пропонуємо під терміном «обліково-аналітичне забезпечення» розуміти цілісну систему, яка складається з сукупності принципів, елементів, методів та процедур, на основі яких формуються, реєструються, систематизуються, використовуються, аналізуються та підлягають оцінці обліково-аналітичні інформаційні потоки та ресурси з використанням сучасного комп'ютерного забезпечення, для отримання й передачі оперативної, обґрунтованої, вірогідної, неупередженої, якісної та корисної інформації внутрішнім і зовнішнім користувачам з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення містить інформацію, яку надає бухгалтерський облік, та інформацію, яка створюється із застосуванням методів економічного аналізу¹⁰.

У процесі модернізації бухгалтерського обліку суб'єкти господарювання повинні вчасно реагувати на всі можливі внутрішні та зовнішні загрози і виклики на фоні постійного ускладнення зі сторони економічно-правового середовища,

⁷ Гуренко Т. О. Теоретичні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління / Т. О. Гуренко, С. І. Дерев'яно, А. С. Липова // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(3). – с. 204-210.

⁸ Починок Н. В. Система обліково-аналітичного забезпечення управління персоналом / Н. В. Починок // Управління розвитком: зб. Наук. Робіт. – Харків: ХНЕУ, 2011. - № 5(102). - С. 110-111.

⁹ Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л. О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету / Економіка. Управління. – 2011. – Вип. 2(36). – С. 329-338.

¹⁰ Шепелюк В. А. Дефініції поняття «інформація» для обліково-аналітичного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства / В. А. Шепелюк // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки. – 2017. - № 1. – С. 185-191.

стратегічної атаки конкурентів, стану й потреб ринків, поведінки споживачів, кваліфікаційних особливостей, зростання інформаційних вимог апарату управління.

Процес поєднання облікової, аналітичної та контролюючої складових діяльності підприємства створює той економічний ресурс, який забезпечує керівний управлінський персонал необхідною та достовірною інформацією для досягнення ефективних кінцевих результатів роботи. Епіцентром цього є таке обліково-аналітичне забезпечення, яке носить індивідуальний та оперативний характер, залежить від господарсько-економічних та галузевих особливостей функціонування діяльності, оцінки ділової активності, ступеня ризику підприємницької діяльності, здатне якісно стимулювати інтеграційні процеси та створювати перспективні умови задля економічного зростання та подальшого розвитку підприємств.

Отже, «обліково-аналітичне забезпечення» - це широке і багатогранне поняття, яке потребує подальшого дослідження з метою визначення його головних і допоміжних функцій, принципів та методів.

**A kárpátaljai mikro és kisvállalkozások
versenyképességének növelése a marketing eszközök
segítségével**

**Підвищення конкурентоспроможності закарпатських
мікро- та малих підприємств на основі маркетингових
інструментів**

Magurszka Rita

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász, Ukrajna)

magurszkarita@gmail.com

Az elmúlt néhány évben megnőtt a Kárpátalja vállalkozások száma, főként az Egán Ede gazdaságfejlesztési program lehetőségeinek köszönhetően. A vállalkozás indítás nehéz feladat, akár rendelkezünk már üzleti tapasztalattal, akár nem. Milyen üzletet indítsak? Milyen szolgáltatást keresnek? Milyen terméket vennének meg az emberek? A cégalapítás adminisztrációs buktatóin küszködve azonban már lépésenként végig kell gondolni, miből is fog állni az üzleti terv, milyen marketingstratégia az, amivel belépünk álmaink piacára. Az első kérdés: szeretjük-e őszintén a vállalkozást, amit indítani szándékozunk?

A bátor fiatal vállalkozók ötletei a paici rést kihasználva betörhetnek a paicra, de az ötlet mellett el is kell adni a terméket vagy szolgáltatást. Megfigyelhetünk szinte minden településen Kárpátalján új vállalkozásokat vagy éppen régi vállalkozásokat új köntösben, mely a vállalkozások egymás számára konkurenciát jelenthetnek.

Tanulmányomban kitérek a vállalkozások számára kihívást jelentő a versenyelőnyök, a minőség kiépítésére és az értékesítés ösztönzés probléma megoldásának lehetőségeire, erre a marketing segíthet ráerősíteni, a fiatal vállalkozások az egyéni vállalkozók, a mikro- és kisvállalatok versenypozíciójuk felerősítéséért.

Azok a vállalkozások, akik a minőségre és a versenyképesség növelésére törekednek, a minőség kiépítése és értékesítési szempontok figyelembe vétele nagyon fontos.

Az társadalom igényei változóak, a fogyasztók jövedeleme korlátozott, mégis azok a vállalkozók akik, itthon maradnak nem adják fel és itt próbálják meg gyarapítani a megszerzett tudást és próbálnak jövedelem elérése mellett, hasznára válni a társadalomnak.

A konkurencia megjelenése kihívást jelent minden vállalkozás számára, az új technológia megjelenése és hasznosítása minden gazdasági szereplő számára előnyt jelent.

A piacon megjelenni, megmaradni, előretörni, kitűnni és fejlődni nehéz feladat a vállalkozóknak. A vállalkozásokra kihat a gazdasági helyzet, a társadalom összetétele és fogyasztási hajlandóságok. Feltehetik a vállalkozók a kérdést, hogyan maradjanak fent az erős versenypiacon?

Témám aktualitása igen jelentős a mai vállalkozások számára a fogyasztók megnyerése és a vállalkozások profitja elsődleges cél minden vállalkozás számára. Mit tehet a vállalkozó a fogyasztói vagy vásárlói szegmens növelése érdekében.

Keresem a választ tanulmányomban és próbálom megmagyarázni a marketing eszközök felhasználásával a potenciális vásárlók kiszűrésére és figyelmének felkeltésének lehetséges eszközeit, a vállalkozás jó hírnevének kialakítása, pozitív elképzelés megfogantósítása és a profit növelése céljából a marketing fontosságát és lehetőségeit a napjainkban.

Minél jobban körül tudjuk írni a potenciális vásárló jellemzőit, szokásait, viselkedését, annál könnyebben el tudjuk képzelni, szüksége van-e a termékünkre, mennyit fizetne érte, milyen újságokat olvas, hallgat-e rádió reklámot, mit csinál szabadidejében.

A sikeres üzlet jellemzői: jól leírt vevők, akiket elér a reklám. A sikeres vállalkozás titka, hogy pontosan tudható, kik lesznek a termék vagy szolgáltatás vevői, őket a reklám el is éri, és vásárlóinkká is válnak. A vevők csoportját előre meghatározni még talán egyszerűbb dolog, mint az ő fejükkel gondolkodni. Sok kezdő vállalkozó ott követi el a hibát, hogy saját magából indul ki, pedig lehetséges, hogy a vevője teljesen máshogy gondolkodik, vagy még azt sem ismeri fel, hogy problémájára az adott termék vagy szolgáltatás megoldás lehet.

A kisvállalkozás számára a reklámozás a legnehezebb kérdések egyike, hiszen általános jellemző az úgynevezett reklámzaj, mégis reklámozni kell és erre a legjobb megoldás akár termék akár szolgáltatás a leghatásosabb eszköz, az internet.

A marketing mix elemei által éppen erre szertném felhívni a Kárpátaljai vállalkozások figyelmét. Minden mikro és kis vállalkozásnak fontos céljának kell lennie, nem csak beszerezni, termelni és értékesíteni, hanem éppen a fontos stratégiájának a kidolgozására és megvalósítására összpontosítani. A marketing eszközök komplex stratégiájának a felhasználásával megvalósítható, hogy bármely kezdő vállalkozás az élre törjön, felfigyeljen rá a piac és versenyképes legyen.

A tanulmány felveti a Kárpátaljai vállalkozók erősségét, gyengeségét, lehetőségét és veszélyeit. Keresem a választ a vállalkozások hatékonyságának növelésére. A vállalkozás indítása ideális esetben hosszú évekre szóló döntés. Mindenképpen szükséges a személyes elköteleződés és a vidám hozzáállás, de vannak olyan trendek, áramlatok, jóslatok és megérzések, amiken nem lehet átsiklani.

Економічна ефективність аутстафінгу

Az Outstaffing gazdasági hatékonysága

к.е.н. Макарович В.К.

ДВНЗ „Ужгородський національний університет” (Ужгород, Україна)

vyktorya.makarovych@uzhnu.edu.ua

На сьогоднішній день в більшості розвинених країн аутстафінг розглядається як необхідний елемент ринку праці, що сприяє підвищенню рентабельності і конкурентоспроможності компаній, а також підтримці та зростанню зайнятості населення. Для суб'єктів господарювання України аутстафінг являє собою нетрадиційний інструмент залучення персоналу, який отримує все широкое поширення на динамічному ринку кадрових послуг.

Аутстафінг (англ. Outstaffing - виведення персоналу за штат; букв. переклад - позаштатний: out -з, поза, назовні; staff - штат, персонал, кадри) є одним із способів управління персоналом із залученням сторонніх організацій (outside organization)¹.

Як зазначає А.В. Полякова², аутстафінг, передбачає тристоронню модель взаємовідносин «замовник - провайдер - працівник». У персоналу, виведеного за штат, є два роботодавця - фактичний і формальний. Перший встановлює для нього робочі завдання і контролює їх виконання, а другий приймає персонал на роботу, підписує з ним трудові договори і виступає для цих працівників податковим агентом. Тобто при застосуванні аутстафінгу трудові відносини в традиційному розумінні не виникають.

Вважаємо, що під аутстафінгом слід розуміти комплекс послуг аутстафінгової компанії, який передбачає надання в тимчасове користування персонал, ведення кадрового, бухгалтерського, консалтингового супроводу, при цьому аутстафер бере на себе юридичну і фінансову відповідальність за персонал.

Відповідно до світової практики в сфері аутстафінгу, при укладенні договору між компанією-замовником і аутстафінговою компанією, остання, як правило, бере на себе повну юридичну та фінансову відповідальність за персонал, включаючи всі

¹ Шатовицкая Ю.С. Зарубежный опыт внедрения аутстаффинга, проблемы и перспективы его развития в системе потребительской кооперации Республики Беларусь / Ю.С. Шатовицкая // Потребительская кооперация № 1 (40) 2013. - С. 84-88.

² Полякова А.В., Рощина Е.В. Экономическая эффективность аутстаффинга // Лидерство и менеджмент. – 2018. – Том 5. – № 1. – С. 25-28. – doi: 10.18334/lim.5.1.38769

зобов'язання по веденню кадрової роботи, нарахування та виплати заробітної плати, здійснення відрахувань до фондів і контролюючих органів, а також дотримання норм законодавства (цивільного, трудового, податкового кодексів, інших законів з усіх питань трудових відносин), оформлення відпусток, відряджень, премій, вирішення спірних питань і конфліктних ситуацій із співробітниками і профспілками, з проведення атестації співробітників, інструктажу з техніки безпеки, а також з оплати лікарняних листів та проведення обов'язкових медоглядів. Аутстафінгова компанія також надає прийнятним в штат новим працівникам належні їм за законодавством гарантії та пільги, забезпечує управління компенсаційним пакетом співробітників тощо.

Основним критерієм застосування аут-технологій є їх економічна доцільність. В даному випадку вона полягає в передачі ведення ряду бізнес функцій аутстаферу: ведення та планування кадрової роботи; звітність в податкові органи, органи соціального і медичного страхування; медичне обслуговування та страхування персоналу; оплата винагород персоналу; його навчання і атестація³.

Важливим аспектом є те, що за допомогою аутстафінгу знижуються прямі витрати компанії, що впливають на собівартість продукції. Замість прямих витрат на утримання персоналу з'являються непрямі витрати з надання послуг. Заробітна плата відноситься до категорії прямих витрат, і якщо її включити в іншу статтю витрат, то виробнича собівартість знизиться автоматично.

Критерієм вибору залучення персоналу на умовах аутстафінгу є економічна доцільність, яка передбачає отримання максимального ефекту при мінімальних затратах. На практиці найчастіше оцінку здійснюють, порівнюючи тільки валові витрати на кожен варіант такого залучення персоналу. Цілком очевидно, що з точки зору економічної ефективності в короткостроковій перспективі критерієм того, чи слід компанії самій виконувати роботу або купити її на стороні, є рівень трансакційних витрат. Якщо трансакційна вартість всього життєвого циклу процесу (функції, завдання) всередині компанії нижче пропонованого рівня витрат аутстафера, то сенсу використовувати аутстафінгові послуги немає. Безсумнівно, для прийняття даного рішення компанія повинна правильно розраховувати (або хоча б оцінювати) вартість цих витрат. Варто помітити, що у витрати процесу (завдання) треба включати всі витрати (непрямі теж) протягом його здійснення, в тому числі витрати на

³ Полякова А.В., Рощина Е.В. Экономическая эффективность аутстаффинга // Лидерство и менеджмент. – 2018. – Том 5. – № 1. – С. 25-28. – doi: 10.18334/lim.5.1.38769

управління ризиками, організацію, комунікацію, інфраструктуру, але навіть в разі коректного визначення витрат, критерій економічної ефективності не повинен бути єдиним при прийнятті рішення про аутстафінг. Має сенс оцінити і довгострокові наслідки подібного рішення.

Окреслимо основні напрямки підвищення ефективності використання аутстафінгу для аутстафінгового роботодавця за допомогою виділення його сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, використовуючи SWOT-аналіз.

Таблиця 1. SWOT-аналіз аутстафінгу для аутстафінгового роботодавця

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - зниження адміністративних і фінансових витрат; - оптимізація оподаткування; - мобільність управління кадрами; - зниження ризиків трудових суперечок 	<ul style="list-style-type: none"> - правова недосконалість; - висока вартість послуг; - незацікавленість працівника в результатах праці
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - швидка заміна відсутніх працівників; - можливість сконцентруватися на основному виді діяльності; - підвищення продуктивності праці; - підвищення якості продукції; - зниження безробіття 	<ul style="list-style-type: none"> - низька кваліфікація персоналу; - зниження трудової мотивації персоналу; - зростання плинності кадрів; - витік конфіденційної інформації; - несумлінність аутстафінгової компанії

Таким, чином, економічно доцільним використовувати послуги аутстафінгу наявна, якщо:

- аутстафінгова компанія виконає свої функції краще і дешевше;
- залучені працівники не є конкурентно значущими і їх оформлення у аутстафера не загрожує ключовій компетенції, можливостям і ноу-хау компанії;
- застосування аутстафінгу знижує ризик, пов'язаний з трудовим законодавством;
- підвищується організаційна гнучкість і оперативність прийняття рішень;
- компанія зосереджується на основному бізнесі.

Застосування аутстафінгу ефективно для всіх типів компаній, за рахунок того, що дозволяє їм знизити витрати часу на кадрове діловодство, знизити чисельність персоналу, знизити ймовірність виникнення трудових конфліктів тощо.

Оцінка доцільності застосування аутстафінгу повинна враховувати порівняння з іншими інструментами підвищення ефективності діяльності компанії.

A duális felsőfokú képzés hatása és fejlesztése a hátrányos helyzetű térségekben

Вплив та розвиток дуальної вищої освіти на економічно відсталих територіях

Dr. Malatyinszki Szilárd

Kodolányi János Egyetem (Orosháza, Magyarország)

malatyinszki.szilard@gmail.com

A duális képzés középfokú szintjéről sokat írtak a szakképzés vezetői, gyakorlati oktatók és vállalkozások egyaránt. Előadásom célja, hogy a duális képzés felsőoktatásban betöltött szerepéről és a vállalkozói szférára gyakorolt hatásáról fogalmazzak meg gondolatokat, fejlesztési elképzeléseket.

Intézményünk több képzési területen megjelenik a felsőoktatási szektorban duális képzéseivel. A duális képzés lehetőséget nyújt a szervezet számára humán erőforrás pótlására, innovatív szakemberek felvételére, új nézőpontok megismerésére, a teljes szervezet fejlesztésére. Amennyiben az eszközt jól használják, úgy költséghatékony módszer a mikro- és KKV-szektorban is a diplomás szakemberek pótlására, minőségi fejlesztésre.

Előadásomban röviden bemutatom a duális képzés magyarországi felépítését, a felsőoktatási modell előnyeit, hátrányait is. Javaslatokat is kívánok megfogalmazni annak érdekében, hogy mind a felsőoktatási intézmény, a cég és a hallgató számára is egy sikeres együttműködés tudjon kialakulni az új módszer eredményeként.

Javaslatunk alapján a felsőoktatási intézmény, a külső gyakorlati partner és a hallgató együtt, közösen alakítson ki egy olyan időbeosztást, mellyel az elméleti órák biztonságosan leoktathatók és a gyakorlati képzésben is minél aktívabban részt tud venni a hallgató. Tapasztalataink alapján megfelelő képzésszervezéssel heti egy vagy két nap gyakorlatot is tud a szorgalmi időszakban teljesíteni a hallgató, hiszen lehetősége van egy-egy tárgyat egyéni időrend alapján felvenni a félév alatt. Így sokkal vonzóbb lenne a duális képzés lehetősége a partnereknek és a gyakorlati tevékenységekbe is jobban bekapcsolódhatnak a hallgatók.

Igen komoly együttműködés szükséges a duális képzés minőségi megvalósításához, melynek adminisztrációja, folyamatba épített minőségbiztosítása és a partnerek elkötelezettsége, hozzáállása biztosíthatja csak a sikeres gyakorlati képzést.

A középfokú intézmények duális gyakorlata egyöntetűen nem ültethető át a felsőoktatás kereteire. Amennyiben azt szeretnénk elérni, hogy minél több duális felsőoktatási hallgató végezzen sikeresen, úgy a rendszert célszerű jobban illeszteni a versenyszféra elvárásaihoz és kiterjeszteni a köz- és civil szféra területeire is.

A duális felsőoktatási együttműködések lehetőséget adnak a cégeknek a toborzási költségeik csökkentésére, a hallgatók beillesztésére és az oktatási intézmények közelítésére a versenyszféra gyakorlati területei felé, de az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatait megismerve javasolt a rendszer felülvizsgálata, a rugalmas és életszerű keretek kialakítása. A céges partner számára a hallgató értéket termel és az adójogszabályok által a munkáltatónak járulék, míg a hallgatónak személyi jövedelemadó mentessége van, így a jogszabályban meghatározott bér teljes mértékben a hallgatónál marad.

A hallgató gyakorlatot, tapasztalatot szerez szakmai téren, megismeri a szervezet kultúráját, működését és jövedelmet kap a teljes felsőoktatási jogviszonya alatt. A hallgatónak nem szükséges alkalmi munkákból vagy egyéb forrásokból (diákhitel) finanszíroznia megélhetését. A hallgatónak lehetősége van a felsőoktatási szakmai tárgyak beadandó dolgozatait, gyakorlati témáit, szakdolgozatát a gyakorlati partnercég tevékenységéből, annak működéséből, jó gyakorlataiból, fejlődési lehetőségeiből megírnia, így életszerű környezetben folytathatja tanulmányait. A munkaerőpiacon belül a duális képzési helyeken lévő hallgatók értékesebbek lesznek, hiszen már gyakorlattal rendelkeznek. Esetenként a munkáltatók már a diplomaszerezést követően állást ajánlanak, nem szükséges álláskeresőként kezdeniük fiataloként az életüket.

A duális képzésben részt vevő hallgatóknak a tanulmányi eredményük jobb, alacsonyabb a lemorzsolódási arányuk, jobb a munkamoráljuk és a vállalatok is kedvezőbben értékelik őket elhelyezkedés után az egyetemek megállapítása szerint.

Az állami szabályok azonban lehetővé teszik, hogy a vállalat a szakképzési hozzájárulás terhére - akár a bruttó kötelezettségét meghaladó mértékben - a gyakorlati képzés költségeit kötelezettségcsökkentő tételként elszámolja, és azt visszaigényelje. Ezért nevezhetjük a duális képzést nem csak államilag szabályozottnak, hanem államilag támogatottnak is. A pozitív állami támogatást még sajnos kevés cég ismeri. Ennek megismerése vélhetően segítené a partnerek programba való bevonását.

A duális képzés elterjedése támogathatja a vidéki felsőoktatást, hiszen a hallgatók jövedelemszerzési lehetősége vonzó lehet. E mellett, ha a vidéki partnercégekkel sikeres együttműködések alakulhatnak ki, akkor a jelentősebb gazdasági potenciált jelentő térségekbe kisebb lehet a kivándorlás mértéke. Így megőrizhetjük a vidék értelmiségét és helyben adhatunk lehetőséget a szellemi tőke megmaradására.

Використання аналітичних процедур при проведенні економічної експертизи достовірності фінансової звітності підприємства

Az elemzési eljárások alkalmazása a vállalkozás pénzügyi kimutatásainak megbízhatóságának gazdasági értékelése során

к.е.н., доц. Михайлишин Н.П., к.е.н., доц. Будник Л.А.

Тернопільський національний економічний університет

mihailishin-tern@ukr.net, lydabydnik@gmail.com

Процедури економічної експертизи у більшості випадків безпосередньо пов'язані з аналітичними процедурами. Аналітичні процедури при проведенні економічної експертизи фінансової звітності використовуються для оцінки достовірності відображення економічних явищ за змістом, виявлення викривлень окремих показників, диспропорцій, невідповідностей, порушення взаємозв'язку між відповідними показниками внаслідок недобросовісних дій зацікавлених осіб.

Основна мета застосування аналітичних процедур – виявлення незвичних коливань показників, які характеризують наявність і рух активів, зобов'язань, капіталу, доходів та витрат. Незвичні коливання пов'язані з ситуаціями, коли є значні розбіжності між показниками, хоча вони не очікувалися і, навпаки, коли очікуються значні розбіжності, але їх немає. Незвичні коливання показників виникають внаслідок недобросовісних дій і в результаті помилок при відображенні даних у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

Завдання застосування аналітичних процедур:

- виявлення фактів викривлення даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності;
- вивчення та оцінка фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання;
- встановлення інших фактів, що вказують на вчинене правопорушення.

На кожному з етапів проведення економічної експертизи застосовуються різні аналітичні процедури. Їх вибір залежить від предмета експертизи, якості отриманої інформації, професіоналізму економічного експерта та інших чинників.

На організаційному етапі використовують такі аналітичні процедури: аналіз поставлених перед експертом-економістом завдань і їх відповідність його компетенції, аналіз матеріалів, що надійшли на експертизу, аналіз зібраної інформації на предмет її повноти, достовірності й актуальності, тощо.

На дослідницькому етапі аналітичні процедури застосовують з метою виявлення різноманітних фінансових правопорушень. Використовують загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція і т.д.) та спеціальні (факторний аналіз, комплексний аналіз, регресійний аналіз, виявлення тенденцій зміни будь-якого показника у звітному періоді і його екстраполяція на перспективу, аналіз темпів росту і приросту значень показників, аналіз впливу факторів на результативний показник тощо) методи дослідження.

На завершальному етапі – оцінка отриманих результатів.

Поширеними викривленнями показників фінансової звітності є заниження прибутку при нарахуванні дивідендів акціонерам або заниження збитків з метою одержання банківського кредиту. У цьому випадку експерт-економіст аналізує фінансові результати діяльності підприємства та фактори, які вплинули на їх величину. Основними об'єктами дослідження є Звіт про фінансові результати, Примітки до річної фінансової звітності, дані аналітичного обліку доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства за певний період.

Виявлені відхилення рівня доходів і витрат звітного періоду від аналогічних показників попередніх періодів дозволяють визначити їх динаміку і вплив на фінансовий результат від операційної діяльності та на чистий фінансовий результат діяльності підприємства. При цьому аналізують, які господарські операції зумовили ці зміни. Так, наприклад, реалізація активів за цінами, нижчими за їх балансову вартість, призводить до збитків.

Окремі підприємства з метою одержання кредиту чи привласнення чужого майна здійснюють незаконні операції, пов'язані з власним капіталом. Об'єктом дослідження є Звіт про власний капітал, у якому наведена детальна інформація про зміни у складі власного капіталу. Експерт зіставляє суму зареєстрованого капіталу, відображеного у Балансі, з даними установчих документів і встановлює, чи є документальне забезпечення господарської операції з передачі майна до статутного капіталу.

Аналізуючи грошові потоки підприємства, експерт-економіст за даними Балансу визначає джерела формування та напрямки витрачання грошових коштів. Основним джерелом формування коштів є збільшення власного капіталу, що відбувається за

рахунок збільшення власних активів і зменшення поточних зобов'язань. Звіт про рух грошових коштів дає можливість оцінити структуру джерел надходження коштів і напрямки їх використання за видами діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової).

Якщо експертним завданням є визначення документальної і нормативної обґрунтованості складання фінансової звітності, то проводиться порівняння показників у межах окремих форм звітності або між формами. При цьому експерт керується Методичними рекомендаціями з перевірки порівнянності показників фінансової звітності підприємства, затвердженими наказом Міністерства фінансів України № 476 від 11.04.2013 р., зі змінами і доповненнями.

Аналіз фінансового стану передбачає, передусім, розрахунок основних груп показників: платоспроможності (ліквідності); фінансової стійкості; рентабельності. Для розрахунку показників експерт використовує дані Балансу і Звіту про фінансові результати у ретроспективі та інші форми фінансової звітності.

Отримані значення коефіцієнтів експерт порівнює із їх діапазоном, прийнятим у світовій практиці. Дослідження не обмежується лише визначенням значень коефіцієнтів. Аналізуються обставини, що супроводжували фінансово-господарську діяльність підприємства з урахуванням специфіки його діяльності і господарські операції, які могли спричинити негативні явища, що призвели до низької ліквідності, стійкої неплатоспроможності, зниження рентабельності або й до повної збитковості підприємства. До таких операцій можна віднести операції за договорами, способи розрахунків за якими не були економічно вигідні підприємству; операції з відчуження основних засобів; необґрунтоване надання позик, операції з переведення боргу тощо.

При аналізі основну увагу слід приділяти не числовим значенням розрахованих коефіцієнтів, а динаміці їх зміни. Корисним може бути й графічне подання показників.

Список використаних джерел

1. Михайлишин Н.П., Будник Л.А. Економічна експертиза достовірності фінансової звітності. *Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету*. 2018. № 18. С. 972 – 976. URL.: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/18_ukr/135.pdf
2. Россинская Е.Р. Судебно-бухгалтерская экспертиза: учеб. пособие. Под. ред. Е. Р. Россинской, Н. Д. Эриашвили. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 351 с.

A társasági adó és a gazdasági versenyképesség területi összefüggései

Просторові взаємозв'язки податку на прибуток та економічної конкурентоспроможності

Dr. Molnárné Dr. Barna Katalin

Pannon Egyetem (Veszprém, Magyarország)

barna.katalin@gtk.uni-pannon.hu

Dr. Fehér Helga

Pannon Egyetem (Veszprém, Magyarország)

feher.helga@gtk.uni-pannon.hu

A különböző területi egységek versenyképessége és annak mérése a 20. század utolsó évtizedeiben került előtérbe, amit a világgazdaságban, pontosabban a kontinensek és az országok közötti kapcsolatokban bekövetkezett jelentős mértékű mennyiségi változások okoztak. Ez a folyamat a globalizáció, amely egyebek között globális versenyt jelent, s a versenyképesség az ebben való sikeres részvételt írja le az egyes országok, régiók esetén.

Az utóbbi évtizedben a versenyképességi szemlélet különösen az Európai Unióban terjedt el. A Közösség regionális politikája a harmonikus és kiegyensúlyozott területi fejlődést tűzi ki célul, és a kohézió leghatékonyabb eszközének a régiók versenyképességének javítását tartja. Az Európai Uniót létrehozó 1992. évi Maastrichti Szerződés óta a versenyképesség kulcsfogalommá vált. A globalizáció felerősödésével a verseny korábbi feltételei megváltoztak és a versenyképesség meghatározását illetően is több elmélet született.

Hétköznapi értelemben a versenyképesség a piaci versenyben való helytállás, a sikeresség szinonimájaként fordul elő mind az országok, mind a régiók, mind a vállalatok esetében. A különbségek a régiókon belül is jelentkeznek, még hozzá a megyék szintjén, sőt a megyéken belül is kimutathatók a területi eltérések. Közgazdasági értelemben a versenyképesség a globális verseny feltételei között fenntartható endogén gazdasági

növekedést és annak meghatározó tényezőit jelenti. E szerint a gazdasági szereplők közötti verseny három altípusa figyelhető meg:

- *A munkavállalók versenye*, amely a munkahelyekért zajlik a munkaerő-piacon.
- *A vállalatok közötti verseny*, az erőforrásokért, a piaci részesedésért és a profitért zajlik.
- *A területi egységek versenye alatt* a városok, régiók és országok közötti verseny értendő, amelynek célja a lakosság jólétének az életszínvonalának emelése.

A versenyképesség előzőekben bemutatott különböző értelmezése és megközelítési módjai bár tartalmilag jól elhatárolhatók, azonban magának a fogalomnak a definiálása viták sorozatát váltotta ki. Nem véletlen, hogy ebben a témakörben új és új tanulmányok, kutatási eredmények látnak napvilágot. Jelen kutatás a hazai vállalatok közötti és az egyes területi egységek (megyék) közötti verseny törvényszerűségeit vizsgálja korreláció- és regresszióanalízis segítségével. A gazdasági versenyképességet legtöbbször az egy főre jutó GPP-vel mérjük. A társasági adó versenyképességre gyakorolt hatását országok között már több kutatás is vizsgálta. Mint a költségvetés egyik legnagyobb bevétele, fontos szerepet játszik a gazdaság működtetésében.

Kérdés azonban az, hogy a társasági adó hatása a gazdasági versenyképességre megmutatkozik-e országon belül, regionális, illetve megyei szinten is. Másrészt pedig az is érdekes kérdés, hogy a társasági adó alkalmas-e arra, hogy a vállalkozások területi versenyképességét mérje. A vizsgálatok adatbázisát az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer, társasági adóbevallásokból kiemelt adatai adják, 2010 és 2016 között.

Роль комунікацій в бухгалтерському обліку

A kommunikáció szerepe a számvitelben

Муравський В.В., Муравський В.В.

Тернопільський національний економічний університет

(Тернопіль, Україна)

vavanm2@gmail.com

Застосування комп'ютерної техніки – визначальний чинник успішності суспільних і економічних процесів в Україні та світі. Кожен новий етап технологічного розвитку потребує перегляду традиційних позицій щодо можливостей застосування комп'ютерної техніки у діяльності людини. Незважаючи на сучасні досягнення у сфері науки і техніки, можуть виявлятися технологічні диспропорції, що мають вплив на економічні, суспільні та державні процеси. Різні країни можуть перебувати на таких диверсифікованих стадіях використання комп'ютерних технологій:

- автоматизації – вважається, що важливі організаційні інфраструктури тільки розвиваються, а за конструкцію інформаційних рішень відповідає технічний персонал;
- інформатизації – передбачає вплив користувача на конструкцію автоматизованих систем, характеризується рухом у напрямі до особистого володіння або використання інструментів комп'ютеризації;
- комунікації – інформація стає частиною наявної інфраструктури, передбачає використання електронних мереж, що дає змогу реалізувати інтерактивну співпрацю користувачів.

Розглядаючи стадії розвитку технологій обробки інформації в контексті комп'ютеризації облікових процесів, необхідно зазначити, що найбільш досконалим етапом комп'ютеризації обліку є актуалізація та удосконалення його комунікаційних складових.

Наявність структурних елементів, об'єднаних комунікаційними зв'язками, дає підстави визнати бухгалтерський облік системою з позиції системології. Система обліку інформаційно поєднана з іншими системами, завдяки чому реалізуються облікові функції. Інформаційна функція забезпечує надання інформації про факти

господарської діяльності підприємства для прийняття управлінських рішень. Таке інформування відбувається не лише у внутрішньому контурі інформаційного простору підприємства, але й виходить за його межі. Як підсумок, інформаційна система підприємства, складовою якої є бухгалтерський облік, пронизана обліковими комунікаціями.

Комунікації як спосіб інформаційного обміну достатньо давно є об'єктом наукових досліджень і дискусій. Ускладнення лінгвістичних конструкцій, поява нових засобів зв'язку, удосконалення методів відображення інформації призвело до необхідності формування наукової теорії комунікацій.

Облікові комунікації – це пряме або зворотне передавання початкових даних про соціально-економічні процеси; частково або повністю опрацьованої інформації від однієї особи до іншої (групи осіб); з місця виникнення до місця її обробки; між методичними прийомами обліку, аналізу, контролю та управління. Інформаційна взаємодія декількох осіб через систему знаків, фраз та повідомлень також вивчається лінгвістикою.

Комунікаційний процес в обліку відбувається на внутрішньосистемному, міжсистемному та зовнішньому рівнях. Облікові комунікації внутрішньосистемного типу відбуваються між елементами системи обліку. Міжсистемний комунікаційний процес передбачає розподіл облікової інформації між різними ієрархічними рівнями системи управління підприємством. Зовнішні комунікації реалізуються через надання інформації про діяльність підприємства користувачам, які перебувають за межами підприємства і не є працівниками апарату управління. Наявність комунікаційних зв'язків всередині системи обліку визначає його цілісність та гомогенність, зовнішніх – позицію на міжсистемному рівні через призму інформаційного обміну з іншими підсистемами, такими як аналіз, контроль, управління тощо.

Впровадження таких інноваційних технологій, як машинне навчання і штучний інтелект, «розумні» додатки для телекомунікаційних пристроїв, «розумні» речі, «хмарні» обчислення, доповнена і віртуальна реальність, цифрові двійники об'єктів, блокчейн, системи чат-спілкування, адаптивні системи безпеки, інтегровані електронні платформи, кардинально змінює економічні процеси на мікро- та макрорівнях. Застосування сучасних технологій обробки інформації позитивно впливає на комунікаційно-інформаційні процеси на підприємстві. Найбільшими загрозами інформаційному гомеостазу підприємства, яким успішно можна запобігти та усунути через запровадження сучасних комп'ютерно-комунікаційних технологій, є безпекові та комунікаційні перешкоди, що потребує подальших досліджень.

The effect of agricultural subsidies on efficiency and productivity of farms: a literature review

Вплив сільськогосподарських субсидій на ефективність і продуктивність господарств: огляд літератури

Dr. Nagy Zsuzsanna

Nyíregyházi Egyetem (Nyíregyháza, Magyarország)

nagy.zsuzsanna@nye.hu

Agriculture is subsidised in one form or the other in most of the countries. Subsidies can be coupled to inputs and/or outputs. Since coupling subsidies distorts prices and makes the relevant market non-competitive, the recent tendency is to decouple subsidies. Decoupled subsidies should, by definition, not affect farmers' short-term marginal production decisions if the markets are perfectly competitive, there are no economies of scale and producers are risk neutral. However, in practice, these conditions do not hold, and thus even decoupled subsidies may affect production decisions¹.

Theoretically, there are four mechanisms by which coupled and decoupled subsidies can have impacts on production: (i) by changing relative prices of inputs and outputs (ii) through an income effect changing on- and off-farm, (iii) through an income effect on investment decisions, and (iv) through farm growth and exit².

All these effects may change the technical and economic performance on the farms. In this context, one of the most important questions whether these effects are positive or negative on farm performance?

Traditional economic theory and policy analysis state that agricultural subsidies distort incentives and reduce productivity^{3 4 5}. As Garrone et al. (2018) report subsidies may reduce agricultural productivity, because⁶:

¹ Kumbhakar, S. C., G. Lien, and J. B. Hardaker. 2014. "Technical Efficiency in Competing Panel Data Models: A Study of Norwegian Grain Farming." *Journal of Productivity Analysis* 41: 321–337.

² Zhu, X. and Oude Lansink, A. (2010). Impact of CAP subsidies on technical efficiency of crop farms in Germany, the Netherlands and Sweden. *Journal of Agricultural Economics* 61: 545–564.

³ Johnson, D. G., 1973. *World Agriculture in Disarray*. Palgrave Macmillan.

⁴ OECD, 2008. *Agricultural Policy Design and Implementation: A Synthesis*. Paris, France: OECD.

⁵ Maria Garrone & Dorien Emmers & Alessandro Olper & Johan Swinnen, 2018. "Subsidies and Agricultural Productivity: CAP payments and labour productivity (convergence) in EU agriculture," LICOS Discussion Papers 40918, LICOS - Centre for Institutions and Economic Performance, KU Leuven.

⁶ U.o.

- farmer investment decisions may be distorted towards relatively less productive activities that are supported by subsidies⁷;
- farmers may over-invest in subsidised inputs⁸
- subsidies may reduce a farmer's incentive to adopt cost optimising strategies^{9 10}
- subsidies may lead to soft budget constraints, causing inefficient use of resources¹¹

However, some recent studies posit that these arguments are not always necessarily true. As Garrone et al., 2018 report subsidies may enhance agricultural productivity, through the impact of subsidies on farm constraints due to rural market imperfections because¹²:

- If rural capital market imperfections exist, subsidies may help overcome financial constraints of farmers (either directly by boosting a farmer's financial resources or indirectly by improving access to credit)^{13 14}.
- In case of imperfect insurance markets, subsidies may mitigate risk and trigger investment in certain types of activity which the farmer may otherwise consider too risky^{15 16}.

Empirical studies find also mixed evidences. The aim of this paper is to review the empirical literature and to summarize the main findings of recent empirical studies that investigated the relationship between subsidies and efficiency/productivity.

⁷ Alston, J. M., James, J. S., 2002. The Incidence of Agricultural Policy. In B. L Gardner and G.C. Rausser, eds., *Handbook of Agricultural Economics*. Elsevier, North-Holland, pp. 1689-1749

⁸ Rizov, M., Pokrivcak, J., Ciaian, P., 2013. CAP Subsidies and Productivity of the EU Farms. *J. Agric. Econ.* 64, 537–57.

⁹ Leibenstein, H., 1966. Allocative Efficiency vs. 'X-Efficiency. *Am. Econ. Rev.* 56, 392–415.

¹⁰ Minviel, J. J., Latruffe, L., 2017. Effect of Public Subsidies on Farm Technical Efficiency: A Meta-Analysis of Empirical Results. *Applied Econ.* 49, 213–26.

¹¹ Kornai, J., 1986. The Soft Budget Constraint. *Kyklos* 39, 3–30.

¹² Maria Garrone & Dorien Emmers & Alessandro Olper & Johan Swinnen, 2018. "Subsidies and Agricultural Productivity: CAP payments and labour productivity (convergence) in EU agriculture," LICOS Discussion Papers 40918, LICOS - Centre for Institutions and Economic Performance, KU Leuven.

¹³ Blancard, S., Boussemart, J. P., Briec, W., Kerstens, K., 2006. Short- and Long-Run Credit Constraints in French Agriculture: A Directional Distance Function Framework Using Expenditure-Constrained Profit Functions. *Am. J. Agric. Econ.* 88, 351–64.

¹⁴ Ciaian, P., Swinnen, J., 2009. Credit Market Imperfections and the Distribution of Policy Rents. *Am. J. Agric. Econ.* 91, 1124–39.

¹⁵ Hennessy, D. A., 1998. The Production Effects of Agricultural Income Support Policies under Uncertainty. *Am. J. Agric. Econ.* 80, 46–57.

¹⁶ Roche, M. J., McQuinn, K., 2004. Riskier Product Portfolio under Decoupled Payments. *Eur. Econ. Rev.* 31, 111–23.

Світовий досвід оподаткування в нафтогазовій галузі

Nemzetközi adózási tapasztalatok az olaj- és gáziparban

к.е.н., проф. Орлова В.К., д.е.н., доц. Кафка С.М.,

к.е.н., доц. Хома С.В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

(Івано-Франківськ, Україна)

orlovav@ukr.net

Світовому нафтогазодобуванню 150 років. За ці роки сформувалися особливі підходи до оподаткування діяльності, пов'язаної з видобуванням вуглеводнів. Воно тісно пов'язано з особливостями видобування, однак суттєвий вплив на систему оподаткування мають і схеми інвестування у галузь.

Після виявлення території, перспективної з точки зору вуглеводневих запасів, нафтова компанія повинна придбати право на розвідку, розробку і видобування цих копалин. Ці права у більшості випадків належать або державі, або приватній особі.

Отже, компанії, яка бажає розпочати видобування вуглеводнів, насамперед, необхідно укласти контракт з власником цих корисних копалин.

Типи контрактів, що укладаються, і їхні специфічні умови залежать від регіонів, власників, місцевих законів і податкової політики країни, де підписуються договори.

У даний час найбільш широко трапляються чотири види контрактів на ведення робіт з нафтогазодобування:

- оренда;
- концесія;
- сервісний контракт з ризиком;
- угода про розподіл продукції.

Кожен договір *оренди* відрізняється один від одного залежно від домовленостей сторін, проте платежі на користь орендодавця і податки, зазвичай, такі (рис. 1):

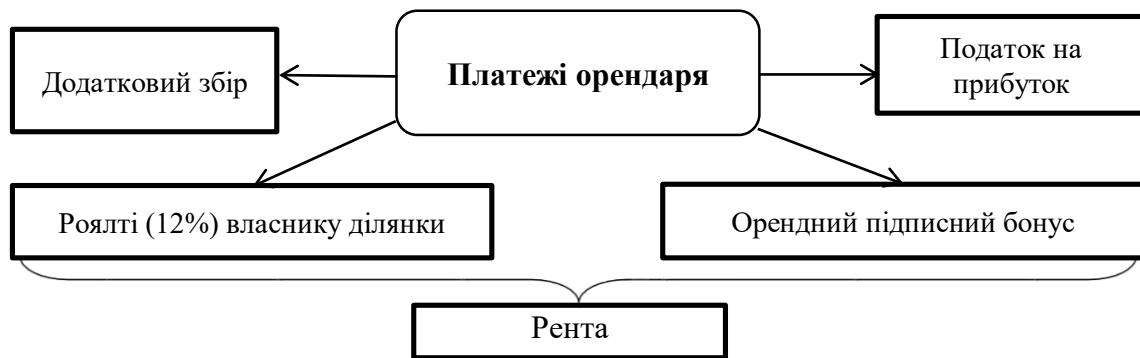

Рис. 1. Платежі орендаря при видобуванні корисних копалин

У країнах, де права на розробку надр належать державі, договори з нафтовидобувними компаніями, які бажають проводити розробку і видобування вуглеводнів, називаються *концесіями*.

Концесійна угода в цілому аналогічна договору оренди: нафтова компанія бере на себе всі ризики і витрати на розвідку, буріння, розробку і видобування вуглеводнів.

Податки, що сплачуються при концесійній угоді, безумовно різні у різних країнах. Основний їх перелік представлено на рис. 2.

За умовами *сервісних контрактів з ризиком* компанія-інвестор бере на себе зобов'язання виконати визначені роботи, спрямовані на збільшення обсягів видобування. Розмір компенсації витрат інвестора і винагороди залежить від рівня видобування після проведених робіт. Ризик компанії полягає у тому, що, якщо обсяги видобування не будуть покращені, то витрати не відшкодовуються, підстав для винагороди нема.

Рис. 2. Податки, що сплачують при видобуванні вуглеводнів згідно з концесійною угодою

Основні платежі компанії-підрядника при сервісному контракті з ризиком представлені на рис. 3.

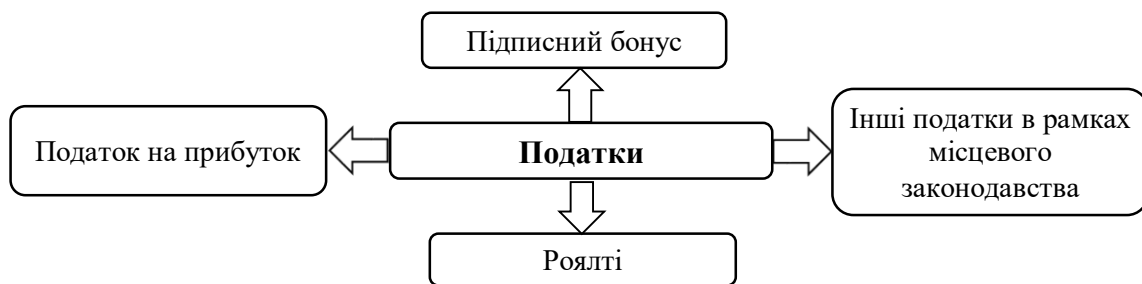

Рис. 3. Основні податкові платежі, що сплачують при видобуванні вуглеводнів згідно з сервісними контрактами з ризиком

На рис. 4 зображено платежі державі у разі видобування вуглеводнів згідно з контрактом про розподіл продукції.

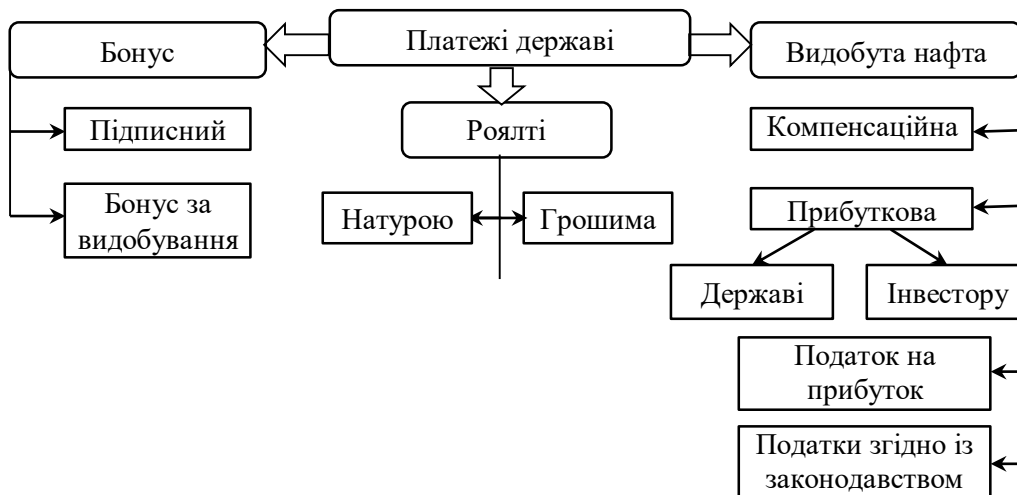

Рис. 4. Основні податкові платежі, що сплачують при видобуванні вуглеводнів згідно з контрактом про розподіл продукції

Особливості оподаткування нафтогазодобувних компаній залежить від виду укладеного контракту, який, в свою чергу, встановлює правило інвестування в галузь.

A stratégiai költségelszámolás alkalmazása és hatásai Magyarországon a szállodaipar szereplőinek körében

Застосування та вплив стратегічного обліку витрат в Угорщині серед суб'єктів готельного господарства

Pajrok Andor

Eötvös József Főiskola (Baja, Magyarország)

pajrok.andor@ejf.hu

Az elmúlt évek üzleti környezetében bekövetkezett változások a verseny feltételrendszerét alapjaiban megváltoztatták. Különösen igaz ez a kelet- és közép európai térség szállodaipar szereplőire. Általános jelenség az ágazat versenykörnyezetének élénkítése, mely rákényszeríti az iparág szereplőit a kínálati szerkezet bővítésére vagy éppen a különböző tevékenységek kiszervezésére. A fogyasztói elvárások, a szolgáltatási minőség előtérbe kerülése, a rugalmas szolgáltató rendszerek terjedése, a technológia gyors fejlődése mellett a különböző folyamatok térnyerése (logisztika, beszerzés, adatfeldolgozás stb.) meghatározó hatással van a turizmusban érintett vállalkozások működésére és költségstruktúrájára. A megváltozott környezetben az ágazat szereplői egyre intenzívebb minőségi és árversennyel szembesülnek, miközben a piaci nyomás egyre meghatározóbb a működésükben.

A versenyben maradás érdekében a vállalkozás vezetőitől megkövetelt a kínálati portfólió költségstruktúrájának mélyreható és pontos ismerete, melyet a hagyományos költségelszámolás eljárásai nem megfelelően képesek kezelni. A számviteli szakemberek (Blocher et al., 2002) hangsúlyozzák, hogy a hagyományos költségelszámolás módszertana helytelen készletértéket, termékvonala meghatározást, erőforrás allokációt, a stratégiai szemlélet torzulását, a siker tényezőinek pontatlan meghatározását, valamint a versenyelőny csorbulását idézheti elő. Porter (2007) kiemeli, hogy a támogató és a közvetett elsődleges tevékenységek költségei a legérzékenyebbek a helytelen allokációra. Aminek egyenes következménye a szolgáltatási vagy fogyasztói kör pontatlan költség- és helytelen ármeghatározása. A termelő vállalkozások mellett, a szolgáltatóiparban érintettek számára a

pontosabb és megbízhatóbb költséginformációk előállítása érdekében a stratégiai költségeljárások alkalmazását javasolják.

A vezetői számvitel módszertanának fejlesztéséhez leginkább az alábbi technikák megalkotása segített: Tevékenység alapú költségelszámolás (*Activity Based Costing - ABC*), Célköltség számítás (*Target Costing - TC*), Teljes minőségbiztosítás (*Total Quality Management - TQM*), Életciklus költségelszámolás (*Whole Life Cycle Costing - LCC*), Környezeti költségelszámolás (*Environmental Costing - EC*). Ezen módszerek és technikák áthatják a vezetői számvitel teljes folyamatát, valamint hozzájárultak annak széleskörű alkalmazásához, hiszen az egyszerűbb költség beazonosítás, készletérték meghatározás és pénzügyi ellenőrzés hangsúlya az erőforrások kedvezőbb és hatékonyabb felhasználását teszi lehetővé.

A tanulmány a szállodaipar vállalkozásainak körében összehasonlító elemzésen keresztül vizsgálja a stratégiai költségelszámolás alkalmazásának hatásait a gazdálkodás eredményességére. A tanulmány a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetségének tagsági jogviszonnyal rendelkezők körében végzett kérdőíves felmérés eredményeit az SPSS programcsomag feldolgozása segítségével elemzi.

A vizsgálódás alapját Porter munkássága révén azonosított általános versenystratégiák adják, melyre építve a tanulmány a stratégiai költségelszámolás módszertan alkalmazásának komparatív hatásvizsgálatára tesz kísérletet. Az empirikus kutatás eredményeire alapozott vizsgálat a pénzügyi eredményességi mutatók mellett kitér, a versenyképesség szempontjából meghatározó pénzügyileg nem számszerűsíthető kölcsönkapcsolatok azonosítására.

Vállalkozó karaktersvizsgálat Kárpátalja határmenti térségében

Дослідження особливих характеристик підприємців у прикордонній зоні Закарпаття

Pataki Gábor

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász, Ukrajna)

patakigabor83@gmail.com

Kárpátalja vállalkozói szerkezetének vizsgálata több tekintetben kutatásra váró feladat. Kiemelten igaz ez a nyugati határmenti térségre, ahol zömében magyar őstermelő, gazda, kis- és ritkábban középvállalkozások működnek. Az ország statisztikai adatszolgálata és feldolgozása általában véve is hiányos, kimondottan igaz ez a mikro vállalkozói szerkezetre. Ezért fontos, hogy reprezentatív kvantitatív és kvalitatív kérdőíves, s egyéb (fókuszcsoporthoz, mélyinterjú) kutatási módszerekkel kerüljünk közelebb a vállalkozói célcsoporthoz, s ismerjük meg a tevékenységükkel kapcsolatos mélyebb, ok-okozati összefüggéseket.

Az elmúlt három évben három kutatás valósult meg a kárpátaljai magyar ajkú vállalkozók körében. Részt vettem 2016-ban a fiatal vállalkozók környezeti elemzésében (szakértői és vállalkozói interjúk leíró elemzése), 2017-ben a térség családi vállalkozási formáit vizsgáltuk reprezentatív kérdőíves kutatás segítségével. 2018-ban pedig a magyarországi támogatásból megvalósuló gazdaságfejlesztési program hatását vizsgálva kérdeztük meg az érintetteket.

A három kutatási eredményből nyert információkat jelen tanulmányban annak jellemzésére hasznosítom, hogy általa egy összefoglaló vállalkozói karakter-analízis jöjjön létre. Ebben bemutatom a fiatal, és családi vállalkozások földrajzi, korosztályi, iparági, valamint technológiai- és jövedelmezőségi fejlődésének jellemrajzát. Egy átlagos vállalkozás életképét mutatom be, ezáltal természetesen jelezve a trendtől való eltérés tipikus eseteit.

A tanulmány újszerűsége abban nyilvánul meg, hogy a felhasznált vállalkozói adatbázisok, egzakt kutatások segítséget nyújtanak abba, hogy a máig hiányzó vállalkozói karaktersvizsgálat létrejöjjön.

A pénzügyi diagnosztika jelentősége az újonnan alapított vállalkozások életében

Важливість фінансової діагностики у функціонуванні новостворених підприємств

Patyi Balázs

Soproni Egyetem, Magyarország,

bali9292@gmail.com

Dr. Pataki László

Szent István Egyetem Magyarország,

pataki.laszlo@gtk.szie.hu

Dr. Illés Bálint Csaba

Szent István Egyetem Magyarország,

Illes.B.Csaba@gtk.szie.hu

Kutatásunkban az újonnan alapított vállalkozások pénzügyi diagnosztikáját végeztük el, mivel ezeknek az adatoknak az ismerete nagymértékben hozzájárulhat a vállalkozások fennmaradásához és sikeres működéséhez. A vállalatok vezetőinek és döntéshozóinak szempontjából kulcsfontosságú, hogy tisztában legyen a vállalat erősségeivel és gyengeségeivel. Az erős és a gyenge pontok feltárásnak eszköze a pénzügyi diagnosztika. Az új vállalkozásokra számos nehézség vár, amelyeknek az azonosítása és megfelelő kezelése kulcsfontosságú a vállalat jövőjének a szempontjából. Számos kockázati tényező hat a vállalkozásokra, amelyek következtében nagyon gyorsan megszűnhetnek. A kockázat feltárása mellett a jövedelmezőség elemzése is szükséges, hiszen a jövedelmező működés elengedhetetlen a növekedéshez és a fennmaradáshoz. A versengő piacon az életben maradás mellett kulcsfontosságú a növekedés és a fejlődés.

Azokat 2012-ben alapított, győri székhelyű vállalkozásokat vizsgáltuk, amelyek a Gépjármű-, motorkerékpár kereskedelme, javítása ágazatban működnek (33 cég). Azért ezt az ágazatot választottuk, mert a régióban meghatározó szerepet tölt be a járműipar, amihez szorosan kapcsolódik a kiválasztott ágazat. A vizsgálat időtartama 2012 és 2017 közötti időintervallumra korlátozódik. Az adatbázis kialakítása az e-beszámolóra feltöltött,

mérlegben, eredménykimutatásban és kiegészítő mellékletben található adatok segítségével történt. A pénzügyi diagnosztika fontosságát az is mutatja, hogy a 33 cégből 8 cég megszűnt az első 5 éven belül, így az 5 éves túlélési arány a vizsgált mintában 75,8 %-os, tehát az első 5 évben a cégek közel negyede megszűnt.

Az alkalmazott módszertan: adatbázis elemzés Excel szoftverrel, adaptálva az EkoWIN szoftver kockázati és jövedelmezőségi mix módszertanát. Az EkoWIN egy pénzügyi elemző, előrejelző és vállalatértékelő szakértői szoftver. A számítások során a jövedelmezőség és a kockázat értékelése történik, valamint a kettő segítségével egy összeműködés is készült. A kiválasztott ágazat kiváló értékeléseket kapott jövedelmezőségi és kockázati szempontból is, ennek ellenére még így is látható volt olyan terület, amire érdemes odafigyelni, javítani. Megállapítottuk, hogy az alapítás évében vannak a legkritikusabb, kedvezőtlen értékek, az ezt követő években folyamatos javulás tapasztalható. Az ágazatban működő vállalatoknak jövedelmezőségi szempontból a termelés és az értékesítés minősítésén kell javítaniuk az alapítás évében, valamint a pénzügyi realizációra is összpontosítaniuk kell. A jövedelmezőség javításánál kulcsfontosságú az árbevétel növelése és a működési költségek csökkentése. Kockázati minősítés esetén az eszközfinanszírozás és a dinamikus likviditás a kritikus pont. 2012-ben az alacsony eszközfinanszírozás kiváltó oka a folyó források (RLK+Céltartalékok+passzív időbeli elhatárolások) meghaladta a befektetett eszközöknek a nagyságát. Erre az arányra ügyelnie kell a vállalatoknak, amit a befektetett eszközök növelésével mérsékelni is tudtak az ezt követő időszakban. A dinamikus likviditás kedvezőtlen értékének az oka az alacsony adózott eredmény az RLK-hoz viszonyítva. A likviditás fontos a vállalatok életében, ezért ez egy nagyon fontos jelzés a vállalatoknak. Az adózott eredmény növelése a belső növekedés szempontjából is lényeges. Összességében a pénzügyi diagnosztika szempontjából érdemes olyan elemző programokat használni, mint például az EkoWIN hiszen a kapott értékelések alapján egyértelműen láthatók azok a területek, amelyeken még javítani kell a vállalatoknak. Az összeműködésnél is látható, hogy az alapítást követő nehézségeket gyorsan megoldották a vizsgált vállalatok és 2013-tól jó, illetve 2016-tól kiváló minősítést szereztek. Az itt kapott eredmények is alátámasztják, hogy a térségben meghatározó szerepet betöltő ágazat nagyon jól működik.

Kutatásunk eredményei segítséget nyújthatnak az újonnan alapított vállalkozások döntéshozóinak, valamint a kutatási módszertan tudományos közösségen belüli validálása esetén országos szintű és több ágazatra kiterjeszhető, általánosítható további kutatások alapját képezheti.

The usage of International Accounting Standards by Ukrainian construction enterprises: advantages and disadvantages

Використання міжнародних стандартів обліку українськими будівельними підприємствами: переваги та недоліки

Pavelko Olga

PhD, Associate Professor

National University of Water and Environmental Engineering
(Rivne, Ukraine)

o.v.pavelko@nuwm.edu.ua

Ukraine regulates the list of entities for which compilation of financial statements and consolidated financial statements according to international standards is mandatory¹.

These include companies of public interest, public joint stock companies, enterprises engaged in mining activities of national importance, as well as enterprises that carry out economic activities by types, the list of which is determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine. The listed enterprises under this document are obliged to ensure accounting in accordance with the accounting policy according to international standards. All others have the opportunity to independently determine the feasibility of using international standards.

A significant number of Ukrainian construction companies are established and actively functioning as public joint-stock companies, which is confirmed by the data of the application, and is of public interest.

According to Article 1 of the Law of Ukraine No. 996-XIV, enterprises of public interest are enterprises - issuers of securities whose securities are admitted to stock trading, banks, insurers, non-state pension funds, other financial institutions (except for other financial institutions and non-state pension funds belonging to microenterprises and small

¹ On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: the law of Ukraine of 16.07.1999 № 996-XIV. [Electronic resource]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

enterprises) and enterprises belonging to large enterprises. Thus, construction companies may belong to companies of public interest, according to the following criteria: they are issuers of securities whose securities are admitted to stock trading or large enterprises, that is, those whose rates are in accordance with Article 2 of the Law of Ukraine No. 996 -XIV on the date of the annual financial statements for the year preceding the reporting period, meet at least two of the following criteria: the book value of assets - more than 20 million euros; net income from the sale of products (goods, works, services) - more than 40 million euros; the average number of employees is more than 250 people.

Accordingly, their accounts, compiled according to the requirements of IFRS, may be interested in potential foreign investors, which will positively impact on economic development, increase the volume of activities, improve the investment climate, improve transparency of financial reporting, and improve the corporate governance system. One of the priority tasks in adapting accounting legislation to international standards is the accounting of financial results.

IAS 1 «Presentation of Financial Statements», IAS 12 «Income Taxes», IAS 33 «Earnings Per Share», IFRS 15 «Revenue from Contracts with Customers» served as a basis for the development of national standards and define the methodology of financial results accounting.

The high level of convergence of IAS and GAAP / USA in terms of income accounting and its reflection in financial statements can increase the comparability of indicators, which is a significant and promising stage in the development of accounting systems in the world, improve the accounting system and the procedure for reporting information on earnings in financial statements².

IFRS 15 has both advantages and disadvantages.

Advantages of IFRS 15 "Revenue from contracts with customers"³:

- 1) There is a universal scheme of recognition of income that can be applied to an entity of any kind of economic activity;
- 2) A detailed algorithm for recognition of income is presented, which substantially simplifies its practical testing;

² Lokhanova N. O. Облік виручки по договорах з клієнтами – нові підходи до визнання відповідно до МСФЗ 15 // Investments: practice and experience. – 2014. – № 21. – P. 38-41.

³ International Accounting Standards: [Electronic resource]. Access mode: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias>.

3) There are clearly defined criteria for recognizing income for different conditions of performance of contractual obligations (one-stage and during the period);

4) Particular attention is paid to determining the price as the basis for further recognition of revenue as a whole on the contract, as well as proceeds in respect of certain components of the contract, in contrast to the current IAS;

5) By applying IFRS 15, the problem of reconciling the requirements of income accounting standards that are provided for in IFRS and in the GAAP / USA system can be resolved.

Disadvantages of IFRS 15 "Revenue from contracts with customers":

1) The application of IFRS 15 requires a detailed review of the contractual obligations for the correct recognition of revenue. For a number of enterprises that deliver goods and perform services, provide services under a single contract, revenue recognition will not be a simple task and will require additional information, for example, with regard to prices for each component;

2) The introduction of IFRS 15 requires revisions and changes to accounting policies of the majority of enterprises, since the income indicator is a basic indicator for all companies, and approaches to its presentation in the financial statements will change substantially;

3) For domestic enterprises, the problem of how to link the rules of the new IFRS 15 and the procedure for recognizing income for tax purposes remains unresolved, since the approach adopted in the Tax Code is slightly different from IFRS 15. And given the task of maximizing accounting accounting in Ukraine accounting and taxation at the state level will be an important consideration to find ways of linking the updated criteria for recognition of income in the IFRS with the current tax practice in Ukraine.

4) An analysis of the situations of recognition of construction enterprises income indicates its recognition during the period, since the creation, revision of the asset for a long time is characteristic of construction work.

The introduction of the provisions of IFRS 15 in the activities of construction companies will affect various components, preferably - for the periods of recognition of income. Implementation of modern strategies for the development of construction enterprises in the present conditions leads to the transformation of relations with contractors, increasing attention to the conditions for the formation of contracts (construction contracts), including the conditions for the performance of contractual obligations, which affects the recognition of income and its reflection in the accounting system during a certain period.

Strategic analysis in the strategic administration of the subsidiary

Стратегічний аналіз в стратегічному управлінні дочірньою компанією

Pidlypna R., Rybakova L.

Uzhgorod Trade and Economic Institute KNTEI (Uzhhorod, Ukraine)

radmila2008@ukr.net

Strategic analysis as practical scope of activity is the informational basis for strategic planning and strategic management decisions. Updating of strategic planning at the same time provides for increased attention to strategic analysis, which is responsible for providing the necessary information and analytical support of the optimal strategies.

In particular, the problem of implementing a comprehensive strategic analysis based on financial and management accounting, analysis of core competency and efficiency of intangible assets of commercial enterprises and companies are still unresolved. The content of the strategic analysis is treated differently in the scientific literature. Most foreign authors define strategic analysis of both the preparation and evaluation of information necessary to make strategic decisions^{1, 2, 3}, or as a method of evaluating the strategic position of the business and its ability to use this position for development⁴. We agree with the opinion of prof. K.I. Redchenko, who considers the strategic analysis as the complex research of positive and negative factors that may affect the economic situation of the company in the future and how to achieve the strategic goals of the company. With strategic analysis, a comprehensive strategic plan for the company is prepared; the scientifically based, comprehensive and timely support strategic decision-making is carried out⁵. We agree that strategic analysis is a comprehensive research for the future, and its primary task is to support the strategic management decisions. Strategic analysis plays an important role in the strategic

¹ Fry J.N., Killing P. Strategic Analysis and Action, 4th ed. – Scarborough, ON: Prentice Hall Canada, 2000.

² Grant R.M. Contemporary Strategy Analysis: Concepts, Techniques, Applications. – Blackwell Publishers, 1998.

³ Sedláčková H. Strategická analýza. - Praha: C.H. Beck, 2000.

⁴ Meagher R. The IM Building Blocks // The Information Management Journal. - 2002. - January/February. - P. 26-33.

⁵ Redchenko K.I. (2002). *Stratehichnyi analiz* [The strategic analysis] Lviv: Kooposvita, 192 p.

management, or as it is often called, strategic process is one of the most important management business processes of any organization.

There are many models of strategic process, which differ by names and by the degrees of detailing, but almost every one of them includes three main phases:

- 1) strategic analysis;
- 2) strategic choice;
- 3) strategy implementation (Fig. 1).

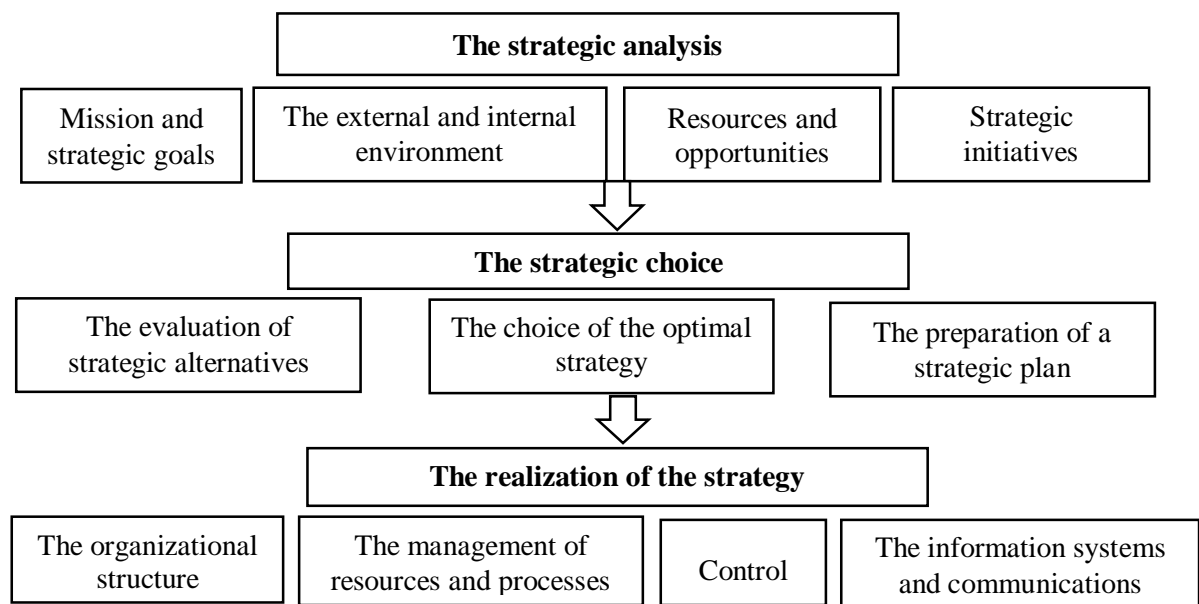

Fig. 1. The process of the strategic management (general model)

The strategic analysis as part of the strategic process ensures the formation of the mission and strategic goals of the company, the study of external and internal environment, the assessment of the available resources and opportunities and the development of the strategic initiatives that are the basis for the selection of strategic management.

The next stage (strategic choice) is to study the information provided by the strategic analysis, and determining the optimal option strategy that is fixed in the strategic plan. The strategic choice is the prerogative of the senior management of the company; other employees can only perform auxiliary functions.

At the final stage of the strategic process is the implementation of the strategy. Besides, the appropriate changes in the organizational structure of the company should be provided, an effective management of resources and processes was established, a reliable system of controls was created, a supportive information system and the system of internal communications was introduced.

**Strategic administrative accounting as a component
management system of the enterprise**

**Стратегічний управлінський облік як компонент
системи управління підприємством**

Pidlypna R., Yuhas E.

Uzhgorod Trade and Economic Institute KNTEI (Uzhhorod, Ukraine)

radmila2008@ukr.net

To prevent the risks associated with the environment is not always possible. However, better informing and operative management at the strategic level management could reduce much of the risk. In order to have the necessary input information, strategic analysis should take it as a reliable source within the company and outside. The structuring of this information is advisable to put on the system of strategic management accounting.

In order to determine the place and the role of strategic management accounting in the management of the company and to determine its relationship with strategic analysis, you must first understand the definition of the term, since economic literature can meet very different views and approaches. To begin with, at the beginning of the 2000s, the term "strategic management accounting" was missing in the majority of authoritative textbooks on management accounting. Today, the global accounting science formed two major trends; each of them has its own view of the nature and the essence of strategic management accounting.

Representatives of the first flow Bromvich, Bkhimani, Symmonds, Shenk and Hovindaraian advocate the so-called "expensive" strategic direction of accounting. This approach consists in, that the main object of the study is the costs that should be considered on a "higher", i.e. the strategic level, compared to the cost of competitors. For example, Bromwich defines MSA as a means of delivery and analysis of financial information on food markets, cost competitors and structure cost¹.

¹ Bromwich M. The Case for Strategic Management Accounting: The Role of Accounting Information for Strategy in Competitive Markets // Accounting, Organizations and Society. - 1990. - Vol 15. - No. 1-2. - P. 27-46.

Another group of scientists professes a much broader approach. Its representatives Kaplan, Norton, Hawk consider the strategic management accounting not only through the prism of financial performance, but also through the prism of intangible factors of value creation. They believe that the strategic management accounting should be seen as an accounting system designed to support the implementation of the strategy and ensuring the competitiveness of the company. Australian scientist Zahirul Hawk writes about it, that the strategic management accounting should "help the management team to make strategic decisions and to evaluate the effectiveness of the organization"² [2]. Now, these tasks are realized with the use of strategic performance measurement, facilities management competencies and process-oriented Cost Management (ABM).

We are more inclined to the view of the members of the second flow and believe that the strategic management accounting is a system of accounting designed primarily to support the implementation of the strategy. If the traditional management accounting provides information and analytical support of financial and operational management, the strategic management accounting will eliminate the information "gap" in providing strategic management.

In the scientific economic literature, several economic approaches to the appointment and functions of the strategic management accounting can be met. In particular, the Russian economists Nikolaieva O.Ie. and Aliksieieva O.V. believe that "the main function of the strategic management accounting is to provide the conditions for the most objective analysis of the effectiveness of the company and to take into account the wishes of all stakeholder groups while making strategic management decisions. In other words, the strategic management accounting should allow determining how well the organization is in terms of different interest groups"³.

With the help of MSA, the management of enterprises and companies have the opportunity to get rid of the traditional imbalance between financial and non-financial components of information support of business management. Unfortunately, as scholars as practitioners still do not fully realize the importance of MSA and its capabilities.

² Horngren C.T., Foster G., Datar S.M. Cost Accounting: A Managerial Emphasis, 10th ed. – Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2000.

³ Nikolaeva O.E., Alekseeva O.V. (2003). *Strategicheskii upravlencheskiy uchet*. [Strategic Management Accounting.] M.: Editorial URSS, 304 p.

Strategic management methods as an instrument for promoting sustainable development of the enterprise

Методи стратегічного управління як інструмент сталого розвитку підприємства

Pidlypnyi Y., Sumochko M.

Uzhgorod Trade and Economic Institute KNTEI (Uzhhorod, Ukraine)

radmila2008@ukr.net

In modern terms a major commercial enterprises management tasks is to develop sound long-term development plans based on setting clear priorities and targets. To solve this problem the analytical management function is needed like never before aimed at providing a full strategic decisions.

Leading commercial enterprises and companies are increasingly using administrative methods and approaches, which are defined as methods of strategic management for the ensuring their strategic development. This is facilitated by objective reasons, increased competition, structural changes and transformation in the industry, the use of new technologies - all these changes require from management companies and commercial enterprises, foresight and rationality in decision-making, on the one hand, efficiency and instant response on customer's requests and market needs, on the other.

In transition and market conditions every commercial enterprise builds its future independently and it can potentially expect as a success and bankruptcy. In these circumstances, the task of the enterprise is market research and identification of customer needs and thereby the ensuring of a long-term existence; defining the objectives of the company; determining the scale and specialization; establishment of the effective relationships with suppliers; ensuring the competitiveness of enterprises by means of balanced strategies and achievement of the competitive advantages; the ability to manage their own finances and the effective use of investments; determining the required staffing and its high professional level; effective management of innovation, technological and social orientation.

The practical problems solvent, related to the need for long-term operation and sustainable development of commercial enterprises, depend on manager's perception and their use of methods of the strategic management.

The leading experts in the theory and practice of management believe, that an important and dominant phenomenon in strategic management is the strategic thinking¹. Its essence lies in the awareness of purpose of the enterprise, ways to achieve it, necessarily and rapid response to changes occurring in the external and internal environment, in the formation and implementation of strategies.

Strategic thinking involves the study of consumer needs, opening new opportunities for the organization; creating the favorable conditions for its activities, and the ability to see the long-term challenges that may arise in its path in the future.

Strategic thinking is based on a sense of responsibility for the success of the chosen strategy, competitiveness and investment attractiveness of the company that should be a characteristic of managers and leading specialists of business. The strategic thinking is characterized by the ability to consistently set priorities for the development of the enterprise, focus on recognition and timely response to changes, which occur in the environment. Strategic thinking is embodied in life through specific management function that is a strategic management.

Meanwhile, in the West, according to the annual survey of world famous consulting firm Bain & Company, the most popular and effective management tool is recognized a strategic planning². This study, which covers nearly 7.3 thousand of companies from 70 countries, allows to see that the leadership of the majority of western foreign companies (79%) giving the priority to strategic planning. In addition, the list of the most popular management tools includes the customer relationship management (CRM), benchmarking, the analysis of key competencies, growth strategy, balanced scorecard (Balanced Scorecard) and a number of other tools that are usually related to the field of strategic management.

¹ Fatkhutdinov R.A. (1998). *Stratehicheskyi menedzhment* [Strategic management] Vol. 2, ZAO «Byznes-shkola «Yntel-SynteZ, 416 p.

² Management Tools and Trends 2017. - Bain & Company, 2018.

**Фінансова звітність об'єднань співвласників
багатоквартирних будинків: порядок складання та
подання**

**A társasházak pénzügyi beszámolóka: összeállítási rendje és
nyilvánosságra hozatala**

Піхняк Т.А.

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
(Хмельницький, Україна)
T.pihnyak@gmail.com

Для ефективного функціонування організацій у сфері обслуговування житла необхідним є формування комплексного інформаційного забезпечення, що вимагає обґрунтування методичних підходів та практичних рекомендацій до організації обліку та складання фінансової звітності. Основним джерелом інформування зовнішніх і внутрішніх користувачів є фінансова звітність.

Однак, слід зауважити, що в Україні досі не розроблено відповідні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) для об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) як неприбуткових організацій, відсутні методичні рекомендації щодо організації бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю, що має безпосередній вплив на отримання керівництвом своєчасної і високоякісної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

ОСББ, як юридична особа, на підставі даних бухгалтерського обліку складає фінансову звітність. Згідно ч. 6–7 ст. 4 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» ОСББ є неприбутковою організацією, яка не має на меті одержання прибутку для його розподілу між співвласниками¹.

¹ Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон від 29.11.2001 № 2866-III // «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-14/ed20011129> (дата звернення: 23.02.2019).

Організація, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності такими підприємствами регламентується нормами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»², Законом України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»³, П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»⁴, Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, Методичними рекомендаціями⁵, іншими нормативно-правовими актами.

Спеціальної форми фінансової звітності для ОСББ не встановлено. Для неприбуткових організацій устанавлюється скорочена за показниками фінансова звітність (п. 2 ст. 11 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»)⁶. Фінансова звітність ОСББ включає: баланс (форма 1-м або 1-мс), який заповнюється за даними оборотного балансу або оборотно – сальдової відомості та звіт про фінансові результати (форма 2-м або 2-мс). Оскільки доходи в об'єднанні співвласників багатоквартирного будинку визначаються у сумі витрат звітного періоду, зазначені показники у даній формі звітності повинні бути однаковими і фінансовий результат дорівнювати нулю. Форма і порядок складання балансу та звіту про фінансові результати визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»⁷.

Неприбуткові організації, у тому числі ОСББ, що відповідають вимогам п. 133.4 ст. 133 Податкового кодексу⁸, подають Звіт про використання доходів

² Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-ХІV (в редакції від 30.09.2015 р.). Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 17.01.2019).

³ Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон від 29.11.2001 № 2866-III // «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-14/ed20011129> (дата звернення: 23.02.2019).

⁴ Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/print1454504925924827>(дата звернення 12.01.2019).

⁵ Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку в об'єднаннях співвласників багатоквартирних будинків. Проект Наказу Міністерства з питань житлово-комунального господарства. URL: <https://zakon.help/article/metodichni-rekomendacii-z-buhgalterskogo-obliku-v>. (дата звернення 10.03.2019/).

⁶ Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-ХІV (в редакції від 30.09.2015 р.). Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 17.01.2019).

⁷ Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/print1454504925924827>(дата звернення 12.01.2019).

⁸ Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>(дата звернення 12.02.2018).

(прибутків) неприбуткової організації. Слід звернути увагу на те, що Звіт прирівнюється до податкової декларації - документа, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування або сплата податкового зобов'язання або відображаються обсяги операції, доходів (прибутків), щодо яких податковим та митним законодавством передбачено звільнення платника податку від обов'язку нарахування і сплати податку і збору.

З 01.01.2017 р. ОСББ зобов'язані складати та подавати разом зі Звітом до контролюючих органів фінансову звітність, яка є додатком та невід'ємною частиною Звіту (до 01.01.2017 р. фінансова звітність подавалася за бажанням).

Одержувачами фінансової звітності ОСББ є:

- органи статистики - спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, у складі якого форма № 1 мс «Баланс» та форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати»;

- державний реєстратор – форма № 1-мс «Баланс» та форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати»;

- співвласники ОСББ - спрощені фінансові звіти (форма № 1 та форма № 2), які подає ОСББ;

- трудовий колектив ОСББ - спрощені фінансові звіти (форма № 1 та форма № 2), які подає ОСББ;

- Державна податкова інспекція - Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації.

Податковим (звітним) періодом для неприбуткових організацій є рік. Це означає, що Звіт за базовий податковий (звітний) період – календарний рік подається протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року. Звіт складається у порядку, визначеному ст. 48 Податкового кодексу, у гривнях. Дані, наведені у Звіті, повинні ґрунтуватися на даних бухгалтерського обліку.

До органів статистики фінансова звітність подається до 28 лютого року, наступного за звітним, а Державному реєстратору – до 1 червня року, наступного за звітним.

Достовірність даних у звітності підтверджується підписами керівника і головного бухгалтера та засвідчується печаткою (за наявності)⁹.

Звіти до контролюючих органів подаються: особисто платником податків або уповноваженою на це особою, засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів щодо електронного документообігу та електронного цифрового підпису.

За неподання (порушення строків подання) фінансової звітності державним органам передбачена адміністративна відповідальність для посадових осіб підприємства. Оштрафованих може бути двоє (керівник і головний бухгалтер) або один у разі, коли відповідно до статуту чи інших внутрішніх документів підприємства обов'язки з ведення бухгалтерського обліку взяв на себе керівник підприємства. Відповідальність за неподання або несвоєчасне подання податкової звітності передбачено п.120.1 ст.120 Податкового кодексу України¹⁰.

Таким чином, для прийняття керівництвом управлінських рішень використовуються дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, і є зрозумілими для користувачів. Джерелом такої інформації є фінансова звітність. Організація бухгалтерського обліку в ОСББ, складання та подання звітності за результатами діяльності має здійснюватися відповідно до нормативних документів, що регламентують ведення бухгалтерського обліку та складання звітності в Україні.

⁹ Ярмоловський Ю. ОСББ: облік та звітність. Вісник Офіційно про податки. 2017. № 40 (944). URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006123-osbb-oblik-ta-zvitnist> (дата звернення 05.04.2019).

¹⁰ Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>(дата звернення 12.02.2018).

Інформаційні ресурси мережі Internet як джерело стійкого розвитку підприємств

Az internetes információforrások, mint a vállalkozások fenntartható fejlődésének forrásai

Пілявський В.І.

Міжнародний університет бізнесу і права (Київ, Україна)

mpm0907_1949@ukr.net

Сучасні умови роботи з виробничими, маркетинговими і фінансовими елементами потенціалу підприємства все більше залежать від інформаційного забезпечення і супроводу його діяльності. Інформаційні ресурси використовуються для управління персоналом, розвитку переваг підприємства, у тому числі і нематеріальних і інше. У зв'язку з широтою охоплення впливу інформаційних ресурсів виникає необхідність постійно їх оновлювати і поглиблювати для своєчасного виявлення проблем соціального, емоційного, психологічного характеру і відповідно на них реагувати, що дозволить мінімізувати або не допустити конфлікти в колективі, підвищити продуктивність праці і знизити виробничий брак, підвищити продуктивність і результативність праці.

Індикатором соціально-психологічного стану і мотиваційного настрою співробітника можуть бути його емоції, поведінка, конфліктність, манери і способи самореалізації – як форма відображення дійсності, сучасних трендів в поведінці. Дотримання ритуалів, норм і правил так само є формою прояву емоційного стану персоналу. Емоційний стан можна розпізнати і по легкості слідуванню і підпорядкуванню моді, легкості зміні трендів. Вивчення таких індикаторів поведінки дозволяє своєчасно виявити соціально-психологічний стан і мотиви персоналу, своєчасно розпізнати конфліктні ситуації підвищити продуктивність і результативність праці.

Одним із важливих джерел інформаційних ресурсів є мережа Internet. За даними міжнародного агентства We are social яке спеціалізується на дослідженнях в сфері медіа згідно звіту «Digital» 2018 в Україні інтернетом користуються 25,59 млн жителів, що складає 58 % населення країни. Із них мобільний інтернет використовують 18,7 млн українців, або 42 % населення. Соціальні мережі використовують 29 % жителів. З січня 2017 року по січень 2018 року кількість користувачів соцмереж Facebook збільшилось на 71 % і складає 13 млн населення, а

кількість інтернет користувачів збільшилось на 17 % (4 млн чол.). Згідно статистики кожен день інтернетом користується 72 % користувачів, мінімум один раз в тиждень – 21 %, мінімум раз за місяць 4 %, менше чим один раз за місяць – 2 % користувачів¹.

Структура інформаційного забезпечення підприємства все більше залежить від ресурсів мережі Internet. Ресурси цієї мережі мають багато ролей і значень для підприємств, виконують декілька завдань і функцій для нього. Інтернет сприяє фінансовою, інноваційною, виробничою, маркетинговою і іншим видам діяльності, забезпечує зростання вартості нематеріальних активів, тим самим забезпечуючи безпеку розвитку підприємства і його конкурентоспроможність. Одночасно інтернет несе загрози і небезпеку підприємству, руйнуючи його конкурентоспроможність. Неможливість відмови від використання ресурсів мережі Internet в розвитку конкурентоспроможності підприємства обумовлює необхідність виявлення і зіставлення переваг і шкоди від його використання, а так само пошуку варіантів забезпечення безпеки використання ресурсів мережі Internet для стійкого розвитку підприємства.

Безумовно, можливості комп'ютера, програмного забезпечення і ресурсів мережі інтернет мають для будь-якого сучасного підприємства масу позитивних значень, характеристик і процесів. Мережа Інтернет є для багатьох підприємств джерелом прибутку і місцем роботи. Інтернет – глобальна мережа, що об'єднує системи комунікацій всього світу, для обміну інформацією, даними. Можливості сучасних програм, мови і протоколи дозволяють передавати по засобах мережі Інтернет усі види інформації: тексти, зображення, креслення, звуки і відео. Сьогодні, робота персоналу все частіше пов'язана з використанням Інтернет ресурсів. Інтернет має ряд позитивних характеристик для підприємства. Важлива і результативна сфера використання можливостей мережі Інтернет використовується у сфері виробництва і торгівлі.

Ресурси мережі Інтернет закрити неможливо, і, напевно, недоцільно. Для підприємств – це майданчик і інструмент роботи, джерело прибутку. Для населення – місце роботи, засіб і предмет праці. Позитивні ролі мережі в соціально-економічному житті суспільства: Інтернет як місце роботи, як засіб зв'язку і спілкування, об'єкт інвестицій, засіб організації і об'єднання людей, суспільств, стимул для творчості та освіти, сфера розваг, джерело інформації для досліджень і аналітичної роботи. Для держави – сфера впливу і дії на маси, інструмент формування громадської думки. Інтернет є важливою сферою економічного розвитку країни, національної економіки

¹ We are social: мобільним інтернетом користуються 42 % українців – Режим доступу: <http://mresearcher.com/2018/02/we-are-social-mobilnym-internetom-polzuyutsya-42-ukraintsev.html>

– він генерує додаткову вартість, продукту, створює робочі місця, містить інформаційні ресурси. Тому це важлива частина економічної системи, що є її позитивною характеристикою. Інтернет ресурси сприяють зростанню капіталу і виділяють окремі джерела заробітку в мережі і для мережі: створення сайтів, продаж інфо-продукта. товарів інтернет-магазину, реклама, програмування, виробництво комплектуючих і комунікацій, створення майданчиків для розважальних, творчих, науково-виробничих цілей. Супутніми є заробітки на опитуваннях.

До позитивних аспектів мережі Internet можна віднести її як потужний і швидкий засіб зв'язку, з великими можливостями і різноманітністю: електронна пошта, соціальні мережі, засоби спілкування: ICQ, Skype, Viber, WhatsApp.

Співробітники підприємств та установ у всьому світі користуються доступом до соціальних мереж у робочий час. Так, у Англії в цілому 55 % британських службовців визнали, що для особистих цілей користуються доступом до соціальних мереж на роботі та витрачають на це значний час². В Україні онлайн-ресурси співробітники підприємств у робочий час для власних потреб використовують у 31 % випадків – інформаційні ресурси у 22 % - соціальні мережі, персональні сайти і блоги³. За результатами опитування у 2016 році тільки 7 % респондентів були найбільш стійкі і на роботі не відволікалися на віртуальні спокуси. Ще 30 % дозволяють собі півгодини поглянути на те нове і цікаве, що відбувається. Десь 26-27 % захоплюються інтернетом до години і така ж кількість від 1 до 3 годин. А 11 % використовують більшу частину робочого часу на розваги в інтернеті. Із них 8 % вказали період до 5 годин і 3 % більше 5 годин щоденно. Опитуваних (63 %) абсолютно нормально відносяться до такого положення справ та вважають, що їм потрібне перезавантаження і тільки 19 % хочуть використовувати час більш продуктивно⁴.

Аналіз соціологічного опитування показав, що персонал підприємства приділяє увагу Інтернету, як одному із найбільш ефективних каналів поширення інформаційних ресурсів. Ступінь використання віртуальної мережі в комунікативній діяльності підприємств збільшуватиметься і надалі⁵. Для агропромислових підприємств цьому буде сприяти розвиток електронної комерції щодо просування готової продукції на глобальні ринки.

² В Британії компанії из-за соцсетей потеряли миллиарды фунтов Режим доступа: <http://podrobnosti.ua/2010/08/06/706483.html>.

³ Украинцы тратят на интернет-серфинг большую часть рабочего времени [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.nr2/kyev/2011/04/15/327295.html>.

⁴ Как использовать любовь сотрудников к социальным сетям на благо компании [Електронний ресурс] – Режим доступа: [http://reat.ua/Statti/0_Index.php?ind=48589].

⁵ B2B компании: ориентация на социальный маркетинг [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.sostav.ua/2010/06/04/32014.php>.

**Удосконалення управління компанією на основі
автоматизації бізнес-процесів**

**A vállalat irányítás fejlesztése az üzleti folyamatok
automatizálásának segítségével**

к.е.н., проф. Пойда-Носик Н.Н.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)

ninapn74@gmail.com

Протягом останніх років інтерес до автоматизації бізнес процесів значно зріс як у теоретичних дослідженнях, так і в практичній площині. Не залишається сумнівів, що час конкуренції на рівні продуктів і послуг відходить у минуле. Конкуренція зміщується у площину бізнес-систем. Все більше власників і менеджерів розуміють, що головним джерелом сталого розвитку компанії і стабільного зростання фінансових результатів стає ефективна модель управління бізнесом, в основі якої лежать систематизовані, оптимізовані і правильно організовані бізнес-процеси.

Багато вітчизняних компаній впроваджують процесне управління в свою систему менеджменту. Все частіше в бізнес-середовищі обговорюються переваги процесного управління, тему вдосконалення бізнес-процесів зачіпають практично на кожному бізнес-форумі чи конференції. Власники і керівники господарюючих суб'єктів звертаються до консультантів, зазвичай, з конкретною проблемою – процеси в бізнесі не налагоджені, співробітники роблять помилки, не вистачає прозорості в управлінні. Виникає необхідність пошуку найбільш оптимальних з точки зору затрат та впливу на ефективність компанії систем автоматизації бізнес-процесів.

У загальному розумінні автоматизація бізнес-процесів представляє собою впровадження програмної системи, яка виконує типові процедури на основі сучасних алгоритмів. Йдеться про складання і виписку документів, контроль виконання облікових, складських і логістичних операцій. Завдяки цьому рівень ефективності роботи компанії якісно підвищується. Глобалізація і віртуальні платформи, доступні

навіть з мобільного телефону, перетворили «механізацію виробництва» у «digital-управління підприємством».

Серед найбільших переваг введення автоматизації бізнес-процесів можна назвати:

- виключення рутинної та одноманітної ручної праці;
- інформація обробляється і передається набагато швидше;
- в єдиному інформаційному просторі обслуговуються окремі підрозділи або все підприємство;
- запрограмовані звіти і документи складаються автоматично;
- зростає зручність оперування базами даних, а робота стає більш точною, повною і несуперечливою;
- підрозділи або вся компанія зводяться до єдиного комплексу, який об'єднує регулярний стандартизований документообіг та інформаційно-нормативну базу.

По суті, будь-яка інформаційна система покликана забезпечити ІТ-підтримку якої-небудь більш-менш значущої сукупності функцій бізнес-процесу, і в цьому сенсі може вважатися системою його автоматизації. Наприклад, ERP-система здійснює ІТ-підтримку процесу випуску виробів, а CRM-система в підсумку керує процесом продажів. Однак, є окремий клас додатків, сама назва яких вказує на те, що вони призначені для автоматизації бізнес-процесів. До них можна віднести workflow-системи, системи моделювання бізнес-процесів і власне системи BPM (Business Process Management), які, як видно з назви, безпосередньо покликані автоматизувати різноманітні бізнес-процеси¹.

Для вивчення досвіду автоматизації бізнес-процесів була обрана виробнича компанія ТОВ «Вуд Палеттен Експрес Сервіс», основним видом діяльності якої є виробництво дерев'яної тари у Закарпатській області та експорт у країни Європи. Компанія перебуває в стадії трансформації і має успішний досвід впровадження ряду інформаційних систем, серед яких:

1) "Управління невеликою фірмою" (УНФ 1С) - це готове рішення для управління та обліку на підприємствах малого бізнесу. У програмі реалізовано все найнеобхідніше для управлінського обліку, контролю, аналізу та планування. Рішення

¹ Андреев В. [Автоматизация бизнес-процесів – світле майбутнє вітчизняних компаній](http://easy-code.com.ua/2011/04/avtomatizaciya-biznes-procesiv-svitlye-majbutnye-vitchiznyanix-kompanij/) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://easy-code.com.ua/2011/04/avtomatizaciya-biznes-procesiv-svitlye-majbutnye-vitchiznyanix-kompanij/>

не перевантажено зайвої функціональністю, його можна легко налаштувати на особливості організації управління та обліку в компанії - це забезпечує можливість "швидкого старту" і зручність щоденної роботи. Широкий спектр звітів забезпечує власникам, керівникам і співробітникам можливість швидко отримувати інформацію - в зручній для роботи і прийняття рішень формі, з необхідною оперативністю і деталізацією.

2) Бітрікс24 – CRM-система, яка допомагає керівнику вибудувати в своєму колективі ефективну роботу. Ділове спілкування між співробітниками, облік і контроль робочого часу, корпоративний чат, загальний диск з доступом до спільних файлів, зручний календар, регулярна звітність перед керівником, автоматизація бізнес-процесів, структура компанії із вибудованою власноруч ієрархією - це не весь функціонал Бітрікс24. Основне призначення цього інструменту – це управління клієнтською базою через доступні канали зв'язку (телефонію, соціальні мережі, електронну пошту, власний сайт тощо).

3) Business Studio - програмний продукт для моделювання бізнес-архітектури компанії (Business Architecture). Основне завдання, яке вирішує Business Studio - це створення комплексної моделі бізнесу, що містить наступні елементи:

- Стратегія (Система цілей і показників їх досягнення).
- Модель бізнес-процесів і їх KPI.
- Організаційна структура.
- Ресурси і документи.
- Інформаційні системи.

В частині створення моделей бізнес-процесів Business Studio базується на методології SADT (Structured Analysis & Design Technique), в тому числі підтримує нотацію моделювання бізнес-процесів IDEF0, а також нотації Basic Flowchart (Процес), Cross Functional Flowchart (Процедура), Event-Driven Process Chain (EPC), Business Process Management Notation (BPMN). В частині створення системи цілей і показників підтримується методологія створення Збалансованої системи показників Нортон і Каплана. З базовими методиками структурного аналізу та моделювання бізнес-процесів можна ознайомитись в праці².

² Данченко О.Б. Практичні аспекти реінжинірингу бізнес-процесів / О.Б. Данченко. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 238 с.

Сильною стороною продукту є інтегрованість - в одному інструменті зібрані найбільш затребувані методики і технології: BSC / KPI, моделювання бізнес-процесів, імітаційне моделювання, функціонально-вартісний аналіз, підтримка СМК.

Загалом, продукт доцільно використовувати в проектах реорганізації бізнесу, оптимізації та регламентації бізнес-процесів, впровадження комплексних інформаційних систем (ERP, CRM, ECM і ін.)

4) ERP-система Odoo - сервіс, який зводить управління компанією в одну програму і дозволяє здійснювати: контроль воронки продажів, відстеження робочої телефонії, відправлення, підписування комерційних пропозицій відразу за посиланням, створення сайтів. Впровадження цієї системи повинно завершитися у вересні 2019 року.

Незважаючи на величезну кількість переваг, автоматизація бізнес-процесів має свої слабкі сторони. Виробнича система значно ускладнюється і з'являється маса нових елементів, з якими співробітники компанії можуть бути незнайомі, що викликає необхідність витратити час на їх навчання. Складнощі можуть з'явитися при перенесенні інформації в нову базу даних. Ця процедура вимагає підвищеної уваги, оскільки навіть незначна помилка може спотворити облікові дані. Крім того, у штаті повинен бути програміст, що володіє спеціальними знаннями (наприклад, якщо автоматизується бухгалтерія, то він повинен бути в курсі чинного законодавства в даній сфері).

Часто аналогічні проекти у вітчизняній практиці не досягають свого успіху. Переважна більшість компаній у спробі вибудувати оптимальні бізнес-процеси і впровадити сучасні інформаційні системи для їх автоматизації стикаються з різними проблемами. Частина проектів не знаходить реального втілення через відсутність зацікавленості керівництва в процесах автоматизації, відсутність бюджету на впровадження бізнес-процесів, неготовність до змін в алгоритмі роботи компанії. Часто немає розуміння того, що робота з бізнес-процесами - це не разовий проект, і процеси вимагають перманентного аналізу і оптимізації. Іншим фактором також є насадження нових алгоритмів роботи «зверху вниз» без навчання співробітників – тоді виникає внутрішній супротив змінам, який необхідно долати шляхом проведення тривалих роз'яснень.

Варто зауважити, що труднощі носять зазвичай тимчасовий характер і нівелюються перевагами, які в підсумку приносить автоматизація. Згодом недосконалої інформаційної та фінансової баз згладжуються, а працівники з часом усвідомлюють переваги нових змін в процесах управління.

Для того, щоб впровадження процесно-орієнтованого підходу в управлінні бізнес-процесами було ефективним, керівництву необхідно³:

- 1) бачити і виділяти процеси як послідовність взаємопов'язаних дій,
- 2) вимірювати і аналізувати результати процесів,
- 3) чітко контролювати зв'язок результатів з ресурсами, необхідними для їх досягнення,
- 4) вживати заходів щодо постійного вдосконалення процесів.

При здійсненні цих заходів ефект від впровадження процесного підходу та автоматизації бізнес-процесів буде очевидним для підвищення ефективності роботи компанії та посилення її конкурентної позиції.

Це дозволить, по-перше, раціонально розподіляти і використовувати фінансові і людські ресурси і отримувати необхідні результати з меншими затратами. По-друге, істотно підвищить мотивацію персоналу на всіх рівнях компанії, оскільки персонал буде бачити більш впевнені й обґрунтовані рішення керівництва. В результаті задача побудови чітко злагодженої бізнес-системи, що сприяє стійкому зростанню і поліпшенню фінансових результатів бізнесу, перетвориться в планомірну і досяжну місію.

³Кочнев А. Как внедряют бизнес-процессы: семь основных этапов [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.e-xecutive.ru/management/practices/1985285-kak-vnedryat-biznes-protsessy-sem-osnovnyh-etapov>

A vidékgazdaság erőforrásproblémái három magyarországi kistérség vizsgálata alapján

Ресурсні проблеми сільських територій на прикладі дослідження трьох угорських мікрорегіонів

Póla Péter

MTA KRTK, Eötvös József Főiskola (Baja, Magyarország)

pola@rkk.hu

A vidék sokszínűsége bár az egységes elemzést megnehezíti, a fejlesztésre számos lehetőséget kínál. A vidék mindenütt, így Magyarországon is mozaikos. Fejlett, komoly fejlődési potenciállal rendelkező vidéki tereket és hátrányos, a fejlesztések forrásait jelentő hagyományos tőkeelemekkel rendkívül gyengén ellátott térségeket egyaránt - akár térben egymáshoz nagyon közel is találunk. Melyek a fejlődés hajtóerői ma az Európai Unió perifériáin? Melyek azok az elemek, amelyek megléte segíti a fejlesztési folyamatot, lehet-e, s hogyan lehet az erőforrások, adottságok tudatos fejlesztésével a hátrányos térségekben is változást generálni? Ezekre a kérdésekre három, eltérő adottságokkal rendelkező és eltérő fejlettségű vidéki térség vizsgálata során keresem a választ. A hagyományos tőkeelemek mellett megjelennek újszerű tőkeelemek (társadalmi tőke, területi tőke), a közösségfejlesztés kihívásai is.

Соціальний аспект брендингової діяльності в умовах гібридної війни

A márkaépítési tevékenység társadalmi aspektusai egy hibrid háború feltételeiben

Поплавська В.В.

Державний університет «Житомирська політехніка»

(Житомир, Україна)

poplavskaya.v.24@gmail.com

В сучасних умовах жорсткої конкуренції придбати конкурентні переваги можна за рахунок невлених, емоційних характеристик, які досягаються за допомогою бренду. Бренд дозволяє залучати та утримувати як клієнтів, так і партнерів, що забезпечує компаніям подальше зростання та дає можливість розширення ринку і збільшення прибутку. До роботи з розвитку брендингу відносяться і заходи, що здійснюються в рамках корпоративної соціальної відповідальності. Сьогодні соціальна активність стає нормою для компаній, проте розуміння і підходи до неї в різних організаціях різні. Для початку розглянемо поняття корпоративної соціальної відповідальності та її вплив на бренд організації. Бренд - це особлива назва або символ, призначений для ідентифікації товарів або послуг одного продавця або групи продавців, а також для диференціації цих товарів або послуг від схожих продуктів конкурентів¹.

Корпоративна соціальна відповідальність (далі – КСВ) направлена на досягнення сталого розвитку за рахунок вибудовування взаємин з основними стейкхолдерами компанії. КСВ заснована на тому, що компанія виконує додаткові функції, які законодавчо не прописані, наприклад, багато компаній інвестують кошти в заходи по мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Вперше про корпоративну соціальну відповідальність заговорили в американських компаніях.

¹ Аакер А.Д. Стратегическое рыночное управление / Д. Аакер .- 7-е изд.- СПб Литер, 2002 - 544с. [Електронний ресурс] URL: <https://docplayer.ru/48952488-Aaker-d-strategicheskoe-rynochnoe-upravlenie-7-e-izd-per-s-angl-pod-red-s-g-bozhuk-spb-piter-s-il.html> (дата звернення 21.03.2019)

Зараз лідерами за масштабами застосування та ефективності КСВ програм вважаються європейські організації. У країнах Азії концепція КСВ вважається досить новою. Однак, все більше компаній з різних країн визнають необхідність впровадження різних програм корпоративної соціальної відповідальності, вважають її невід'ємним елементом своєї діяльності.

В Європі поняття корпоративної соціальної відповідальності визначається, як концепція інтеграції турботи про соціальне та екологічне розвитку в бізнес-операціях компаній у взаємодії зі своїми акціонерами і зовнішнім середовищем². Корпоративна соціальна відповідальність - це концепція, відповідно до якої організації враховують інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив їх діяльності на фірми та інші зацікавлені сторони суспільної сфери³. У Міжнародному стандарті ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» КСВ визначається як відповідальність організації за вплив своїх рішень та діяльності на суспільство і навколишнє середовище через прозору та етичну поведінку⁴. КСВ включає в себе два елементи: виконання законодавчо визначених зобов'язань; добровільні, пов'язані з етичними, моральними зобов'язаннями, витрати на різні соціальні потреби⁵.

В умовах нарощення конкуренції нематеріальні активи стають все більш важливими конкурентними перевагами. Ініціативність в області КСВ може зробити істотний вплив на репутацію компанії, на її імідж і бренд, а значить, буде сприяти залученню інвестицій, оскільки інвестори оцінюють не тільки економічні, а й екологічні і соціальні показники компаній. Зараз компанії пропонують широкий асортимент товарів і послуг і для сучасних споживачів все більше значить не сам продукт, а позиція бренду, оскільки покупцям важливо не тільки задовольняти свої потреби, а й відчувати якусь соціальну значимість. Дослідники в області реклами відзначають, що метою нового покоління стає не просто споживання, а споживання

² Корпоративна соціальна відповідальність. Новая философия бизнеса: Учебное пособие. – М.: Внешэкономбанк, 2011. – 56 с. [Електронний ресурс] URL: <https://xn--90ab5f.xn--p1ai/common/upload/files/veb/kso/ksobook2011.pdf> (дата звернення 27.03.2019)

³ Корпоративна соціальна відповідальність [Електронний ресурс] URL <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 26.03.2019)

⁴ Корпоративна соціальна відповідальність. Новая философия бизнеса: Учебное пособие. – М.: Внешэкономбанк, 2011. – 56 с. [Електронний ресурс] URL: <https://xn--90ab5f.xn--p1ai/common/upload/files/veb/kso/ksobook2011.pdf> (дата звернення 27.03.2019)

⁵ Подопрігора М.Г. Деловая этика. Учебное пособие. Таганрог: Издательство ТТИ ЮФУ, 2012-116 с. [Електронний ресурс] URL: <http://mmlib.net/knigi/delovaya-etika/kniga-48/> (дата звернення 26.03.2019)

брендів як чуттєвих образів, що стає формою подання себе іншим людям (організаціям) і комунікацій з ними.

КСВ викликає громадський резонанс, формує настрої громадськості і забезпечує компанії репутацію. Успішні бренди засновані на уявленнях про компанію, як про надійного партнера, гідному місці роботи, що також є частиною програм корпоративної соціальної відповідальності. Тому сьогодні завдання будь-якої компанії, що прагне до лідируючих позицій, - це не тільки підтримка цінності бренду, але і дотримання стандартів ділової поведінки, які відповідають очікуванням споживачів.

Дуже важливо у складній політичній та економічній ситуації в Україні, щоб бізнес не скорочував свої соціально відповідальні програми, а навпаки робив їх максимально ефективними в умовах гібридної війни. В цілях розвитку взаємодії підприємств, держави та місцевої громади необхідним є обґрунтування необхідності побудови стратегії соціально відповідальної діяльності підприємств в частині надання благодійної допомоги учасникам антитерористичної операції, сім'ям поранених та загиблих. Управління підприємством вимагає систематичної інформації про господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, про фінансові результати діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, що узагальнюються у фінансовій звітності, яка використовується не тільки для економічного аналізу діяльності окремого підприємства з метою одержання інформації, необхідної для управління, а й для узагальнення результатів масштабів економіки загалом⁶.

Таким чином, корпоративна соціальна відповідальність - це стратегія ефективного розвитку організації на ринку, яка сприяє збільшенню доходів компанії, що є багато в чому конкурентною перевагою фірми, та формує позитивну думку, репутацію організації в суспільстві.

⁶ Бухгалтерські наукові дослідження в ЖДТУ.Т.5: Розвиток концепції бухгалтерського обліку і оподаткування в умовах гібридної війни: монографія/ за за. Ред. [із передм.]І.В. Жиглей, С.Ф. Легенчука. – Житомир: ЖДТУ, 2018. – 44-45с.

Вплив маркетингових комунікацій на ведення бізнесу

A marketingkommunikációk hatása az üzletvitelre

д.е.н., проф. Реслер М.В.

Мукачівський державний університет (Мукачево, Україна)

reslermarina76@gmail.com

Значні трансформації в тактиці ведення бізнесу, що відбуваються паралельно зі світовими глобалізаційними процесами, вимагають від менеджерів підприємств прийняття важливих управлінських рішень, які більшою мірою ґрунтуються на обробці облікової інформації. Реформування та відкритість вітчизняної економіки вимагають формування нового підходу до ведення бізнесу, його структуризації та розвитку в умовах конкуренції на ринках. Особлива увага приділяється використанню маркетинговим комунікаціям на підприємствах.

Проблеми використання окремих новітніх інструментів маркетингової комунікаційної політики досліджувалися у працях Александрович С., Бикової Д.А., Ілляшенка С.М., Кузнецової Е.Ю., Левитаса А., Лисеніної С.А., Мороз Л.А., Пономарьової А., Третьякової Т.С., Шехайтлі К.М., Дж. К. Левінсона, П. Форсіта, Дж. Роса та ін. Ними розглянуто окремі інструменти малобюджетного маркетингу, показано їх переваги як для малих підприємств, так і для середнього бізнесу, досліджено тенденції застосування новітніх інструментів маркетингових комунікацій та досліджено міжнародний досвід використання малобюджетних технологій у комплексі маркетингових комунікацій.

В умовах економічної кризи все більшої популярності набуває “партизанський маркетинг”, який автори називають ще “малобюджетним”, “маловитратним” маркетингом. Під малобюджетним маркетингом будемо розуміти весь комплекс дій із взаємодії з ринком відповідно до стратегії мінімізації інвестицій в маркетингові заходи або в умовах недостатньої кількості персоналу, обмеженого маркетингового бюджету, або меншого по відношенню до аналогічних компаній. Ця стратегія може бути ефективною передусім для невеликих фірм, які діють на ринку за тими принципами, за якими воюють партизани. Замість “важкої зброї” (дорогих

рекламоносіїв) використовується “легка” (малобюджетна реклама чи інші елементи комплексу просування). Головною відмінністю партизанського маркетингу від звичайного вважається використання можливостей креативного мислення в сукупності з деякими дуже простими методами просування товарів чи послуг, замість того, щоб витратити багато грошей на рекламу.

Значення малобюджетних маркетингових комунікацій в просуванні товарів і послуг на ринку досить велике. Найголовніше - правильно їх провести, щоб у результаті вони стали досить ефективними, сприяли збільшенню продажів або популярності послуги. Застосування та реалізація малобюджетних інструментів маркетингових комунікацій надає можливість підприємствам малого та середнього бізнесу в удосконаленні маркетингової діяльності, оптимізації бюджету маркетингу, використанні додаткових інструментів конкурентної боротьби. Малобюджетні технології та інструменти маркетингових комунікацій є перспективним елементом комплексу маркетингу, оскільки вони визначаються економічністю і значимістю результату¹.

До малобюджетних технологій відносять не найдешевші і низькопробні інструменти й технології, що приводять до незначних результатів та нестабільного іміджу підприємства, а навпаки, велика кількість дрібних інструментів, які приносять певний позитивний результат.

Виникнення та розвиток малобюджетних технологій переважно пов’язано з наступними передумовами:

- виникнення кризових явищ в економіці країни змушує малі та середні підприємства економити засоби та знижувати витрати;
- розвиток малого та середнього бізнесу в Україні супроводжується обмеженим бюджетом на маркетингову діяльність та дефіцитом персоналу сфери маркетингу на підприємстві;
- поява альтернативних, нетрадиційних технологій маркетингових комунікацій, які дозволяють успішно впливати на цільову аудиторію².

¹ Александрович С. Букварь по маркетингу. Выпуск 2, 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://mb.tomsk.ru/static/files/archive/books/bukvar/bukvar_po_marketingu_vypusk2.pdf

² Безуглова М.Н. Проблемы осуществления маркетинговых коммуникаций в условиях дефицита бюджета / А.С. Петренко, М.Н. Безуглова // Экономика и социум. – 2014. – №1 (10) [Электронный ресурс].

Як показує практика, малобюджетні комунікації використовують не лише підприємства малого бізнесу чи дрібні компанії. Великі компанії також нерідко використовують подібні інструменти комунікацій.

Малобюджетні комунікації зазвичай використовують коли³:

- рекламодавець – невелике підприємство;
- підприємство тільки почало свою діяльність і/або потребує залучення клієнтів;
- для великої рекламної акції недостатньо фінансів;
- підприємство не має власного спеціаліста з реклами і PR, і немає засобів для звернення до рекламного агентства;
- у підприємства на даному сегменті ринку з'явилися конкуренти.

Як уже було сказано раніше, успішна малобюджетна рекламна кампанія потребує нестандартного підходу. Це проявляється і в ідеях, і в носіях, і в технологіях просування.

Підводячи підсумки, необхідно зазначити інструменти малобюджетних технологій у разі їх поєднання з традиційними технологіями забезпечують компаніям взаємодію з групами споживачів, які з тих чи інших причин недоступні для впливу засобами традиційних комунікацій.

доступа: [http://www.iupr.ru/domains_data/files/zurnal_10/Petrenko%20A.S.,%20Bezuglova%20M.N.%20\(informacionnye%20i%20kommunikativnye%20tehnologii\).pdf](http://www.iupr.ru/domains_data/files/zurnal_10/Petrenko%20A.S.,%20Bezuglova%20M.N.%20(informacionnye%20i%20kommunikativnye%20tehnologii).pdf)

³ Быкова Д.А. Малобюджетная рекламная компания: понятие и технологии / Д. А. Быкова // Актуальные проблемы гуманитарных наук : сборник научных трудов XII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых (3-6 апреля 2013 г., г. Томск). – Томск : Изд-во ТПУ, 2013. – С. 8-10.

Компетентність облікових працівників у формуванні ефективних бізнес-процесів

A számviteli szakemberek szaktudása a hatékony üzleti folyamatok kialakításában

д.е.н., проф. Рожелюк В.М.

Тернопільський національний економічний університет
(Тернопіль, Україна)

rozelyk@ukr.net

Ставлення до компетентності облікових працівників, її реалізація й постійна підтримка на певному рівні залежить від багатьох факторів, у тому числі й від правильного розуміння її сутності та змісту. Розуміння цієї фундаментальної наукової категорії повинно бути однаковим як у практиків, так і в теоретиків облікової науки.

Для досягнення взаєморозуміння між теоретиками й практиками потрібне адекватне осмислення теорією бухгалтерської практики, а практикою – освоєння конкретного виду облікової теорії. Цей процес здійснюється шляхом інтерпретації практики в понятійному апараті даної теорії, а практика дає відповіді щодо прийнятності мови даної теорії для фактичного використання. Звичайно, під компетентністю розуміється обсяг знань відповідного суб'єкта. Але це лише один бік явища, так би мовити статичний стан справи. Інші ж сторони компетентності при такій її інтерпретації не розкриваються. І лише всебічне розкриття даної категорії дозволить виявити ті вимоги, які повинні пред'являтися до суб'єкта, що володіє відповідною компетенцією.

Феномен структури компетентності включає чотири аспекти: гносеологічний, нормативний, функціональний і особистісний, які формують професійний рівень облікового працівника¹.

¹ Наследие ученого. Сборник предисловий: [издание к юбилею] М. О. Козлова, отв. ред. Л. В. Чижевская. - Т.3. – Донецк, 2008 – 584 с.

Різноманітні варіанти інтерпретації компетентності, мають різні вимоги, але вони завжди звернені до однієї й тієї ж особистості, на цій основі можна виділити своєрідний особистісний аспект цього явища.

Як бачимо, здійснювати певні дії або приймати конкретні рішення може лише той суб'єкт, який має певні знання, або наділений відповідними повноваженнями.

Отже, з моральної точки зору, некомпетентна людина не має права не лише здійснювати певний вид діяльності, в якій вона не розуміється, але й не може висловлювати свою думку, тому що в професійному аспекті здатна ввести інших осіб в оману, спричинити негативні для справи наслідки.

Практичне перетворення дійсності можливе лише на основі знання. У процесі трудової діяльності бухгалтер-практик може придбати тільки емпіричні знання, в яких об'єкт, що ним пізнається відображений з точки зору зовнішніх зв'язків і проявів, доступних огляданню в натурі. Тим часом, вирішення складних завдань бухгалтерської практики вимагає проникнення в сутність відповідних об'єктів, що можливо на основі не тільки емпіричних, а й теоретичних знань. Оскільки практичне просування емпіричних знань обмежене, практик повинен систематично застосовувати у процесі професійної діяльності теоретичні знання. Це й зрозуміло, тому що практичне перетворення дійсності буде раціональним, якщо воно здійснюється на справді науковій основі. Але теоретики не можуть виконати таке завдання самі, для його вирішення потрібна безпосередня участь у зазначеному процесі практиків. Саме вони є головною умовою не тільки процесу виробництва, а й процесу його перетворення на науковій основі. Для виконання цієї функції кожен практик повинен знати досягнення науки, тобто бути теоретично компетентним.

Сталий розвиток економіки суттєво впливає на процес становлення особистості професіонала у сфері обліку, як менеджера у створенні конкурентоздатного інформаційного продукту бізнес-процесів для різних груп користувачів.

Забезпечення високого фахового рівня облікових працівників можливе за умови:

- глибокого освоєння концепцій, що лежать в основі МСФЗ - корисності і суттєвості інформації, пріоритету економічного змісту перед юридичною формою, збереження капіталу;

- формування навичок активного використання інформації, що накопичується в системі інтегрованою бухгалтерському обліку для управління підприємством і здійснення ефективного управління;
- вироблення навичок застосування таких способів обробки інформації, як дисконтування, ймовірнісні розрахунки, математична статистика і т. п.;
- формування нового підходу до застосування стандартів та інших нормативно-правових актів у галузі бухгалтерського обліку та звітності, що полягає в самостійній постановці бухгалтерського обліку та звітності шляхом реалізації принципів і вимог, що встановлюються стандартами та іншими нормативно-правовими актами;
- набуття навичок професійного судження при кваліфікації, вартісному вимірі, класифікації та оцінці значущості (суттєвості) фактів господарського життя для цілей бухгалтерського обліку, звітності та контролю;
- навчання використанню фінансових показників, сформованих за МСФЗ, в системі вітчизняних та національних рахунків;
- формування глибокого розуміння норм професійної бухгалтерської етики².

Таким чином, з позиції бухгалтерського обліку компетентність – це особисті можливості облікового працівника, які дозволяють йому ефективно виконувати свої функціональні повноваження щодо ведення обліку бізнес- процесів. При цьому бухгалтери зобов'язані не лише самі дотримувати конфіденційності інформації про бізнес-процеси підприємства, одержаної в процесі виконання їх професійних обов'язків, а й забезпечувати дотримання принципу конфіденційності іншими співробітниками, що працюють під їх керівництвом, та особами, що надають послуги й консультації.

² Рожелюк В. М. Організація бухгалтерського обліку діяльності переробних підприємств: монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 488 с.

**Міжнародний досвід використання е-аудиту як
інструменту підвищення ефективності системи
адміністрування податків**

**Az e-audit használatának nemzetközi tapasztalata, mint az
adózási rendszer hatékonyságjavításának eszköze**

Рудь О.В.

Черкаський державний технологічний університет (Черкаси, Україна)

o.rud@chdtu.edu.ua

Протягом останнього десятиліття електронні форми контролю, що базуються на перевірці електронної податкової та бухгалтерської звітності платників податків набули поширення в багатьох країнах світу. Це стало можливим завдяки розробці у 2005 році спеціального стандарту електронної звітності – Standard Audit File for Tax (SAF-T), яка в свою чергу стала результатом процесу стандартизації форматів бухгалтерського обліку, започаткованого Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) ще в 90-х роках минулого століття¹.

SAF-T (стандартний файл аудиту для оподаткування) – це стандартний електронний формат, призначений для здійснення електронної перевірки (е-аудиту) завдяки спеціальному програмному забезпеченню, який використовується для збору та обміну даними бухгалтерського обліку (за даними головної книги, дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, основних засобів, запасів тощо). Стандарт є легким у використанні і визначає, які облікові дані необхідно обмінювати, а також структуру даних. SAF-T підходить для всіх видів податків, проте не звільняє від обов'язку підготовки та подання податкової звітності відповідно до вимог національного законодавства.

Хоча SAF-T є формально стандартизованим, однак не є незмінним форматом і час від часу підлягає оновленню. Остання ревізія на вимогу країн-членів ОЕСР

¹ Risnes N. Implementation of SAF-T in Norway. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://www.iota-tax.org/sites/default/files/publications/public_files/final-tax-tribune-on_page_view.pdf

відбулась у 2010 році. В результаті було затверджено версію SAF-T 2.0 яка розширила стандарт, включивши інформацію про запаси та основні засоби². Нова версія не повністю зворотно сумісна з попередньою версією 1.0.

Також в стандарті SAF-T передбачено можливість додавати окремі елементи фіскальними органами країни, з метою врахування національних особливостей податкового та бухгалтерського обліку. Для цього розробники програмного забезпечення ведення бухгалтерського обліку тісно співпрацюють з фіскальними органами та підприємствами – платниками податків. За їх спільної участі відбувається тестування програмного забезпечення в анонімному режимі та за необхідності подальше його вдосконалення.

Завдяки цьому країни, що приєдналися до програми ОЕСР спрямованої на вирішення питання збільшення електронної комерції розробляють власні стандарти на основі SAF-T. На сьогодні в програмі приймають участь шість країн. Першим пілотним учасником у 2008 році стала Португалія. Згодом приєднались Люксембург, Франція, Австрія, Литва та Польща³. Також Норвегія оголосила про свою участь з 1 січня 2020 року. Хоча вже зараз цей стандарт тестується на великих платниках податків в цій країні. Наступними країнами, які очікують прийняття SAF-T, є Німеччина, Великобританія, Ірландія та Чеська Республіка.

Здійснення електронного аудиту за допомогою податкового аудиторського файлу відбувається в певній послідовності. На першому етапі платник податків на вимогу фіскального органу та/або в законодавчо встановлений термін здійснює формування даних (стандартно у форматі SAF-T) та надає їх до фіскального органу. Наступним кроком є завантаження податковим аудитором даних із захищеного сервера та їхній аналіз за допомогою програмного забезпечення, спеціально розробленого для таких цілей. Найчастіше з цією метою використовується таке програмне забезпечення як: ACI, IDEA, SESAM та інш.^{4 5}. На завершальному етапі

² SAF-T v2.0 XML schema [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.oecd.org/ctp/taxadministration/45167181.pdf>

³ Подік І.І., Живко М.О., Вольних А.І. Електронний аудит на основі податкового аудиторського файлу: світовий досвід та українські перспективи. Соціально-правові студії. 2018. Випуск 1. С. 158—166 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/sps/SPS_2018_1/24.pdf

⁴ Білецька Г.М., Ковтунович Н.Л. Щодо особливостей світових тенденцій запровадження та здійснення е-аудиту. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 3. С. 107—110.

⁵ Білецька Г.М., Ковтунович Н.Л. Окремі аспекти проведення е-аудиту: SAF-T та вибір спеціалізованого програмного забезпечення. Фінансове право. — 2017. — № 1. — С. 10—16.

платник податків отримує висновки електронної податкової перевірки зафіксовані у протоколі аудиту.

На основі аналізу світового досвіду використання е-аудиту можна виокремити такі його особливості: 1) розробка стандартного аудиторського файлу здійснюється з урахуванням національних особливостей організації бухгалтерського та податкового обліку конкретних країн; 2) впровадження е-аудиту на практиці відбувається поетапно в умовах тісної співпраці розробників програмного забезпечення з бухгалтерського обліку, платників податків, фіскальних органів та з урахуванням настанов Комітету з фіскальних питань при ОЕСР; 3) на початковому етапі впровадження SAF-T переважно носить добровільний характер для більшості категорій платників податків (крім великих платників податків та платників, що підпадають під спеціальні умови) та в подальшому поступово поширюється на всіх платників податків, що зобов'язані вести електронний бухгалтерський облік.

Отже, можна зробити висновок, що застосування е-аудиту в багатьох країнах ОЕСР має свої особливості, які виявляються, зокрема, у використанні окремими країнами стандартних (похідних) податкових файлів при впровадженні е-аудиту в практику оподаткування. Це зумовлено існуючими відмінностями національних систем бухгалтерського та податкового обліку, повноваженнями фіскальних органів, рівнем обміну інформацією в таких країнах. Результати впровадження е-аудиту в багатьох європейських країнах (збільшення прозорості взаємовідносин фіскальних органів з платниками податків та системи оподаткування в цілому; збільшення рівня сплати податків та зростання податкових надходжень, інші переваги) свідчать про перспективність його використання у вітчизняній практиці з метою підвищення ефективності адміністрування податків.

The essence and significance of environmental modernization of enterprises

Сутність та значення екологічної модернізації підприємств

Savko O.Ya., Gobyр I. B.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Oksana_savko19@ukr.net, iryragobyр@gmail.com

In modern conditions, environmental problems, in particular, related to climate changes, have become priority problems that threaten human development. Ukraine, as a member of the United Nations Framework Convention on Climate Change (1992), took on international obligations defined by the Kyoto Protocol (1997), and the Paris Agreement (2015) to reduce greenhouse gas emissions. This requires from our state forming and implementing an effective environmental policy, which should be built on the basis of the concept of environmental modernization, which began to develop as an interdisciplinary branch from the 70s to 80s of the 20th century.

The authors of the theory of environmental modernization, in particular its founders D. Huber and A. Mol, defined environmental modernization as reducing the negative impact on the environment by replacing existing industrial technologies with resource-saving and less harmful for the environment, human health and nature. In their opinion, such a process is the basis for the process of industrial society transformation into a post-industrial one. The main subject of this process has been identified by the authors as the private sector (business)¹.

A. Weal has identified a more practical basis in the development of environmental modernization². He has developed the principles of strategic planning and instruments in industrial innovation policy, according to which business and the state should interact in the

¹ Huber J. Die Verlorene Unschuld der Ökologie: Neue Technologien und Superindustrielle Entwicklung, Frankfurt am Main: Fisher Verlag, 1982- 468 p. – pp. 231-233

² Weal A. The new politics of pollution.- Manchester: Univ.- 1992 – 236 p. – pp. 132-134

process of reducing the negative impact on the natural environment. In his opinion, focusing on innovation will help to solve environmental problems and ensure the generation of economic growth.

One of such instruments that can be used within the framework of the environmental modernization of business entities is environmental taxation.

The basis of environmental taxation is the theoretical position of the English economist Arthur Pigou (1920), who has introduced the "corrective tax" into economic theory. The purpose of its introduction was to reduce the manifestations of negative externalities in the production of economic benefits. In accordance with the approach of A. Pigou, the optimal tax rate should be equal to the limiting environmental damage. The use of environmental taxes as an indirect method of economic regulation is based on the "polluter pays" principle.

The main benefits of environmental taxes, compared with other traditional environmental regulatory instruments such as standards, quotas, and prohibitions, are their effectiveness. The overall effectiveness is that the same environmental effect can be achieved at a lower level of costs for taxpayers, or a greater environmental impact can be achieved at the same level of costs. Environmental taxes are also characterized by such features as: resilience to corruption, flexibility, fiscal opportunities, transparency and predictability of prices. These features and effectiveness of environmental taxation have led to its widespread introduction in the EU countries, in particular, they almost give effect to the principle of a "double dividend" from the implementation of environmental taxation, within the framework of implementation of environmental tax reform.

Sweden, Denmark, the Netherlands, Germany and France were the first among the European countries that have reduced taxes on personal income and wages, having increased taxes on environmentally destructive activities³.

In Ukraine, the system of environmental taxation is regulated by the Tax Code, according to which, environmental tax is a national mandatory payment that is paid for: actual volumes of emission into the atmospheric air, discharge of pollutants into water sources, waste disposal as secondary raw material, radioactive waste production and temporary storage by manufacturers⁴.

³ Yanshyna A. M. Mizhnarodnyi dosvid ekolohichnoho opodatkovannia ta problemy yoho implementatsii v Ukraini/ A. M Yanshyna // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn, 2013, Vyp. 115. – P. 122-129 [in Ukrainian] – pp. 123-125.

⁴ Podatkovyi kodeks Ukrainy № 2755–VI. Visnyk podatkovoi sluzhby Ukrainy, 2010. - №2-3.– p.432 [in Ukrainian] – p. 304.

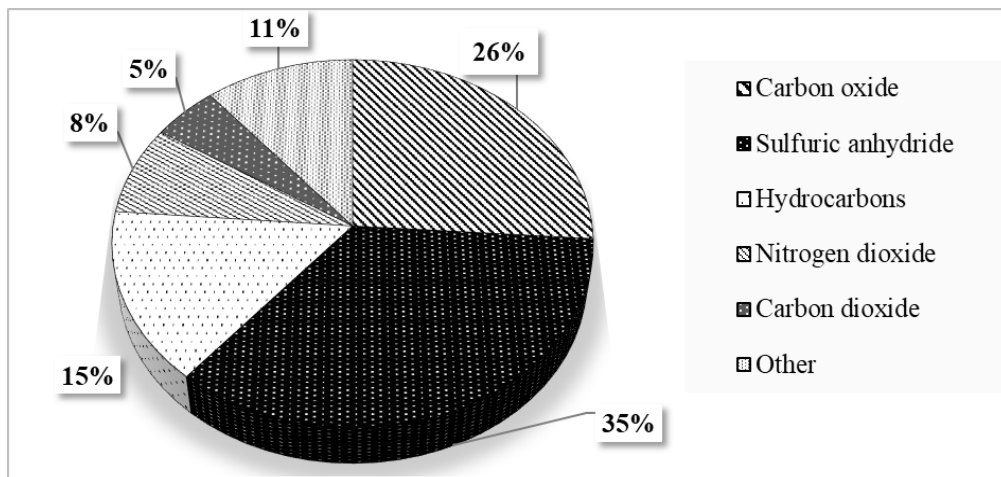

Figure 1 - Structure of pollutant emissions into the air in 2017

Source: calculated according to data ⁵

Studies show that sulfuric anhydride and carbon monoxide are the largest pollutants in the structure of pollutant emissions. In the total amount of emissions, their share is 35% and 26% respectively (Fig. 1). According to the rates of environmental tax, it should be noted that some of them are low, that is, they have little fiscal pressure on business entities for air pollution. In 2018, there was an increase in environmental tax rates by 11.2% compared with 2017. Thus, the tax rate for carbon monoxide emissions is 92.37 UAH/ton, compared with its value last year at the level of 83.07 UAH/ton. The rate of the environmental tax for carbon dioxide emissions from stationary sources of pollution was 0.37 UAH/t in 2017, in 2018 - 0.41 UAH/t, but in 2019 it increased 24.4 times to 10.0 UAH/t. However, despite the gradual increase in the environmental tax rates, they remain not high compared to EU countries, that is, economic entities do not have incentives to implement environmental protection measures.

The experience of European countries leads to the conclusion that higher environmental tax rates have contributed to the effective implementation of innovations to preserve the environment and reduce environmental risks. Therefore, we consider it expedient to further increase the environmental tax rates, which, in our opinion, will contribute to the reduction of pollutant emissions and contribute to the introduction of innovations for the ecological modernization of domestic industries.

⁵ Ofitsiyniyi sait derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Вдосконалення обліку амортизації нематеріальних активів

Az immateriális javak értékcsökkenésének számvitele

к.е.н., доц. Шепель І.В.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

(Херсон, Україна)

andrey.inessa_shepel@ukr.net

Одне з центральних місць у сукупності питань, пов'язаних з обліком досліджуваної економічної категорії займає питання обліку амортизації нематеріальних активів. Вивчаючи питання необхідності амортизації об'єктів нематеріальних активів за літературними джерелами та нормативами нами виділено дві групи:

- нематеріальні активи, які безумовно підлягають амортизації, мають задовольняти такі умови: належать підприємству; корисність від них обмежена у часі законодавством України або умовами відповідного ліцензійного договору. В АПК ними можуть бути об'єкти авторського права (комп'ютерні програми, бази даних), об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин) та інші об'єкти прав;

- нематеріальні активи, по яких не має єдиних думок про те, чи повинна нараховуватись амортизація по них. Головне заперечення проти нарахування амортизації наступне: якщо вартість нематеріальних активів не знижується протягом часу, значить вона постійно підтримується за рахунок відповідних витрат. Відбувається повторний рахунок: з однієї сторони нараховується амортизація на придбану вартість цих активів, з іншої сторони, відбуваються витрати на підтримку цієї вартості. Існуюча практика амортизації таких об'єктів прав в світі достатньо різнобічна і не має єдиних думок про те, чи повинна по них нараховуватись амортизація, а будь-які міжнародні стандарти досі ще невідпрацьовані.

На нашу думку, це положення потребує істотного уточнення - амортизації не підлягають:

- по-перше, нематеріальні активи невіддільні від підприємства. Це означає, що їх вартість, залежно від успіхів або невдач підприємства, згодом змінюється, при

цьому логічних підстав для кількісного вимірювання зміни вартості, як того вимагають принципи амортизації, немає. Ці положення стосуються перш за все нематеріальних активів корисність від яких обмежена часом функціонування підприємства. До таких видів нематеріальних активів слід відносити права на "ноу-хау", найменування місць походження товарів, фірмові найменування, та комерційні позначення.

- по-друге, об'єкти прав користування організаційними привілеями. Тут слід наголосити на унікальності природи кожного об'єкту прав, оскільки умови його використання специфічні, великий розмах варіації віддачі в різні періоди економічного життя, наявність ризику втрати корисності об'єкта прав у разі зміни ринкової кон'юнктури та моральне старіння.

Слід зазначити, що як у вітчизняній, так і у зарубіжній обліковій практиці залишається актуальною проблема визначення корисного терміну служби прав.

Згідно з МСБО 38 „Нематеріальні активи” як і П(С)БО 8 „Нематеріальні активи” амортизація здійснюється протягом періоду корисного використання, який встановлюється підприємством самостійно. Але кількість економічних і правових чинників, які впливають на строк корисного використання МСБО 38 „Нематеріальні активи” є більш поширеним. Отже, при визначенні корисного строку служби нематеріальних активів необхідно виходити із: правових або інших обмежень щодо строків використання активу, а саме дії охоронних та інших документів: ліцензії, свідоцтва, договору; розмір витрат на утримання активу, що необхідні для отримання очікуваної економічної вигоди, та здатність підприємства нести такі витрати; очікуваного використання підприємством і можливості ефективного управління ним; типового життєвого циклу цього активу; інформації про строки корисного використання подібних активів; стабільності галузі, в якій функціонує актив та зміни ринкового попиту на продукцію чи послуги, які є результатом експлуатації; залежності строку корисного використання нематеріального активу від строку корисного використання інших активів підприємства, а також періоду його морального зносу.

Ми вважаємо, що від виду нематеріальних активів та терміну їх корисного використання залежить метод амортизації, а саме порядок амортизації та методи амортизації нематеріальних активів. Отже структуру амортизаційної політики нематеріальних активів можна зобразити схематично (рис. 1).

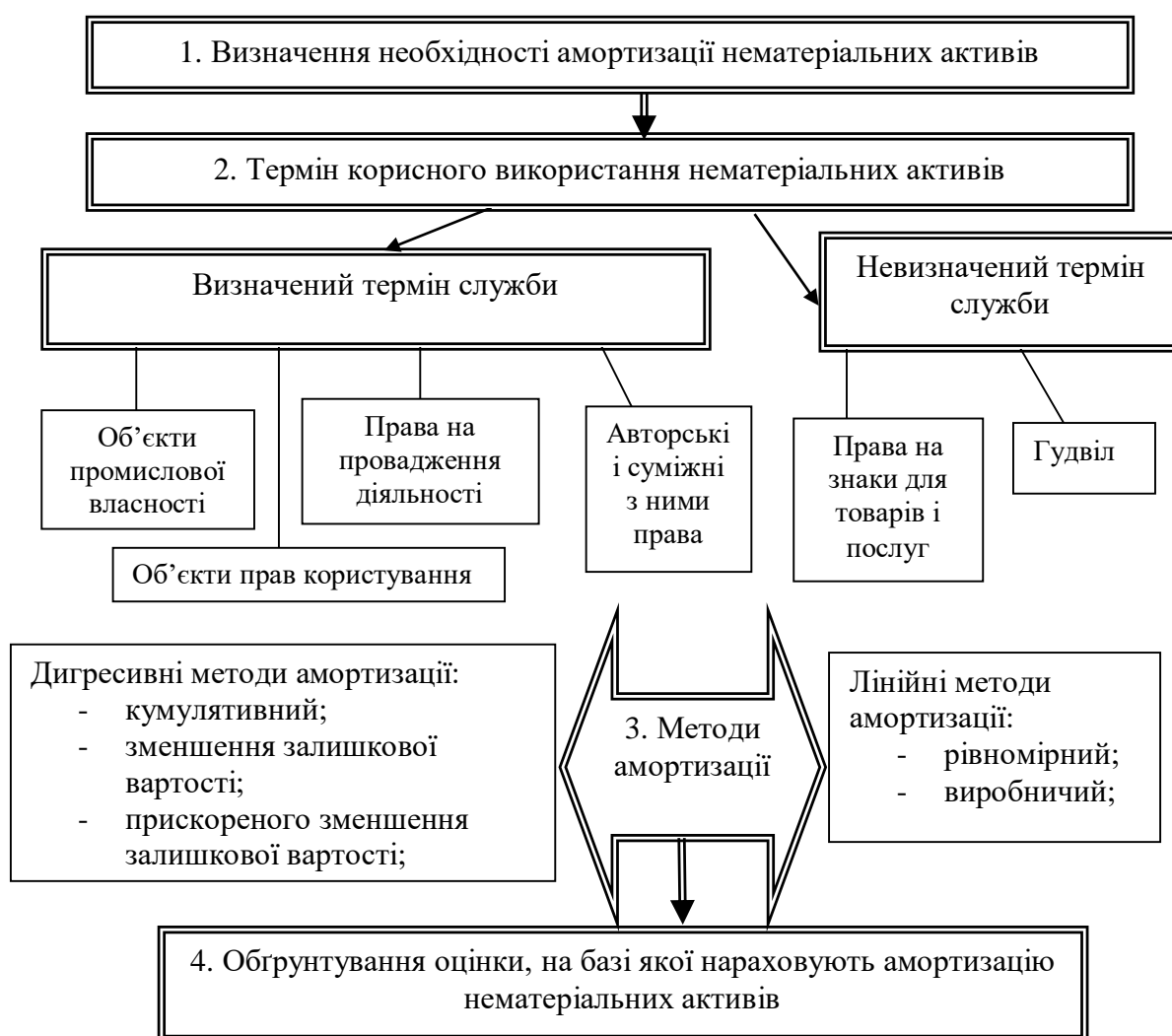

Рис. 1 Порядок застосування елементів амортизаційної політики щодо об'єктів нематеріальних активів

Тобто спочатку слід визначити чи підлягають амортизації конкретні об'єкти нематеріальних активів, потім слід обґрунтувати і визначити термін їх корисного використання, за чим визначити метод амортизації та вартість, що амортизується.

На нашу думку, базою для нарахування амортизації нематеріальних активів не може виступати відновлювальна вартість, так як за нею відбиття у системі бухгалтерського обліку знаходять реальні ціни об'єктів нематеріальних активів зафіксовані у тих чи інших угодах. Вартість нематеріальних активів відображується в обліку і звітності у складі нематеріальних активів за договірною вартістю у випадку їх придбання або як сума витрат при їх виготовленні, що і є їх первісною вартістю.

Бухгалтерський облік в умовах сталого розвитку бізнесу

д.е.н., проф. Шигун М.М.,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана» (Київ, Україна)
shygun@ukr.net

д.е.н., проф. Орлов І.В.

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
(Берегове, Україна)
iorlv@ukr.net

Сучасний економічний розвиток відбувається під значним впливом концепції сталого розвитку, яка трансформує свідомість людства, видозмінює стратегії розвитку бізнесу, створює якісно нові підходи до системи підготовки інформації. Суттєві зміни у глобальному суспільстві та його запитах створюють нові виклики у бухгалтерській професії та ставлять вимоги щодо підготовки нових форматів звітної інформації для різних груп стейкхолдерів, включаючи економічні, соціальні та екологічні параметри даних. Система бухгалтерського обліку, як основне джерело звітної інформації, повинна гнучно адаптуватися до глобальних трансформацій та нових інформаційних потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Стейкхолдери мають високу залежність від якості, повноти та своєчасності інформації, що є основою для прийняття рішень. Така залежність засвідчує високу соціальну відповідальність бухгалтерів (фінансових фахівців) як перед власниками та керівництвом суб'єктів господарювання, так і перед національним та глобальним суспільством, а також вимагає перегляду ролі бухгалтерів та ступеня їх участі в процесах управління бізнесом та його стійким розвитком. Інформаційна обробка показників сталості вимагає наявності у бухгалтерів (фінансових фахівців) спеціальних знань та вмінь для достовірної оцінки впливу параметрів діяльності економічного суб'єкта на навколишній світ.

Цілі сталого розвитку охоплюють різні сфери суспільного й економічного життя. Серед 17-ти цілей сталого розвитку та 169 задач нового плану дій, які набули чинності з 01 січня 2016 р., прямого посилання на задачі, що можуть реалізовуватися в системі бухгалтерського обліку, немає. Разом з тим, облік як система підготовки, інтерпретації та подання даних щодо економічної діяльності, виконує важливу роль у формуванні інформаційної основи для прийняття рішень стейкхолдерами в усіх сферах людського життя. Ряд глобальних цілей може прямо досягатися в освітній та професійній бухгалтерській діяльності. Зокрема, це цілі удосконалення промисловості, інновацій та інфраструктури, відповідального споживання та виробництва, якісної освіти, гендерної рівності, партнерства заради сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку зміщує вектор звітування компаній, а це, в свою чергу, змінює роль професійної бухгалтерської спільноти і ставить бухгалтерський облік в якості окремого економічного інституту на службу глобальному суспільству. Прийнятий підхід до використання концепції сталого розвитку при підготовці звітності компаній відбивається не тільки у зростанні ваги саморегулювання процесу ведення обліку і складання звітності на рівні компаній, але й підкреслює вагомість ролі бухгалтерів в управлінні суб'єктами господарювання, як основних постачальників звітної інформації нового формату. Втілення концепції сталого розвитку та розширення інформаційних вимог користувачів обумовлюють відповідне розширення переліку звітних показників, потребують все більшої відкритості облікових даних та ставлять задачу зміни формату звітної інформації. У зв'язку з цим звітність компаній повинна доповнюватись різними типами фінансових та нефінансових показників – абсолютними (грошовими, натуральними, трудовими, комплексними) та відносними, кількісними та якісними.

Для забезпечення користувачів звітними даними нового формату Глобальною ініціативою зі звітності (GRI) розроблено пакет Стандартів звітності зі сталого розвитку (стандарти GRI)¹. За даними останніх досліджень KPMG, станом на кінець 2017 р. 93% найбільших 250-ти світових корпорацій звітують про свою ефективність

¹ GRI Sustainability Reporting Standards // GRI Standards Download Center / Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/> (дата звернення: 09.01.2019).

у сфері сталого розвитку², при цьому на міжнародному рівні спостерігається тенденція постійного збільшення кількості таких звітів.

Глобальна ініціатива була широко підтримана Європейським Союзом, яким було включено вимоги щодо відображення у звітності великих компаній та суб'єктів суспільного інтересу окремих нефінансових показників, а також передбачено підготовку окремих спеціалізованих звітів. Зокрема, прийнята 26.06.2013 р. Директива 2013/34/ЄС, передбачає відображення у Звіті керівництва фінансових та нефінансових ключових показників ефективності, що стосуються конкретного бізнесу, включаючи інформацію з питань навколишнього середовища та працівників, що забезпечує розуміння їх розвитку, діяльності та позиції³. Окрему підтримку Директивою 2013/34/ЄС надано Звіту про платежі до бюджетів країн видобувних та лісозаготівельних компаній⁴, який повинен забезпечити доступ громадськості країн, що є постачальниками природних ресурсів, до інформації про державні доходи від продажу ліцензій на ведення такої діяльності у співвідношенні з обсягами втрат відповідних ресурсів. Наведені зміни у європейському законодавстві свідчать про високу пріоритетність глобальних цілей сталого розвитку для Європейського Парламенту і Ради. Разом з тим, наявні директивні вимоги не розкривають вичерпного порядку підготовки відповідної звітності та залишають велику кількість відкритих і дискусійних питань.

Стандарти GRI та європейські директиви знаменують перехід від фінансової звітності компаній до інтегрованого формату звітів, який дозволяє публічно проілюструвати місію, стратегію, бізнес-моделі та ризики компаній, ефективність використання ними усіх видів ресурсів – матеріальних, фінансових, людських, рівень їх соціальної відповідальності та якість корпоративного управління. Звертаючи увагу на цей факт, варто зазначити, що саме розвиток концепції інтегрованої звітності, яка

² The Road Ahead. The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017. // KPMG, 2017. 56 p. – p. 9

³ Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32013L0034> (дата звернення: 08.01.2019).

⁴ Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32013L0034> (дата звернення: 08.01.2019).

на відміну від традиційного звітного формату здатна надати комплексну картину роботи компанії, на сьогодні є центральною тенденцією у складанні корпоративної звітності, орієнтованої на сучасні запити стейкхолдерів та інноваційний характер облікових систем. На підтримку концепції сталого розвитку, створена у 2010 р. Міжнародна рада з інтегрованої звітності (IIRC) публікує Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності, який розкриває фундаментальні концепції створення вартості, ключові принципи підготовки інтегрованої звітності та елементи її змісту⁵.

Таким чином, слід констатувати, що на сьогодні наявні досить широкі розробки відповідних стандартів звітності, яка може відображати досягнення цілей сталого розвитку організаціями, разом з тим між цими стандартами наявні досі не вирішені суперечності й кожна країна стоїть перед вибором формату звітності, який найкраще відповідатиме урядовій політиці в частині сталого розвитку цієї країни. Реалізація нових глобальних цілей не можлива без докорінної зміни мислення власників бізнесу, менеджерів та усіх задіяних фахівців, включаючи і бухгалтерів компаній. Основними складовими мислення, орієнтованого на сталий розвиток, повинні стати: 1) розуміння високої відповідальності та підзвітності бізнесу перед суспільством; 2) готовність до публічного розкриття інформації щодо реального стану бізнесу та його динаміки; 3) використання форматів звітності, що відповідають сучасним запитам стейкхолдерів; 4) стратегічна орієнтація в управлінні бізнесом; 5) врахування системи показників ризику та можливих загроз в діяльності економічного суб'єкта, відображення їх у звітності; 6) постійний аналіз зовнішнього середовища та його впливу на динаміку бізнесу, оцінка впливу бізнесу на оточуючий світ; 7) готовність вживати заходи з відновлення стану навколишнього середовища, якщо він був погіршений в результаті діяльності економічного суб'єкта.

⁵ The International <IR> Framework // The International Integrated Reporting Council ('the IIRC'). December 2013. 35 p. URL: <http://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/> (дата звернення: 08.01.2019).

**Вплив економіко-соціологічних проблем на облікову
науку**

**A gazdasági és társadalmi problémák hatása a
számviteltudományra**

д.е.н., доц. Семанюк В.З.

Тернопільський національний економічний університет

(Тернопіль, Україна)

v.Semaniuk@tneu.edu.ua

Бізнес і економіка не можуть існувати без системи створення інформації, оскільки в «агресивному» зовнішньому середовищі відбуваються динамічні процеси, від яких залежить життєдіяльність та існування економічних систем різного рівня. Особливу роль у становленні системи обліку відіграють питання філософсько-соціологічного дискурсу, що пов'язано із зародженням та розвитком «альтернативних» поглядів на економіку, дослідженням та функціонуванням обліку як суспільного інституту, трактуванням економічних систем як цілісних утворень.

Дослідження у сфері економіки та соціології доводять, що змінюється розуміння основних базових постулатів, робиться акцент на психолого-соціальних аспектах та відході від панування вульгарного матеріалізму. Корпорації можуть досягти лідерських позицій у сучасних економічних реаліях лише за умови розвитку та використання інтелектуального потенціалу своїх співробітників. Тренди економічного розвитку полягають у тотальній автоматизації всього, що піддається алгоритму, та оцифруванні того, що тільки можна оцифрувати (в системі обліку формувати всі документи та відображати факти господарської діяльності можна в онлайн-режимі).

Якою буде перспектива традиційної професії бухгалтера, якщо всі облікові методи через їхню стандартизованість, можуть бути формалізовані, переведені на мову алгоритмів і виконуватися машиною? Людина не зможе конкурувати з ЕОМ у швидкості та точності обробки інформації. Вона зможе бути лише адміністратором баз даних. У науковій літературі щораз частіше знаходимо тезу про те, що «...звичних

бухгалтерів не стане, вони перетворяться в адміністраторів баз даних»¹. Однак у ситуації, коли потрібне спілкування, критичний аналіз, розуміння емоцій та креативність – комп'ютер безсилий, професія обліковця вимагатиме глибокого знання інформаційних процесів, суті інформації та знань багатьох інших наук.

Перехід суспільства до нової формації вимагає від людини синтезу знань різних наук. Однією з форм синтезу знань є міждисциплінарний синтез, коли між дисциплінами посилюється зв'язок і формується реалістична модель обліку, який інтегрується в економічну систему.

Вчені вбачають причини криз у змінах технологічних укладів і неготовності окремих індивідів, підприємств, галузей чи країн до кардинальних перетворень. Успішні підприємства є відкритими до суспільства та інформаційно прозорими, оприлюднюють свої фінансові та нефінансові звіти, плани та стратегії, викликаючи цим довіру до себе. На зміну матеріальним активам у кількісному вираженні приходять якісні оцінки, мотивованість, самодисципліна, вміння адаптуватися до змінного середовища, а це виходить за формат доктрин ХХ ст. Якщо облік не пристосується до цієї реальності, його замінить інша, більш інтелектуальна наука про інформацію.

Огляд спеціалізованої літератури дає змогу зробити певні узагальнення щодо проблем в обліковій науці, які виявляються у складності сучасного розуміння змісту і форми економічної діяльності, у невідповідності теоретичних надбудов облікового знання реальним (емпіричним) фактам, у неможливості сучасними методами обліку пояснити нову реальність господарювання, уявлення про облік як про інструмент вирішення прикладних завдань (не спосіб мислення, а інструмент стандартної обробки даних), у збереженні консерватизму облікової теорії та відсутності досліджень щодо її розвитку в умовах нової формації – постіндустріалізму.

Теорії вартості та оцінки бізнесу й результатів його діяльності в епоху «суспільства праці» не відповідає оцінці в «суспільстві споживання» і, тим більше «суспільстві знання». Корисність набуває кардинально інших форм. Основні позиції займають фактори престижу, моди, статусу, які не мають інформаційного відображення в системі обліку.

¹ Геращенко А. Экономика XXI. – К., Фоліо, 2015. – 286 с.

Облікова наука має вивчатися (формуватися) в соціальному контексті та вбудовуватися в міждисциплінарну парадигму економічних, соціальних, психологічних та інших наук про суспільство. Облік має в практичному втіленні використовувати дедуктивний, індуктивний, описовий, історичний та інші методи для відображення складних факторів впливу на результат діяльності виробництва та бізнес-процеси господарської діяльності.

Філософські аспекти обліку набувають значимості в періоди кризових ситуацій у науці, коли змінюються зовнішні умови функціонування економіки і формується нове розуміння ролі науки, що вимагає звертатися до філософського аналізу її розвитку. Без філософського осмислення епістемології, онтології, гносеології та генезису науки неможливо передбачити її розвиток на тривалу перспективу. Динаміка розвитку, історичний та соціологічний аналіз дають змогу виявити закономірності функціонування системи обліку з філософських і ціннісних орієнтирів та уявити сутність системи обліку в різні періоди її існування.

Економіка залежить від соціуму і культури, нерозривно поєднується з багатьма соціальними та політичними інститутами, але економісти визнали це відносно недавно, оскільки для розуміння цього треба було змінити погляди на онтологію економічної науки та відмовитися від принципів методологічного індивідуалізму.

Проблеми розвитку обліку як надскладної динамічної системи можна розглядати в трьох аспектах:

1). кібернетичному (облік досліджується як система лише в аспекті створення інформації про внутрішнє середовище функціонування підприємства, а значні масиви необхідної інформації для прийняття управлінських рішень залишаються за межами його дослідження);

2) фінансово-економічному (облікова система оперує термінами і методами про об'єкти виробничо-господарської діяльності. Інформаційна економіка вимагає розширення складу об'єктів та створення інформації про них не лише у вартісному вираженні, а й натуральному, та різних математичних залежностях одних показників від інших);

3) психологічному (проблеми, пов'язані з оцінювання нематеріальних і ціннісних аспектів діяльності, наприклад, створення інформації про соціальні,

екологічні, культурні, політичні та поведінські фактори впливу на діяльність підприємства).

Вирішення таких проблем потребує від облікової науки розробки нових способів, методів та механізмів створення і використання інформації як джерела нових знань. Принципово новий тип суспільної організації економічних відносин, динаміка та нові принципи соціальних комунікацій потребують від інформаційної системи доповнення традиційних індикаторів та шкал вимірювання статичної і динамічної економічних процесів якісними характеристиками, відсутність яких утруднює процес прийняття рішень.

Список використаної літератури

1. Геращенко А. Экономика XXI. К., Фоліо, 2015. 286 с.
2. Семанюк В. З. Інформаційна теорія обліку в постіндустріальному суспільстві : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 392 с.
3. Бухгалтерські наукові дослідження в ЖДТУ. Т. 4 : Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу : монографія. Житомир : ЖДТУ, Вид. Євенок О. О., 2017. С. 94–123

Особливості фінансової звітності мікропідприємств в Угорщині

A mikrovállalatok pénzügyi beszámolójának sajátosságai Magyarországon

к.е.н., доц. Семйон В.С.

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
(Берегове, Україна)

semyonviktoria@gmail.com

Угорщина є яскравим прикладом поступового соціально-економічного розвитку в межах Євросоюзу. За останні роки ВВП країни мало тенденцію до зростання і у 2019 році прогнозують 3,9% підвищення показника. Як член Європейського Союзу Угорщина керується Директивами ЄС, тому економічна система та її складові відповідають міжнародним вимогам.

Домінуючим в економіці країни є сектор малого та середнього бізнесу, тим більше найбільшу частку займають мікропідприємства.

Відповідно до законодавства мікропідприємствами вважаються підприємства, які відповідають наступним умовам:

- середня чисельність працівників – до 10 осіб,
- балансова вартість активів – до 2 млн. євро або
- виручка від реалізації – до 2 млн. євро.

Питання складання та оприлюднення фінансової звітності регулюється Законом Угорщини «Про бухгалтерський облік», який передбачає наступні види звітності для підприємств малого та середнього бізнесу:

- річна звітність;
- спрощена річна звітність;
- спрощена звітність;
- спрощена річна звітність суб'єкта мікропідприємництва.

Розглянемо більш детально спрощену звітність мікропідприємства, яка була розроблена і введена в дію у 2013 році. Відповідно до класифікації майже 90% підприємств малого розміру мають право обрати цю звітність, яка містить спрощені правила ведення обліку.

Розробка даного виду звітності пояснюється декількома факторами, а саме: зміна європейського законодавства, процес створення угорських стандартів обліку, а також заходи щодо спрощення адміністрування.

Відповідно до Указу Уряду право на складання спрощеного мікропідприємницького звіту має право суб'єкт господарювання, на якого поширюється дія Закону про бухгалтерський облік, для якого не є обов'язковою аудиторська перевірка, відповідає критеріям класифікації за розміром та звітний період співпадає з календарним роком.

Мікропідприємницький звіт базується на простій системі правил. Досягнення достовірної та надійної інформації у звітах відбувається за допомогою дотримання вимог законодавства, використання дозволених спрощених механізмів.

Особливостями спрощеної звітності мікропідприємств є:

- чітко розмежована система, що відповідає законодавству;
- не передбачає можливості вибору між різними методами і процедурами в обліку;
- фіксований єдиний метод, що можна використовувати для відображення в обліку об'єктів;
- нема потреби у внутрішніх документах, таких як облікова політика та її додатки.

Звіт мікропідприємства (у формі спрощеного річного звіту) складається з балансу та звіту про прибутки та збитки, примітки та підприємницький звіт не вимагаються.

Отже, система спрощеного звіту мікропідприємств не є кардинальною зміною існуючої системи, оскільки багато елементів існували і до нього. Водночас вона полегшує ведення бізнесу завдяки скасуванню альтернативних варіантів відображення операцій в бухгалтерському обліку. Також перевагою є відсутність необхідності розробки та актуалізації внутрішніх розпорядчих документів, що призводить до зменшення адміністративних витрат.

Ефективність використання енергетичних ресурсів як фактор послаблення дії зовнішніх ефектів

Az energiaforrások felhasználásának hatékonysága, mint külső hatások gyengülésének tényezője

к.е.н. Сердюк О.С.

старший науковий співробітник

Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)

serdyuk_O@nas.gov.ua

Для економічної науки минулого століття переломне значення мало переосмислення причинно-наслідкового зв'язку між господарськими процесами та довкіллям, в наслідок чого було сформовано теорію зовнішніх ефектів. Відповідно до загальної теорії, зовнішні ефекти, це наслідки господарських операцій, від яких потерпають треті сторони (особи, що не приймають безпосередньої участі у господарській діяльності).

Найпотужніші глобальні зовнішні ефекти спричиняють газоподібні відходи промислового виробництва. Специфічний фізичний стан таких відходів, обумовлює їхнє необмежене поширення у просторі. Крім того, він унеможливує виявлення безпосереднього прямого зв'язку між продуцентом та реципієнтами зовнішніх ефектів. За таких умов втрачається причинно-наслідковий зв'язок, що є орієнтиром для оцінки ступеню шкоди завданої продуцентом зовнішніх ефектів, а отже, зникають підстави для юридичного обґрунтування відповідальності суб'єкта. Частково, проблема відповідальності вирішується шляхом контролю рівня викидів газоподібних відходів на виході виробництва. Однак, з огляду на відсутність чіткого уявлення про причинно-наслідкові зв'язки, механізм подолання наслідків зовнішніх ефектів, що базується на принципі компенсації втрат продуцентом має суб'єктивний характер. До того ж, слід зауважити, що з морально-етичної точки зору застосування компенсаційного підходу до більшої частини газоподібних викидів промислового виробництва є неприпустимим, оскільки вони завдають шкоди здоров'ю людини.

Серед газоподібних відходів промислового виробництва найбільш продукованими є: оксид вуглецю (CO_2) – 150,6 млн т на рік; діоксид сірки (SO_2) – 1076 тис. т на рік; оксид азоту (NO_2) – 240 тис. т на рік. В залежності від рівня концентрації в атмосфері, кожен з наведених газів може викликати (посилювати/зменшувати) певні зовнішні ефекти.

У світовому масштабі, неефективне використання вуглеводневих енергетичних ресурсів підсилює дію глобальних зовнішніх ефектів, що негативно впливають на світову економіку. Продукування CO_2 в рамках певної економічної системи на рівні вищому за потенційно можливий (за рівних умов) створює ситуацію, коли виробництво суспільних благ (послуг) цією системою стає каталізатором зниження ефективності світового виробництва. Наприклад, в Україні на 1 дол. США ВВП припадає 473 кг викидів CO_2 , тоді як у Швеції цей показник дорівнює 77 кг (еталонний показник). З цього випливає, що наслідком здобутку одиниці ВВП в Україні, є непропорційно великий внесок у підсилення дії глобальних зовнішніх ефектів.

Задля означення стану, коли існує відхилення від еталонного показника продукування CO_2 на одиницю ВВП в рамках певної економічної системи, надалі в дослідженні використовуватиметься термін «компаративна неефективність використання енергетичних ресурсів».

На показник компаративної неефективності використання енергетичних ресурсів впливає три фактори: перший, неефективне завантаження виробничих потужностей, що використовують вуглеводневе паливо як джерело енергії; другий, технологічна та фізична застарілість технічних засобів трансформації енергії вуглеводнів (у теплову, механічну, електричну); третій, домінування високоемісійних видів виробництва в економіці. Кожен із цих факторів у більшій або меншій мірі впливає на рівень емісії CO_2 в країні, що у співвідношенні з показником ВВП формує індекс компаративної неефективності використання енергетичних ресурсів (рис. 1).

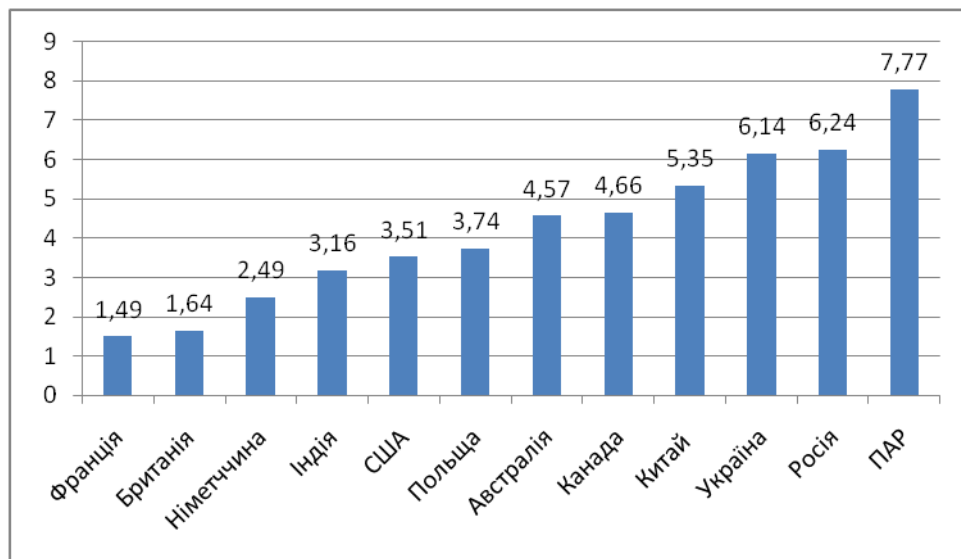

Рис. 1. Індекс компаративної неефективності використання енергетичних ресурсів

Високий індекс компаративної неефективності використання енергетичних ресурсів в Україні (6,14), значною мірою обумовлений високою часткою енергетичного сектору у загальнодержавній емісії CO₂ (50%). Основними продуцентами CO₂ в секторі (близько 88%) є теплові електростанції (ТЕС), діяльність яких характеризується низькою продуктивністю трансформації енергії палива у електричну енергію, що обумовлює високу емісію CO₂ (оскільки викиди є похідними від кількості використаного палива, обсяги використання якого збільшуються з огляду на низьку продуктивність). Причиною цьому є неефективне завантаження виробничих потужностей та застарілість устаткування ТЕС (технологічна та фізична).

Зарубіжний досвід соціально-економічної адаптації ветеранів бойових дій

Külföldi tapasztalatok a háborús veteránok társadalmi és gazdasági adaptációban

Сивак О.Б.

Державний університет «Житомирська політехніка»

(Житомир, Україна)

olena_syvak@ukr.net

З початку військового конфлікту на сході України у квітні 2014 р. до теперішнього часу станом на квітень 2019 р. за інформацією, що надійшла від відомчих комісій щодо надання статусу учасника бойових дій особам, які брали участь у проведенні антитерористичної операції, статус учасника бойових дій надано 363 253 особам¹. Станом на серпень 2017 р., за даними ООН зафіксовано 10 225 вбитих і 24 541 поранених осіб в результаті бойових дій².

Внаслідок конфлікту виникла така категорія осіб як учасники АТО (антитерористичної операції) / ООС (операції об'єднаних сил). Зазначена категорія є особливою, оскільки воїни, які повернулися з АТО / ООС пережили та продовжують переживати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), подоланням якого повинні займатися не лише психотерапевти, психологи та військові спеціалісти, але й ті кого воїни захищали. Поняття “учасник бойових дій” тотожне визначенням “учасник АТО / ООС” та “ветеран війни”. Однак останнє також означає, що під час бойових дій військовослужбовець отримав поранення чи контузію та має статус людини з інвалідністю внаслідок війни.

¹ Інформація щодо надання статусу учасника бойових дій. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dsvv.gov.ua/dostup-do-publichnoji-informatsiji/informatsiya-schodo-nadannya-statusu-uchasnyka-bojovyh-dij.html>

² Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 серпня – 15 листопада 2017 року // Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UARepoort20th_UKR.pdf

Досвід країн, що зіткнулися з явищами, що виникають після повернення людей з війни, показав, що участь в подіях, пов'язаних з ризиком для життя, травматичним чином діє на психічне здоров'я і стан учасників бойових дій. Так, результати досліджень показують, що в структурі психічної патології серед військовослужбовців строкової служби, що брали участь у бойових діях під час локальних воєн в Афганістані, Карабаху, Абхазії, Таджикистані, Чечні, психогенні розлади досягали 70 %, у офіцерів і прапорщиків цей показник дещо менший. Світова статистика свідчить, що кожен п'ятий учасник бойових дій за відсутності будь-яких фізичних ушкоджень страждає нервово-психічними розладами, а серед поранених і людей з особливими потребами – кожен третій³.

Надзвичайно важливим є те, щоб особи, які брали участь в бойових діях, якнайшвидше повернулися до мирного життя. Незважаючи на існування в Україні державних програм та системи пільг, що спрямовані на матеріальну підтримку ветеранів, на шляху їх реалізації стоїть низка перешкод. Крім того, кількість осіб, які потребують допомоги надзвичайно велика.

З урахуванням вищевикладеного, необхідним є забезпечення адаптації ветеранів бойових дій до нових умов життєдіяльності та реалій сучасного ринку праці. На сьогодні близько 10-12 % звільнених зі служби військовослужбовців потребують професійної перепідготовки та удосконалення професійних знань з можливим в подальшому працевлаштуванням⁴.

Участь у бойових діях для багатьох стає переломним моментом, що змушує переглянути усталені життєві пріоритети і прагнення. Безумовно, війна загартовує характер і породжує бажання бути незалежним, стати самому собі господарем. Саме тому багато учасників АТО / ООС, після повернення додому мріють започаткувати власну справу. Однак, завжди постає питання: де взяти гроші. Щоб отримати допомогу з державного бюджету на відкриття бізнесу потрібно мати статус безробітного. Для цього необхідно стати на облік у державну службу зайнятості незалежно від зареєстрованого місця проживання чи перебування. Однак, через ряд причин не всі учасники АТО / ООС користуються даною можливістю. За даними

³ Підчасов С.В. Аналіз соціально-психологічних проявів ПТСР в осіб, які приймали участь у бойових діях. / С.В. Підчасов, Г.І. Ломакін // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2011. Вип. 10 – С. 86–98.

⁴ Сасько О. Відверто та об'єктивно щодо адаптації військовослужбовців звільнених в запас [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://defenceua.com/index.php/statti/1093-vidverto-ta-obyektyvno-shchodo-adaptatsiyiviskovosluzhbovtsiv-zvilnenykh-v-zapas>

соціологічного дослідження GfK Group, попри те, що 48 % ветеранів, які взяли участь в опитуванні, знають про можливість отримання одноразової допомоги для організації підприємницької діяльності, лише 2 % опитаних скористалися цією можливістю⁵.

Особливо актуальним у вирішенні зазначеної проблеми є практичне втілення поради Конфуція, якій вже понад три тисячі років, яка передбачає допомогу “не рибою, а вудкою”. Відкриття власної справи саме те, що могло б допомогти ветеранам бойових дій. Психологи зазначають, що вони мають величезний потенціал для успішного ведення власної справи, оскільки мають навички швидшого реагування на змінені обставини, а також в них більша готовність ризикувати. Відповідно, вони більш відкриті до інновацій в бізнесі, ніж люди без такого досвіду.

В дослідженні проаналізовано міжнародний досвід країн, які брали участь у військових конфліктах, а відтак уже мають напрацьовані ефективні інструменти соціально-економічної підтримки ветеранів, у тому числі шляхом сприяння їхнім підприємницьким ініціативам. Зокрема, проаналізовано досвід США (Boots to Business, Service-Disabled Veteran-Owned Small Business Program), Великої Британії (Civvy Street, V-WISE - Veteran Women Igniting the Spirit of Entrepreneurship), Канади (Prince's Operation Entrepreneur) та ін.

Підприємства України можуть активно сприяти підтримці ветеранів бойових дій у підприємницьких ініціативах, реалізуючи принцип Конфуція шляхом організації тренінгів щодо створення власного бізнесу, допомоги в написанні бізнес-планів, допомоги з фінансовим плануванням; допомоги з пошуком джерел фінансування та ін.

Досліджений міжнародний досвід реабілітації ветеранів бойових дій є позитивним прикладом синергії держави, суспільства та бізнесу, спрямованої на вирішення актуальних соціально-економічних проблем, які стосуються всіх і кожного.

Міжнародний досвід є важливим емпіричним підґрунтям для розробки та успішної реалізації схожих програм соціально-економічної адаптації учасників АТО в Україні. Перспективами подальших досліджень є впровадження міжнародного досвіду соціально-економічної адаптації ветеранів бойових дій з врахуванням українських реалій.

⁵ Вісник Юридичної Сотні. №39. (результати опитування за даними дослідження GfK Group на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні (2016 р.) та Київського міжнародного інституту соціології і Cadmus Group (2016-2017)). Режим доступу: http://legal100.org.ua/visnyk_39/.

Необхідність використання класифікації витрат в бухгалтерському обліку

A költségcsoportosítás szükségessége a számvitelben

д.е.н., проф. Сук П.А.

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України “Ніжинський агротехнічний інститут”

(Ніжин, Україна)

otmts@ukr.net

Витрати є важливим чинником економічної діяльності підприємств. Витратами є сума витрачених ресурсів підприємства на виробництво продукції. Витрати разом з доходами формують фінансовий результат (прибуток або збиток). Він визначається як різниця між доходами і витратами. Зменшуючи витрати керівник може збільшити фінансовий результат.

Щоб ефективно здійснювати процес виробництва продукції потрібно оптимізувати витрати, розробити ефективну їх класифікацію. Класифікація витрат допомагає їх систематизувати, узагальнити, сумувати і визначити їх відмінні особливості. Підприємство повинно ефективно використовувати свої ресурси: не допускати перевитрат матеріалів, необґрунтованих витрат цінностей, нестач, крадіжок, своєчасно забезпечувати процес виробництва необхідною кількістю матеріалів і робочої сили. Належним чином організована класифікація витрат забезпечує їх ефективний аналіз, облік і контроль. Класифікація витрат на підприємстві залежить від специфіки видів діяльності підприємства, особливостей організації обліку витрат на ньому, структури витрат, питомої ваги витрат у собівартості продукції, мети підрахунку собівартості продукції.

Витрати бувають різних видів. Структура витрат характеризує види витрачених засобів і предметів праці та їх кількість. Так витрати поділяються на п'ять елементів витрат: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація і інші операційні витрати. Елемент витрат – це сукупність економічно однорідних видів витрат. Елементів витрат законодавством встановлено

лише п'ять. Більш детальну інформацію про витрати надають статті витрат. Їх може бути різна кількість. Статті витрат підприємство встановлює самостійно. Їх перелік визначають галузеві методичні рекомендації з обліку витрат і калькулювання собівартості продукції^{1 2 3 4 5 6 7}

Таким чином, керівнику необхідно сформувати таку кількість і види статей витрат, які б забезпечили підвищення ефективності виробництва на підприємстві. В результаті керівник повинен мати інформацію по структуру витрат, суму витрат, ціни на матеріали, вартість робочої сили і інші витрати, пов'язані з процесом виробництва.

¹ Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджено наказом Міністерства промислової політики України від 09 липня 2007 р. № 373. – Електронний ресурс. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

² Методичні рекомендації з обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств / Л.К. Сук, П.Л. Сук, Б.В. Мельничук // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 12. – С. 5-60.

³ Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132. – Електронний ресурс. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

⁴ Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затверджено наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22 травня 2002 р. № 145. – Електронний ресурс. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

⁵ Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затверджено наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 31 грудня 2010 р. № 573. – Електронний ресурс. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

⁶ Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті, затверджено наказом Міністерства транспорту України від 05 лютого 2001 р. № 65. – Електронний ресурс. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

⁷ Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 січня 2000 р. за № 27/4248. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Контроль товарно-матеріальних цінностей в системі управління підприємства

Az áru-anyagi értékek ellenőrzése a vállalat irányítási rendszerében

д.е.н., проф. Сусіденко В.Т., Сусіденко О.В.

Ужгородський торговельно-економічного інституту КНТЕУ

(Ужгород, Україна)

susidenko_av@ukr.net

В організації і методиці обліку і контролю матеріальних ресурсів є істотні недоліки, серед яких слід зазначити недостатнє використання сучасних засобів обчислювальної техніки, не завжди обґрунтоване застосування первинних документів, відсутність чіткої методики документальної перевірки зі сторони контролюючих органів, недосконала організація контролю і проведення аналізу достовірності і якості інвентаризаційних матеріалів¹.

Це вимагає дослідження окремих теоретичних аспектів контролю і обґрунтування необхідності його вдосконалення в ринкових умовах. Постає потреба систематизації способів і прийомів контролю за збереженням матеріальних цінностей, врахування особливостей методики проведення інвентаризації на підприємстві, потреби вдосконалення внутрішньогосподарського контролю тощо.

На сьогодні перспективним напрямом в системі управління діяльністю підприємства є внутрішньогосподарський контроль оборотного капіталу, який вирішує задачі безпосереднього управління поточною, інвестиційною і фінансовою діяльністю.

Контроль такого важливого об'єкта виробництва і бухгалтерського обліку, як товарно-матеріальні цінності здійснюється у формі ревізій, перевірок тощо.

Залежно від повторюваності контрольних дій внутрішньогосподарського контролю вони поділяються на первинні, повторні та додаткові (рис. 1.).

¹ Податковий Кодекс України №2755- VI від 02.12.2010 р.

Рис. 1. Види контрольних дій

Внутрішньогосподарський контроль є загальною системою організованих контрольних функцій і процедур, що здійснюються посадовими особами та/або власниками підприємств відповідно до чинного законодавства. Завданням внутрішньогосподарського контролю є перевірка господарських операцій з первинних до вищих організаційних структур підприємства, контроль витрат ресурсів, виконання виробничих і фінансових бюджетів, раціонального використання робочої сили, впровадження нових технологій, забезпечення збереження товарно-матеріальних цінностей тощо. У здійсненні внутрішньогосподарського контролю на підприємствах основні функції виконує бухгалтерія^{2, 3}.

На основі результатів дослідження складського господарства і стану зберігання матеріальних цінностей оцінюють їхній стан на окремих складах і в окремих матеріально відповідальних осіб.

В умовах надходження матеріальних цінностей на склади підприємства автотранспортом необхідно їх кількість, що зазначено в товарно-транспортній накладній, порівняти з кількістю оприбуткування матеріальних цінностей на складі. Водночас перевіряють відповідність кількості оприбуткованих матеріальних цінностей місткості тари, в якій дані цінності надійшли на склад. Це дає змогу виявити факти неповного оприбуткування цінностей.

² Закон України №996-XIV від 16.07.99 р. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні.

³ Закон України №140-V від 14.09.2006 р. Про аудиторську діяльність.

Важливою стадією контролю операцій, пов'язаних із надходженням матеріалів, є перевірка обґрунтованості визначення їхньої первісної вартості, яка складається із суми фактичних витрат на їх придбання або виготовлення.

Отже, управління підприємством – складний і відповідальний процес, який має свою стратегію і тактику. Внутрішньогосподарський контроль на підприємствах здійснюють штатні контролери-ревізори, внутрішні аудитори, керівники і співробітники відділів управління підприємств, а також посадові особи інших підрозділів відповідно до покладених на них службових обов'язків. При цьому, ряд керівників у своїй управлінській діяльності зосереджують увагу і основні зусилля на вирішенні повсякденних завдань, тактичних питань.

Водночас, в управлінні має бути розумне чергування у вирішенні тактичних та стратегічних завдань. Управління – це перш за все вміння передбачати: хід виконання програми розвитку підприємства, відхилення від плану і завданих параметрів, відхилення у використанні товарних ресурсів, напрямки перспективного розвитку підприємства після прийняття відповідних управлінських рішень.

Сучасні тенденції розвитку податку на багатство

Modern trendek a vagyonadó kiterjesztésében

к.е.н., доц. Свердан М.М.

Національний університет біоресурсів і природокористування
(Київ, Україна)

sverdanofof@ukr.net

Упродовж суспільного прогресу у всіх цивілізаціях завжди була присутня економічна нерівність та соціальна стратифікація, а суспільство завжди було поділене на класи. В усі епохи аристократичні класи демонстрували та підтверджували свої соціально домінуючі переваги, які ґрунтувались, насамперед, на власності – майновому достатку, розкоші, багатстві.

Багатство, як соціально-економічний феномен, завжди супроводжує розвиток суспільства, надаючи йому певний спонукальний ритм. Саме у прагненні до багатства розкривається глибинний суспільний зміст, що надає йому смислове наповнення. Суспільство має схильність до придбання майна та розкоші, примноження достатку, нагромадження власності, багатства. В цьому контексті економічна складова є вагомим чинником утвердження соціального статусу індивідів. На основі індикатора майнового достатку формуються відповідні соціальні прошарки суспільства.

Економічне підґрунтя є невід’ємним в суспільній життєдіяльності. Бажання до нагромадження різноманітної власності з метою поліпшення власного добробуту є абсолютно природним інстинктом індивідів. Часто економічна складова превалює над всіма іншими цінностями індивідів. В дійсності, прагнення до збагачення є нічим не обмеженим та безмежним. Нагромаджений обсяг власності становить певний рівень матеріального достатку й добробуту індивідів, а в значних розмірах кваліфікується як багатство класу заможних осіб.

Водночас, багатство становить відповідний фіскальний інтерес. Його наявність в суспільстві не залишається осторонь фіскальних інтересів держави. Багатство держава перетворює у відповідні об’єкти оподаткування. В практиці це реалізується шляхом введення державою податку на багатство.

Податок на багатство у своїй основі містить фіскальну цілеспрямованість та ставить за мету оподаткування виключно заможного прошарку суспільства. Він накладається на сукупний обсяг наявної приватної власності індивідів. Як правило,

об'єкт оподаткування в розрізі різних країн, де справляється податок на багатство, має схожий алгоритм обчислення, хоча в кожній країні набір компонент, які формують його, не є однаковим та встановлюється самостійно. Зазвичай, податок на багатство стосується власності громадян – індивідів, хоча на практиці він може застосовуватись також й щодо господарських структур – підприємств. Наприклад, в таких країнах як Бельгія та Канада податок на багатство сплачують тільки юридичні особи. У Франції податок на багатство на перших порах з моменту його введення сплачували фізичні та юридичні особи, однак дуже скоро фіскальний акцент змістився в бік лише громадян.

Податок на багатство належить до групи податків на власність. Саме власність постала первинним об'єктом оподаткування. Оподаткування власності існує приблизно стільки ж, скільки й сама сучасна цивілізація. Податки, в рамках яких відбувається оподаткування власності, належать до числа найстаріших податків, які відомі більшості сучасних держав. За тривалий час свого існування оподаткування власності зазнало значних трансформацій; історія оподаткування власності є надзвичайно різноманітною. Це стосується також податку на багатство, який можна повноцінно вважати первинною формою фіскального впливу держави на суспільство.

Власність – первинна база для утворення податку на багатство. Аналізуючи еволюцію динаміки і тенденцій фіскальної практики, можна констатувати, що завжди ініціювались спроби впровадження певних універсальних податків, яким є, також, податок на багатство. Комплексне вираження нагромадженої власності лише в одному цілісному об'єкті оподаткування має свої особливості та переваги; схожих аналогів не має жодний інший податок, який сплачується суспільством.

Податок на багатство має свою специфіку та історію. Тривалий час основу власності становили земля та обсяги сільськогосподарського виробництва. На цій основі багатство визначалось як сумарний обсяг землі й аграрного товаровиробництва. Відповідно, запроваджувались адекватні форми податку на багатство. Невипадково перші ідеї стосовно запровадження єдиного податку запропонували фізіократи, які вважали, що земля становить основу власності та багатства.

Поступовий і все більш наростаючий розвиток промислового виробництва та фінансового капіталу змінив не лише господарську систему та підприємництво, але й істотно модифікував уявлення про власність та багатство. Спершу актуалізувались предмети та засоби праці промислового характеру, які постали мірилом власності. Надалі все більш домінуючі позиції зайняв капітал, відображений в різних формах

грошових заощаджень на банківських рахунках, інших грошових вкладень, фінансових інвестицій, інших аналогічних формах капіталовкладень. Невипадково, що в сучасних умовах багатство інтерпретується та вимірюється на основі фінансових параметрів.

Інтерес до податку на багатство існує з давніх пір. В науково обґрунтованому вигляді податок на багатство знаходить своє пояснення вже в XIX ст.¹ З середини XX ст. податок на багатство набув особливої актуальності^{2 3 4}. Підтвердженням цьому є численні спроби введення податку на багатство в багатьох країнах.

Податок на багатство за час свого розвитку зазнав чимало трансформацій та реформувань. Класичний варіант податку на багатство зберігся на сьогоднішній день в небагатьох країнах. Зокрема, Ісландія, Іспанія, Норвегія, Швейцарія використовують податок на багатство в його первинній комплексній формі. В багатьох інших країнах відбулись істотні модифікації податку на багатство.

В Нідерландах, де податок на багатство справляється з давніх часів, на початку 2000-х рр. відбулись значні зміни. Замість класичного варіанту податку на багатство, який справлявся тривалий час, було запроваджено оригінальну фіскальну модель, в рамках якої він справляється в контексті особистого прибуткового оподаткування.

В Англії в якості багатства завжди традиційно виступала нерухомість. Хоча, в 1970-х рр. все ж таки й були ініціативи щодо введення податку на багатство. В такому випадку податок на багатство більше схожий на його аналог – податок на розкіш. В Англії стягується специфічний податок на нерухомість (*Council tax*), а також тривають дебати щодо введення особливого податку (*Mansion tax*).

На таку ж схему оподаткування багатства з 2018 р. перейшла Франція. Замість класичної моделі податку на багатство впроваджено оподаткування нерухомості. Від оподаткування звільнено фінансові активи та предмети розкоші.

В деяких країнах в якості багатства виступає капітал; такий податок на багатство сьогодні справляється в Італії (податок на багатство було скасовано ще на початку 1990-х рр., а чинний функціонує з 2009 р.), Угорщині (з 2010 р.), Німеччині (з 2011 р.).

¹ Wicksell K. Progressiv beskattning af inkomst och förmögenhet / av Knut Wicksell. – Stockholm: Bonnier, 1895. – 39 s.

² Due J.F Net worth taxation / John F. Due // Public Finance. – 1960. – Vol. 15. – №3/4. – P. 310-321.

³ Sandford C.T. Evolution de l'imposition des patrimoines dans différents pays / Cedric T. Sandford // Economie et statistique. – 1978. – №105. – P. 11-23.

⁴ Tanabe N. The taxation of net wealth / Noboru Tanabe // IMF Staff Papers. – 1967. – Vol. 14. – №1. – P. 124-168.

A számvitel múltja és jövője

Минуле та майбутнє бухгалтерського обліку

Dr. Tangl Anita, Halmosi Tímea, Vajna István, Dr. Belovecz Mária

Szent István Egyetem (Gödöllő, Magyarország)

tangl@vajna.hu

A számviteli rendszerek alapvető célja a gazdasági folyamatok rögzítése és gazdasági információ nyújtása. Információs szerepét a valós gazdasági események leírása által keletkezett adatbázis segítségével tudja betölteni. A számviteli információk a döntéshozatalban alapvető szerepet töltenek be, hiszen objektív adatokat testesítenek meg.

A számvitelt, mint adatrögzítési rendszert a kutatások egyidősnek tartják az írásbeliséggel. Az első gazdasági jellegű feljegyzéseket több, mint 5000 évvel ezelőtti időszakból datálják a történészek. Természetesen az akkori feljegyzések tartalma és részletezettsége nagyon messze van a jelenlegi rendszertől. Az adatrögzítési eszközök, a gazdasági folyamatok differenciálódása, a termelési körülmények változása, a pénzügyi piacok fejlődése meghatározta a számvitelben rögzített adatok tartalmát és felhasználásuk lehetőségeit. A számviteli jellegű adatok szerepe jelentőssé vált az újkortól. A befektetők által létrehozott és a „munkások (menedzsment)” által működtetett vállalat esetében az információs igények két oldalról jelentek meg, és azok két különböző célt szolgáltak. A befektető információs igénye az elvárt jövedelemhez (osztalék) kötődik, míg a dolgozói réteg számára a tevékenység folyamatos fenntartását biztosító és lehetővé tevő információ vált elsődlegessé. Erre az időszakra tehető a vezetői (menedzsment) számvitel gyökerei. A II. ipari forradalom lehetővé tette a termelés és a technológiák további fejlesztését, mely természetesen kihatott a számvitelből nyerhető gazdasági információk körére is.

A XX. század első felében a termelési rendszerek további differenciálódásával, a termelési folyamatok optimalizálásával a minőség iránti fokozottabb igény megjelenésével a termelő vállalatoknál a számvitel információs szerepe tovább nőtt. Szükségessé vált a folyamatok költséganalizálása, a költségek és az eredmény tervezése valamint optimalizálása. Mindezek az ötvenes évek elején a számvitelhez kapcsolódó új eszközrendszer létrejöttét indukálták, melyet controllingnak hívunk.

A XX. század második felében a természeti erőforrások beszűkülése, a fokozottabb vevői igény hatására előtérbe kerültek a minőségfejlesztési módszerek. A jelenleg alkalmazott minőségfejlesztési módszerek gazdasági hatását számviteli eszközökkel lehet mérni, és a minőségfejlesztési módszerek befektetési igényeire is külön számviteli rendszer működik. Ezt Lean-Kaizen számvitelnek nevezzük.

Az 1970-es évekre a vállalati folyamatok és a termelés globális szintre emelkedett, egy vállalat több országra kiterjesztette tevékenységét, a pénzügyi műveletek is kiterjedté váltak, a tőzsdei ügyletek sokak számára elérhető közelségbe kerültek. Szükségessé vált a különböző országokban működő vállalatok gazdasági teljesítményének összehasonlítása. Az előbb említett szükséglet alapozta meg a nemzetközi számviteli rendszer kialakulását. Így létrejöttek – alapvetően a pénzügyi számviteli körhöz kapcsolódó – az egyes országok különböző számviteli rendszereinek különbségéből eredő gazdasági információk nehézségeit kiküszöbölő egységes számviteli beszámolót eredményező Nemzetközi Számviteli Sztenderdek (IAS - International Accounting Standards), illetve a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Sztenderdek (IFRS – International Financial Reporting Standards).

A számvitel jövőjét tekintve - mivel maga a rendszerben rögzített adat attól a folyamattól függ, amit leír – a számvitel több területre fog specializálódni. Az egységes egész vállalatot átölelő pénzügyi számvitel mellett létrejönnek (létrejöttek) az új célok alapján az új információs igényeket kielégítő számviteli alrendszerek, így zöld számvitel, a fenntarthatósági számvitel, környezetvédelmi számvitel, a CSR a humán (HR) számvitel és a korábban említett Lean-Kaizen számvitel.

A számvitel eszközzrendszerét és módszertanát vizsgálva a Luca Paccioli által megalkotott alapmódszertan és adatrögzítési technika is átalakuláson megy keresztül. A technikai módszerek tekintetében az ipar 4.0 a számvitelben is érezteti hatását. Az informatikai eszközök alkalmazása biztosítja a gyors adatrögzítést és adatáramlást.

Lényeges kérdés lesz a jövőben az adatbiztonság. Az adatbiztonság két oldalról közelíthető meg. Az egyik oldal, hogy az informatikai eszközökkel támogatott adathalmaz mennyire biztonságos. Az itt jelentkező problémák megoldása informatikai és adatbiztonsági oldalról közelíthető meg, és elvezet bennünket a BIGDATA rendszerekhez és azok problémaköréhez.

Az adatbiztonság másik vonatkozása a számviteli rendszerekben megjelenő adatok valóságtartalma és valódisága. Ez a kérdés és problémakör szervesen kapcsolódik a

számviteli rendszerek felé támasztott követelményekhez. Az adatok tartalmi megbízhatósága az a beérkező és feldolgozott alapadatok áramlási rendszerétől és gondos tervezésétől függ.

A számviteli rendszerek (bármilyen célt is szolgáljanak) működtetése során alapvető elvárás a hatékony, gyors és költségkímélő működtetés. Ezen elvárások teljesítését biztosítják a minőségfejlesztési módszerek – így az 5S, VSM, Kaizen.

Összefoglalóan elmondható, hogy a számvitel alapvető funkciója nem változik, de a rögzített adatok köre és a belőlük származtatott információk köre, jellege, tartalma és információs szerepe attól függően változik, hogy milyen gazdasági döntések alátámasztására használjuk a számviteli információt. A tanulmány a kezdetektől bemutatja a számvitel változását, fejlődését és rátekintést nyújt a digitalizált és hatalmas információs igénnyel rendelkező jövő kihívásainak megfelelő számvitel eszközszerére.

Kulcsszavak: számvitel, változás, számviteli információ

**Нові плани (завдання) у вдосконаленні балансу
національної виробничо-господарської (економічної)
концепції (доктрини)**

**Új tervek (feladatok) a nemzeti termelési-gazdasági
konceptió (doktrína) egyensúlyának biztosításában**

д.е.н., доц. Ткаченко С.А.

Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет
«Миколаївська політехніка», (Миколаїв, Україна)

nukoblikaudit@inbox.ru

д.е.н., доц. Потішняк О.М.

Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка (Харків, Україна)

Vovan20091@mail.ru

Економічно ефективна (продуктивна) реформа, перехід до системи стратегічного регулювання національною господарською системою спеціального призначення економічними методами ставлять перед балансом національної економічної доктрини (концепції) нові вимоги, задовольнити яким він у його сучасному вигляді уже не зможе.

У даний час від балансу національної економічної системи потрібно, щоб він став балансовою моделлю усієї економіки, що відображає не тільки окремі аспекти, а і суворий зв'язок між ними. Без зв'язку із цим картина економічного обороту не може бути комплексною, як би детально й глибоко ні розглядалися його окремі сторони тощо.

Існуючий нині баланс – це набір документів, а не інтегрована система. Кожен із них являє собою інформаційну таблицю, де зіставляються ресурси та використання того об'єкта, якому присвячений відповідний баланс. Таблиця аналогічна за формою рахунку, має дохідну і видаткову частини. Однак, із методологічної точки зору основу сучасної системи балансів становить зіставлення доходів із витратами у межах

кожного окремого рахунку, а не зіставлення доходів одного рахунку із витратами іншого рахунку.

Характерно, що ця концентрація уваги на ув'язці дохідної та видаткової частин одного і того ж балансу та зневага до кореспонденції балансів між собою відбилися на визначенні поняття балансової статистики у вітчизняній статистичній літературі. Балансовий елемент методу у повній відповідності із практикою визначають, як такий спосіб обробки і аналізу (дослідження) статистичних інформаційних даних, при якому зіставляються дані про ресурси із даними про призначення готової продукції або будь-якого іншого економічного показника, й тільки. Питання про те, як повинні бути пов'язані показники одного балансу із показниками іншого, навіть не ставиться та інше.

Зв'язок між окремими документами балансу забезпечується не із побудови, а спеціально на заключному етапі складання балансу національної економічної (господарської) системи, й лише за деякими показниками, критеріями оцінки якості.

У зв'язку із цим неможливо простежити, як впливають зміни показників (ознак) у одному документі балансу на ті або інші показники (ступені) у іншому документі й ін.

Як уже було відзначено, до системи (методи) балансу національної економічної (господарської) системи можна віднести міжгалузевий баланс процесу виробництва та розподілу готової продукції. Переваги цього документа усім добре відомі. Але відомо також й те, що він не надає виходу на реальні виробничо-господарські галузі і виробничо-господарські одиниці, а ув'язка його із іншими балансами досягається тільки через найзагальніші сумарні інформаційні дані шляхом спеціальних розрахунків.

Таким чином, при усіх своїх перевагах нинішній баланс національної економічної системи не надає повного уявлення про економіку як про єдину систему та не забезпечує суворого переходу у процесі комплексного економічного аналізу й оцінки, планування від одного аспекту до іншого. Із огляду на сучасні тенденції у розвитку планування і, зокрема, ті вимоги, які випливають із нашої економічної реформи, можна констатувати, що найближче завдання (план) у вдосконаленні балансу національної господарської (економічної) системи полягає у подоланні насамперед цього недоліку, ін.

A Székelyföld és a Felvidék magyarlakta területén működő turisztikai szervezeti rendszer vizsgálata

Дослідження системи туристичної організації в угорськомовних регіонах Румунії та Словаччини

Dr. Tózsér Anett

Nemzetstratégiai Kutatóintézet (Budapest, Magyarország)

info@nski.gov.hu

A Kárpát-medence magyarlakta térségei megannyi ismert vagy kevésbé ismert vonzerővel rendelkező turisztikai fogadóterületek, amelyek versenyképességét meghatározza a turizmus szereplőinek együttműködése is. Ezért a Nemzetstratégiai Kutatóintézet egy kutatássorozatot indított el, hogy ezen szervezetek működéséről egy átfogó képet adjon. Ennek első, pilot projektjét a 2015 második felében elvégzett Székelyföld turisztikai szervezeti rendszerének vizsgálata című kutatás jelentette. Az itt kialakított módszertani gyakorlat alapján a kutatás helyszíne 2017-ben a Felvidék magyarlakta területe volt.

A kutatás célja objektív szempontok alapján megvizsgálni, hogy jelenleg milyen magyar turisztikai desztináció menedzsment (TDM) jellegű szervezetek vannak és működnek a Székelyföld és a Felvidék magyarlakta területein; megvizsgálni a szervezeti működés feltételeit, jogi és szakmai környezetét, a működést segítő és gátló tényezőket és a legsikeresebb kezdeményezéseket, illetve feltárni a sikeres működés feltételeit és mindezek alapján javaslattétel a turisztikai együttműködések további lehetőségeire, formáira, működésére. A kutatás kvalitatív módszerrel készült. A hat kérdésblokkból, összesen negyven kérdéskörből álló szakmai interjúk lehetőséget biztosítottak a téma mélységi vizsgálatára, a látens jelenségek feltárására. Ezzel a módszerrel lehetőség nyílt a felvidéki magyar szervezetek és szakemberek gondolkodásmódjának, cselekedeteinek és attitűdjének mélyebb megértésére.

A kutatás eredményei, illetve az ennek alapján megfogalmazott ajánlások hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Székelyföld és a Felvidék magyarlakta vidékei a turizmus a szervezeti háttér fejlesztésének köszönhetően versenyképesebbé váljon, ezáltal újabb gazdasági lehetőségeket kínáljon a helyi magyar közösségek számára, elősegítve a szülőföldön történő megmaradásukat, társadalmi-gazdasági megerősödésüket. A kutatás eredményeivel a Székelyföld és a Felvidék magyarlakta területén, majd pedig a Kárpát-medencében a turisztikai együttműködések készíthetők elő és erősíthetők.

**Фінансові інструменти інноваційного розвитку
транспортно-логістичної системи в Україні**

**A közlekedési és logisztikai rendszer innovatív
fejlesztésének pénzügyi eszközei Ukrajnában**

к.е.н., член-кореспондент Академії економічних наук України

Трушкіна Н.В.

Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)

trushkina@nas.gov.ua

Функціонування транспортно-логістичної системи в Україні є пріоритетним напрямом національної економіки. Це відповідає планам Уряду України в контексті Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», у якій передбачено реалізацію реформи транспортної інфраструктури. Разом з тим, як показують дослідження, успішному розвитку національної транспортно-логістичної системи перешкоджає ряд бар'єрів, до яких можна віднести:

- логістичні, які зумовлені неефективною організацією логістичної діяльності підприємств транспортного комплексу; наприклад, ПАТ «Укрзалізниця» здатна задовольняти логістичні потреби української промисловості лише на 10–30%¹;
- інноваційні, які охоплюють недостатній рівень інноваційного розвитку транспортної сфери;
- фінансові, які включають недосконалий механізм інвестиційно-фінансового забезпечення через брак фінансування транспортної галузі державної форми власності, недостатнє застосування публічно-приватного партнерства, обмеженість інструментів приватного інвестування в об'єкти транспортної інфраструктури тощо.

Все це підтверджує й статистичний аналіз. За даними Державної служби статистики України, кількість підприємств транспортної сфери, що займалися інноваційною діяльністю, скоротилася за 2010-2017 рр. на 37%, або з 81 до 51. Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, зменшилася на 38,5%,

¹ Залознова Ю.С., Трушкіна Н.В. Транспортно-логістична система України: проблеми та перспективи розвитку. – *Економічний вісник Донбасу*. – 2018. – № 3. – С. 113-119.

або з 65 до 40. Кількість підприємств у сфері транспорту, що впроваджували інноваційні процеси, знизилася на 23,3% (з 43 до 33); які впроваджували інноваційні види продукції, – на 29,6% (з 54 до 38). При цьому кількість підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, які є новими для ринку, зменшилася на 56%, або з 25 до 11. Їх частка скоротилася в 2017 р. порівняно з 2010 р. на 17,4 відсоткових пункти – з 46,3 до 28,9% до загальної кількості підприємств, які впроваджували інноваційні види продукції.

За досліджуваний період спостерігається й позитивна тенденція інноваційного розвитку національної транспортно-логістичної системи. Так, питома вага обсягу фінансування інноваційної діяльності підприємств транспортної сфери зросла на 2,5 відсоткових пункти, або з 11,5 до 14% загальноукраїнського обсягу. Слід відмітити, що частка обсягу витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення збільшилася за 2010-2017 рр. на 50,6 відсоткових пункти (з 20,6 до 71,2%); зовнішні науково-дослідні роботи – на 6,2 в.п. (з 1,6 до 7,8%); внутрішні науково-дослідні роботи – на 5 в.п. (з 11,5 до 16,5%)².

Структура фінансування інноваційної діяльності підприємств транспортної сфери змінювалася майже щороку. Аналіз свідчить, що питома вага власних коштів підприємств становила в 2010 р. 81,1% загального обсягу фінансування інноваційної діяльності; коштів іноземних інвесторів – 6,6%, вітчизняних інвесторів – 1%. У 2013 р. частка власних коштів складала 58,9% загального обсягу фінансування; коштів іноземних інвесторів – 28,8%; кредитів – 2,3%; коштів державного й місцевого бюджетів – по 0,6%. У 2016 р. частка власних коштів становила 82,5% загального обсягу фінансування (у 2014 р. – 55,6%); державного бюджету – 1,5% (у 2014 р. – 39,8%); коштів вітчизняних інвесторів – 16% (у 2014 р. – 0,3%). А у 2017 р. фінансування інноваційної діяльності підприємств транспортної сфери відбувалося лише за рахунок власних коштів, питома вага яких становила 89% загального обсягу.

За 2010-2017 рр. частка обсягу реалізованої інноваційної продукції в транспортній сфері збільшилася на 3,4 відсоткових пункти, або з 11 до 14,4% загальнодержавного обсягу.

Варто зазначити, що за 2010-2014 рр. спостерігалася тенденція збільшення частки обсягу реалізованої продукції, яка була новою для ринку, на 34,6 в.п. і відповідного зниження частки обсягу реалізованої продукції, що була новою тільки

² Наукова та інноваційна діяльність України за 2017 рік: стат. збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 178 с.

для підприємства. Але з 2015 р. почала спостерігатися протилежна ситуація. В цілому питома вага обсягу реалізованої продукції, яка була новою для ринку, скоротилася за 2010-2017 рр. на 26,4 відсоткових пункти, або з 43,3 до 16,9% загального обсягу реалізованої інноваційної продукції. Частка обсягу реалізованої продукції, що була новою тільки для підприємства, відповідно зросла на 26,4 відсоткових пункти, або з 56,7 до 83,1%³.

Частка обсягу капітальних інвестицій у розвиток сфери транспорту та складського господарства скоротилася за 2010-2017 рр. на 1,9 відсоткових пункти, або з 10,3 до 8,4% загального обсягу капітальних інвестицій. Обсяг прямих інвестицій у вітчизняні підприємства в сфері транспорту та складського господарства знизився в 2017 р. порівняно з 2010 р. на 32%, або з 46293,5 до 39144,0 млн дол. США. При цьому слід відмітити, що прямі інвестиції у цій галузі становлять малу частку в загальноукраїнському обсязі. За 2010-2017 рр. питома вага прямих інвестицій у сфері транспорту та складського господарства зменшилася на 0,7 відсоткових пункти, або з 3,7 до 3%⁴.

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок. Для ефективного інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи в Україні необхідно розробити і запровадити механізм інвестиційно-фінансового забезпечення, який полягає у використанні таких фінансових інструментів, як венчурне інвестування, краудінвестинг, факторинг, публічно-приватне партнерство на основі залучення приватних інвестицій, коштів кредитних установ, іноземних інвестиційних ресурсів, грантів міжнародних фінансових організацій тощо.

Реалізація запропонованого механізму сприятиме одержанню синергетичного ефекту, до складових якого можна віднести: збільшення надходжень до бюджету за рахунок підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки; створення нових робочих місць і зростання рівня зайнятості; збільшення обсягів вантажоперевезень (у тому числі транзитних) і вантажообігу; оптимізацію й раціональний рух логістичних потоків; зниження витрат на логістичну діяльність через зменшення транспортної складової у вартості послуг і скорочення часу на виконання митних процедур при оформленні вантажів.

³ Наукова та інноваційна діяльність України за 2017 рік: стат. збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 178 с.

⁴ Транспорт і зв'язок України за 2017 рік: стат. збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 168 с.

Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних процесів в Україні

A regionális fejlesztés pénzügyi támogatása Ukrajna decentralizációs folyamataiban

д.е.н., проф. Варцаба В.І., к.е.н., доц., Огородник В.О.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
vira.vartsaba@uzhnu.edu.ua, valeriya.ohorodnyk@uzhnu.edu.ua

Євроінтеграційний шлях, який вибрала сучасна Україна, вимагає виконання міжнародно-правових вимог та зобов'язань, в тому числі з питань розвитку місцевої й регіональної демократії.

Підтвердженням тому стало визначення в програмних документах Президента, Уряду та Верховної Ради України пріоритетів, серед яких першочерговим стала децентралізація влади, передача фінансових ресурсів на регіональний рівень та зміцнення матеріально-фінансової бази органів місцевого самоврядування, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідних територіях, надання високоякісних та доступних публічних послуг населенню, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Органами державної влади задекларовано наміри продовження децентралізаційної реформи та анонсовано нові завдання, визначені Указом Президента України № 412/2018 від 6 грудня 2018 р. «Про додаткові заходи щодо забезпечення реформ із децентралізації влади» в частині «надання державної підтримки для завершення до 2020 року формування та утворення спроможних територіальних громад по всій території України» та відповідно цим завданням покрокова Урядова «Дорожня карта» дій і рішень на наступні два роки.

Водночас зі схваленням реформних намірів і рішень Президента України і Уряду України більшість органів місцевого самоврядування базового рівня і територіальних громад області впродовж трьох років децентралізаційних процесів в переважній більшості так і не змогли сповна скористатись перевагами цієї реформи: створити належну кількість спроможних ОТГ, в повній мірі запровадити нові фінансові інструменти та ефективно скористатись фінансовими ресурсами для покращення рівня життя жителів місцевих громад.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки України є посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, що вимагає докорінної зміни підходів до формування механізму фінансового забезпечення як на державному, так і на регіональному рівні. Відіграючи ключову роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів, система фінансового забезпечення є основним інструментом поєднання національних інтересів та інтересів кожної окремої території.

Необхідність формування ефективного та прозорого механізму фінансового забезпечення регіонального розвитку, який враховує специфіку розвитку кожного регіону, обґрунтовано Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженою Постановою КМУ № 385 від 06.08.2014 р. Стратегія спрямована на визначення завдань та інструментів для розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища.

Впродовж останніх років в Україні відбувається впровадження децентралізаційної реформи (адміністративно-територіальної, політичної та фінансової), однак результати її реалізації не відповідають вимогам соціально-економічного розвитку регіонів. Основною проблемою є недостатнє фінансове забезпечення ефективної діяльності органів місцевої влади. Така ситуація потребує об'єднання зусиль науковців та практиків з метою пошуку науково-практичного розв'язання питань зміцнення фінансової бази та досягнення фінансової спроможності регіонів з урахуванням сучасних процесів євроінтеграції, глобалізації та посилення невизначеності умов функціонування регіональних та місцевих економічних систем.

З метою активізації децентралізаційних процесів та покращення фінансового забезпечення розвитку регіонів, на нашу думку, необхідно:

На законодавчому рівні модернізувати систему бюджетного регулювання регіонального розвитку, оскільки часткові зміни у формуванні дохідної й видаткової частин державного й місцевих бюджетів не дозволяють досягнути цілей регіонального розвитку.

Важливим напрямом нарощення фінансового потенціалу регіону є формування стратегії регіонального розвитку на інноваційних засадах. Зважаючи на євроінтеграційні процеси, регіональна інноваційна політика повинна використовувати

такі фінансово-організаційні інструменти, які довели свою ефективність у провідних країнах ЄС: оцінка та аналіз стану регіону, формування та реалізація програм та проектів розвитку регіону, сприяння залученню коштів для фінансування інноваційної діяльності з різних джерел, формування ефективної податкової політики, формування інноваційних технологій у сфері управління.

Регіональним органам влади та місцевого самоврядування забезпечити створення належного інвестиційного клімату та сприятливого бізнес-середовища в регіоні задля активізації використання позабюджетних коштів для фінансування проектів регіонального розвитку.

До механізмів реалізації фінансової політики збалансованого розвитку регіону, окрім реформування бюджетної та податкової систем, рекомендується використання програм транскордонного співробітництва як інструменту фінансування регіонального розвитку в умовах процесів євроінтеграції, моделі партисипативного бюджетування, окремих фінансових інструментів стимулювання розвитку депресивних територіальних громад регіону, дієвих фінансових інструментів розвитку малого бізнесу в регіоні, механізмів забезпечення сталого розвитку регіональних ринків банківських та небанківських фінансових послуг в умовах новітніх інституційних змін, що в комплексі повинно дати потужний поштовх до підвищення фінансової спроможності регіонів та його фінансової стійкості в умовах нестабільного глобального та макросередовища.

Запровадити повсюдне навчання представників регіонального менеджменту базовим основам бюджетного, фінансового та податкового менеджменту з метою покращення виконання функціональних обов'язків органами місцевого самоврядування та об'єднаних територіальних громад в нових умовах господарювання з урахуванням децентралізаційних змін.

Проводити семінари та круглі столи з питань фінансового забезпечення регіонального розвитку та реалізації фінансової децентралізації в Україні професорсько-викладацькими складами ВНЗ з метою підготовки випускників здатних впроваджувати економічні реформи на сучасному етапі соціально-економічних перетворень в контексті децентралізації та європейських устремлінь України.

Список використаних джерел:

1. Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних та євроінтеграційних процесів: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., доц. Варцаби В.І. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – 431 с.

A negyedik ipari forradalom várható hatásai a felszabaduló emberi munkaerőre

Очікувані наслідки четвертої промислової революції на вивільнену робочу силу

Dr. Varga József, Dr. Cseh Balázs

Kaposvári Egyetem (Kaposvár, Magyarország)

cseh.balazs2@ke.hu

Tanulmányunkban a negyedik ipari forradalom várható hatásai közül a felszabaduló emberi munkaerőre gyakorolt egyik jelentős hatását vizsgáljuk. A publikációban a termelési folyamatok jelentős átalakulását hozó Ipar 4.0 folyamatát adózási oldalról vizsgáljuk. A tanulmány elején a negyedik ipari forradalom rövid áttekintését adjuk. Elemzésünkben építünk a magyarországi adórendszer 2010 óta tartó folyamatának változására, mely során a munkát terhelő adók arányának csökkenése és a forgalmi típusú adók arányának emelkedése figyelhető meg, illetve és az Európai Unió adórendszerének változási trendjeire.

Legfontosabb kérdésfelvetésünk, hogy a termelési folyamatok automatizálás felé elmozdulását várhatóan milyen irányban követi majd az adórendszer átalakulása. Ezen belül a jelenlegi nemzeti bértömeg és a jövőben várhatóan felszabaduló munkaerő százalékos arányának szorzataként megbecsüljük az automatizáció következtében felszabaduló, illetve átcsoportosítandó munkaerő nagyságát. Álláspontunk szerint a gépi munkával helyettesíthető, általában mechanikus emberi munka felszabadulásával létrejövő nyílt vagy burkolt munkanélküliség terheit alternatív megoldásokkal kezelni kell. Így előfeltevésünk, hogy ezeket a hatásokat új típusú adóbevételi lehetőségek megteremtésével lehetséges és szükséges ellensúlyozni. Ezen új adók nem az élőmunkát fogják terhelni, hanem vagy újabb fogyasztási-forgalmi adóterhet jelentenek majd, vagy az automatizálás folyamatára rakódnak. Így az emberi munka méltóságát felemelhetjük azáltal, hogy megszabadítjuk adóterhétől, ami által versenyképessége növekszik s elveszíti tárgyi eszközre utaló jellegét. A felszabaduló munkaerő arányának becslése a tanulmány érzékeny pontja, ezért három

megközelítést is alapul veszünk. Kerekes Sándor megközelítését, Kevin Kelly megközelítését és visszautalunk Keynes „technológiai munkanélküliség” elméletére.

Mindemellett dolgozatunkban három hipotézist fogalmaztunk meg. (H1) Első hipotézisünk szerint az automatizálással a gazdasági alanyok versenyképessége javul, hiszen az élőmunkára rakódott ezen költségelemektől a vállalkozások megszabadulnak. (H2) A második kulcsgondolatunk szerint az automatizáció a termékek egységköltségeit csökkenti. Ez a monetáris politika oldaláról csökkenti (csökkentheti) a termékek eladási árát, azaz antiinflációs hatású folyamat. (H3) Harmadik hipotézisünk szerint a termelési költségek csökkentése fiskális oldalról a fizetendő általános forgalmi adó mérséklését vonja maga után. A gépi munkával helyettesíthető, általában mechanikus emberi munka felszabadulásával létrejövő nyílt vagy burkolt munkanélküliség terheit a jövőben új típusú adóbevételi lehetőségek megteremtésével lehetséges és szükséges ellensúlyozni. Ezen új adók nem az élőmunkát fogják terhelni, hanem vagy újabb fogyasztási-forgalmi adóterhet jelentenek majd, vagy az automatizálás folyamatát fogják valamilyen módon megadóztatni.

Kulcsszavak: ipar 4.0, negyedik ipari forradalom, adószerkezet, fogyasztási-forgalmi adóteher, méltóságteljes munka, technológiai munkanélküliség

Стратегія фінансування інвестиційної діяльності промислового підприємства

Egy ipari vállalkozás befektetési tevékenységének finanszírozási stratégiája

Злотенко О.Б.

Хмельницький національний університет (Хмельницький, Ukraine)

zlotenco@ukr.net

Функціонування та розвиток промислових підприємств у сучасних умовах неможливі без значного технологічного та технічного переозброєння виробництва, яке відбувається за рахунок інвестицій. Ефективна інвестиційна діяльність підприємства забезпечує досягнення його стратегічних цілей: зростання чистого прибутку; підвищення ліквідності; нарощування обсягів виробництва; підвищення добробуту акціонерів¹. В процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємство може використовувати власні фінансові ресурси або залучати ресурси зовнішніх інвесторів. Залучення інвестиційних ресурсів створює додаткові можливості для розвитку підприємства, але може мати негативні наслідки. Це пов'язано з тим, що у процесі інвестування в промислове підприємство існують ризики, пов'язані з потенційними наслідками ряду дестабілізуючих факторів.

Мінімізація інвестиційних ризиків вимагає прийняття управлінських рішень щодо безпечного фінансування та розміщення інвестиційних ресурсів. Найбільш поширеними інструментами зменшення ризику промислових підприємств є: диверсифікація, або розподіл інвестиційних коштів між різними, не пов'язаними між собою об'єктами; страхування для захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб; лімітація у вигляді установки граничних сум інвестиційних коштів; хеджування, або страхування від настання майбутніх несприятливих подій; пошук додаткової інформації для запобігання та зменшення дії факторів ризику².

¹ Коритько Т. Ю. Процес формування інвестиційної політики підприємства / Т. Ю. Коритько, О. М. Крук // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2016. – №3(39). – С. 86–90. – с. 86

² Дзюба Т. А. Способи мінімізації інвестиційних ризиків машинобудівних підприємств / Т. А. Дзюба // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2016. – № 1(29). – С. 40–43.

Успіх інвестиційної діяльності промислового підприємства передбачає наявність у нього ефективної стратегії фінансування інвестицій, формування якої здійснюється відповідно до обраних стратегічних орієнтирів. Реалізація інвестиційної стратегії полягає у: належному управлінню інвестиційною діяльністю; ефективному використанні власних, залучених і запозичених фінансових ресурсів; підтриманні конкурентоспроможності підприємства; стимулюванні інвестиційної активності підприємств, приватних та іноземних інвесторів³.

У разі залучення інвестицій основними стратегічними орієнтирами промислового підприємства є забезпечення ресурсної бази та оновлення засобів виробництва. З метою оновлення виробничої бази або забезпечення виробництва ресурсами підприємство може залучати фінансові кошти зовнішнього інвестора, що у більшості випадків означатиме спільний із партнером контроль над підприємством. Усвідомлюючи свою позицію на ринку і відсутність фінансування підприємство може залучитись підтримкою могутнього інвестора, отримавши не тільки фінансування, але і доступ до ринків збуту, проте такий хід означатиме фактично повне підпорядкування підприємства інвестору. Отже, залучення фінансових коштів відкриває нові можливості для підприємства, проте, нейтралізуючи загрозу недостатнього фінансування, створює загрозу втрати контролю над підприємством.

Враховуючи ризики залучення інвестицій, особливе значення має такий стратегічний орієнтир, як забезпечення економічної безпеки промислових підприємств у процесі здійснення інвестицій. Важливим завданням підприємства для забезпечення власної економічної безпеки в процесі залучення інвестиційних ресурсів є вибір джерел фінансування інвестицій. При виборі джерел фінансування інвестицій, управлінський персонал або власники підприємства повинні ідентифікувати та нейтралізувати можливість втрати контролю над підприємством, пов'язану з діями та намірами зовнішніх інвесторів.

Під час вибору джерел фінансування інвестицій підприємству потрібно врахувати усі переваги та недоліки, властиві тим чи іншим джерелам. Так до переваг внутрішніх джерел слід віднести: простоту та швидкість залучення; відсутність явних витрат; високу норму прибутковості; зниження ризику неплатоспроможності та банкрутства; збереження власності та управління підприємством. Разом з тим, вони мають ряд недоліків: обмежений обсяг залучення; вивільнення власних коштів з

³ Барташевська Ю. М. Характеристика методів мінімізації інвестиційних ризиків / Ю.М. Барташевська // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Стратегії стійкого розвитку економіки». – К.: Видавництво Європейського університету. – 2011. – С. 272–275.

господарського обороту; обмеженість незалежного контролю ефективності використання інвестиційних ресурсів. Перевагами зовнішніх джерел є: значний обсяг; можливе підвищення ефективності інвестицій; наявність незалежного контролю ефективності використання інвестиційних ресурсів диверсифікованість вибору; зростання вартості власного капіталу. Їх недоліки полягають у: витратах (проценти, дивіденди); підвищенні ризику неплатоспроможності та банкрутства підприємства; можливості втрати власності та управління підприємством⁴.

Підприємство може діяти як зовнішній інвестор по відношенню до інших одержувачів інвестицій. Стратегічним напрямком для промислового підприємства, як зовнішнього інвестора, є забезпечення прямих та портфельних інвестицій, а також злиття та поглинання одержувачів інвестицій. Якщо на підприємстві наявні вільні фінансові кошти, їх доцільно використати з метою отримання прибутку, або контролю над певними сегментами ринку.

Загрози пов'язані з правильною оцінкою позитивного ефекту того чи іншого інвестиційного проекту. Так, підприємство може фінансувати інших суб'єктів господарювання розраховуючи лише на довгостроковий прибуток від їхньої діяльності, що притаманно прямим або портфельним інвестиціям або вести більш агресивну діяльність поглинаючи стратегічно важливі підприємства з метою отримання контролю над сегментами ринку. Таким чином, може виникнути ситуація, за якої підприємство матиме вільні фінансові кошти та шукатиме можливості виходу на нові ринки збуту і розширення виробництва, поглинаючи менші або більші компанії, які вже функціонують у бажаному сегменті ринку.

Отже, одним із ключових складових загальної стратегії підприємства є інвестиційна, яка являє собою сукупність різного роду підходів та рішень, спрямованих на формування і здійснення найбільш ефективних способів вкладення фінансових коштів з метою забезпечення економічної стійкості і постійного відтворення інвестиційного процесу. Важливим завданням для підприємства в процесі залучення інвестицій стає забезпечення власної економічної безпеки, успішне виконання якого потребує розробки дієвої стратегії фінансування інвестиційної діяльності. Чітке усвідомлення стратегічних напрямів інвестиційної діяльності забезпечить функціонування та розвиток підприємства з дотриманням вимог економічної безпеки.

⁴ Луців Б.Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування: Підручник. / Б. Л. Луців., І. С.Кравчук, Б. Б. Сас. Тернопіль: Економічна думка, 2014. – 544 с. – с. 469

Роль додаткових комерційних валют у формуванні соціального капіталу

A kiegészítő kereskedelmi valuták szerepe a társadalmi tőke kialakulásában

д.е.н., проф. Жиглей І.В., Захаров Д.М.

Державний університет «Житомирська політехніка»

(Житомир, Україна)

iv_zhygley@ukr.net, dima.zakharov8@gmail.com

Додаткові валютні системи дуже різноманітні за своєю природою, за формою, за методами управління оскільки кожна з них створюється з окремою метою. Попри різноманітність систем спільним для всіх є те, що вони спрямовані на побудову мережі соціально-економічних відносин між різними суб'єктами господарювання з метою сприяння розширення ринку та встановлення нових економічних практик заснованих на етичних, екологічних, соціальних стандартах.

Незважаючи на актуальність цього питання, в наукових дослідженнях немає однозначного підходу до розуміння сутності додаткових валютних систем та механізму їх роботи.

Різнманітність різного роду комерційних валют, що існують в даний момент, пояснюється різноманітністю обмінних відносин, для розвитку яких вони проектується і створюються. Можна виділити чотири головних категорії комерційних валют:

- Бізнес – Бізнесу (B2B, Business to Business);
- Бізнес – Споживачу (B2C, Business to Consumer);
- Споживач – Споживачу (C2C, Consumer to Consumer);
- Споживач – Бізнесу (C2B, Consumer to Business).

У більшості випадків комерційні валюти існують в електронному вигляді. У зв'язку зі значним зниженням вартості інформаційних технологій, вартість підтримки інфраструктури додаткових локальних валют значно знизилася. В цілому для всіх учасників електронна форма значно зручніша, ніж попередні форми валют (товар, монети і паперові банкноти).

Додаткові валюти в категорії **Бізнес – Бізнесу (B2B)** зазвичай називають обмінними одиницями. Вони створюються різними бізнес-структурами з метою

спрощення, полегшення розрахунків між постачальниками та оптовими покупцями. Зокрема, в дану категорію входять всі так звані «бартерні валюти», яких у світі існує більше 500. У США, всі подібні майданчики об'єднуються в дві великі асоціації: Міжнародну асоціацію взаємної торгівлі (IRTA) і Корпоративну бартерну раду (CBC).

Додаткові валюти в категорії **Бізнес – Споживачу (B2C)** наразі є найбільш поширеними. Ці валюти називають «валютами лояльності». Вони створюються компаніями або коаліціями компаній для заохочення повернення клієнтів до них. Прикладом такої системи є милі, що випускаються авіакомпаніями в усьому світі. Спочатку милі, що нараховуються за перельоти, були тільки маркетинговими прийомами кожної конкретної авіалінії. Вони могли бути використані тільки для придбання квитків і додаткових сервісів компанії, яка випустила їх. Авіа-милі можуть бути зароблені в тому числі і без користування послугами самих авіакомпаній, наприклад, при використанні спеціально випущених банківських карт. Сьогодні використовувати авіа-милі можна не тільки для покупки авіаквитків, але і для оренди автомобіля, оплати послуг зв'язку, і багатьох інших товарів і послуг. Перетворення миль на валюту – це один із прикладів таких систем, але при цьому це найпоширеніший і розвинений в світі підхід на.

З деякими застереженнями, більшу частину звичних платіжних систем, створених банками (наприклад, чеки, готівкові платежі, електронні валюти і т.д.), можна віднести до комерційних систем **C2C (Споживач – Споживачу)**. Успішним прикладом такого роду підходу за межами банківського сектора є платіжна система «Pay-Pal». Це основа для грошових операцій у світовому електронному аукціоні E-Bay, хоча варто відзначити, що дана система обслуговує переказ платежів у звичайній національній валюті.

Категорія **Споживач – Бізнесу (C2B)** включає в себе додаткові валюти, які емітують споживачі, купуючи нові ваучери. Вони представлені переважно комерційними споживчими кооперативами (Consumer and Commerce Circuits), які прийнято скорочено позначати «C3». Прикладом такого роду систем місцевих валют є система, розроблена фондом Strohalm і реалізована в Амстердамі (Нідерланди), Сальвадорі (Уругвай) і Південної Бразилії. Унікальність даних систем полягає в тому, що правила обміну між C3-системами, вимоги та гарантії якості розроблені централізовано, а велика частина деталей і внутрішніх правил створюються на місцях, під кожен конкретний кооператив.

Споживачі (приватні особи) купують ваучери місцевої валюти C3 за звичайну національну валюту, при рівному номіналі. Ваучери продаються з дисконтом відносно національної валюти. Розмір знижки становить 0-10%, тобто за 90 євро можна

придбати ваучер номіналом в 100 одиниць. Це робиться для того, щоб залучити споживачів до використання внутрішньої валюти.

Ваучери використовуються для оплати товарів і послуг, що пропонують фірми, які беруть участь в кооперативі СЗ. Підприємства можуть використовувати ваучери, щоб оплатити послуги інших місцевих підприємств (B2B платіж), заплатити своїм співробітникам частину заробітної плати (B2C платіж) або обміняти їх на національні гроші у підприємства, яке випустило дану валюту, з невеликою комісією за обмін (наприклад, проект «Порятунок Австралії» («The Save Australia»)). Ваучери приймаються до оплати за курсом 1 до 1, тобто споживачі можуть отримати до 10% знижки. Кошти в національній валюті, внесені при купівлі, зберігаються в місцевому банку, який використовує ці кошти, щоб запропонувати дешеве фінансування компаніям, що входять до даного кооперативу, або проектам, які організуються місцевими жителями.

Споживачі отримують знижку при покупках, а також визначають, яким чином будуть інвестовані вкладені ними кошти, оскільки споживачі, нарівні з фірмами-учасниками СЗ-кооперативів, отримують рівне право голосу в управлінні системою. При цьому кількість споживачів значно більша, ніж кількість підприємств-учасників.

Також бувають комбінації вищезазначених варіантів: валюти, випущені фірмами, використовуються і споживачами. Наприклад, система WIR в Швейцарії або система WAT в Японії.

Важливо зазначити, що додаткові валюти, за визначенням, не призначені для заміни глобальної валютної системи, вони мають потенціал для бізнесу, організацій та суспільних груп, що зацікавлені в реалізації цінностей (корпоративні цінності, принципи сталого розвитку, корпоративна соціальна відповідальність), насамперед, з метою побудови мережі соціально-економічних відносин між різними суб'єктами господарювання, що є елементом формування соціального капіталу.

Додаткові валюти це один з варіантів виходу з кризи і розвитку для України. Побудова мережі, яка об'єднана спільною системою, в умовах кризової економічної ситуації дасть змогу оновити усталені зв'язки, що втратили свою ефективність та посилити вже налагоджені механізми. Так, одним з заходів зі стабілізації ситуації в економіці Аргентини розглядають введення локальних валют.

Попри те, що такі нові системи пов'язані з проблемою ринків, механізмів ціноутворення, економічного управління, їх застосування також вимагає розробки відповідної методики бухгалтерського обліку внаслідок застосування додаткової валюти, що дозволить оцінити її вплив на формування як вартості підприємства в цілому, так і його соціального капіталу зокрема.

